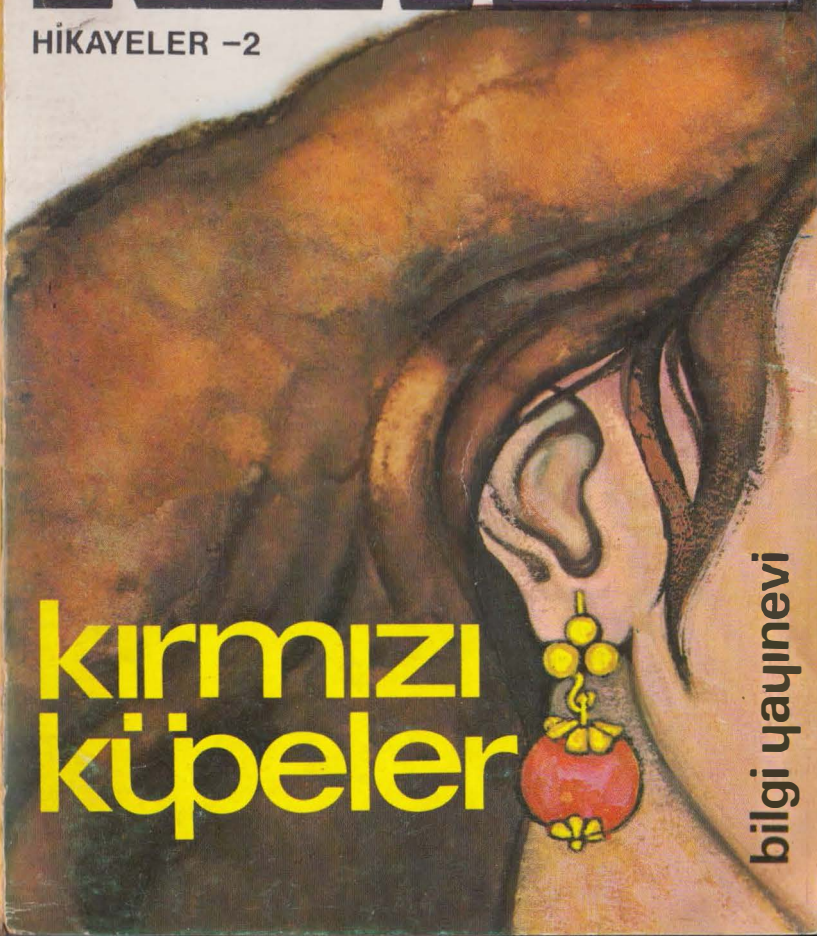
207

ORHAN KEMAL / Kırmızı Küpeler

ORHAN KEMAL

HİKAYELER –2



kırmızı küpeler

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI 207

ORHAN KEMAL'İN HİKÂYELERİ 2

Birinci Basım
Eylül 1974

BİLGİ YAYINEVİ
Tunalı Hilmi Cad. 94
Telf: 178930 - 178019
Kavaklıdere Ankara

Babıâli Cad. 19/2
Telf: 22 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

ORHAN KEMAL

Kırmızı Küpeler

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni fahri karagözoğlu

Bu eserin yayın hakkı
ONK Copyright Ajansı'ndan
alınmıştır.

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA

İÇİNDEKİLER

Kırmızı Küpeler	7
İnci'nin Maceraları	12
Kırk Yaş	17
Ameliyat	22
Anılar	28
Bono	36
Yılbaşı 960-961	43
Hastane Notları	49
Hastaneden Çizgiler I	59
Hastaneden Çizgiler II	64
Hastaneden Çizgiler III	70
Hastaneden Çizgiler IV	76
Maval	83
Delifişek	89
Haysiyet Meselesi	95
Canciğer Dostlar	100
Yürü Ya Kulum	106
Yerli Turist	113
Cıvık	118
Bir Dal Gibi	122
Dayı Şoför-Korsan Araba	126
Üç Berduş	131
Bir Başka Korku	135
Dingonun Ahırı	142
Ayten	148
Atom	153
Rüya	157
Kara Çalı	162
Fare	166
Bilek Saati	171
Tanık	177
Türküler	184
Hırsız	189
Minnacık Dev	197

O Kadın	201
Gâvur	206
Vilispit	212
İyi İnsanlar	216
Saka	219
Kâhya	222
Dümenci	224
Yavru	230
Yaşlı Kadın	235
Aydın Havası	239
Dedeler ve Torunlar	243
Yedibelâ	248
Santimci	256
Eski Toprak	262
Vur Abalıya	266
Bâbil Kulesi	275
Dayak	279
Delil	285
Adam	289
Enayi	293
Otobüste	298
Berber	302
Dev	306
Von Bock	310
Bestamî Efendi	314
Pazartesi	318
Akşamcı	324
Salata	330
Marilyn	334
Öteki	338
Ümit	341
Hemşerim	347
Âmir-Memur	352
Fon Müziği	359
Yalancı	363
Çift Kösele	367

KIRMIZI KÜPELER

O yıllarda beş yaşımda olduğumu söylüyorlar.

Tahta saçakları dantelalar gibi işli kırmızı kiremitli kocaman konak hangi şehrin kıyı mahallesindeydi? Bilmiyorum. Babam kimdi? Neciydi? Kalın, kıpkırmızı boynuna gömülmüş kemik kadar sert kolalı yakası, ucu gümüş zarif bastonu, yürürken zııt zııt zııt eden, yaz, kış, daima boyalı iskarpinleriyle her sabah aynı saatte evden çıkıp nereye gider, öğleyin nereden hep aynı saatte eve yemeğe gelirdi? Sıra sıra rafları kalın ciltli kitaplarla dolu kitaplığı başındaki masasında dosyalara gömülerek neler yazardı? Boğula boğula öksürdüğü, bunun nedenini de gayet iyi bildiği halde ne için ha bire cigara içmekte inat ederdi?

Bilmiyorum.

Babaannem, halalarım, annem neden bitmez tükenmez kavgalarla birbirlerini yerlerdi de, bunu öfkeli babama duyurmamağa çalışırlardı? Duysa ne olurdu? Babam evdeyken kuzu kuzu geçindiklerine, hiç sızıntı çıkarmadıklarına göre, o gidince niçin yeniden bayrakları açarlardı?

Bunu da bilmiyorum. Bildiğim Elmas ablaydı. Kulaklarında kırmızı taşlı küpeleriyle, Elmas abla

benim her şeyimdi. Dünyada herkesten güzeldi iri, kapkara gözleriyle. Dünyada hiç kimse Elmas abla kadar güzel ip atlayamaz, saklambaç oynayamazdı. Eve kimbilir neyin öfkesiyle gelen babam, dışarda alamadığı hıncını benden almak istercesine beni dövdüğü zaman ne annem, ne babaannem, ne de halalarımın okşaması... İlle de Elmas ablanın tavan arasındaki yatağı üzerine yan yana oturduğumuz zaman, ya da beni kolları arasına alıp «Yavrum.. nasıl kıyıp da vurdu sana. Elleri kırılasıcal» demez mi, baston izi taşıyan butlarımın acısı diniverir, kendimi hemencik onun yumuşak, kar beyazlığı içinde kaybederdim. Beni diri memeli göğsü üstünde sıkar sıkar, kara gözlerinden yuvarlanan iri taneli yaşlar yanağımı sıcak sıcak ıslatırdı.

Geceleri babamla annemin koyun koyuna yattıkları odanın bir köşesindeki karyolamda hep onu düşünürdüm. Tavan arasındaki kocaman farelerin çevresinde dolaştığını sık sık tekrarlardı. İçim, bu farelerden birinin bir gece belki de burnunu kemirmesinden korkar, gecenin çok ileri saatlerine kadar yorganımın altında sessizce ağlardım. Bunu bir gün kendisine açtığım zaman beni güçlü kollarının arasına çılgın gibi almış, sert göğsünde sıkmış sıkmış, sonra da : «Yavrum!» demişti. Demişti ama, ben beş yaşımdaysam o da pek pek on iki, on üç olsun. On beşinde bile olsa beş yaşındaki çocuğun nasıl annesi olabilirdi?

— Yavrum, evlâdım, bir tanem! Bu evde sen olmasan valiahi de durmam, billahi de!

Sorardım:

— Ne yapardın?

— Çeker giderim!

— Nereye?

İncecik kaşlarıyle sıkıntılı, omuz silkerdi:

— Bilmiyorum. Bilmiyorum ama... el kapısı değil mi? Başımı alıp giderdim işte...

Babaannemden pek yıldığını biliyordum.

— Ormana mı kaçardın?

— Ormana kaçardım.

— Ya seni kurtlar paralarsa?

İçini çeker, ağlayacak hale gelir, ufacık ağzının kırmızı dudaklarından tane tane dökülürdü sözleri.

— Paralarsa, oduncular sabahleyin kanlı elbise parçalarımla kemiklerimi bulurlar!

Ve hıçkırırdı:

— Babaannen belki ancak o zaman acır bana...

Babaannemin o zaman bile Elmas ablaya acıyacağını sanmazdım. Bilmiyorum neden, ona hıncı vardı âdeta. Her sözün başı «Kıız, gözü çıkasıca!» diye başlardı. Mutfağa, kilere, merdiven altındaki çamaşırlığın köşesine kıstırıp kıstırıp etini büktüğünü, büktüğü yeri de morarttığını Elmas abla kaç sefer anlatmış, ağlamıştı. Ona değil hakaret edip etini büken, yan bakan, acı söyleyen herkesten nefret ediyordum. Birinde :

— Elmas abla bel -dedim.

Beni kollarının arasına aldı:

— Canım?

— Buradan kaçıp giderken beni de beraber al olmaz mı?

İri kara gözlerinin alabildiğine açıldığını, bir anda korkunç bir manzara karşısında kalmışçasına dehşete düştüğünü gördüm. Korku içinde bakıyordu bana. Sebebini sordum. Neden sonra bunun imkânsız olduğunu anlatmağa çalıştı. Çalıştı ama kulağıma söz girmiyordu kİ El ele tutuşup kaçabilirdik. Önümüze çıkan ormanın kalın bedenli ağaçları arasından hızla uzaklaşır, daha ötelerdeki deniz kıyısına inebilirdik. Deniz kıyısındaysa yığınla sandal, deniz motoru, hatta zaman zaman limana da demirleyen üç bacalı vapurlar vardı. Hep el ele, girerdik bu vapurlardan birine; saklanırdık. Vapur bizi alır uzaklara, çok uzaklara götürürdü. Uzaklarda, çok uzaklarda yüz katlı evler vardı. Bu evlerden birinde o da,

ben de çalışır, geceleri bu evlerin gerekirse tavan arasındaki yatağımızda koyun koyuna yatardık. Kim ne bilecekti benim çok yapraklı ağaçların koyu yeşiline gömülmüş kırmızı kiremitli bir konağın tek oğlu olduğumu? O zaman Elmas abla benim annem olsundu isterse. İsterse bana her zaman «Yavrum» desin, «Yavrucuğum» desindi.

— İyi ama, annen?

— Bana ne annemden?

— Benden sonra seni en çok o sevmiyor mu? Sen gidince ağlarsa ya?

Göğsü üstünde hıçkırmağa başladığımı bugün gibi hatırlıyorum:

— Bensiz kaçıp gidince sen ağlamaz mısın?

Babaannem tutturmuştu:

— Bu kör olasıca kız bakkalın, manavın, sebzecinin çıraklarıyla konuşuyor. Bunun saçlarını dibinden kesip cascavlak etmeden olmıyacak. Onu cascavlak edip oğlana döndüreyim de hiç kimse yüzüne bakmasın!

Babaannemden bütün mahalle korkardı. Bir şeyl yapmağa karar verdi mi, dünya dünyaya geçse sözünden caymaz, Nuh der, peygamber demezdi.

Durumu Elmas ablaya anlattığım zaman aklı giderek kara gözleri kocamanlaştı:

— Sahi mi söylüyorsun?

Yemin ettim. Başladı ağlamağa. Sonra kendi gür siyah saçlarını okşadı, öptü öptü...

— Allahtan korkmaz, ah Allahtan korkmaz. Canım saçlarımı nasıl da kesecek elleri titremeden...

Biden doğruldu. Yüzü korkunçlaştı. Çamaşırlığın alaca karanlığında değişmeyen bir noktaya uzun uzun, ısrarlı ısrarlı baktı, baktı. Sonra içini çekti. Daha sonra da beni kollarının arasına alarak göğsü üzerinde sıktı. Beni her zaman sıkardı böyle. Ama bu seferki sıkışı bir şeyler sezdirmiyor değildi. Ne

olursa olsun, onun kolları arasında sıkılmaktan mutluydum.

Bir ara kulaklarından çıkardığı kırmızı küpelerini bana uzattı. Nedenini sordum. Saklamalıymışım. Bunlar onu bana hatırlatırmış!

Onları hiç kimsenin bulamayacağı bir yere sakladım.

Babaannem, Elmas ablanın saçlarının kökten kesilmesi için o gece babamı da kandırmıştı. Ertesi gün saçları kesilecek, oğlana döndürülecekti. Bunu da ağzımdan kaçırmıştım.

Ertesi gün konağın yeni badanalı duvarlarını çınlatan babaannemin azgın sesiyle uyandım:

— Kız Elmas, gözlerinin ışığı sönesice ne cehennemdesin?

Koştum. Babaannem öfkeden tir tir titriyordu. Tükürür gibi, bana:

— Git bak şu türemiyesiceye!

Tavan arasının merdivenini bir solukta çıktım.

Elmas abla yatağında yoktu. Hatta yatağı hiç bozulmamıştı.

O günden sonra Elmas abladan haber alamadık. Zaman zaman aklımdan kalın gövdeli yüksek ağaçların ormanı, ormanlarda uluyan kurt sürüleri, arada bir de limana demirleyen üç bacalı kocaman vapurlar gelir.

Ama kırmızı küpelerini içimde hâlâ saklarım.

İNCİ'NİN MACERALARI

Altı yaşını sürmekte olan İnci, karyolada sırtüstü uzanmış gazete okuyan babasına bakarken «.. sakallıi diye düşündü, yüzü de kupkuru.. Berin'in babası ne iyi.. Berin'in babası Berin'in annesine bağırmıyor ki...»

Babası birdenbire gazetesini indirdi, kızının kendisine bakmakta olduğuna dikkat etti:

— Ne bakıyorsun?

— Ben mi?

— Sen..

— Hiiç..

— Nasıl hiç?

— Basbayağı hiç.

— Ulan sen ne ukalâymışsın be!

İnci:

— Berin'in babası ne iyi! -dedi-, odadan kaçtı.

Babası arkasından uzun uzun güldükten sonra, tekrar gazetesine daldı.

İnci, bir başka il cezaevinden geleceği gün, trenden inecek babasını büyük bir merakla beklemiştl. O, Berin'in babası gibi şişman, şakacı, saçları pırıl pırıl, iskarpinleri yeni, doktor bir baba beklemiştl. Halbuki trenden inen babası... Zayıftı, saçlarının ya-

rıdan çoğu ağarmıştı, yeni iskarpinleri yoktu, hiç de güleç değildi.

Sonra annesi.. Babası gelmeden önce İnci'yle annesi koyun koyuna yatarlardı, annesi ona masallar söylerdi, «İncim, İncim» diye onu öperdi, severdi. Şimdi kadın O'nun peşinden ayrılmıyordu. «Kocacım kocacım...»

Babası geldikten sonra ayrı yatağa atılan İnci, geceleri yorganın altında eski günleri, anneslyle koyun koyuna yattıkları günleri, annesinin onu öptüğü, sevdiği, masallar söylediği günleri düşünüp «.. keşke ölsem de İnci'm diye ağiasa!» diye aklından geçirmişti.

Gece yarısına doğruydu. Annesi o adamla mırıl mırıl konuşuyordu. İnci kulak kabarttı. Bir ara öpüşmeslnler mi? Gözlerinden yağmur gibi yaşlar dökerek yumruklarını dişledi, sonra uyudu kaldı. Rüyasında yılanlar, fare sürüleri, padişahın kızını kelebek yapan korkunç yüzlü büyücü kadını gördü. Sabahleyin ter içinde uyandı.

Ya bir gün... Üst katta oturan doktorun kızı Berin'den ötürü babası:

«— Bana bak! -dedi-, bir daha o şımarık kızla oynamıyacaksın, anladın mı?»

«— Berin'le mi?»

«— Ne boksa..»

«— .....?»

«— Sen fakir çocuğusun, kendine göre arkadaşlar bul...»

Tam bu sırada Berin, uzun kirpikli fevkalâde güzel gözlerini süze süze geldi:

«— Amcacığım, -dedi-, İnci'ye müsade eder misiniz?»

«— Ne var gene, n'olacak?»

«— Bizim sofada top oynicâzl»

«— Hayır. Siz kendinize zengin arkadaşlar bulun!»

Az kalsın İnci'nin yüreğine inecekti.

O günden sonra Berin bir daha İnci'nin semtine uğramadı. Merdivende filan karşılaşsalar «Kaba adamın kızı..» diye dudak büküyordu.

İnci günlerce düşündü, taşındı, ölçtü, biçtl.. Annesiyle Berin'e kavuşabilmek için babasının yeni baştan hapise girmesinden, yahut ölmesinden başka çare yoktu. Ölse hepsinden iyi gibi geliyordu. Ölüler mezardan çıkıp gelemezlerdi ki...

Geceleri uyur gibi yapıp, karı kocayı gözetllyordu. Onlarsa, kız uyuyor diye serbest serbest konuşuyor, gülüşüyor, şakalaşıyorlardı. Bir gece annesi:

«— Kocacım, -dedi-, kış geliyor.. Palton yok.. Nâpacaksın?»

«— Vallaha ben de onu düşünüp duruyorum.. Aklımdan bir şey geçiyor ama.. Tehlikeli.. Şu benim eski asker kaputu var ya? Onu güzelce boyatıp üstüme göre yaptırayım diyorum.»

«— Ya yakalanırsan? Polisler filan yakalarsa seni?»

«— Yakalanırsak yandık tabiî.. Tekrar hapishaneyi boylatırlar.. Askeriyenin mîri malı Cezası çoktur... Hapislik...»

İnci safi kulak kesllmlştl. Her tarafı gerilmiş, dudakları titrlyordu. Yorganın altında göz kırptı, «duuu...» dedi kendi kendine.

Uyandığı zaman sabahtı. Babası giyiniyordu. Bir ara:

«— Kız, -dedi-, madem uyandın, kalksana!»

İnci ona hınçla baktı, az kalsın cevap verecektl. Korktu.

Adam:

«— Sar -dedi karısına-, lyice sar da boyacıya götüreyim...»

Kadın kaputu gazete kâğıtlarına lyice sardı, kınnapla çeke çeke bağladı, kocasına uzattı. Koltuğunda paketiyle adam, çıktı gitti.

Annesinin peşi sıra mutfağa giren İnci'nin yüreği kötü kötü çarpıyordu. Yutkundu, pencerenin ca-

mında kendine baktı, entarisinin omuzlarının düzeltti...

«— Anneciğim, anneciğim.. -dedi-, tatlı anneciğim.. Gene kim bilir bize ne tatlı yemekler pişireceksin...»

«— Tabiî ya.. Ben kızkoma neler pişlreceğim...

İnci sinirli sinirli güldü, katiyen Inanmadı.

«— Bundan sonra hiç yaramazlık etmiyeceğlm, cici annemi hiç üzmiyeceğim...»

«— Üzme ya.. Sen anneni üzmezsen annen de seni daha çok sever!»

İnci annesine hınçla baktı, annesi görmedl.

«— Senden izinsiz hiç bir yere gitmiyeceğim..»

«— Aferin kızıma..»

«— Kapının önüne bile senden Izinsiz çıkmıyacağım..»

«— .....»

«— Pis çocuklar gibi çıkıp da niye annecliğiml üzeyim? Değil mi? Ben yaramaz, terbiyesiz çocuk değilim ki...»

«— Değilsin ya..»

«— Anneciğim şimdi bana izin verir, babaannemlere gider, orada oynarım.. Burda kalıp annecliğimi üzmektense.. Değil mi anneciğim?»

Annesi baktı, güldü.

«— Ha? Gldiyim ml annecliğim? Gidlyim mi?»

«— Yolda otomobllller, arabalar var ya?»

«— Olsun annecliğim.. Ben büyüdüm artık, koca kız oldum.. Terblyesiz çocuklar gibi kaldırımdan inip koşmam ki.. Kaldırımın kenarından terbiyeli terbiyeli yürürüm.. Sokak çocuklarına da uymam...»

Yanakları kıpkırmızıydı. Küçük, mavi küpeler bulunan kulak memeleri ter içindeydi. Annesinin «Pekl git.!» demesini bekleyemedi, mutfaktan yıldırım glbi çıktı, merdivenlerl indi, sarı saçları uça uça sokak kapısından fırladı. Babaannesi gilin karşısındaki eczanenin yanında nöbet beklemekte olan polisin yanına kadar koştu. Polisin yanına gelince, adamın

koca bıyıklarından ürktü. Polis:

«— Ne var? -dedi-, ne bakıyorsun?»

«— Hiç.. Babaannemlere gidiyordum da..»

«— Eee?»

«— Sizin bıyıklarınız ne güzel..»

Polis bir kahkaha attıktan sonra:

«— Güzeldir -dedi-, güzeldir ya.. Sen şuradan caddeyi tut bakalım babaannenlere doğru.. Otomobillere dikkat et!»

İnci yavaşça uzaklaştı.

KIRK YAŞ

Kırk yaşıma bastığım gün, babamın kırkıncı yaşına bastığı günü anımsadım..

On beşindeydim galiba. Eski ve ateşli bir İttihatçı olan babamla birlikte bir kahvede oturmuştuk. Bir nargile söylemişti o. Uçları kıvrık dolgun bıyığını burarak söze şöyle başlamıştı:

— Ee oğlum.. Artık kırkımıza bastık. Bilemedin yirmi senelik bir ömrüm kaldı şurda. On senesini uykuyla geçirdiğimi düşün, kalır on sene. Bu on senenin yarısını da ıvır zıvırla mlnhâ edebilirsln, kalır beş sene.

Buraya kadarını harfi harfine anımsıyorum. Bundan sonrasını anımsamıyorum, çünkü, nargilesi gelmiş, başlamıştı tokurdatmaya. Gözlerimi nargllenin tokurdayan suyuna dikmiş, günün birinde benim de kırk yaşıma basacağımı hesaplamıştım.

Kırkıncı yaşıma bastığım gün birdenbire bunları anımsadım aklıma babam geldi, yirmi beş yıl önceki anılar canlandı.. İşte nihayet o gün gelmiş, ben de kırkıncı yaşıma basmıştım.

İçime bir hüzündür çöktü. Hadi, dedim, kırkıncı yaşımı babam gibi kutlayım!

Beyazıt'ta ulu kestanenln altında, kıyıda kalmış

bir masaya geçip kendime bir nargile ısmarladım. Geldi. Onun gibi bacak bacak üstüne attım, düşük bıyıklarımı tıpkı onunki gibi kıvırdım. Kırkıncı yaşında onun yanında oğlu vardı, benim yok. Olabilirdi. Olmayışı sırf tesadüf, oğlumu birlikte getirmemiştim.

Gıcır gıcır, tertemiz, yepyeni bir nargileydi. Hayatımda ilk defa bir nargilenin uzun marpucundan tömbekinin doğrudan doğruya ciğerlerime dolup başımı döndüren dumanıyle hayallere daldım: Şu halimle babama benziyor muydum? Sanmam. Sanmam değil, hiç bir bakımdan ona benzemediğime şüphe yoktu. O Sultan Aziz, Sultan Murat, Sultan Hamit, Sultan Reşat devirlerinin damgasını taşıyan yüz kiloluk, öfkeli bir İttihatçı, sonra da Kuvâyi milliyecl. Bense, Harbi Umumînin süpürge tohumu ekmeğini yiyen kuşağından. İttihatçı da değilim. Dünyaya bakışımız, tablî görüşümüz de ayrı.

Tam bu sırada küçük bir çocuk dikkatime çarptı. Kısa pantolonlu, dokuz on yaşlarında, cin gibi bir oğlan. Saçları darmadağın, yüzü kir içinde. Nargile içişimle alay ediyor gibi bakmaktaydı. İlkin aldırış etmedim. Ama öyle iğneleyicl, dalga geçen bir bakışı vardı kl...

Cocuğa öfkeyle döndüm:

— Ne var? Ne bakıyorsun?

Küçük ağzıyle gülümseyerek:

— Hiç - dedi.

— O halde?

Ellerini pantolon ceplerine soktu, azarlanmış haysiyetli bir kedi yavrusu gibi, masamın çevresinde bir tur attıktan sonra başka bir açıdan beni yine göz hapsine aldı. Bunu seziyordum. Mutlaka göz hapsine almıştı beni. Dönüp baksam hafiflik olacak, belki de aramızdaki resmîlik eriyecek, artık beni piyasaya almamaya başlayacaktı. Buysa felâket olabilirdi.

Birden elimde olmayarak döndüm. Göz göze

geldik. İncecik kaşlarıyle clddileşerek, şaşırdı. Biraz da korktu galiba. Yerdeki bir taş parçasına kuvvetli bir şut attı.

Dayanamadım:

— Sol açık oynuyorsunuz galiba?

— Efendim?

— Mahallede sol açık oynuyorsunuz değil mi?

Gözlerinin için güldü:

— Ne biliyorsunuz?

— Taşa güzel bir sol dış attınız da..

Hemenceclk ahbap olduk.

— Evet - dedi -. Bizim mahallenin Ikinci takımında sol açık oynarım.

— Niçin ikincl takım?

— Birinciye almıyorlar, küçüküm de ondan..

— Kaptanınız kim?

— Karagümrüklü Eşref abl.

— Ne oynuyor takımda?

— Orta haf. Kafaya onun gibi çıkan yok. Öyle çalım yapar ki..

— Şutları nasıl?

Heyecaniandı:

— Bombal

Bir başka mahalleyle maç yapıyorlardı. Eşref abi yirmi metreden bir frlklk atmıştı, vay anam vay.. Top kaleciye fllan değmeden glrmişti lçeriye. Eşref abi gibi şut atan Fenerbahçe'de bile yoktu!

Sordu:

— Yoksa siz de oynuyor musunuz?

İçimi çektim:

— Oynardım.

— Ne oynardınız?

— Belll olmazdı, duruma göre. Sağ açık, sağ iç, santrafor.

— Şimdi?

— Şimdi geçti artık.

— Niçin?

— İhtiyarladık!

— Hadi be, nereniz ihtiyar sizin?

— Sahi mi?

— Sahi tabiî.. Benim bir amcam var, sizden bile büyük, seksen beş kilo gelir, hâlâ oynar. Moruk derler de boşverir. Ne sigara içer, ne de nargile. İhtiyarlık ne be?

— Nargile içişim tuhafınıza mı gidiyor?

— Tabiî.

Dereden tepeden konuşuyoruz. Yıllarca önce «Harbiye Nezareti» bahçesinde, Süleymaniyelilerle yaptığımız ekzersizlerden söz açıyorum. Şöyle böyle yirmi, yirmi beş yıllık şey. Hiç şaşmadan dinliyor. Birdenbire soruveriyorum:

— Demek hâlâ oynıyabilirim?

— Tabiî oynarsınız. Ama şu pis nargileyi bırakın. Siz ihtiyar adam değilsiniz ki..

Uzaklarden ses almış gibi, meçhullere kulak verip, koşarak uzaklaşıyor.

Memnunum, dünyalar benim. Marpucu nargilenin boynuna dolayıp kalkıyorum. Ne okurken kullandığım yarım dlyopterlik gözlüğüm, ne arasıra canımı sıkan allerjik kaşıntılar, ne karaciğer şüphesi, ne de rutubetli günlerin romatizmal ağrıları..

Bir arsadan geçerken, top oynayan çocuklara rastlıyorum. Onlar gibi, onlardan biri giblyim. Ceketlerden yaptıkları kaleye penaltı atıyorlar. Pervasızca sokuluyorum:

— Versenize şu topu!

Verip açılıyorlar. Topu on seklze dikerek geriniyorum ve sol açıyı gösterip sağ açıya müthiş bir dış, gol!

Çocuklar neşe çığlıkları atıyorlar. İçlerinden kırmızı saçlı, çil yüzlü biri:

— Yaşa moruuuuk!

Diye, kart bir horoz gibi ötüyor.

Aldırış etmemeye çalışıyorsam da, kurşun yemiş gibi burkuluyorum. Elimde değil ama boş vermeye çalışıyorum. Çünkü, çünkü o oğlan yalan söy-

lüyor. Asıl doğruyu önceki söylemiştl, nargile içerken..

Dünya güzel, dünya yaşanası.

Bununla beraber, kulağımda çil oğlanın sesi:

— Yaşa moruuuuk!

AMELİYAT

«Kişinin neresl ağrırsa canı ordadır» derler. Gerçekten de. Daha genç yaşlarımda canım midemdeydi. Sabahlara kadar pavyonlar, Içkinin çeşidl, uykusuzluk.. Sinirler bozulur, mide bozulur, korkunç baş ağrıları. Baş ağrılarını geçirmek için birbiri ardından Aspirinler, Griplnler, Nevrozinler... olmadı mı? Çivi çiviyl söker fehvâsınca haydi yeniden rakı, ya da şarap!

İçerdik be. Çivi çiviyi söksün, başımızdaki ağrıyı yapan rakı ya da şarap mı? Hangisi ise, onu söksün diye haydi yeniden rakı, ya da şarap. Erbabı bilir, böylesine güm güm eden baş ağrısı, paslı dil, bozuk metabolizmayle iki yudum rakı içebilmek ancak gençliğin o uçsuz bucaksız enerjisiyle olurdu. Az sonra baş ağrısı falan geçer, bu sefer de akşamdan kaldığı yerden sarhoşluk tatlı bir şekilde yeniden başladı. Tabiî arkası belli: Bir duble, bir duble daha, arkasından sökün eden dubleler.

Kişi, gençlikte pek anlamıyor. Ünlü İngiliz mizahçısı bir parça da bundan ötürü galiba: «Gençlik çok iyi bir şey ama, değerini bilmeyenlerin eline verllmiş» demiş. Bugün elli, altmış, daha yukarı yaşlardakilerimizin eline verilsin o gençlik de bakın

bakalım nasıl değerlendire değerlendire, yudum yudum içe içe, tadını çıkara çıkara kullanırız. Ama gençlikte, çalıya takıp yırtanın hesabı, fırtınalı, deli bir yaşayış. Haftada birkaç gün top ardında koş, akşamı dal artık lokanta mı olur, şaraphane mi, arkadaşlarla yarış edercesine bardak bardak, duble duble dayan. Ertesi gün uyanınca «Ben buraya ne zaman, nasıl gelmişim yahu?» diye kara kara düşün, Başın ağrısa da önemli değil. Aspirin başta, Nevrozin, Gripin falan filan. Daha olmazsa çivi çiviyi söker diye yeni baştan rakı, şarap, şu bu.

Yaş ilerleyince kişi anlıyor işi: Demek gençlikteki o fırtınalı yaşam, yıllar sonra gelecek yaşlı günlerin yaşamından alınmış avanslarmış ve günü geldiği zaman, yani gençlikte alınan borçlar, yaşlılıkta ödeniyormuş.

Efendim, gençlikten orta yaşa ulaşmışlardan pek çoğunun yakından tanıdığı hastalıklardan birine yakalandım bu yakınlarda. Bu yakınlarda dedimse, yakalanıp atlatamadım henüz. Geçen yıl koroner damarlardaki bir spasmla başlamıştık gençlikte aldığımız avansları ağır ağır ödemeğe. Bu yıl üzerinizden irağ «Flstül» denilen bir Illete tutuldum. İlâçlarla tedavi yoluna gittim uzun zaman. Komprlmeler, pomatlar, şu bu. Baktım ki olacak gibi değil, sancılar da arttıkça artıyor, başa gelen çekilir bir doktor arkadaşa baş vurdum. Doktor arkadaş teşhisi doğru koydu. Bunu, asıl işin ehli operatörün muayenesinden sonra anladım. Operatör, hani bütün doktor ve operatörlerin başına, mesleğinin hem ehli, hem de sanatında artlst. Eskiden karikatürler yaparmış mlzah dergilerine. Sonraları vakti kalmamağa başlamış. Derken, çeşitli yazılar, tezyinât'a dökmüş işi. Masası üzerinde yontulmuş kamış kalemlerin çeşidi. Bu kalemlerle «hattı tâlik»ler, «sülüs»ler, «rlk'a»lar döktürüyor. Başladı mı anlatmağa ağzından sanki yağ-bal akıyor. Tabiî ben karşısında yan yan oturarak onu dinlerken, dinlemenin tadına varamı-

yorum. Anlatmak nasıl ki büyük bir kaabiliyet ve kültür işiyse, dinlemek de aynı şekilde bir kaabiliyet ve kültür işi. Dinleyen hiç bir zaman Sadi'nin keçisi olmamalı. Bilirsinlz Sadl büyük bir şair. Çokluk olduğunca şairin, yazarın, politikacının büyüğünün başından geçtiğince, Sadi de sanatını politikanın emrine vermekle, mescit duvarına yestehlemiş ve yaka paça, içeri atılmış. İçerde, yani hapishanede yapayalnız. O devrin muktezasınca hazret, yatağına bağdaş kurar, cızırdayan kamış kalemiyle, durmamacasına hlcvlyeler döktürürmüş. Bir, beş, on, yirmi.. Yazdıklarını çok beğeniyor ama, böyle kendi yazıp kendi okur durumda kalmak da hiç hoş değil. Derken günün birinde yanına Ahveş isimli bir köylü getirmişler. O da Sadi gibi tutuklu. Sadi gibi mescit duvarına yestehlemekten değilse de, ya ormana ateş kaçırmaktan, ya da kaçak kömür yapmaktan, ya da buna benzer, eskilerin «Cerâim-i âdiyye» dedikleri alelâde suçlardan birinden suçlu. Her ne hâl ise, Sadi, yeni koğuş arkadaşına izzet ikram. Dereden tepeden konuşmalar, misafirin ağırlanması, şu bu.. sıra Sadi'nin kurtlarını dökmesine gelmiş. Sanatçılardan yazarlar yazdıklarını, çizerler çizdiklerini başkalarına gösterip gösterdiklerlnin tepkisini görmezlerse rahat edemezler. Sadi de sanatçı. Bunca da şiir, hiciv yazmış. E, gün yüzüne henüz çıkmamış bu şiirler saklanmak için yazılmadı ya! Başlamış köylüye okumağa. Bir, üç, beş, sekiz.. Öyle bir zaman gelmiş ki, köylü başlamış ağlamaya. Sadi memnun, koltuklarına karpuz sığmıyor. Coşmuş. Coştukça daha duyarlı, daha etkin bir sesle okumasına devam etmiş. Sonunda, okuyacak şiir kalmamış. Sıra gelmiş adamın şiirleri nasıl bulduğuna. Öyle ya, şu kendi halinde, şu sanat ve edebiyattan anlamayan, şu kara cahil adamı ağiatan bu şiirler demek erbabına baygınlık geçirtecek kadar güzel, etkili. Öyle olmasa köylü ağlar mı?

Sadi mağrur, sormuş:

«— E, baba. Anlat bakalım.. Şiirlerim seni niye ağlattı? Çok mu tesirli?»

Köylü Ahveş gözlerini sildikten sonra derin bir iç geçirmiş:

«— Vallaha efendi beni ağlatan senin okudukların değil..»

Sadi bir darbe yemişçesine şaşkın:

«— Okuduklarım değil mi? Ne ya?»

«— Sakalın!»

Sadi büsbütün şaşırmış:

«— O da ne demek?»

«— Kızma efendi, ben cahil adamım. Senin yazıp bana okuduklarından bir şey anlamadım. Lâkin şu sakalın yok mu sivri sakalın.. Bana köyde bırakıp geldiğim keçimi hatırlattı da...»

Onun için, yukarda da bellrttiğim gibi, okuyan, ya da konuşan birini dinleyen köylü Ahveş olmamalı.

Sülüsler, rik'alar, tâlikler.. derken bizim Fistül cenaplarına sıra geldi sonunda. Bu ameliyatın zor mu olduğunu sordum. Güldü:

— Yok canım. Bir makas darbesi, yarım saat içinde giyinip gideceksin. Düşünmel

Gençlik yıllarının savruk, vurdum duymaz günlerinde uzak, yakın akraba, ya da dostlar hatırlarım. Apandisitten, mideden, emaroitten ne bileyim, çeşitli hastalıklardan ameliyat geçirmiş olurlardı da, zaman zaman ziyaretlerine gider, büyüklerlme anlattıkları dertlerini dinlerdlm. En çok da pansumanlardan, dikişlerden, dikişlerin alınmasından, gaz basınçlarından söz ederler, yakınırlardı. Birden onları hatırladım ve kafama dank etti: Eyvaaah. onlar gibl olma sırası şimdi de bana mı geldi?

— Ameliyatı yaparken bayıltacaksınız değll mi?

— Hayır, lokal anestezi yapacağım.

— Fistülüme parmağımın ucuyla dokunamıyorum da...

— Merak etme, yarım saat içinde hiç bir şey duymayacaksın.. Şu sülüse ne dersin?

«Kim kiminle, değirmenci suyuyla» gibi bir deyim vardır, aramızda bu minvâl üzere bir konuşmadır başlıyor:

— Sülüs nefiiis. Sizin mi?

— Ne haddime?

— Fistüle dikiş de atacaksınız herhalde?

— Benim sülüslerim de var ama, kendime has özelliği yok henüz...

— Sonra da dikişleri alacaksınız?

— Efendim, okuldayken karikatür, şimdi de vaktın darlığından bu yazılar işte. Başka pek öyle iptilası olduğum...

— Ya pansumanlar?

— İptilası olduğum tutkularım yoktur. Akşamdaaan akşama iki kadehçik...

— Kaç zamanda kapanır ameliyat yeri acaba?

— Şu rik'ayı tesadüfen elime geçirdim. Fakat bakın bakın.. efendim ecdât bu işleri gerçekten...

— Ha doktor?

— Ne?

— Ameliyat yeri diyorum, kaç zamanda kapanır?

— Canım boş ver.. hiç ehemmiyeti yok!

— Pansuman falan?

— Yok öyle şey.

— Dikişlerin alınması?

— Yorma kafanı böyle şeylere. O devirler çok gerilerde kaldı..

— .....?

—

Derken odaya bir bayan hastabakıcı giriyor. Elinde bir enjektör. Kabama bir enjeksiyon. Çeyrek saat sonra da belden aşağım uyuşuyor. Kurbanlık koyun gibiyim. Ben sanıyordum ki operatör, odasının böğründeki muayene odasında bu işi bir makas darbesiyle şıp. Halbuki: «Buyrun ameliyathaneye!»

Ameliyathane sözü işin önemini kafamda alabildiğine büyüttü. Hele beyazlar içindeki irili ufaklı doktor, operatör, asistan, hastabakıcıları görünce ameliyat, dikiş, dikişlerin sökülmesi su bu uçtu kafamdan. Bunca erkekli dişili insan arasında mı soyunacağım? Her yanımı herkese açıp saçacak mıyım?

— Pantolonunuzu, kilotunuzu çıkarın lütfen..

Eyvaaaah, bunca yıl gözünden çok sakındığın namusun... Hay Allah kahretsin seni Fistül, lânet olsun sana!

— Bacaklarınızı kaldırın!

Of of of of.. her şey daha bir meydana çıkıyor. Bari şu hanımlar olmasa!

— Hüsnü efendi başı az daha indirin!

Başım az daha inince belden aşağım daha da havalanıyor. Tuu, yıllar yılı özene bezene sakladığım namusum. Ah Fistül, vah Fistül, kahrol e mi?

— Bacakları bağlayın!

Baldırlarım kayışlara geçiriliyor.

— Bilekleri de..

İyi ama, hani ne oldu o şıp diye bir makas darbesiydi?

— Kollarını omuz başlarından sıkı sıkı tutun!

Artık canımı, ırzımı, namusumu teslim ediyorum. Kesme, biçme başlıyor. Başlıyor ya, gerçekten de ağrı falan duyduğum yok. Sadece keskin bıçakların deriyi, eti kesip biçerkenki malum sesi duyuyorum. Ve şaşılacak şey, bilemediniz yarım saat içinde kalkıp pantolonumu falan giyinip, bir hastabakıcının yardımıyle ameliyathaneden çıkıp operatörün odasına geliyorum. Yolda diniiyorum kendimi: Ne ağrı, ne sızı. Demek beni dehşete düşüren ameliyathanenin takım taklavatıymış. Bundan sonra bir Fistüllüye rastlarsam:

«Korkma» diyeceğim. «Ameliyathane sözünden de ürkme. Fasarya!»

ANILAR

Şiş, mosmor yüzüyle uyuyordu sanki. Tulum tulum gözleri, hafifçe kaymış dudaklarıyle soluyordu. İyicene dökülmüş saçları, geniş, esmer alnı. Kardeşi miydi bu? Hani şu otuz yılın ötesindeki bir Arabistan şehrinin muzlarıyle ünlü çarşısında sımsıkı elmalara durup baktıkları; oyuncakçı dükkânlarının camekânları önünde, camın ötesindeki renk renk oyuncakları «Şu senin, bu benim» diye paylaştıkları: Paylaşılamayan kurşun askerler yüzünden nerdeyse birbirlerinin gırtlağına sarılacakları kardeşi mi?

«— Benden dört yıl sonra doğdu, benden erken ölüyor!»

Kalktı, duvardaki aynaya gitti, baktı yüzüne. Beğendi her zamandan çok. Sedirde bir avuç kemik, upuzun yatan dört yaş küçüğüyle hiç bir ilintisi yoktu bu yüzün. Siroz sarısı, kanser ıstırapları işli o yüz mosmor şişti, dudaklar kaymıştı, tulum tulum göz kapakları kapamıştı iri kara göz bebeklerini. «Yaşamadı fıkara be! Yıllarca işportayla kaçak çalıştı Beyrut, Hama, Humus, Kudüs caddelerinde. Tramvaylara kaçamak bindi, yakalanacağını anlayınca atladı, tekerlendi, dizleri kan içinde kalktı yerden. İngiliz polislerini şaşırtmak için zik-zaklar

yaptı maşlâhlı, agel'kefiyeli Arapların aralarında. Çelme taktılar, yeniden tekerlendi, yeniden kalkıp kaçtı. Yaşamadı, yaşamadı fıkara. Çocukluğu kaçmak, kovalanmakla geçti. Kaçıp kovalanırken doğduğu memleketi gözlerinde hasret hasret tüttü ama, belli etmedi. Ben de çok dövmüştüm! Sinirlenirdim esmer suratına, ters ters bakışı, küfredişine..»

Ama bu o mu? Değil. İnana bırakmış, yatıyordu upuzun, yatıyordu mosmor, yatıyordu şiş şiş. Artık herşey geçmişti. Ne çocukluğuna dönebilir, ne de küfürler dolu yeşil tramvaylı Beyrut'ların cetvelle çizilmişçesine dümdüz caddelerine.

Ama bu o mu? Değil. İnanamıyor. Otuz yılın ardında kalmıştır. Bütün işportalı tramvaylarla İngiliz askerlerinin kovaladığı bol güneşli sımsıcak, göz alıcı günler. Kısa pantolon glyerdl. İnce esmer bacakları, fırlak kemikli dizlerl.. Kolları kalınlaşsın diye sabahları gül fidanlarında Arap bülbüllerlnin şakıdığı kıyı Beyrut sabahlarındaki bahçenin bir kıyısında saklı kaldırım taşıyle idman yapardı. Kınnapla ölçerdi her gün pazılarını.

«— Bak âbi, şu kadar kalınlaşmış!»

«— Hadi ulan aptal. Bir günde kalınlaşır mı?»

«— Kalınlaşmazmış. Tabiî kalınlaşır!»

«— Üllüz sen de..»

«— Sen?»

«— Ben senln gibi üç taneyi..»

«— Sıkı mı?»

«— Gelsene!»

Cılız, iyicene cılız çocuğu dört yaş büyüklüğün dört yaş daha güçlü elensesiyle.. sonra da binerdi sırtına. Ezerdi. Ağlatırdı. Sövdürürdü. Sövünce tokat atardı. Atınca bağırırdı zırıl zırıl. Esmer yüzü daha bir çirkinleşmese bile öyle gelirdi. Kızardı daha çok, çıldırırdı. Yeni bir tokat. Yükselen çığlığı kardeşinin. Sonunda da babasının cigaradan kalınlaşmış hırçın sesi:

«— Niyaziii!»

Koşardı ağlayarak. Çok geçmeden babası değil, «bey baba»sı gelirdi yeı yer mürekkep lekeli patiska geceliğiyle. Kocaman bir bıyık, akları kanlı irl gözler, çatık kapkara kaşlar. Kulağının ardında bir kurşun kalemi bulunurdu çokluk. SEBİLÜRREŞAT, SIRATI MÜSTAKİM sayfalarından fırlamış Osmanlıcaya başlardı:

«— Akruuuut, ulan akruuuut!»

Kıllı kocaman elleri vardı. «Bey baba»nın. Etli etli. Etli elinin tersiyle anıden vururdu.

«— Akruuut, yılaaaan, akreeeep!»

«— Sensin!» derdi içinden. «— Sensin, oğlun, sizsiniz. Sevmiyorum seni de, oğlunu da. O benim kardeşim değil. Sen de babam değilsin. Bana ne bu agelli, kafiyelilerden? Bana ne onların Arapçalarından. Gideceğim işte, elbette gideceğim memleketlme. Hele on sekiz olayım, görürsünüz.»

Sedirde mosmor yatıp, derin derin soluyan kardeşine baktı yeniden. Bütün silâhlarını bırakmış, yatıyordu upuzun, yatıyordu mosmor, yatıyordu şiş şiş.. «İyi ama benim suçum ne?» diye geçirdi. «Onları Beyrut'ta bırakıp yurduma döndüm diye sıroz, sonra da kanser olmadı yal Suçum ne benim? Yurduma döndümse babamdan kurtulmak için. Kurtuldum da. Okumadım, futbol oynadım bol bol, sakatlandım, yattım hastane köşelerinde, iyi oldum, gene oynadım, gene sakatlandım. Beş parasız dolaştım yurdumun büyük büyük apartmanlarla lokantalarının bulunduğu ana caddelerinde. Açlıktan nerdeyse yıkılacaktım. Yıkılmadım. İplik fabrikasma girdim ilkin. Sonra ayni fabrikanın muhasebe servisine. Yirmidört lira doksanbeş kuruş kazandım ayda. Karnımı zor doyurdum. Başkalarının elbiselerine, ayakkaplarına imrendim. Genç kız bakışlarından sarhoş oldum.»

Bütün silâhlarını bırakmış yatıyordu kardeşi mosmor, yatıyordu şiş şiş, yatıyordu upuzun. Evlenememişti o. Çoluk çocuğu da olmamıştı. «Acaba bu yüz-

den mi önce siroz, sonra da kanser oldu? Tıp'ta var mı böyle bir konu? İnsan sevemezse, evlenip çoluk çocuk sahibi olamazsa önce siroz, sonra da kanser olamaz mı? Tıp'ta böyle bir şey yoksa bile olamaz mı? Neden olamasın? Günün birinde sirozla kanserin nedenleri kesin olarak anlaşıldığında kimbilir, belki de bu sevememek, evlenip çoluğa çocuğa karışamamak problemi... belki de metafiziksel, ya da daha materyalist bir görüş, psişik bir hal, siroz'a değilse bile, kanser'e sebep gösterilebilir!»

Yatıyordu upuzun, yatıyordu mosmor, yatıyordu şiş şiş.

Ama birden onun da sevdiğini hatırladı. Bir kız sevmiş o uzak, o muzlar diyarı Arabistan'da Nişanlanmış. Ölmüş nişanlısı. Derken bir başka kız anavatanda. Vermemişler. Ayrılmış. Kendini kamyonla nakliyeciliğe vermiş. Kıvrıla kıvrıla uzayıp giden Anadolu yolları. Toz, ter, gres vakom yağlarının karası, öfke. Patlayan lâstik, lâstikler. Her an yollarının kesilmesi ihtimali. Uyku.

«— Uyumak mı dedin? Sıkı mı? Kamyonun anasının dinine kadar yüklü. Tüccar eşyası, sandıklar. Kocaman kocaman. Bir uyu da gör. Arabanın hiç şakası yoktur. Yollar dersen o biçim. Muavin mi? En iyisinin Allah... töbe estafurullah. Bu işlerde kendinden başkasına güvenmeyeceksin. Başka şoför mü? Aylıklı mı? Onu da denedim. Yanıbaşında oturacak, yollara dikkat edeceksin. Heriflerde din iyman yok ki. Yollar zaten bozuk. Taşlar, kaya parçaları sırasına göre. Projektörler istediği kadar yansın. Allahın kızgın güneşinde bile dikkat etmezler. Görür önündeki çukuru, ya da taş parçasını, direksiyonu kırıvermek zahmetine katlanmazlar. Hızla geçerler çukuru.. Koca koca sandıklar içindekilerle sarsılırlar. Sandıkların üzerinde istediği kadar «DİKKAT — KIRILIR!» yazsın. İnadına, mahsustan. Yok be âbi, yemez yedirir, giymez giydirirsin. Gene de hava!»

«— Yalan!» diye geçirdi upuzun, mosmor, şiş

şiş yatan kardeşine bakarak. «— Hiç de yemez yediren, giymez giydiren cinsten değildin hergele!»

Güneşi, pamuğuyla ünlü bir Güney Anadolu şehrinin temmuz ortalarını hatırlamıştı. Kamyon yepyeni bir kırmızılık içinde, mavileri, sarıları, siyahları, kırmızılarıyle eskimiş ötekl kamyonlara caka satıyordu. Direksiyonda yumruğuna sıkılığı her halinden belli kısa, kalın bir şoför. Araboğlu dedikleri çikolata bir hakalmaz. Yol boyunca ya arkadakl kocaman tahta sandıkların, ya da ön çamurluğun üstüne tünüyordu. Esrarlı cigara içiyordu boyuna. «Boş cigara içmek âdetim değil âbi!» demişti. Şakacı, çokları gibi iki yüzlü. Kendi de biliyordu iki yüzlülüğünü: «Ne yaparsın? Geçinmeğe geldik dünyaya. İdare et.»

Güneyden bir takım ev eşyası yüklemişlerdi, dönüşte büyük büyük tahta sandıklarını getlreceklerdi tüccarın. «İstersen sen de gel âbi..» demişti. Çalıştığı dernekten on beş gün izinliydi hazır, atlamıştı iki saat sonra hareket edecek kamyonun şoför mahalline. Üç kişlydiler. Solunda bu şimdi bütün silâhlarını bırakmış mosmor, şiş şiş, upuzun yatan kardeşi, uzun boylu, esmer, geniş omuzlu kardeşi. Sık sık kıç ceblnden yüzlükler dolu maroken para cüzdanını çıkarıyordu. Direksiyondaki aylıklı şoför bağırıyordu sık sık: «Dikkat hendek!», «Taş var görmüyor musun?»

Ulan benim tepem atmıştı be. El adamlarıyle böyle konuşulur mu? Bir mola anında kıyıya çekmiştim. El adamına böyle davranılmaz, seni bir dağ başında temizleyiverirler. Gülmüştü patronsu. Gülmüştü kendinden emin. Tabancasını çıkarıvermişti. Kapkara, ışıl ışıl..

Işıl ışıl bir tabancaydı gerçekten de.

«— Beyinlerini patlatırım!»

«— Sonra?»

«— Sonrası ne, mal sahibiyim. Karakolda uygun bir ifade veririz, biter gider..»

Korkmuştu kardeşinden o gün. Hani şu otuz yıl gerilerde kalmış büyük bir Arap şehrinin oyuncakçı dükkânı vitrini önünde durup, camekândaki oyuncakları paylaştıkları kardeşi miydi bu? Kafası kızınca altına alıp kıyasıya dövdüğü?

Sonra gene bir başka mola sırasında içine kapanık şoföre konuşmanın yolunu bulmuştu. «Ağzımdan lâf mı almak istiyorsun hergele? Sen de onun gibi değil misin sanki? Ağabeysi değil misin It?» demek istercesine bakmış. «Patron milleti.. topunuzun avradını..» gibilerden yere tükürmüştü.

«— Merhaba!»

Başıyle almıştı selâmımı.

«— Sıkıntılı görünüyorsunuz?»

«— Olmamak kaabil mi?»

«— Niçin?»

«— Görmüyor musunuz yol boyunca? Dikkat: Çukur, Dikkat: Taş var. Sanki direksiyona dün geçmişim. Biliyorum, kardeşiniz, isterseniz hemen yetiştirin, onun bildiklerini unuttum ben. Zaten İstanbul'da bırakacağım işi!»

Tatlıya bağlamak istemişti:

«— Araboğlu bize iki kahve söyle, kendine de kahve, yahut çay. Efendim, kardeşim diye değil, bu huyunu hiç sevmem. Babama benzemiş. Ayrı geçti çocukluğumuz, gençliğimiz. Babamı da bu yüzden sevmezdim hiç. Huy işte..»

«— Huy muy. Bana ne onun huyundan? Ben eşek olduktan sonra kim olsa semer vurur. Dünyada yalnız bu kamyon yok ya? Dırdırına ses çıkarmayışım ondan değil, kendimden, kendi sakarlığımdan korkuşumdan. O bilmez benim bir yılların ağır siklet boks şampiyonu olduğumu. On yılı doldurup evvelki yıl hapisten çıktığımı...»

Bunları hiç bir zaman öğrenememişti. Yatıyordu şimdi bütün silâhlarından uzak, mosmor, şiş şiş, uzun uzun. Doktorlar: «Pek pek bir hafta..» demişler-

di. «Bırakın istediğini yesin. Yalnız sancılar. Bu iğneleri zaman zaman vurdurun!»

Yatıyordu şiş şiş, yatıyordu uzun uzun.

Gözlerini açtı bir ara. Açmağa çalıştı, kımıldandı

«— Abi!»

«— Ha?»

«— Ne güzel.....»

Daldı sonra. Ama o «Ne güzel»i yaşıyordu. Ağabeysinin çok, ama pek çok sevdiği çocuksu bir genç kadınla gittikleri içkili bir Sirkeci kebap evinde karşılıklı rakı içişlerini yaşıyordu. Sapasağlamdı. Genç kadını, elinde olmayarak, bir zamanlar çok sevdiği, nişanlandığı o Arabistan kızına benzetmişti. Gözler, bakış, davranışlar. İçinde bir takım teller titreşmişti. Neden sonra açıklamıştı da:

«— Benim Arabistanda ölen nişanlıya ne kadar benziyor!»

Ağabey usullacık kalktı kardeşinin başından. Aynaya gitmedi. Duvardaki takvime ilişti gözü, içi titredi. «Pek pek bir hafta..» demişti doktor altı gün önce. «Pek pek bir hafta.»

Kardeşin bundan da haberi yoktu. Upuzun yattığı sedirdeki mosmor, şiş şişlerin gerisinde, çok gerisinde belki beyninin içinde, belki de yüreğinin, yaşıyordu. O günkü kebap evini yaşıyordu. Sık sık bakmıştı çocuksu genç kadına. Arabistanda gömülü nişanlısını hatırlayarak, Kadehine rakı koymuştu. Tabağındaki şiş kebapları arasındaki yağlı etleri almış, kendi etlerinden yağsızları vermişti. Değişmişlerdi.

Derin bir soluk aldı. Sonra birden verdi soluğu dışarı. Ağabey takvimin son gün yaprağını hiç ama hiç koparmak istemeyen bir istekle yeniden geçip oturdu kardeşinin başucuna.

Hastanın kafasındaki kebap evi buzlu cam ardına kaçıp yeniden yüze çıktı. Sonra gene kaçtı. Bir çift göz, çocuksu genç kadının bir çift iri gözleri kaldı.

Ev halkından birisi mırıldandı :

«— Zekârette. Getir o bıçağı!»

Bıçak geldi, upuzun, mosmor, şiş şiş yatmakta olan hastanın üzerine kondu. Ruhunu daha kolay teslim edermiş.

Ağabey duvardaki takvime baktı istemeyerek. Bilek saatine baktı. Haftanın son günü, son saati de doluyordu. Kalktı. Oturdu. Pencereye gitti gözlerindeki yaşı göstermemek için. Dışarda mahallenin küçük futbolcuları sıkı bir maça girişmişlerdi:

«— Pas pas.»

«— Pas ulan inek.»

«— İnek sensin, babandır!»

«— Gooooooooooo!!!!»

B O N O

Film şirketlerinden birinden alınmış bin beş yüz liralık bir bonom var cebimde. Üç gün sonra vadesi doluyor. Alacağım. Bin lirası, dört aylık ev kirasına yatırılacak. Kalacak beş yüz. Beş yüzün yarısıyle kömür, öbür yarısının yarısıyle de odun alacağım. Elime şöyle böyle bir yüzlük kalacak ama, bu yüzlüğü taş çatlasa eve vermeyeceğim. İçinden belki iki çift çorap satın alırım. Üstyanıyle birkaç gün İstanbul sonbaharının harika Boğazında demlenirim. Biliyorum, çocukların okul kitapları, altları delinmiş pabuçlar, cebi yırtılmış yağmurluk, parçalanmış yatak çarşafları, havlular, elbise, pantolon, terlikler...

Umurumda değil!

Bakmayın böyle dediğime. Her zaman böyle düşünürüm de sonunda hava alırım. İnsan daha lüzumlu şeylerden kesip, hele kendi keyfine harcayamıyor.

Neyse.. Üç gün sonra gideceğim. Doğrudan doğruya muhasebeciye değil de patrona uğrarsam iyi olur. Muhasebeciler dünyanın en sıkıntılı insanlarıdır. Onun için, o anda belki de gece uykusuz kaldığından sinirleri bozuktur, ya da kimbilir, akşam fazlaca kaçırdığı rakı midesini bozmuştur, başı ağrımaktadır.

İyi ama, patronu sanki daha mı rahattır? Belki de odasına girdiğim sıra yatar koltuğunda şekerleme yapmaktadır. Diyelim ki İçeriye girişime sevindi de:

«Vaay,» dedi, «iyi ki geldin be birader!» Allah gönderdi seni. Şayet gelmeseydin, dalıp gidecektim. Gidince de birkaç saat uyku. Sonra? Sonrası, yani gece felâket. Sabaha kadar yatakta dön Allah dön. Ben döndükçe hanım rahatsız olacak. Başlayacak dırdıra. Derken kavga gürültü. O bana ben ona. Eski defterler açılacak, kirliler dökülecek ortaya...»

Büyük, ceviz masanın yanındaki koltuğuna oturacağım. Çay mı, kahve mi içmeyi arzuladığım sorulacak. Şekerli kahve diyeceğim. Odacı çıkacak. Sonra da belki şöyle soracak:

«— E, ne var ne yok havlâl-I âlemde?»

Aklımda bono, lafı fazla uzatmamaya bakacağım:

«— Ne olsun? Yuvarlanıp gidiyoruz işte..»

«— Şu Diyanet İşleri Başkanı'nın vazifesinden alınmak istenmesine ne diyorsun?»

Herhalde cebimdeki bono dürtecek. Çünkü vereceğim karşılık adamı kızdırabilir.

Bonoya hak verecektim:

«— Valla ne diyeyim? Hükümet galiba açmaza düştü!»

Muhalefet partilerinden birinden, belki de ana muhalefettendi, yerinden sevinçle kalkıp oturacaktı:

«— Hem de nasıl açmaz! Seçimlerde ektiklerini şimdi biçiyorlar. Bizim partiyi vurmak için din adamlarını okşarlar mı?»

Cebimdeki bono, «aman sus, karşılık verme!» diyecek içimden.

Hak vereceğim, ya da vermiş görüneceğim:

«— Doğru.»

Belki de lafa yekûn çekmeyecek, şöyle devam edecekti:

«— Rüzgâr eken fırtına biçer. Onun için bugünlerde bütün sağcı gazeteleri alıyorum. Attıkları manşetler, yazdıkları başmakale, fıkra, haberlere, dini bütünleri kışkırtışlarına bayılıyorum!»

Bu sıra kahvelerimiz gelecekti. Alacaktık. Başlayacaktık yeni cigaralarla höpürdetmeğe. O bu konuda şahlanmıştır, durmayacak, susmayacak, belki de hükümetle aşırı dindarlar arasındaki çatışmalardan söz açacak, Yirmi yedi Mayıs devrimine benzeyişler bulacaktı. Bense, cebimdeki bononun ısrarlarına dayanamayarak hep susacaktım. Sususum onu belki de sinirlendirecekti:

«— Bunun sonu ne olabilir kestirebilir misin?» diye soracaktı.

Belki de bir şeyler söylemeğe hazırlanacaktım ki, bono gene çimdiği basacaktı. Çaresiz:

«— Valla beyefendi,» diyecektim, «ben aktüel politikayla pek ilgilenmem. Daha çok kendimi sanata verdiğimden...»

Kızacaktı herhalde:

«— Vatan, millet ve memleket için en faydalısı hakkında fikri olmıyanlar eşşektir!»

Kıyıları buruşmuş iri siyah gözleriyle beni gözden geçirecekti. Bense şaşacaktım adamın tutumuna. Sanki yıllar yılı siviller tarafından kovalanan, hemen her iktidar değiştikçe çeşitli bahanelerle Emniyete, Sıkıyönetim'e çekilen, evi aranan, yazdıkları pertavsızla incelenen oydu!

«— Evet, fikri olmayanlar eşşektir! Çünkü eşşekler, bir tutam ot, bir parçacık saman karşılığı başkalarının çıkarına bitmez tükenmez yükler taşırlar. Onun için, insan, eşşekten farklı insan, günlük politikayı adım adım izlemeli! Ben öyleyimdir. Hiç bir partiye girmem ama, gazetelerden bütün partileri izlerim. Partileri, Meclis müzakerelerini, bakanların, başbakanın davranışını, muhalefeti.. Neden? Çıkarıma en uygun geleni alkışlamak için!»

Beni gene o, kıyıları buruşuk, kara gözleriyle

inceledikten sonra ihtimal şöyle soracaktı:

«— Efendim?»

Bonomsa kafamın içinde açılıp katlanacaktı. Açılıp katlanışıyla da, «Adamın suyuna git!» demek isteyecekti. Üstelik, o gün belki de Sonbahar İstanbul'unun harika bir günüydü. Gök çivit mavi, güneş gökyüzünde bir top ateş değil de, yumuşacık bir kadın eli. Sonra aklıma Boğaz'daki bilmem hangi balık lokantası da gelebilirdi.

Basacaktım «Haklısınız!»ı. Oysa daha da coşacaktı:

«— Gerçek çıkarlarının nerde olduğundan habersiz bir budala olmaktansa...»

Tamamlayamayacaktı sözünü, telefon çalacaktı belki de. O konuşurken benim aklımdan gerçek çıkarlarının yönünü bilmeyen zavallılar kalabalığı gri bir fırtına gibi geçecekti. Acıyacak mıydım? Acımayacak mı? Acımanın ne işlerine yarayacağını düşünecektim herhalde.

Telefon konuşması bitecek, adam masasından kalkacaktı:

«— Bana müsaade. Çok acele toplantımız var!»

Cebimdeki bono telâşlanacaktı: «Herif gidiyor. Aç meseleyi, al paracıklarını. Beni de cebinin sıkıntılı karanlığından kurtar, hadi!»

Arka cebimden cüzdanımı çıkaracaktım sıkılarak. Bono. Şapkasını almış, gitmek üzere olan adamı kapıda durduracaktım:

«— Bugün vadesi doldu da...»

Şöyle bir bakacak, hiç önemi yokmuşçasına:

«— Haa, evet..» diyecekti. «Muhasebeciye uğrayın lütfen, ödesin..»

Bunca yıllık yurttaşı olduğum bu memlekette, en çok da para işlerimin bu kadar çabucak oluvermesine alışamadığım için yadırgayacaktım. Başkalarının işlerini görmek yüzünden dehşetli sıkıntılı kişiler olan muhasebecileri tanırdım. Canciğer dost da olsak, bir muhasebeci, kesesinden çıkmasa bile,

en haklı ödemelerde de zor para verirdi. Ne olursa olsun ben gene de en tatlı halimi takınarak girecektim yanına:

«— Günaydın!»

Duymazlıktan gelecekti. Bozulsam da ateşe devam edecektim:

«— Nasılsınız?»

O da kurdun biriydi, bu işlerde sadece kulağının ardı kalmış ihtimal. Başlangıcımdan anlayacaktı döne dolaşa işin paraya dayanacağını. Yüz vermeyecekti:

«— Ne istiyorsun?»

Dilenci yerine konulmuşluğumu da hoş görüp, bonomu çıkaracaktım. Tiksinerek bakacaktı. Öfkeden kıpkırmızı kesilecek, elindeki kalem titreyecekti:

«— Nedir o?»

«— Bono!»

«— Ne bonosu?»

«— Sizin bononuz. Bugün ödenmesi lâzım da..»

Elimde tuttuğum bono korkudan sapsarı kesilecek, belki de avcumun içine saklanmağa çalışacaktı. Muhasebeciyse, masasında açık kocaman defterine kapanacaktı:

«— Bugün imkânsız!»

Sabırla soracaktım:

«— Yarın?»

Kanı tepesine çıkacaktı:

«— Ne bugün, ne yarın, ne de üç ay sonra!»

Öfkeden deliye dönsem de tutacaktım kendimi:

«— Demek üç ay sonra da hava?»

Başını kocaman defterinden öfkeyle kaldırarak bağıracaktı:

«— Ne bağırıyorsun be?»

Gerçekten şaşacaktım:

«— Ben mi?»

«— Sen evet!»

Elimdeki bononun yalvaran bakışlarına aldırış edemeyecek, kendimi tutamayacaktım:

«— Asıl bağıran sensin be!»

Ayağa fırlayacaktı:

«— Bana sen diyemezsin!»

«— Ya? Zât-ı devletleri mi?»

Mosmor kesilecekti:

«— Alay mı ediyorsun?»

«— Yoo..»

«— Ben bugüne bugün memleketin en itibarlı firmalarından birinin muhasebecisiyim!»

«— Öyleyse firmanın verdiği bonoyu öde!»

«— Para yok!»

«— Tuhaf..»

«— Dört fiiim çevirdik döört! Her fiiim en azdan yüz elli bin lira. Altı yüz bin, nâber?»

«— Bense sadece bin beş yüz lira istiyorum..»

«— Yok, bin beş yüz kuruş bile yok kasada. Ben bile Eylül maaşımı alamadım henüz. Filimler dublajda!»

«— Peki ne zaman olacak paranız?»

«— Bilmiyorum. Dublajdan sonra kopyalar basılıp işletmecilere gönderilecek. İşletmeciler bütün Türkiye sinemalarında vizyona girecekler. Filimin tutması, masrafını çabucak amorti etmesi lâzım. Ettikten sonra...»

«— Ettikten sonra da yeniden bir dört filim çevirmeğe kalkarsınız. Yatırım yapar, bizim bin beş yüzü...»

«— Ne demek istiyorsun?»

«— Çevireceğiniz dört yeni filmin vizyona çıkmasından sonraya bırakırsınız. Yani, havayla cıval»

Üzerime yürüyebilirdi:

«— Biz dolandırıcı mıyız yani ulan?»

Bonom ne derse desin, «Ulan» sözüne bozulurdum bak. Ben ona, o bana. Sille, tokat, tekme. Havada gözlüğü uçabilirdi. Gürültüye adamları gelebilir, ondan yana çıkabilirlerdi pekâlâ. Dayak da yi-

yebilirdim bir güzel. Sonra karakola uzanırdık. Belki de muhasebeciyle sekiz kişi, müesseselerine saldırdığımı, hepsini döğdüğümü ileri sürerlerdi. Komiserin kafasını şişiren bir laf kalabalığından sonra komiser bana dönebilirdi:

«— Bu kadar Insan yalan mı söylüyor? Adın ne?»

Kendimi zor tutardım:

«— Efendim ben...»

«— Evet sen, ne var? Ne olmuş?»

Bonomu gösterirdim:

«— Bugün ödenmesi gerekiyor. Müessese sahibi dedi ki...»

Elinde camı kırık gözlüğüyle muhasebeci:

«— Müessese sahibi der komiser bey. Kasamızda aksilik, para yoktu. Dedim ki, 'kardeşim' dedim, 'özür dilerim. Bugün paramız yok. Yarın teşrif edemez misiniz?'»

Şaşkınlıktan belki de dilim tutulurdu.

O aldırış etmez ardını getirirdi sözlerinin:

«— Hayır, sanki anasına avradına söğmüşüm gibi, bir tavır, bir zavır... Gelemezmiş. Parasını şimdi, hemen istiyormuş. Adamın gözünü patlatırmış..»

Komiser bana dönerdi:

«— Dağ başı mı burası? Kocca İstanbul be. Burda var mı böyle hikâye? Koçero musun?»

Daktilo başındaki görevliye dönerdi:

«— Yaz. Al ifadesini...»

Görevli için emir emirdi şüphesiz. Başlardı ifademi almağa, Muhasebeci davacı duruma geçer, ötekiler de bal gibi tanıklık edebilirlerdi.

Her ne hâl ise. Koca üç gün var bononun gününün dolmasına. Ben gene de kibarca ödeneceğinden yanayım, bakalım.

YILBAŞI 960 - 961

Ham film yokluğu yüzünden film senaryolarına kıran gireliberi Beyoğlu'na çok seyrek uğruyordum son aylar. Postu hemen hemen tamamiyle Babıâli'ye sermiştim. Unkapanı'ndaki evden Cağaloğlu'na dolmuşla, otobüsle, havalar yağışlı olmazsa yaya gidip geliyordum. Unkapanı - Mısırçarşısı, ya da Saraçhane, Kapalıçarşı yoluyle.

Yılbaşı yaklaştıkça, Mısırçarşısı'yle Kapalıçarşı'nın kalabalıklaştığı gözümden kaçmıyordu. Hani o bayram arefelerindeki telâşlı, sinirli kalabalık. Nazlı sermaye kendini kasalara, cari hesaplara çekip, ortalıkta dilediğince işsizlik, buhran yaratsın. Millet bayram, yılbaşı cinsinden eğlence kokusu seze dursun. Kıyıda köşede ne varsa çıkıyor, doluşuluyor çarşıya pazara. Bir omuz omuza kalabalık, bir alışveriş. Bu yıl maaşların yılbaşından sonra verileceği bile para etmedi. Çarşılar, pazarlar her yılbaşındaki gibi kalabalıktı. Mısırçarşısı, Kapalıçarşı, baştan başa Beyoğlu, elleri paketli insanlarla doluydu. Ama bu demek değildir ki, bütün bir İstanbul, milyonerinden işçisine kadar yılbaşını kutlamağa hazırlanıyor!

Gazeteden:

— Bu gece nereye gideceksin? - dediler.

Düşünmemiştim. Bundan önceki yılbaşılar gibi, yazı masamın başında geçirecektim yılbaşını herhalde.

— Bilmem?- dedim.

— Pavyon filan?

— Yok canım.

— Gazeteye yazmıyacak mısın?

— Onu da bilmem. İsterseniz yazarım..

— Yaz yaz.

— Peki ama, ben yılbaşı gecesi çılgınlar gibi eğlenilen eğlence yerlerine gitmiyeceğime göre?

— Sizin semtlerin yılbaşısını yazi

— Şimdi oldu.

Bizim semt'te «Yılbaşı»yı galiba sadece kahvelerle küçük lokanta, ya da köfteci dükkâniarı kutladı. Hohlanmışa benzeyen camlar ardındaki her zamanki kalabalık, «Bulüm», «Pişpirik», «Aitıkollu Iskanbil», pek pek «Poker» oynuyorlardı. «Zar»la kumara rastlamadım. Küçük lokantalarla köfteci dükkânlarında da pek öyle olağanüstülük yoktu. Eş, dost, ahbaplar, açtırmışlar ufak Yeni rakıları, ızgara köfte, yeşil salata, fasulye piyazıyle demleniyorlar. Yanlarına şöyle bir uğradım. Konuştukları hep bilinen şeyler: İşlerin ne zaman açılacağı, çalışıp, birikmiş borçların ne zaman ödeneceğinde. Kahvelerdeyse hararetli, sinirli birer dikkat halindeki insanların kazanmak için kılı kırk yarışları. Ocakçıyla garsonlar, her zamandan değişik. Sırayle kaçamak yapıyorlar yakın köftecilere, ayaküstü bir kadeh, bir kadeh daha, şıpın işi meze, haydi tekrardan kahveye.

Saat dokuz, on, on bir. Eve uğradım. Bizimkiler toplanmış tombala oynuyorlar. Komşuları sordum, her günden farklı değilmiş. Pencereden, komşu evlerin pencerelerine baktım, gerçekten de, her akşamki aydınlık.

— Haydi bana eyvallah...

— Nereye?- dediler.

— Yarın için yazacağım yılbaşı yazısının malzemesini toplamağa!

Eğri büğrü sokaklardan geçerken aklıma esti, çal şu sakin sakin geceye bakan evin kapısını, bak bakalım ne yapıyorlar!

Olur mu olur. Çat kapı. Az sonra güzel bir kız kapıyı açtı. Karşısında hiç tanımadığı birini görünce yadırgadı:

— Kimi istiyorsunuz?

— Sizi - dedim.

— A a..

— Tanrı misafiri canım. Kabul etmez misiniz?

Beni şöyle bir tepeden tırnağa süzdü, sonra seslendi:

— Anneeee!

Derinden «Anne» nin sesi:

— Ne var?

— Biraz baksanal

Bir kadın söylenerek indi. Kız hemencik anlattı anlatacağını. Orta yaşlı, şişmanca hanım sordu bu sefer :

— Bir şey mi istiyordunuz efendim?

Anlattım kısaca. «Gazeteci» olduğumu öğrenince, annesinin omzu üzerinden bana bakan gözlerde bir ışıltıdır başladı:

— Gazeteci misiniz? Hangi gazeteden? Ha, biliyorum. Buyurun efendim. - Seslendi - : Baba! Abi! Bak gazeteci geldi. Bizimle yılbaşı röportajı yapacakmış!

«Baba», «Ağabey», «Kardeş», «Kardeşler» in merdivenlerden telâşla inişleri. İzzet, Ikram. Hay Allah, meğer kredi kırk beşmiş de haberimiz yok.

Basma perdeleri, perdelerin basmasından örtüleriyle sedirleri, orta masası, masasının üzerindeki kocaman bir tabakta portakal, mandalina, elma, muzları, yılbaşı şerefine tavanlardan al, yeşil, sarı, pembe, morlar halinde kıvrım kıvrım sarkan kâğıt-

ları, boyuna yılbaşı programını veren müzik, şarkı yüklü radyosuyle orta halli bir memur evi. Kendi kendilerine oturmuş, tombala oynuyorlar. Ben gelince tombala bırakıldı. Çevrem alındı, başlandı Babıâli ve gazetelerle ünlü gazeteciler üzerine sorular sorulmağa. Gazeteci, hele gazeteciler içinde ün salmış çeşitli yazar arkadaş bu evde, yalnız bu evde değil, hemen hemen bu tip bütün evlerde birer masal kahramanıdır. Kimdir, nedir, necidir. Boyu, gözlerinin rengi? Nasıl çalışır? Nasıl yazar? Kaç para kazanır? Velhasıl dedim ya masal kahramanı.

Bir ara:

— Siz şimdi bırakın bunları da kendinizden bahsedin - dedim -. Bu gece yılbaşı gecesi. Yarın yeni yıla gireceğiz. Yeni yıl üzerine temennilerinlz yok mu?

Evin yakışıklı delikanlısı :

— Var âbi - dedi.

— Nedir?

— Yarınki Beşiktaş Galatasaray maçı var ya?

— Evet?

— Beşlktaş yensin istiyorum!

Baba :

— Hay Allah - dedi -. Beşiktaş, Fener, Galatasaray, Beşiktaş, Fener, Galatasaray... bıktık be yahu. Dua edin de işler açılsın, ortalığa bolluk gelsin, memur maaşları arttırılsın...

Anne, kırkına yakın olmalı ama, hâlâ mihrap yerinde:

— Doğru - dedi.

Gençlerin aldırdığı yoktu. Sokak kapısında ilk gördüğüm genç kız usullacık:

— İnşallah Galatasaray yener - dedi.

Kardeşi Fenerliydi.

— Kasımpaşa'yı üç-sıfır götürdük ya, boşver... - diyordu -. Hangisi yenerse yensin. Şampiyonluk gene de torbada kekllkl

Ağbey:

— İyi ya - dedi -. Beşiktaş yenerse Galatasaray'ı geçersiniz.

Bir çekişme. Baba kırçıl saçlarıyle şaşkın, bir cigara yaktı, sonra bana uzattı, Birinci paketini:

— Afedersiniz. Çocuklar insanda akıl bırakmıyor ki...

Baba için önemli olan geçimdi geçim. Şu dünyaya geleli elli üç yıl olmuştu. Kendini bildi bileli yokluk, darlık, sıkıntı, ev derdi, kira derdi, eskiyenlerin yenilenmesi derdi. Efendim, sabit gelirli olmak bir faciaydı. Kazancınız katırın kuyruğu, ne uzar ne kısalır. Halbuki çocuklar alabildiğine büyüyor, giyim kuşamları yıldan yıla pahalılaşıyordu. Bir ailenin hayatı helezona benziyordu. İç içe, gittikçe genişleyen daireler gibi!

Anneye döndüm:

— Ne dersiniz?

Kocasına baktı, başını uysal uysal salladı:

— Ne diyeyim beyefendi, doğru. Küçükken kesiyor, biçiyor, kırıyor, sarıyorsunuz. Babalarının eskisi, benim eskilerim işe yarıyor. Büyüdüler mi iş değişiyor tabiî. Maşallah her biri...

Baba gülerek aldı sözü:

— Yalı kazığı gibi değil mi?

Çocuklarda isyan çığlıkları:

— Aşkolsun baba..

— Babacığım aşkolsun yani!

— Ya bey amca gazeteye yazarsa?

Temin ettim:

— Ne çıkar? Tırhalli, bir halliyiz. Hatta yazacağım yazıyı okuyacakların pek çoğu da aynı. Kimsenin kimseyi ayıplıyacağı yok. Kaldı ki ne ayıbı? Hangi ayıp?

Bilek saatime baktım, on bire geliyordu. Onları portakalları, mandalinaları, tombalalarıyle bırakıp çıktım.

Sokaktan bir sarhoş geliyordu, mırıltıyle. «Doktor civanım» şarkısını mırıldanıyor.

Caddeye çıktım. Aksaray'dan yukarıya rüzgâr gibi gelip geçen dolmuşlar, otobüsler. Durakta atlıyorum bir dolmuşa, ver elini Taksim. Hava yağışlı değil ama, hiç güven olmaz. Galatasaray'a doğru iniyorum. Cadde bir hayli tenha. Gündüzki eli paketlilerden hemen hemen iz yok. Bu da tabiî, gündüz satın aldıkları, tencerelerde kaynadı, tabaklara kotarıldı, masalara getirildi, yeniyor şimdi.

Ara sokakların alacakaranlıklarında caz fırtınaları. Sokağın karanlığına tangolar dökülüyor. Dalıyorum. Masalar dopdolu. Saçları itinayla yapılmış zarif kadınlar, zarif kahkahaları, kurt bakışlı, bakışlarından şehvet dökülen adamlar, sansar titizliği içinde kurnaz garsonlar.

Bunlardan biri sokuluyor:

— Boş yer mi aradınız?

— Yo, hayır.

— Arasanız da yok zaten. Günlerce önceden kapatıldı her yer.

Çıkıyorum. Bir başkası, sonra daha bir başkası.

Saat on iki, yarım, bir, iki.

Eğlenen yılbaşını ardımda bırakıp atlıyorum bir dolmuşa.

Bir yılı daha eskittik, yeni bir yılın daha ucundan kemirmeğe başladık. Bu dünya böyle işte. Eskit eskit at. Günün birinde de eskitme gücün tükensin, sen eskl.

Nice yıllara.

HASTANE NOTLARI

Sol kolumla göğsümdekl acıyla uyandım: Saat gecenin ikisi. Şöyle bir yokladım kendimi.. Bu acıya hiç de yabancı değilim. Bâb-ı âli'nin çeşitli kitabevi, ya da Beyoğlu filimciler piyasasının birbirinl kesen, birbirine paralel sokaklarını hızla geçerken de bu ağrılar yakalardı beni. Sol kolumun damarları çekilir, sıkıcı bir ağırlık bastırırdı göğsümü. Durdurdum. Birkaç dakika, geçiverirdi. Daha çok da merdivenler çıkar, merdivenler iner, yokuşlar tırmanırken. Ama hiç böyle, gecenin saat Ikisinde, uyku hâlinde gelmemişti. Yürürken, koşarken, merdiven çıkar, yokuş tırmanırken bastırmasını anlıyordum da, tam bir dinlenme sırasında gelişini anlayamamıştım. Demek artık işin şakası yoktu, doktordan kaçmamalıydım. Kaçarsam ne olurdu? Ölür müydüm? Vızgelliyordu ölüm ama, birkaç yıl daha yaşamak, yarıda kalmış işlerimi tamamlamak daha Iyi değil miydi?

Bu ağrıların, doktor deyimiyle, **Angine de poitrine** dedikleri şey olabileceğini kestlrlyordum da, yol yakınken doktora koşmayı zamansız buluyordum. Bir gün dost bir eczacıya bundan söz açtım. Dinledi. «Galiba **Angine de poitrine** bu bendeki» deyince:

— Nee -dedi-. Deli misin yahu? **Angine de poitrine** olsa...

Uzun uzun açıklamalarda bulunmuştu ama, ya önemle dinlememiş, ya da henüz bende onun anlattıklarından olmadığını sanmıştım. Sansam da ne? Yine de doktora gidemezdim o sıra. Kestiremiyordum ki doktor beni mutlaka hastaneye yatıracak. Üç, dört hafta keseden yemek zorunda kalacağım.

Keseden yemek!

Nasıl?

Ben bu «Keseden, hazır yemek»i elli yıllık yaşamımda hemen hemen hiç tanımadım. Çocukluğu saymazsak, kırk yıldır, gün kazanıp gün yiyenler gibi yaşadım. Buna alıştım. İllâki sabahın saat dördünde uyanıp, kahvemi kendi elimle pişirip içtikten sonra yazı makinemin başına geçeceğim. Artık hikâye mi olur, roman mı, senaryo mu... en az üç, dört saat çalışacağım. Çalışmadım mı, o gün kendl kendimle barışık değilimdir. Çok kötü bir şey yapmışım çalışanlara haksızlık etmişim, kaytarmışımdır. İçinde gezip dolaştığım o günü yaşamağa, gönül rahatıyle yaşamağa hakkım yoktur!

Onun için, hastalığımın tedavisi yönünden de olsa, yazı makinemden uzak haftalar geçirmek, bu haftaları sırtüstü yatarak geçirmek betime gidiyor, doktordan kaçıyordum. Kaçmamın bir başka nedeni de, gün kazanıp gün yiyen takımından oluşumdu. Gün kazanıyor, gün yiyorduk. Geçimleriyle yükümlü olduğum insanlar vardı. Okuyor, topluma faydalı olabilmek için çabalıyorlardı. Üç, dört hafta sırtüstü yatmakla onları mutlu çabaları içinde yapayalnız bırakacaktım. Önce ekmeğin geldiği kaidesine uyarak okullarını bırakıp, hasta babalarından boşalan yeri doldurmağa koşacaklardı.

Ama o geceki ağrıyla anlamıştım Işin şakası olmadığını.

Mesleğinin âşığı doktor, beni inceden inceye, tam iki saat muayene etti. Bu arada babamın, anamın, hangi hastalıklardan kaçar yaşlarında öldüklerini sordu. Demek işin şakası gerçekten yoktu?

Demek hastalığım hayli ilerlemişti? Kimbilir, doktor belki de karaciğerimde, idrarımda, kanımda, ihtimâl böbreklerimde birtakım başka hastalıklar da bulacaktı.

Yâni?

Ölecek miydim? Ölürsem şüphesiz kıyamet kopmaz, başsız ve sonsuz yaşayış. Eskiden olduğunca sürüp giderdi ama, biraz erken olmaz mıydı ölümüm? Daha geçen yıl genç arkadaşlarla Kumkapı'dan Beyazıt'a uzanan yokuşu koşarak çıkmağa savaşmamış mıydım? Önceki yıl da KEŞANLI ALİ DESTANI'cılarla, EDEBİYATÇILAR futbol maçı yapmamış mıydık? Hattâ penaltıdan bir de gol atmamış mıydım?

Hayır hayır, ölüme vaklt vardı daha!

Doktor:

— Sizde **Angine de poitrine** var - dedi -. Enfarktüs başlangıcı da olabilir. Tam bir teşhis için mutlaka hastaneye yatmanız lâzım. Ayakta durmayın lütfen, oturun!

Enfarktüs!

Şu, anamla, altmış beşinde tak diye gidiveren bir eski hapisane arkadaşımın ölümlerini sağlayan hastalık. İyi ama, nasıl ölürüm? Bir buçuk ay sonra Ankara Sanat Tiyatrosu gelecek, 72. KOĞUŞ'u oynayacaklar.. Bu oyunun başarılı Asaf Çiğiltepe'si yok, yazarı da mı ortalardan sllinecek? Sonra asıl önemlisi, ESKİCİ DÜKKÂNI dlye yeni bir oyun yazmıştım, MURTAZA'yı oyunlaştırmıştım. Onları göremeden mi ölecektim? Haksızlık olmaz mıydı bu? Haksızlık mı? Kimden? Kime? Koskoca Namık Kemal kırk sekizinde ölmüştü, Orhan Veli otuz altısında, Sait Faik kırk yedisinde. Onların da yapacakları işler vardı herhalde bu dünya'da. Onların ölümü benden çok daha haksızca olmuştu. Sonra insanlık tarihinde kimbilir nlce nice haksız ölümler vardı. Biz gine yaşamış, iyi kötü bir şeyler yapmıştık. Ya yaşamadan ölenler? Ana kucağında, gülüp söyler, ağularken çöken damlarının altında ölenler? Kızgın güneşlerin altında, ze-

hırlı sıtmadan ölenler? Anasına, babasına, ya da yavrularına hasret ölüp kara topraklara gözleri açık gidenler?

— Hemen bu gece yatmanız lâzım!

Ölüvermek üzerine düşündüklerimden utandım. Eş, dost, ahbab, hısım, akrabadan uzak, kefensiz, hatta mezarsız ölenlerden, dünya'nın dört yanında, kazanılması gerekli savaşlarda ölenlerden, daha çok da Vietnam'da ölenlerle nedenini bilmeden öldürmeğe gidip, başkalarının hesabına ölenlerden utandım.

— Peki doktor. Yatayım ama, yarın sabah yatsam?

— Olmaz. Hemen yatmanız lâzım!

— Hemen yatamam, yatmamak zorundayım.

— Hemen yatmak zorundasınız, şakası yok işinl

Buna rağmen ertesi sabah yatmam için razı ettim doktoru. Sağda solda alacaklarım, sağa sola borçlarım vardı. Yakınlarıma söyleyeceklerim olabilirdi...

O gece, sırtüstü uzandığım yerden oğluma, çıkmış, çıkacak kitaplarımın listesini yazdırdım. Borçlarımı, alacaklarımı not ettirdim. Hastaneye girmek var, çıkmak olmayabilirdi. Sait Faik de böyle, Marmara kliniğine girmiş, çıkamamıştı bir daha.

Ertesi sabah gittim, yattım. Yattım ama, ne sol kolumda, ne de göğsümde ağrı! Şu hani, dişiniz bütün gece sizi çıldırtır da sabaha kadar gözünüzü yumamazsınız. Ertesi gün diş doktoruna koşar, hele diş doktorunun koltuğuna oturunca geçiverir ya? İşte bendeki ağrı da öyle. Namussuz, hastaneden, doktorlardan mı korktu nedir, ara ki bulasın! Bana kalsa hiç bir şeyim yok. Yattığım yerden fırlayıp kalkabilir, sokaklara düşüp, yazı makinemin başına geçebilirim ama, doktorlar:

— Sakın kımıldama!

— .....

— Sağa sola dönerken acele etme!

—

— Çok konuşma, konuşanı dinlemel
— .....
— Kafandan her türlü düşünceyi atl
— .....
— Tuvalete falan kalkma. Gerekince yatağında, işi sürgüyle idare et!

Bütün bunlar çok ağır hastalara yapılan önermeler değil miydi? Bense iyiydim be yahu? Şaka mı yapıyorlardı sakın? Yatağımda, sürgüyle idare de ne oluyordu? Koca koğuşta, hastaların önünde? En iyisl, tuvalete çıkma zorunluğunu aza Indirmek. Bunun için de az yemek, çok az su içmek!

Öte yandan, eş dost, seven arayanlar.. Ziyaretçllerim arasında hiç bir gün, hiç bir yerde görüp tanışmadığım, adlarını bilmedlğlm yığınla dost. Çiçekler, kolonyalar, glne çlçeklerle kolonyalar. Lâf aramızda, gelen kolonyalarla bir küçük parfümeri dükkanı açabilirdim.

Şaka bir yana, kişi, böylesine aranılıp, yakın Ilgi görmesi karşısında çok mutlu oluyor. Bundan sonra ben de hasta ziyaretlerine koşacağım ama, gönül yer yüzünden hastalıkların kalkmasını diliyor. Ne hastalıklar olsun, ne hastalar, ne de ziyaretler. Kurtlar kuzularla çelik çomak oynasın, çember çevirsln, uçurtma uçursunlarl

Günler çok, ama çok zor geçiyordu. Hele geceler!

Sabahları günün erken saatinden Itlbaren gazete satıcısını dört gözle bekliyordum. En sağdan en sola kadar hemen hemen bütün gazeteleri satın alıyor, saatlarca dalıyordum. Makaleler, fıkralar, haberler, demeçler, yorumlar, hikâyelerle romanlar, spor sayfaları, hatta bilmecelerini çözüyordum ama, vakit yine de geçmiyor, geçmlyordu.

Çoğu günler öğleden sonra odamı ziyaretçiler şenlendiriyordu. Tabiî benim için zorlukların en büyüğü de başlıyordu. Başlıyordu, çünkü, her ziyaretçl benden hastalığımın ne olduğunu, nasıl başladığını

soruyor, haklı olarak işin nedenini öğrenmek istiyordu. Bir, beş, on... Ayni şeyi boyuna tekrarlamanın biteviyeliği bir yana, doktorlar, hemşireler fazla konuşmamamı da istiyorlardı ısrarla. Aklımdan teyp geçiyordu.. Hastalığımın nasıl başladığını teybe anlatsam, soranlara teyp yoluyle cevap versem ayıp mı kaçardı acaba?

Bunun dışında ziyaretçilerimden memnundum. Zâten beşer dakikadan çok kalanlar nâdirdi. Yalnız birisi... Ince uzun yüzü, yanağının ortasına kadar uzanan, kalın, dolgun favorlleriyle film artistini hâtırlatan heyecanlı bir gençti. Daha önceden tanımıyordum onu ama, o beni hikâye ve romanlarımdaki en önemsiz tiplerime varıncaya kadar tanıyordu. Hoşuma gitmiyor değildi bu ilgisi. Düşünün, eleştirmenlerin çokluk hınzırlaştığı, birtakım kalıplara döküverdiklerini andıran eleştirmeleriyle sanatçıyı küplere bindirdikleri bir memlekette (*) bir gencin sizi, sizin kadar tanıdığını örneklerle belgelemesi ne demektir?

Fllm artistini hâtırlatan bu genç yalnız edebiyat değil, kâlp hastalıkları, daha çok da **Angine de poitrine,** ya da **İnfarctus**'ten bir doktor kadar anladığını açıklayan doktorca terimler kullanıyordu.

Sonunda:

— İşin şakası yok üstat - dedi -. Bir yandan bir yana bile ağır ağır döneceksiniz. Hele konuşmak, zinhar (**) câiz değil! Bırakın konuşmayı, uzun uzun konuşmağa kalkan gevezeleri dinlemek bile zararlı!

Elimde olmayarak bilek saatime baktım ona sezdirmeden:

Tam kırk beş dakika olmuştu geleli. Beni konuşturuyor, daha çok da kendisi konuşuyordu. Konuşmasını noktalayınca da eklemeyi unutmuyordu:

— Aman konuşmayın, konuşanları dinlemeyin,

(*) Gücenmesinler sözüm yalana.
(**) Vallahi böyle dedi.

kovun böylelerini. Sağlığınız bakımından çok gerekli bu!

Başımı sallıyordum çâresiz:

— Haklısınız..

— Benim haklılığım önemli değil. Bütün mesele, kendinizi mutlak bir sukûna terk etmek! Hatta kafanızdaki düşünceleri de defedeceksiniz! Ama biliyorum, buna pek imkân yoktur. Kafanızda şu anda bile kimbilir ne konular vardır!

Karşılık vermemi, kafamdaki konuları açıklamamı istercesine bakıyor yüzüme. Dayanamıyor sonra soruyor:

— Vukuat var, Hanımın çiftliğinden sonra hangisi gelecek?

Ben de gıdıklanmıyor değilim hani:

— Bir başka insan adını alacağını sandığım bir cilt.

— Gâvur dağlarından sınırı geçip giden Habib geri mi gelecek?

— Evet.

— Romanın ana teni?

— Toplumsal problemleri adam öldürmek, çiftlik yakmakla çözümlemeğe çalışan bir insanın yanıldığını anlaması..

Heyecanlanıyor:

— Güzeeel, hem de çok güzel! Zâten böyle bir teni işlemek zorundasınız. Pekî, bu son cilt, Kanlı Topraklar'la bağlanacak mı?

— Bağlanacak.

— Aman kolunuzu kımıldatmayın.. Eskici ve oğullarıyle?

— Eskici ve oğullarıyle de.

— Murtaza ne olacak?

— Onu yeni baştan ele aldım. Kocaman bir roman hâline getireceğim.

— Ben sizin yerinizde olsam, Murtaza'yı tiyatro oyunu yapardım..

— Yaptım.

Yerinde heyecanla kalkıp oturuyor:

— Yaptınız mı? Nasıl?

Dedim ya, çabucak gıdıklanıyorum ben de, başlıyorum nasılını anlatmaya. Öylesine doludizgin gidiyorum ki, hâtırlıyor:

— Aman heyecanlanmayın, el kol hareketlerini de bırakın..

Hem coşturup konuşturuyor, hem de..

Öfkemden su içiyorum.

Yeniden soruyor:

— 72. KOĞUŞ, Eylül'de geliyor değil mi?

— Evet.

— Hikâyesiyle oyunu arasında fark?

— Büyük fark var. Hikâyeyi tiyatro kurallarına göre değiştirdim.

— Yeni başka oyununuz?

— Var.

— İsmi?

— Eskici dükkânı.

— Başka?

— E, yetmez mi bu kadar şimdilik?

— Çok doğru.

Doktorlar sabah vizitesine gelip gitmişlerdi. Öğleden sonra saat on dörde kadar vaktim vardı. Başka ziyaretçiler ancak on dörtten sonra sökün ediyordu. Şöyle böyle o saate kadar oturacağa benziyordu. Oturduğu yerde esniyor, geriniyor, sonra yine başlıyordu:

— İlhan Selçuk Cumhuriyete neden yazmıyor?

— İzinli de.

— Çetin Altan'ı nasıl buluyorsunuz?

— Bomba.

— Yaşar Kemâl kardeşiniz sanırdım ilk zamanlar..

—

— Yön ne zaman çıkacak yeniden?

— Bilmiyorum.

— İlhami Soysal'ın döğülme olayını uyuttular gitti değil mi?

— .....

Birden heyecanla soruyor:

— Aziz Nesin'in Ant'taki açıklamalarına ne dersiniz?

— Cesurca.

— Peki, ya polisin eline bir gün yine düşerse?

— Düşebilir.

— Bu açıklamaların öcünü almağa kalkmazlar mı?

Burama gelmişti artık:

— Orasını da Aziz Nesin kendisi düşünmüştür elbette..

Saat on dörde kadar durup durup sordu. On dörtle birlikte başka ziyaretçiler toptan sökün etti de çâresiz kalktı. Şöyle böyle üç saate yakın oturmuştu. Çıkarken, durdu bir an. «Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla» gibilerden, sıkıyı verdi:

— Aman üstat, fazla konuşmaktan kaçının **ve** bilhassa bilhassa uzun konuşmaları dinlemeyini

Dört hafta içinde yığınla gazeteyle birkaç da roman okudum. Yukarda belirttiğim gibi, gazetelerin bilmecelerini çözümlemeye varıncaya kadar götürüyordum işi. Bu arada, daha çok da milliyetçiliği kimselere vermeyen sağcı gazetelerin makale, fıkra, varsa hikâye: ama bol bol yayınladıkları romanları dikkatle okuyordum. Ne roman, ne de hikâyeler beş para etmezdi. Etmezdi, çünkü, ne dil, ne de çağımızda artık her türlüsü denenmiş romanın ileri tekniği şöyle dursun, «Eh işte, roman» dedirtebileceklerine olsun rastlayamadım.

Baş makaleler şöyle böyle, ama fıkralar, eski bir deyimle: «Hayyalesselâ»!

Sağcı gazetelerin galiba bir tek ödevi vardı: Osmanlıca kırkayak tümcelerle, «Solcu» dedikleri basının akına kara, karasına ak demek! Fikir sol'dan geliyordu. Sağ'sa gelen fikri bırakıyor, beğenmediğ

fikrin sahiplerine bir deli derviş gazabıyle ver yansın ediyordu. Hadi diyelim ki, sol'la öz'de tam bir zıtlık içindeler de, vatanın selâmeti adına tam tersi fikirleri savunmakta yurtseverlik görüyorlar. İyi ama, kendi fikirlerini değil, saldırılarını, hatta küfürlerini sanat, edebiyat kurallarına uyarak, ustaca yapsalar bâri ya!

Okuduğum romanlar arasında PARİS DÜŞERKEN'i unutamayacağım. Roman tekniği bakımından yer yer su götürmesine karşın, ele aldığı mesele tüyleri diken diken etmeğe yeter de artar da. Gemi azıya almış düşman karşısındaki Fransa'nın o zamanki yöneticilerinin yurtlarını nasıl içten içe kemirdiklerini, düşmana bilerek, bilmeyerek nasıl yardımcı olduklarını İlya Ehrenburg bütün girdi çıktılarıyle o kadar güzel vermiş ki, kitabı kapadıktan sonra her yurtseverin romanın tümü üzerinde uzun uzun düşünmemesi imkânsız. Koskoca Fransız ordusu, sanki genel felce uğramış. Kanadını olsun kımıldatamıyorl

Bu romanı, kaabil olsa da bütün gerçek yurtseverlerimlz dikkatle okusalar..

Dündenberi düştüm ylne İstanbul sokaklarına ağır aksak. Ceblmde, başta Trlnltrlne, çeşitli ilâçlar. Hiç acele etmeden, sağı solu koliayarak yürüyorum. Sinirlenmemem, aslına bakarsanız daha birkaç ay evimde, tam bir dinlenme hâlinde sırtüstü yatmam gerek. Hele yazı makinemin başına geçebilmem için aylara ihtiyacım var. Var ama, nerdee? Şu sıra ne plyango çarptı, ne de Toto'dan yüklüce bir şeyler kazandım. Sağlık kurallarına titizlikle uymak mutluların harcı. Hele yatmanız uzunca sürsün de görün. Değil hatır, gönül, mukaveleleriniz bile işlemez hâle geliverir. Onun için, hastalıktan sonrakl nekahetinizi kısa kesip, yollara düşmek, kapılar çalmak, merdivenler inip, merdivenler çıkmak zorundasınız.

«HİS VAR MI BU ÂLEMDE NEKAHET GİBİ TATLI»

Bilmem.

HASTANEDEN ÇİZGİLER
I

Bilmem ama, ünlü bir deyimle, galiba bu kez de kefeni yırttık!

Yâni dördüncü ameliyattan sonra hastaneden taburcu edildim. Dile kolay, sıra sıra dört kerre o korkunç «AMELİYATHANE»ye, sırtüstü yatırıp götürdükleri tekerlekli arabayla gitmek, ağızlarının üstlerine kadar beyaz beyaz kapalı kadınlı erkekli kişilerin arasında ameliyat masasına sırtüstü yatmak, kendini bıçağın şakasız ciddiliğine teslim edip koluna vurulan iğnenin uyuşturmasını beklemek..

Son ameliyatım en zorlusuydu. Zorlusuydu ya, bu işten anladığını sandığım kime sorduysam aldığım karşılık hemen hemen şöyle oldu:

— Kist Dermoid mi? Önemsiz bir şey. On dakikalık iş!

Sanmıyordum kuyruk sokumumdaki belânın on dakikada temize hâvale edilivereceğini ama, gene de elden ne gelir? Boynumu büküyordum. Hatta kendimi kandırıyordum: «Canım kime sorduysam aldığım karşılık hemen hemen aynı. Yalan söyleyecek değiller ya!»

Yalan söylemiyorlardı kuşkusuz, ama, beni he-

yecanlandırıp, moralimin bozulmamasını sağlamağa çalıştıkları da gerçekti. Nitekim ameliyattan sonra Operatörüm:

— Büyük geçmiş olsun - dedi -. Ameliyata bir türlü yanaşmayışım, bu işin üstesinden tam olarak gelebilip gelemeyeceğimi bilemediğimdendil

Ameliyatım bir saat yirmi dakika sürmüş. İşte ben ameliyat diye buna derim. Bir saat, iki saat sürmeli ameliyat dediğin. Uyumalısın. Bir de uyanmalısın kl herşey olup bitmişl

Gerçekten de öyle, sırtüstü yatırıldığım korkunç ameliyat masası, damarıma geçirilen narkoz iğnesi, «Bakalım nasıl bayılacağım..» diye gözlerimi dört açışım. Tabiî bu arada da «Artık beni beş aydır inleten bu belâdan az sonra kesin olarak kurtuluyorum!» düşüncesiyle, şeytanın hâtırlattığı: «İçki içenler geç bayılır. Bayılmamaları da mümkün!»

Evet, bayılmamaları da mümkünmüş.

Birden çevremdeki asık, düşünceli, ciddî yüzlerde bir gevşeyip yumuşama, birden bir:

— Geçmiş olsunl

— Geçmiş olsun âbi..

— Allah başka keder vermesin fakat Operatörü iyice terlettin!

— .....?

— .....

İyi ama ne oluyordu? Az önce bayılıp bayılamayacağımı düşünüyor, hele bütün dikkatimle, nasıl bayılacağımı kontrol etmiyor muydum?

— Ameliyat oldum mu ben?

Bir hasta bakıcı:

— Hem de ne ameliyat - dedi.

— Sâhi mi söylüyorsunuz?

— Aaa.. kanlara bakın. Şu kanlı pamuklar.. hiç bir şey hissetmiyor musunuz?

Şaşkınlığım artıyor:

— Yoo...

Bir başka kalınca bir ses:

— Getirin küveti de kuyruk sokumundan kazınarak zorla çıkarılanı görsünl

Getiriyorlar: Kocaman, irinli, kanlı bulantı verici bir şey.

Yavaş yavaş inanmaya başlıyorum ameliyat olup, derdimden kurtulduğuma. Bundan öncekl üç amelliyatımda uyuşturucu kullandıkları için, ne de olsa keskin bıçağın etimde kayışiarını hissetmlştim. Ama canım hemen hemen yanmamıştı. Bu kez hiç böyle olmadı. Bir yattım, bayılmamı kontrol ederken... Işler olup bitmlşl

Utanmasam neşe çığlıkları atacağım, oradakllerin boyunlarına sarılıp yanaklarını öpeceğim şapur şupur. Sevinçten çıldıran yanım coşkular Içinde: Artık dolmuş, otobüs, iskemle, koltuk, tahta taburede falan yan oturmayacağım. Herkes gibi, bütün sağlıklı yurttaşlar gibi, onlara Imrenmeden kendimi Istedlğim yere bırakıvereceğim demek? Demek sabahları erkenden evden fırlayıp İstanbul'a inip, «Sabâhiyye»lere yetişip İstanbul baharının, yazının, sonbaharının tadını çıkarabileceğim?

İnanamıyorum. Olamaz bütün bunlar. Belki olur, belki değil muhakkak mesele değil bunların olması ama, gene de inanamıyorum. Böylesine dört başı mâmur bir mutluluk kaabil mi benim Için? Aylardır «Uzv-u nâzik»ime alacaklıların en korkuncuna rahmet okuturcasına yapışmış bırakmıyan «Belâ», yakamı bırakabilir mi? Ya ameliyatta eksik yanlar olduysa? Ya içerde parça falan kaldıysa? Ya ne bileyim Tıp'ça herhangi bir aksilik meydana çıkar da sil yeni baştanlaşırsa işler?

İlâçlayıp sardılar sarmaladılar haaaydi gene tekerlekli arabaya. Ama tekerlekli araba şimdi, baştakince korkunç, insafsız değll. Sevimli, şirin mi şirln. Bir an bana öyle geldi ki, «Geçmiş olsun!» diyor. Yalnız o mu? Kocca AMELİYATHANE de. İrlli ufaklı lâmbaları, ameliyat yatağı, kanlı pamuklarla dolu çöp sandıkları, inceli kalınlı, uzunlu kısalı bıçaklar;

makaslar, sonra gene makaslar, adını bildiğim bilmediğim, bilmeme imkân olmayan, belki bundan böyle olamayacak olan pırıl pırıl takım taklavat sanki:

— Geçmiş olsun, uğurlar olsun. Bizleri bırakıp gidiyorsun demek? Tekrar görüşmeyecek miyiz? Bak vefasızlık etme sakın. Seni göreceğimizin geleceğini unutma!

Der gibiydiler. Der gibiydiler ama, gidiyordum işte. Onları hatırlayabileceğimi sanmamanın hodbinliğiyle gidiyordum. Düzenli, işe yarar, kişi sağlığında rol oynamış, daha kimbilir ne kadar oynayacak bütün âletlere elvedaydı. Bir daha görüşmeye hiç niyetim yoktu, Canım bu yer yüzünde, bırakın yer yüzünü, şu koca Türkiye'de, Türkiye'yi de bırakın İstanbul şehr-i şehirinde benden başkaları da vardı. Beni unutup artık başkalarının ziyaretiyle avunsunlardı.

İçimden:

— Hayır - dedim -. Sizi aramayacağım bundan böyle. Sizin de beni göreceğinizin gelmesini dilemem. Hoşça kalın benim canımz ama pırıl pırıl ama çok çok faydalı dostlarım!

Koğuştan içeri girerken aklım başıma geldi: Bir saat yirmi dakikalık, müthiş zor bir ameliyattan çıkmış geliyorsun. Çıldır çıldır bakmanın, hiç bir şey olmamışçasına caka satmanın âlemi var mı? Giderken böyle değildin. Kahramanlıktan eser kalmamıştı günlerdir. İçin içini yiyordu. E...? Nedir bu kahramanlık hâli?

İçimdeki «BEN» haklıydı.

Peki, ne yapmam gerekiyordu?

İçimdeki «BEN»:

— Baygınmış gibi davran. Hani çok ıstırap çekmişlerin dalgın baygınlığı..

Sırtüstü yattığım tekerlekli ameliyat arabası koğuştan içeri girerken baygınım. Ölümden kurtulup, öte dünyaya şöyle bir uzanıp dönmüşlerin o «ilâhî» kendinden geçişleri.

Ameliyat arabasını kullanan beyazlar içindeki sürücünün çevik davranışları, arabamla tatlı eğriler çizerek karyolalar arasından geçişim. Arabam şıp, duruyor. Başımdan, ayaklarımdan kaldırılıp karyolama yavaşça konuluyorum. Ameliyata gitmeden önceki koğuş arkadaşlarımın seslerini duyuyorum. Baygınlığıma, çektiğim ıstıraba, öte dünyaya gidip geri dönmüşlüğüme karşı saygı gösteren sesleriyle fısıltılı konuşmaları:

— Baygın!

— Susss...

— Bir saat yirmi dakika oldu tam!

— Hayır, bir saat yirmi beş dakika...

Ötelerden sinirli bir ses dostça:

— Canım sarmayın etrafını da hava alsın!

Ben hâlâ baygınım ama bu komedlye de daha fazla dayanamayacağım. Neden mi? Naza alıştırılmadım çocukluğumda bu bir, ikincisi de, kara sinekler! Avuç avuç dolduracak sanki koca İstanbul'da kasap, bakkal, manav, lokanta tatlıcı kalmamış gibi. Lânetler bir de kara, bir de besili, öylesine canlılar ki. Burnunuza konarlar, yetinmezler yumulu gözlerinize, hayır olmaz ağız kıyılarınıza. Bunlarda Kist Dermoit, kalp, şeker, idrar yolları bozukluğu falan gibi hastalıklar olmaz mı? Neden, niçin, nasıl bu kadar sağlıklılar? Mikrop, mikroplar da mı taşımazlar?

Açıyorum gözlerimi çâresiz. Çünkü kara sinekler gerçekten çok insafsız. Sağdan soldan «Geçmiş olsun»lar falan ama, benim derdim kara sineklerin kıl ayaklarıyle gezip dolaşarak kaşındırdıkları ağız kıyılarımla, burnumun ucu, bileklerimde. Kaşıyorum, kaşıyorum kaşıyorum.

Neden sonra karşılık veriyorum «Geçmiş olsun» diyenlere:

— Sağ olun, teşekkür ederim...

HASTANEDEN ÇİZGİLER
II

Daha önce bir apse deşilmesinden altı gün yattığım bu koğuşu doğrusu öğmek isterim: Çok yüksek bir tavan altında, yanyana iki geniş pencereyle aydınlanmaktan gelen dehşetli bir ferahlık. Basık, havası, daracık hastahane koğuşlarına hiç benzemiyor. Pencereler dışarıya bakıyor. Gelen, geçen insanlar, taşıtlar. Sonra karşıda bir kartpostal güzelliğinde yükselen İstanbul!

Sağımda cılız bir ses:

— Geçmiş olsun!

Ufak tefek, minnacık bir adam. Kuru, kuru, nasıl kuru, etı değil, sinirleri değil, derisi kemiklerine yapışmış adeta. İnsana çığlık gibi bakıyor.

— Sağ ol - dedim içim parçalanarak.

Gene o işitilir işitilmez sesiyle:

— Nerenizden amelîyat oldunuz?

— Kist Dermoit'ten.. -dedim.

Derinlere kaçmış, fecî şekilde kaçmış gözleriyle uzun uzun baktı. Bu deyimi anlamamış olacağına verdim: üzerinde durmadım. Lâf lâfı açmıştı ya, benim de onun derdini sormam gerekirdi. Sordum:

— Sizin amelîyatınız nerenizden?

Aldığım karşılık şu oldu:

— Ben mi? Aslen Rize'lIyim. Siz?

Anlamıştım. Duymuyordu:

— Ben mi? Güneydenlm - dedim.

Yorganını kaldırdı, kasığından kesllmiş bacağı adına kol kalınlığında, flâsterlerle sarılmış bir parçayı gösterdi:

— Bakmıyorlar, ağrıyor iğne vurmuyorlar...

Başladı ağlamaya. Bir yandan da hafif makineli gibi veriştiriyordu:

— Ben bu hallere düşecek insan mıydım? Memurluk yaptım, ticaret yaptım, paralar kazandım. Şimdi de hastahane koğuşlarında unutuldum Işte!

Acınacak haldeydi şüphesiz ama, kulağının duvar kadar duymazlığı acıma duyusu yerlne gülmek veriyordu klşiye.

Bir süre kendi kendlne hıçkırdıktan sonra başını birden kaldırıp baktı. Bir şey soracak sandım, sormadı. Bana öyle geldi ki, içinde bulunduğu acının üzerimdeki etkisini görmek istiyor. Gerçek acıdığım için:

— Yazık - dedim -. Çok yazık..

Yeniden başladı:

— Bacağımı neden kestiklerini anlayamadım. Evet, sağ ayağımın baş parmağında kangren vardı. Biliyorum. Yalnız baş parmağımı kesmelerl gerekirdi, tuttular bacağımı kestller. Hem de Inadına!

Sanmıyordum. Hlç blr operatör, hlç blr hekim kasten, inadına ne bacak keserdl, ne de yanlış tedavi uygular. Buna inanıyordum ama, o an ona inanmış gözükmekle teselli etmek istedim güya:

— Demek inadına?

— Var, karım da var, kızım da var, oğlum da var...

— Allah bağışlasın.

— Ağabeylerim de var. İki tane. Memlekette büyük tüccar. Fakat neye yarar? Mektup yazdım, haber gönderdim, nâfile. Dudak bükmüşler. Tenezzül etmemişler gelmeğe!

— Ağabeyleriniz ha? Vah vah vah...

— Ama karımın alacağı olsun, çıkar çıkmaz ilk işim...

— Sakın haa!

— Kızımı da, oğlumu da..

— .....?

— Ben zâten mahvolmuşum. Onları da mahvedeceğim!

— Bu size ne kazandırır?

— Ağabeylerimi de.

— Bence hiç doğru değil.

— Evim, dükkânım, malım.. Karım hepsini sattı, paralarını dostuna yedirdi. Kaçacak şimdi, hazırlanıyor. Memleketten buraya geleli on üç gün oldu. Bana bir sefer uğradı, ondan sonra kızımla birlikte İstanbul kazan onlar kepçe. Öldüreceğim, şerefsizim öldürmezsem!

— Peki ama, ziyaretinize gelmemelerinin sebebi ne?

— Yoo.. dinim kınımdir!

— Ziyaretinize gelmemelerinin -diyorum-, sebebi?

— Şimdi mi? Tabancam yok, ama memlekette sakladım bir yere..

— Onu sormadım, ziyaretinize gelmemelerinin sebe...

— Yerini söylemem.

Birden bana sertleştİ:

— Niçin soruyorsunuz yerini? Size ne? Yoksa siz de karımla anlaşıp... ha?

Kulaklarının duvar olduğunu iyice anlamıştım. Sâdece bakıp, dinlemekten başka yapabileceğim şey yoktu. Yoktu ama adam yakamı bırakmaz:

— Anlaştınız değil mi?

— .....

— Bak, susuyorsunuz. Senin de alacağın olsun. Yılan, yılanlar! Hepiniz yılansınız. Bütün dünya yılanlarla dolu. Beni gözü küllü mü sanıyorsunuz? Ben

kül yutmam. Karım, kızım, ağabeylerim, operatör, sonra da siz. Anlaştınız. Anlaşın bacağımı kesmeleri umurumda bile değil. Yukarda Allah var. Var mı, yok mu?

Tavana bakıyordum. Sorusuna karşılık vermek zorunda değildim ya!

— Neden susuyorsun arkadaş?

— .....?

— Sana söylüyorum, yukarda Allah var mı yok mu?

Var veya yok. İnat bu ya? İlk sıralar dehşetle acıdığım bu adamın aklından da zoru olduğuna inanmıştım. Buysa elbette ki acıklıydı. Sussa, ıstırapların kişi psikolojisindeki saplantılarla, vehimlerin nerelere kadar geldiği üzerine bir kanıya varacaktım. Susmaz. İllâkl konuşturacak:

— Cevap ver: Yukarda Allah var mı yok mu?

Şöyle bir baktım. Baktım a, yanımdaki yatağın kırık bacaklı genciyle, daha öteki yatakların apandlsit, fıtık, mide ameliyatlıları kahkahalarla gülüyorlardı.

Oysa fena musallat olmuştu:

— Müslüman değil misin sen be? Neden cevap vermiyorsun? Yukarda Allah var mı, yok mu?

Bir ses: «Var de, var de kurtull»

İnat buya, deyip kurtulmayı yenllgi sayan tarafım ağır bastı. Şahadet parmağımı ağzıma götürdüm:

— Susssl - yaptım.

Üfürsen uçacak tüy kadar clrmiyle avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Susmıyacağım, susmıyacağım Işte. Neden Allah var demlyorsun?

Çâresiz:

— Var -dedim.

Yeniden parladı:

— Yok mu? Yok mu dedin? Dlnsız, Imansız seni. Yok ha? Yok demek ha? Arkadaşlar şahit olunl

Hoppalaaa... Köfteci dükkânında hücre faallyeti

yapmak gibi aslı astarı olmayan isnatlardan yıllar topladım:

— Bağırma be!

O, belki de tehdit ettiğimi sanmıştı.

—Şahit olun arkadaşlar, beni tehdit ediyor!

Belâ nerden gelir elinin köründen derler ya? İşler hani sarpa sarar mı sarardı. «Allahı inkâr ediyor!» diye başlar. Polis işi ciddîye alır. Allahı inkâr edenin ben olduğum ortaya çıkar. «Haa, gene mi siz? Mâlum. Demek şimdi de hastanede...»

Ondan sonra ayıkla pirinci taşını.

— Arkadaşlar, bu adam deli mi? -diye sordum.

Deli değilmiş de bacağının kesilmesiyle bir parça oynatmış. Kulağının sağırlığıysa tuz biber ekmiş. Nitekim ertesi gün hanım hanımcık karısıyle öğretmen okulunun son sınıfında olduğunu öğrendiğim, babasını andırır biçimde zayıf, yüzünden babasına acımanın hüznü dökülen bir kızcağız geldiler. Babalarına temiz çamaşır, pijama getirdiler. Soyup temiz çamaşır giydirmek istedilerse de yanaşmadı. Bir süre eğik, kapkara suratıyle küs küs oturdu. Ağladı. Karısının yakın ilgisi karşısında da şımarıverdi. Başladı zırıl zırıl ağlamaya. Birden beni işaret etti:

— Doktorla anlaşıp bacağımı kestiren bu! -dedi.

Çok çekmişliği her halinden belli zavallı kadıncağız kaşıyla, gözüyle: «Kusuruna bakmayın, nolursunuz bakmayın kusuruna. Bacağının kesilmesi onu bu hâle soktu!» demek istiyordu.

Bir ara kızı yanıma yaklaştı. Dolu dolu gözleriyle:

— Kusura bakmayın amca, -dedi-. Bize de neler yapar. Söylemediğini bırakmaz. Belki size bile söylemiştir: Ben ve bilhassa annem İstanbul'da el ele vermiş kötü yollarda geziyormuşuz. Taburcu olunca ilk işi annemi ve beni temizlemekmiş. Saklı tabancasından bahsetti mi size?

— Etti.

— Tamam. Yirmi gündür bütün koğuş kötü, bir o iyi. Kusuruna bakmayın olmaz mı, yalvarırım..

Günler geçti. Bir başka karyolaya kaldırttım kendimi. Buna da ayrıca içerledi. Başladı atıp tutmaya:

— Hem Allahı inkâr eder, hem de benden kaçar. Kaçamazsın. Sana da, karıma, kızıma, doktora, ağabeylerime de soracağım. Dinim kinimdir. Göreceksiniz. Sormazsam şunlar anamın...

Bıyıklarını gösteriyordu.

Bir sabah uyandık, yatağında minnacık, kabuk kadar ölüvermişti. Ama yüzü, kurt saldırısına uğramış, ya da cin, şeytan görmüşlerin çığlık ifadesi içindeydi.

Karısının hıçkırıklarını hâlâ unutamıyorum.

HASTANEDEN ÇİZGİLER

III

Koğuştan içeri belâ ararcasına giren bir hapishane kabadayısı gibi dalmıştı bizim koğuştan içeri, yânî CERRAHİ - 9 koğuşuna. Hasta mıydı, efe mi, dayı mı? Tıpkı tıpkısına belâlı bir sâbıkalı edasıyle, sağ avucunu göğsüne bastırıp, «Marabayn arkadaşlar» değil, «Geçmiş olsun!» demişti.

Usulen «Sağol»lar çat, pat karşılık olarak verildi ama, benim gözüm hiç tutmamıştı ne yalan söyleyeyim. Bence o, bir puhu kuşununkini hâtırlatan kocaman başı, tıpkı tıpkısına puhuyu hâtırlatarak bakan yuvarlak, içerl içerl gözlerl, genlş kulakları, fırlak gırtlağıyle çırkın mı çırkın.

O sıra boş yatak bir haylı olduğundan, yuvarlak gözleriyle en uygununu aramış, beğenmlşti:

— Yatakların da en krallarını tutmuşlar!

Bet, tok, aksi bir ses, hıncını kusuvermlştl. Belliydi ki ilk fırsatta takışacak, belkl de daha önce yattığı ceza evlerinden, vurmalardan, vurulmalardan söz açacak, koğuşu sindirmeye çalışacaktı. Bunun böyle olması gerektlğlne lnanan yanım ağır basıyordu. Nedense, bu adamın er geç hır çıkaracağını sa-

nıyordum. Bu sanım nerden geliyordu? Bilmiyorum ama, tuhaf bir duyu, bende bu adamın bulaşıklığına dâir önseziler uyandırmıştı.

Sırtüstü yaslandığı yatağından gürledi:

— Heey, hademe misiniz nesiniz? Kim var orda?

Koğuş, hastası, az hastası, ameliyatlısı, henüz ameliyat gün ve saatini bekleyenler hayretler içinde baktılar bu «Efe»ye.

Derinlerden bir ses:

— Hoop! -dedi.

Bu, koğuşun emektar hademelerinden biriydi ki, hastaların derecesini alır, fişlerine usulünce yazar, nabızlarını yoklar, tansiyoniarına bakar, gereken iğneleri damara, ya da kalçaya hastabakıcı bayanlardan çok daha ustaca vururdu.

Puhu'nun yanına sertçe geldi:

— Ne var? Ne bağrıyorsun?

Puhu doğruluverdi karyolasında:

— Bana mı söylüyorsun?

— Yok babana! -dedi hademe.

Puhu karyoladan atladı, adamın karşısına dikiliverdi:

— Beni tanıyor musun beni?

Böyle nice fırtınalar atlatmışlığı her hâlinden belli hademe:

— Patırtıyı bırak da ne istedlğini söyle -dedi-. Palavraya karnımız tok!

Puhu deriin bir iç geçirdi, sonra homurdanarak başını iki yana salladı:

— Ah ulan Felek, ah ulan kanbur Felek..

Sonra uymak istemezmiş de, uyarsa elinden bir kaza falan çıkabilirmişçesine:

— Ver -dedi-, ver. Değişecek bir şeyler veri

— Ne istiyorsun? Pijama mı?

— Kendi elbiselerimle yatacak değilim ya!

Hademe uzatmadı. Hastaya gerekli pijamayı getirmek üzere çekip gitti. Gidince başladı Puhu:

— Ah ulan devran, kahpe devran. Arslanı kedilere paralatır mısın paralatırsın!

Bakmıyordum. Baksam, arslanın kedilere neden, nasıl paralatıldığını anlatmaya başlayacak, aramızda ahbablık kurulacaktı ister istemez. Sevmemiştim adamı. Puhu'ya benzediğinden değil, kurusıkı oluşundan. Onu dinlemeğe hevesli mi ararsınız koğuşta? Sağdan soldan ilgilenmiş olacaklardı ki, havasını bulmuş atmağa başlamıştı:

— Değil böyle, koskoca merkez-I Hükümette, Numune hastahanesi gibi yerde yattım ben, hem de ameliyat oldum. Ameliyat amma, şunlar gibi çocuk oyuncağı ameliyat değili

Koğuşta inleyen hastaları işaret etti. Hastalardan bir çoğu fıtık, bâsur, apandisit'ten ameliyat olmuşlar, ameliyatlı yerleri sancıdığından inliyorlardı. Puhu'ysa küçümsüyordu onların ameliyatlarını.

— O zamanlar narkoz markoz nerede? Operatör şaşırdı. Nasıl ameliyat edecek? Ameliyat, bunlarınki gibi çocuk oyuncağı değil dedik, mim koy buraya. Karnımı açacak, mideml dışarı çıkaracak, karaciğer, safrakesesi mafrakesesi oynayacak. Baktım doktor hâlâ şaşkın. Sordum sebebini. Dedi, oğlum senin ameliyat apandisit, fıtık mıtık olsa kolay. Lâkin, ağır bir ameliyat. Çarem yok, uyuşturup işleyeceğim. O zaman şimdiki gibi değil, operatöre değil de bir tabur asker çıksa önüme, hem de tam teçhizatlı, hava. Neden? Serde gençlik var! — Birden unuttu anlatacağı asıl şeyi, lâfı saptırdı —: Şu bileklerim var ya şu bileklerim? Nah, böyle, bunların iklsi kadar. Yumruğumu bir yiyen kendini yerde buluyor, sonra da kavuşuyor Mevlâ'sına!

Dinleyenlerden biri:

— Sonra? -dedi.

Sertçe döndü:

— Ne sonrası?

— Doktor ameliyat etmekten çekinlyordu..

— Haa, şu mesele. Çekiniyor. Dedim beyim, her

zaman bıçak tabancaya göğsümüzü açacak değiliz ya. Ne narkoz isterim, ne de uyuşturmak! Zıplayıp çıktım ameliyat masasına. Haydi dedim, buyrun, başlayın!

Koğuşta yasak olduğu halde bir cigara yaktı.

Bir başkası sordu:

— Operatör ameliyatı yaptı ha?

— Tabî.

— Canın yanmadı mı?

Cigarasından geniş bir duman alıp, koğuşun yüksek tavanına doğru üfledi:

— Ben hanım eviâdı değilim!

Atıyordu. Attığına inanan yanım ağır bastığından, lâf atmadım ama, sırtımı döndüm, kitabıma kapandım. İnsanın muhakkak ki ensesinde, sırtında, başının arka taraflarında gözleri yok. Ama, gören, radarsı birtakım kaabiliyetleri var. Ona sırtımı dönüşüme içerlediğini anlıyordum. Hoşuma gidiyordu. Ya palavrasını keser, ya da o bana lâf atardı. İkisi de işime geliyordu. Nitekim az sonra, yanılmadığımı anladım. Herhalde kaş, gözle «Kim?» diye sormuş olacaktı. Yanındakiler de kimliğim üzerine bilgi vermişlerdi herhalde. Sesi gene yükseldi:

— Okumuş, mokumuş hava burda -dedi-. Ben de zamanında Mekteb-I Sultanî'de okudum. Ne oldu? Okumadığım kitap kalmadı. Okumak, pöh, bir hayâl! -Ve, bana inat-: Ankara'da, Numune hastanesinde biri vardı -dedi-. Hastane koğuşunu kalın kalın kitaplarla kütüphaneye çevirmiş. Tepem bir gün attı, dedim: Bey, beyefendi, çöp tenekesi... gözlüğünün üstünden baktı, bana mı söylüyorsun? Dedim, sana söylüyorum. Nedir o okuduğun? Sana ne diye terslendi. Efendi, bir imtihana çektim, lâl oldu şerefsizim. Dedi pardon arkadaş. Senin tahsil benimkinden üstünmüş...

Bu adamla mutlaka takışacaktık, inanıyordum buna. İnanıyordum ama, acaba nasıl takışacaktık? Attığı palavralara aldırış etmiyorum. Buna bilhassa

dikkat ediyordum. Ben koğuşa ameliyatımın çabucak geçmesi, taburcu olmam için gelmiştim. Mekteb-i Sultanî falan umurumda değildi. Kaldı ki, «Nerden, nasıl öğrenirsen öğren, hattâ ne bilirsen bil. Önemli olan, ne yaptığındır!» vardı benim için. Üstelik adamın konuşmasından da anlıyordum ki ne Mekteb-i Sultanî hattâ ne de ilk, ya da ortaokul.

O gün, daha çok da pijamalarını falan giyinip yatağına kendini sırtüstü bıraktıktan sonra çenesi büsbütün açıldı. Gece yarılarına kadar cigaranın birini yaktı birini söndürdü. Atmasyonundan ocaklarda, mangallarda kül kalmamıştı. Vakit geçti. Elektrikleri yandı koğuşun. Saat on oldu, on bir, on iki, yarım, bir. Bu hâlâ konuşuyor, boyuna anlatıyordu. Ta öbür başta kibar bir adamcağız vardı. Apandisitten bir gün önce ameliyat olmuştu. İnleyen sesiyle:

— Kardeşim -dedi-. Bey birader.. Rica edeceğim. Şu konuşmanızı kesin de...

Adamı kaptı âdeta:

— Kesln de, evet?

— Uyku tutmuyor. Mâlûm ya? Umumî koğuşun kendine göre blr

— Bir?

— Disiplini olmak gerek değil mi?

Cigarasını hırsla tâzeledikten sonra tükürdü âdeta:

— Beylik, beyefendilik, hanım evlâtlığı dışarda. Burda bir ananın doğurduğu. Keyfimin kâhyası değilsin!

Sesinin perdesini inadına yükseltti.

Kendimi nasıl tuttum, nasıl öbür adamdan yana çıkmadım hâlâ şaşıyorum. Ama ertesi gün, bardak taştı artık: Hademe, elinde lâvman âletl, yeni ameliyat olacakların yataklarını dolaşıyor, gereken lâvmanı yapıyordu. Yatağımın yanından geçerken sordu:

— Bey, bu âletin adı lâvman mı, lâğman mı?

Ben daha «Lâvman» demeğe kalmadı, Puhu!:

— Lâğman -dedi.

Sertçe döndüğümü hâtırlıyorum. Hademeye:

— Lâvman tabî -dedim.

O da hıncını alacak fırsatı yakalamıştı:

— Hayır, lâğman!

— Lâvman.

— Lâğman, benden iyi mi bileceksin?

— Belki senin Mekteb-i Sultâni'deki adı lâğmandır. Bunun adı lâvman!

Puhu'yu hatırlatan kocaman başı daha mı büyümüştü? Gözleri daha tekerlekleşip yuvalarına az daha mı gömülmüştü?

— Benim Mekteb-i Sultâni'yi beğenemedin mi?

— Mekteb-i Sultânî. Yâni İdadi, şimdiki lise demek. Sen lise değil, orta okuldan bile icazetli değilsin!

İş çığırından çıkmıştı. Onun deyimiyle Hikmet, Kimya, benim deyimimle Fizik, Kimya'ya dökülmüştük. O elli sekizindeyse ben de ellilerdeydim.

Sordum:

— Asidüm fosforiküm asit osmiküm nerede geçer ve ne demektir?

Şeytan çarpmış gibi bakakaldı.

Yeniden ateşe devam ettim:

— Parlez Vous Français?

Velhasıl yaylım ateşe aldım bir güzel. Yelkenleri indirdi sonunda:

— Özür dilerim bey -dedi-. Ben, hani, Işte, şey canım...

İşin tuhafı, ahbab olduk ve bir sabah, ameliyat olduktan sonra, yaralarının hayli kapandığı bir sıra koğuşa gene meydan okudu ama, beni işaret ettikten sonra:

— Arkadaşım hâriç, varsa bu koğuşta benimle imtihan olacak buyursun!

HASTANEDEN ÇİZGİLER

IV

Onu orada bulmuştum: Koğuşun Lunapark'a bakan büyük pencerelerinden birinin önündeki karyolasında sırtüstü yatıyor, hafif hafif inliyordu. Yanıbaşında demir sehpa, serum veriliyordu kolundan. Bitmez tükenmez serumlardı bunlar. Koca koca şişeler.. Biri bitiyor, ikincisi takılıyordu. Gece, gündüz, sabah, akşam...

Tuvalete falan kalkamayacak durumda olduğundan, küçük abdest için ördek denilen çinko lâzımlıkla, öteki için sürgü kabı dayanıyor, o, en gerekli hâcetini def için bile olsa yatağından kalkmıyordu. Zâten hiç bir zaman kendinde olmadı sanıyorum. Gözleri boyuna kapalıydı. Ama çevresinde o kadar sevdiği, ya da onu sevenler vardı ki!

Bendeki izlenimi, tam anlamıyle eski bir Osmanlı geleneği içinde oluşuydu: Dört mü, beş mi oğlu, kızları, karısı, gelinleri, yeğenleri, kardeşleri, uzak yakın akrabaları. Biri gitse beşi geliyor, beşi gitse onu geliyordu. Sabah, akşam, gece. Bütün geceyi başında geçiriyordu oğulları, nöbetleşe. Ama ne olursa olsun, yaşlı adamdı. Miadı dolmuştu. Ne doktor-

lar, ne hemşlreler, ne de hattâ hastalar bu «Miad dolmuşluğu»ndan söz etmiyorlardı. Yalnız biz hastaların bakışlarımızda, «Ölecek = Kurtuluşu yok!» demek isteyişin ifadesi apaçıktı. Bu ifade yalnız bize değil, oğullarının, damatlarının, kızları, karısı, kardeşlerinin bakışlarında da vardı.

Görünüşe göre, adamın evin ve işin asıl sahibi olduğu anlaşılıyordu. Ziyaret günlerinde başına toplananların çeşitliliğinden kolayca anlaşılıyordu bu. Adama işi kurmuş, sonra da efrâd-ı âllesi, ne efrâd-ı âilesi? Uzak yakınlarını başına toplamış, araya yabancı sokmamıştı. Belki taahhüt işleriyle uğraşıyordu. Belki de toptancı tüccardı. Zlyaretine gelenler arasında her cins insan vardı. Bunlardan birçoğu, herhalde yanında çalışan, onun taahhüt işleri, ya da toptancılığında çalışan klmseler olmalıydılar. Adam ölüverir de, iş vârislere kalırsa belki de onlara yol verilirdi. Yol verilmemek içinse, vârislere hoş görünülmeliydi.

Ziyaret günlerinden birinde kısa boylu, haflf sakallı, beti benzi uçuk bir adam geldi. Gölge gibi yaklaştı kalabalığa. Kalabalık gene her zamankince, hastanın başına üşüşmüştü. Kısa boylu adamın gelişini hasta göremezdi ya, vârisierinin de gözüne çarpmamıştı ki bu onca çok önemli olmalıydı. Sağa baktı, sola baktı, çevresini kolladı. Nlyetlni anlamıştım. Geldiğini göstermek istlyordu. Bu suretle hastanın değil de vârislerinln gözüne görünmeli, «Felâket gününde arayan bir kara gün dostu olduğunu» belirtmeliydi. Oysa belirmemişti bu. Asıl yakınlar hastanın hemen yanıbaşındaydılar. Gelişini onların görmesi lâzımdı. Baktı ki karyolanın çevresi fena sarılmış, bütün gözler hastaya dikilmiş. Ne yapsın? Usullacık koğuştan çıktı, kapı önünde ama gözleri hastada, dolaşmaya başladı. Arada fırsatı yakalamışçasına içeriye hamle yapsa da, bakıyor ki pozlsyon uygun değil, geri çıkıyordu dışarıya. Ama tetlkdeydi. İlk fırsatta dehşetli bir heyecanla koşacak, hastanın

karyolasına kapanacaktı. Gerçekten yapacak mıydı bu işi? Bilmiyordum ama, bana öyle geliyordu. Bunu, sezdirmemeğe çalışarak gözlerine sürdüğü tükrükten anlıyordum.

Bir ara fırsatı yakaladığına inanmış olacak, gözlerine acele acele tükrük sürüp, koştu. Hastanın başı birazcık tenhalaşmıştı. Koştu, yapma bir heyecan ve acıklı bir sesle hastanın karyolasına kendini attı:

— Ağaaml

Bütün bu çabalar, «Ağaaml» falan boşa gitmişti. Sesi mi cansız çıkmıştı? Yoksa gösterişsizdi de feryadının değeri mi yoktu bilmiyorum. Önledi birisi. Hattâ bir parça da sinirli, elinin tersiyle itti.

Ufacık adam fena bozulmuştu ama benden başka kimse de farkında olmamıştı. O, yâni kısacık adam, gerilerken hafifçe güldü, cildîleşti. Bana yakalanmıştı çâresiz. Karyolama sokuldu:

— Bok herif -dedi.

Anlamamış davrandım:

— Kim?

Hayretle:

— Görmediniz mi? Beni itti. Hasta sanki yalnız onun velinimeti. -Karyolamın yanından bakıyordu hastaya, hastanın çevresini almışlara. Öfkeyle-: Köselliğine bakmadan -dedi-. Adam kovuyor!

— Kim o?

— Hilç, dalkavuğu. Halbuki hiç sevmezdi ha Allah selâmet versin. Banaysa, vay ibo, derdi, gel hele, birer çay içeki

Sordum:

— Ne iş yapardı?

— Hasta mı?

— Hıı..

— Dağ taş mal, mülk. Toptancıydı amma, bakma, taahhüt işlerine de girerdi çokluk. İyi tavla oynar, herkesi yenerdi. Bir beni...

— Sen daha mı iyi oynardın?

— Benim üstüme bu İstanbul'da tavlacı... az bulunur!

Onu iten deminkini sordum:

— Ya köse? Şu deminki köse?

Ana avratlı bir küfür savurdu:

— O kim tavla kim? Ağamın yanında hiç piyasası yoktu!

Sesini kısarak:

— İşi gücü ağama karı bulmak. O kadar dedim, dinletemedim. Fıkara eline eteğine pek pıstı. Bana sorarsan, bu hastalığın başı zamparalıkl

Birden fırsatı yakalamışçasına fırlayıp, kendini karyolaya attı. Köse o sıra bir şey için dışarı çıkmıştı. Ufak tefek adam ağlıyordu. Teselli ederek hastanın karyolasından uzaklaştırdılar ama, onun istediği olmuş, gözleri kapalı, komadaki hastadan çok, vârislerinin gözüne girmişti; ya da girdiğini sanmanın huzuru içindeydi.

Yeni bir kalabalık, yeni bir dalgalanış.. Ufak tefek adamı gene hastanın karyolasından uzaklaştırdılar. Yanıma gellyordu ki, hastanın kara bıyıklı, gerçekten yiğit görünüşlü küçük oğlu yanından geçerken sırtını okşadı. Ufak tefek adam fırsatı kaçırmadı, delikanlının ellerine sarılıp ikisini çabuk çabuk öptü. Sonra bana döndü:

— Ağamın en sevdiği, en yiğit oğlu -dedi.

Genç adam duydu mu, duymadı mı bilemem. Ama ufak tefek adam memnun, çabuk çabuk-: Ağamın yerine bu oturacak. Ağabeyleri, anası manası çok korkarlar bundan. Zorlu da tavla oynar haa!

Tam bu sırada, hasta, zaman zaman yaptığınca, yüksek sesle inlemeğe, birtakım isimler söylemeğe başladı:

— Ayşee, Meyrem, Sıdıka, Aliii, Muhiddiiin...

Bu isimlerin, kızlarıyle oğullarının isimleri olduğunu öğrenmiştik. İsimleri çağrılanlar, «Burdayım baba» diyor, sonra babalarının dönülmez yola girdiğine

inanmaktan gelen bir teessürle hıçkırmağa başlıyorlardı.

Birden keçi sakallı biri peydahlandı. Gösterişsiz, ufaktefekti ama, sözü geçer biri olmalıydı:

— Açılın -dedi-. Geri durun!

Oğulları, kızları dahil ziyaretçiler açıldılar. O, yâni keçi sakallı hastanın başına gitti, ağır ağır:

— Senin işin doktordan çıktı artık -dedi-. Senin işin Allaha kaldı!

Hasta duydu mu, duymadı mı? Ellerini açtı, çevresine duyurarak başladı birtakım dualar okumağa. Sesi etkiliydi. Herkes şimdi kendi içine kapanmış, sanki «Huzur-u Rabbilâlemin»de ve huşû içindeydi.

Nöbetçi doktor geldi bir ara:

— Ne oluyor?

Hoca işine koyulmak istediyse de omuzundan çekti:

— Burası kabristan değil hocam. Daha tıbbın elinde hasta. Bak, bol bol serum veriyoruz, kan veriyoruz, gerekli ilâçları veriyoruz...

Hoca bozulmadı ama, kıyıya çekildi ve sustu.

Doktor gittikten sonra:

— Ne serum para eder, ne kan, ne ilâç! -dedi-. Onun işi Allaha kalmış...

Yeniden okumağa başladı ama, usul usul.

Kısa boylu deminki yeniden peydahlandı bir ara. Bu sefer hastanın ortanca oğluylaydı. Bakışları bana ilişti. Göz kırptıktan sonra:

— Babasının en sevgili evlâdı -dedi.

Kara bıyıklı delikanlı çekip gitti.

— Hani ötekine de ayni şeyi söylemiştin?

— Aldırma.

— Çakıyorum.

— Ne yaparsın? Mâlûm ya? Geçim dünyası!

Bunu demedi ama, el hareketinden böyle demek istediğini anladım.

BİLEK SAATİ

MAVAL

Otobüs iyice kalabalıktı.

Adam, sol koltuklardan, en önden arkaya doğru üçüncünün sağ başında oturmaktaydı. Gerçi yanı başına gelip dikilen yaşlı hanıma yerini vermek zorunda değildi ama, gene de usuldendi: Kalkmalı, yerini vermeliydi.

Aşağıdan yukarıya doğru yaşlı hanımın yüzüne şöyle bir baktı. Kadın sanki «Öküz gibi bakacağına kalkıp yerini versene!» demek Istiyordu. İçeriedi birden. Gerçekten de, yerini vermeye zorunlu muydu? Neden zorunlu olsun? Otobüstü bu. Kalkıp yerini bir başkasına vermek arzuya kalmış bir şey, bir nezaket meselesiydi. Üstelik hastaydı da. Bir «Koroner damar spazmı»ndan bir buçuk ay hastanede yatmış, üç gün önce çıkmıştı. Tedavi eden doktora göre, değil otobüste yerini bir başkasına vermek, hatta otobüse bile binmemesi gerekirdi. Fazla sarsıntı, telâş, sinir gibi kalbi ambale edecek davranışlardan sakınmadığı takdirde hastalığı ilerliyebilirdi.

Ama yaşlı hanımın da umurunda değildi bütün bunlar: «Ne kaba insanlar var şu dünyada!» diye geçiriyordu. «Sapasağlam kazık gibi herif. Üstelik aşağıdan yukarıya doğru baktı, gördü. Öyle olduğu halde

tınmadı bile. Aaah, Aaah! Boynunda kravatı da var. Kravat, medenî insanın medeniyet işareti gibi bir şey. Onu boynuna takmakla insan medenî olmaz ki!»

Adamın ikinci sefer aşağıdan yukarıya doğru baktığını gördü. Tepesi attı. Az kalsın; «Ne bakıyorsun?» diye çıkışacaktı. Adam sanki bunu anlamışçasına: «Efendim beni kabalıkla nitelemeyin n'olur? Hastayım da onun için yerimi veremedim..» diye geçirdi. Bunu açıktan açığa söylese iyi olurdu ama, nedense söylemedi. Derken vakit de geçti, yuttu gitti.

Yaşlı hanım iyice sinirlenmişti: «Neden baktı ikinci sefer? Boynumda kravatım var, medeniyim ama, yerimi sana vermek istemiyorum, vermeyeceğim!» mi demek istemişti? «Eşşek, eşşoğlu eşşek. Benim kim olduğumu biliyor musun?»

Ve kadının kafasında yarattığı adamla aralarında şöyle bir tartışma başladı:

«— Bilmiyorum!»

«— Bilmiyorsan öğren. Ben...»

«— Cumhurreisi ya da başbakan kaynanası mısın yoksa?»

«— Bir kadına, bahusus yaşlı başlı bir kadına karşı, 'mısın', diye hitap edilmez. 'Mısınız' denir. Terbiye fıkarası...»

Durdu. Adama tepeden baktı sertçe: Kocaman burnuyle alaycı, küstah, açıkçası terbiyesizin birliydi. Boynunda kravatı, sırtında lâcivert ceketi, bacağında gri pantolonu ama, neye yarardı? Omuz başında dikilmiş duran yaşlı bir hanıma yerini vermenin her şeyden önce insanlık borcu olabileceğini idrakten âcizdi.

Başını nefretle başka yana çevirdi.

Adam bunu görmedi ama hissetti. Başını kaldırıp baktı: Kadın başka yana inatla bakıyordu. İnatla, çünkü sağa değil, sola bakması gerekirdi normal olarak.

«Yaşlı kadın, saç dipleri de terlemiş ama, ne

yapayım?» diye geçirdi. «Doktorun öğütleri şakaya gelmez. Oturduğum yerde bile sarsılıyorum. Ayakta durmakla hem sarsıntım artacak, hem de müthiş enerji harcayacağım. O zaman...»

Krizin geldiği geceyi düşünmeğe daldı: Gece yarısını tamı tamına birbuçuk saat geçiyordu. Sıkıntıyle uyanmıştı. Sol kolunun parmak uçlarından göğsüne kadar yayılan bir çekilme, bir ağrı. Ama bıçak yarası, ya da apse ağrısına benzemeyen, bunca yıllık yaşamında benzerine rastlamadığı bir ağrı; hayır hayır sızı. Sızı gittikçe artmıştı. Sağa dönmüş dinmemiş, sola dönmüş dinmemiş, yüzükoyun yatmış, tam tersi, sırtüstü dönmüştü de dinmemiş dinmemişti. Kalkmıştı çaresiz. Odanın içinde bir süre dolaşmış, elektriği yakmış, lavaboya gidip elini yüzünü yıkamış... ne yapmışsa nâfile, sızı dinmemlş dinmemişti. Sabaha kadar ağırlaşarak sürmüş, sabahleyin, ortalık iyiden iyiye ışıdıktan sonra dinivermişti.

Sıkıntılı bir iç geçirdi.

Kadın da bunu hissetti: Adam iç geçirmişti. İç mi geçirmiş, yoksa: «Oh olsun. Senin gibi baştan aşağı palavra bir hanımefendi müsveddesini ayakta bekletiyorum ya!» diye geçirmiş olabileceğini düşünmüş, küplere blnmişti Içten içe.

Hırsla döndü bu yana, adamın tepe saçları hayll dökük başına nefretle baktı, başı hiç mi hiç beğenmedi. Onun rahmetli kocasının da tepe saçları dökülmüştü ama, şu, yanıbaşındaki yaşlı hanıma yerini vermek kibarlığını göstermek şöyle dursun, akıl edemeyen «kaba» adamınki gibi... «Pis» diyecekti, pis'ten de kötü, kabuk mu bağlamıştı ne? A...kabuk... başını hiç mi yıkamazdı bu mendebur? Hem başını yıkamaz, kabuk bağlamasına göz yumar, hem de her hafta birkaç kez başını âlâ kokulu sabunlarla yıkayan bir sabık mektupçu eşine yer vermesinden geçtim, yerini vermediği Için yürek soğuturdu.

«Hıh» yaptı, tepe saçları dökük adamın kabuk bağlamış başına bakarak. «Pis, mendebur, lânet...

kocam böylelerine lânetullah-ı aleyh derdi. Ne kadar haklıymış zavallıcık. Öldüğünde bu mendeburun yaşında var mıydı? Elli yedisinde ölmüştü. Bu? Bu daha fazla gösteriyor. Haydi diyelim elli sekiz, ya da elli dokuz. Neden ölmemiş? Benim ağzı var dili yok, kibar, bey, beyefendi eşim öldü de bu hâlâ yaşıyor!»

Ağlamak geçti içinden. Çevresine bakındı, kocası yaşında, kocasının öldüğü yaştan çok daha ileri yaştaki bir alay erkek yerlerinde kazık gibi oturarak gidiyorlardı. Çok yaşamak için acaba kaba mı olmalıydı? Pis mi?

Adam'sa, âdeta omuz başına kazık kakarak yerleşmiş yaşlı hanımı düşünüyor, içten içe rahatsızlığı artıyordu: Yerini vermemekle çok kötü yapıyordu. O menhus kriz gelmeden önce hiç böyle değildi. Yaşlı hanımlar şöyle dursun, gençlere bile yerini hemencik verir, bundan hazzederdi. Doğrusu da buydu zaten. Maliyeden emekliye ayrılmadan önce ne kibar, ne şık, ne kadar centilmendi. Sonra, o zamanlar daha çok tramvaylar işlerdi, yer vermek yüzünden az hanım mı tavlamıştı!

Aklına Şehnaz geldi. Bir sap kirazı hatırlatırdı Şehnaz. Kaş göz, ağız, burun, dişler.. hele dişler! Soyulmuş badem. Karların savrulduğu kış gecelerinde evine kaçamak yapardı. Kocası küçük bir esnaftı. O karda, kışta kıyamette evine dönmez, dönemezdi. Geçim sıkıntısı çekiyorlardı. Bunu Şehnaz kaç kez söylemişti de, onlara dar bütçesinden yardım etmek teklifinde bulunmuş, Şehnaz reddetmişti. «Ne kadındı bel Kocası az kazanıyordu ama, çok kazandığı zamanlar da boş durmuyordu ki. Dost, post, aftos, falan filan... Şehnaz tam benim kadınımdı. Nasıl anlaşırdık ya! Çıtı pıtı. Benim Lenduha gibi çam yarması değildi...»

Bu kez kafasında «Lenduha» belirdi. Gerçekten de eli maşalı, en son söyleyeceğini en önce söyleyip çıkıverenlerden. Gençliğinde de, şu şimdi yeni başlayan emekliliğinde de, kocasını bir sağmal inek

sayma içindeydi. Emekli maaşlarını aldıkça tepesine bir dikilişi vardı ki, şimdi bile içine ürpermeler geliyordu. Birinde birkaç emekli arkadaşıyle maaşlarını almış, felekten bir gün çalmışlardı. Herkesin hissesine on beşer lira mı ne düşmüştü Yenikapı meyhanesinde. Önemli olan, «Lenduha»nın akşam, kocaman yumruklu ellerini beline dayayarak dikilişi: «Aldın mı maaşını?»

Öksürdü.

Öksürük, yaşlı hanımın içindeki «...çok yaşamak için acaba kaba mı olmalı? Pis mi?» düşüncesini dağıttı. Adamın kabuk bağlamış başına baktı, elinde olmayarak içi bulandı. Ufacık mendilini ağzına götürdü öğürmüşçesine. Tam bu sırada yandaki yaşlı adam kalkmış, yer boşalmıştı ama oturmadı. Bir genç:

— Hanımefendi buyrun, oturun -dediği halde aldırış etmedi.

— Yakında ineceğim, mersi.

Koroner damar spazmı geçirmiş adam ferahladı. Artık kalkıp yer vermekten kurtulmuştu. Kurtulmuştu ama, kadının tepesine ters ters baktığını bakmadan görüyor, ya da tuhaftır, seziyordu. Sezgilerin de kendilerine vergi gözleri mi vardı acaba? Başını kaldırsa yaşlı hanımın bakışlarıyle karşılaşacağından öylesine emindi ki. Bakmayacaktı ama. Neden bakacaktı? Ama o bakıyormuş. Varsın baksındı.

Yeniden öksürdü. İçinde, içinin derinlerinden bir dürtü: Kadın, öksürüğüne yüz buruşturmuş gibisine geldi. Elinde olmayarak baktı, bakışı kadının bakışıyle karşılaştı.

Yaşlı kadın elinde olmayarak, sertçe sordu:

— Beni birisine benzettiniz galiba?

Adam şaşaladı, sonra topladı kendini. Bir sefer tıpkı böyle olmuştu. Kırkında bir kadına bakışları rastlamıştı. Bakışlar bakışları kovalamış, sonunda kadın böyle sormuştu: «Beni birisine benzettiniz galiba?» Benzetmediği halde: «Evet. Gözüm ısırıyor.» demişti. Kadının da meğer gözü ısırıyormuş. Kalkmış

yanındaki boş yere gelmiş, konuşmağa, sonra da ahbaplığa başlamışlardı. Ahbaplık ilerlemiş, tanış bir Rum kadının Kurtuluş'taki pansiyonunda bir sevda türküsüyle sonuçlanmıştı.

O zaman otuz ikisindeydi.

Bu da sakın... ama bu, basbayağı kartalozdu canımı

— Yoo -dedi-. Hiç kimseye benzetmedim..

Kadının belli belirsiz bıyıkları kararıp açılmıştı:

— Neden bakıyorsunuz o halde ısrarla?

Aşağıdan aldı:

— Size öyle gelmiş olmasın?

— A a.. herif deli mi ne?

Otobüs dalgacı bir merakla çevrelerini alıvermişti.

— Biraz kibar olamaz mısınız?

Kadın galiba «Lenduha»sı gibiydi:

— Kibara karşı kibar, kabaya karşı da kaba olurumi -dedi-. Deminden beri dikiliyorum. İnsan boynuna kravat takmakla medenî olmaz!

Adam anlamıştı:

— Haklısınız hamfendi -dedi-. Çok özür dilerim. Yerimi vermek isterdim ama, birkaç gün önce bir koroner damar spazmı geçirdim de...

Otobüs durakta durmuştu.

Kadın:

— Hadi hadi -dedi-. Başındaki kabukları yıka da sonra bana maval okul

Otobüsten indi.

DELİFİŞEK

Camların ötesine yağmur sicim gibi yağıyordu.

Kırpık bıyığı, kocaman gövdesi, memnun yüzü, sivri çenesiyle, karnı tok bir tilkiyi hatırlatan nargilesini tokurdatıyor, kahvenin hafifçe buğulu camları ötesinde telâşla kaçışan insanların bu havada sokağa çıkmalarından dolayı, akıllarına turp sıkıyordu içinden. Ne akılsız insanlar vardı şu dünyada! Müthiş yağmur, çamur, ayaz, kar, tipi, fırtına... Hele kadınları! Ayaklarını kırıp evlerinde otursalar, erkekler de onun yaptığı gibi, bulsalar sıcacık bir kahve, ısmarlasalar fıyakalı nargileyle orta şekerliyi, sonra çeyrek saatte bir çayı, oooh!

Nargilesinin iyi işlemediğine dikkat ederek seslendi:

— Garson oğlum!

Garson koşarak geldi:

— Emret!

— Tazele şu ateşi..

Kapkara kaşları, kudretten sürmeli gözleri, bıyıkları kırpılmasa da ağız kıyılarından olanca gümrahlığıyle aşağılara inse, genç, dinç, işin alayında bir Bektaşî dedesi denebilirdi. Parmaklarındaki kalın altın yüzükleri göstermek istercesine, tombul elini

masaya koymuştu. Garson nargilesinin ateşini tazelerken, iriyarı müşterinin gözüne yağmurda sırılsıklam bir genç kadın ilişti. Üstü başı, ayaklarındaki yamuk topuklu iskarpinlerden anlaşıldığına göre, fakir bir kadındı. Patates, kuru soğan, havuç, portakal dolu şişkin filesi bir elinde, öbür eliyle de tuttuğu çocuğunu âdeta sürüklüyordu. Birden ayağı mı kaydı, taşa mı takıldı ne, az kalsın yuvarlanacaktı.

Nargile içen adam:

— Oooh -dedi-, oh orospu. Kırılsın ayakların!

Başkaları da görmüştü kadının tökezleyişini. Sertçe baktılar «Oh» çeken adama. Bir genç irisi:

— Amma yaptın ha! -dedi.

Gence sertçe bakan nargileli adam:

— Kırılsın tabiî -diye pekiştirdi-. Hem de iki ayağı!

Genç öfkeden kıpkırmızı kesilmiş, esmer yanakları kızarmıştı. Öfkesine yenilmemeğe çalışarak sordu:

— Pekî ama, niçin? Ne yaptı sana?

— Ne yapabilir bana?

— O halde?

— Bu havada sokakta ne işi var?

Delikanlı

— Hoppala! -dedi-. Evine öteberi almış, görmüyor musun?

Nargileli adam da hırslanmıştı, onun yanakları da kıpkırmızı kesilmişti. Nargilesinin marpucunu masaya bıraktı:

— Kör değilim -dedi.

— Daha ne?

Nargilenin marpucunu masadan aldı:

— Yok mu kocası? Yok mu çarşıya gönderecek bir yakını, yahut büyüğü?

— Olsa, bu havada sokağa çıkmazdı herhalde!

— Boşveer.. olsa bile kendileri çıkarlar. Mah-

sus. Neden? Maksatları bakkalda, fırında, pazarda fingirdeşmek!

Ateşi yeni tazelenmiş nargilesinden geniş bir duman alıp hazla bıraktıktan sonra:

— Delikanlı -dedi-, çok genç, çok tecrübesizsin daha. Ağzın süt kokuyor. Hele şehir karısı... Anam avradım olsun, yüzde sekseni o biçim! -Delikanlının bir şey söylemesine kalmadı, sordu-: Evli misin ergen mi?

Genç adam:

— Ergenim- dedi.

— O halde beni dinle: Sakın şehir kızı alma!

Çevredeki masalardan itirazlar yükseldi.

O, aldırış etmeden marpucunun ucuyle nargilesinin ateşini düzeltti:

— Eskidenmiş o. Analarımızın, ninelerimizin zamanında!

Bir orta yaşlı, dişsiz ağzıyle karanlık karanlık gülerek söze karıştı:

— Nineni dedenin yanında görmemişsin öyleyse hiç...

— Görmedim vallaha.. Lâkin şaka bir yana, yirmi, tam tamına yirmi yıldır bu kahpe şehirdeyim, el atıp boş çıktığımı hiç bilmem!

Çevredeki masaların genç, yaşlı, orta yaşlı, hatta ihtiyarları hakarete uğramışçasına ilgilendiler. Nargileli adam da savurduğu hakaretin yaratabileceği tepkiyi farketmişti. İskemlesini onlara çevirdi:

— İstanbulunuzun günahını boşuna almıyorum -diye başladı-. O tarihlerde fırın işletiyoruz mahallede. Fırın yabancının değil, amcamın. Ben de hamurkârım. Mahalle fırını ne demek? Darphane gibi para kesiyoruz. Bırak para kestiğimizi mahallenin ne kadar karısı kızı, beşiktekisi varsa dolardı dükkâna. Hele yeni yetişme yavrular.. Beyazını mı istersin? Esmer mi? Sarışın mı? Tombul mu? Zayıf mı? On üç, on dördünden yirmisine kadar, boy boy, cins cins, fingir fingir..

Genç adamın kaşları büsbütün çatıldı, yüzü asıldı. Oturdukları mahallenin fırını, fırının huylanıp durduğu genç, çapkın hamurkârını hatırlamıştı. Gerçekten de, mahallenin hemen hemen bütün kızları, bu arada kendi kız kardeşi de gider, ekmek alır, tepsi verir, tepsi alırdı. Sıcak bir kan hızla dolaşıyordu gövdesini. Adam anlattıkça, gözlerinden karaltılar uçuyor, anlatana değil, mahallesindeki çapkın hamurkâra da değil, kız kardeşine kızıyordu. Dilediğince düşünmek istemesin, kız kardeşinin zaman zaman gözüne çarpan dik memeleri, savrulan eteğinin altından gözüküp kaybolan tombul, beyaz bacakları aklından geçiyor, utanıyor, kızıyordu.

— toplanırlar tezgâhın başına, ha ha ha, hi hi hi... kişner dururlar. Gel de iş gör. Elim kanda olsa koşarım. Beni görmezler mi, kişnemeleri artar. O çimdik atar, öteki bıyığımı burar. Ulan etmeyin yavrum, eylemeyin. Hayır.

Delikanlının gözleri dönmüş, titriyor, göğsü inip inip kalkıyordu. Artık ne kahve, ne de nargilesini tokurdatarak keyifli keyifli konuşan adam. Mahallede, fırındadır. Aralarında kendi kız kardeşinin de bulunduğu mahalleli kızlar tezgâh başına toplanmış, kişneyip durmaktadırlar. Hamurkâr ortalarında. O çimdik atar, öteki bıyığını çeker. Derken hamurkâr, kızlardan birinin tombul, körpe, bembeyaz bileğini eline geçirir. Bu bilek kız kardeşinin bileğidir. Hamurkârın ardında sürüklenir. Un çuvalları, birtakım tekneler, odun yığınları kalabalığının arasından, en dipdeki loş odaya girerler. Bu oda ufacıktır. Duvar dibinde, hiç bir zaman kaldırılmayan tozlu, kir içinde bir yatak serilidir. Yandaki pencerenin sıkı sıkıya çekili tahta kanadının çatlaklarından yatağa kül renkli ışık çizgileri vurmaktadır.

Hamurkâr kapıyı usulcacık örter. Oda büsbütün kararır. Kız telâşlanır. Hamurkâr hırslı hırslı sorar:

«— Ne o? n'oluyorsun?»

«— Korkuyorum!»

«— Kimden?»
«— Bilmiyorum.»
«— Delil»
.....
Genç adam boşanan bir zemberek gibi kahveden fırladı. Koşarak mahalleye geldi. Fırın. Nefes nefese sordu:
— Nerede hamurkâr?
O sıra bir yere mi gitmişti? Gelmemiş miydi? Ama olsa da ne çıkacaktı? Kendine geldi. Suç hamurkârda değil, kız kardeşindeydi. Kahvedeki nargilell adamın anlattıklarıyle öylesine dopdoluydu ki, bir koşuda evi buldu.
— Nerde o kız?
Annesi hlç bir şey anlamadı:
— Hangi kız?
— Sevgi?
— İçerde, kapları kuruluyor!
Gök gibi gürledi:
— Kız Sevgiiiii!!!
Kapları kurulamakta olduğu bezle gelen genç kızın yüklü memeleri, irl kara gözleri:
— Efendim abi?
— Bir daha ne çarşıya gldeceksin, ne bakkala, ne fırına aniadın mı?
Kız da hiç bir şey anlamamıştı, annesi de. Ama sorulamazdı ki. Tek şey sorulsa, ya da «Ne demek? Eve hapis mi olacağım?» dense abi kıyametleri koparabilirdi. Hiç olmazsa öyle gelmişti o an. Zaten alabildiğine sinirli, vur elliydl.
Genç adam gürlemesini yeniledi:
— Haa? aniadın mı?
O an için başka çaresi yoktu:
— Anladım -dedi.
Dedi ama, kurulamakta olduğu kapların başına geçince de hamurkârı değil, Erol'u hatırladı. Çarşıya, bakkala, fırına diye evden çıkıyor, lisell Erol'la buluşuyordu.

Üç gün kapalı kalmaktan bunalmışçasına, annesine:

— Vallahi de kaçarım, billahl de kaçarımI -dedi.

— Nereye?

— Kendimi trenin altına atarım!

Anne şaşırmış kalmıştı. Ne oğluna diş geçlrebilirdi, ne de kızına. Deli gençlik, hani yapar mı yapardı.

— Ağabeyinin evde olduğu zamanlar çıkma da... -dedl-. O yokken git bir soluk dolaş gel bakalım...

HAYSİYET MESELESİ

Kaldırımın önüne bembeyaz bir cigara düşürülmüştü. Çocuksa kaldırımda, cigarayla zerrece ilgili değilmişçesine dikiliyor, çevreden görülüp «A a.. kimseye çaktırmadan cigarayı alacak!» denilmesinden korkuyordu.

Besbelliydi bu. Daha doğrusu, ensesine yıkılı kasketi, kasket altından fırlamış darmadağın sarı saçları, kısa pantolonu, dirseklerine kadar sıvalı kollarıyle onu en azından otuz beş, kırk yıl öncenin, yokluğa düşmüş varlıklı bir aile çocuğuna benzetmiştim.

Bu bendim. Ben de o zaman şu çocuk gibi, Beyrut caddelerinden birinin kaldırımı önüne düşürülmüş, tıpkı böyle yatan bir cigara çevresinde, enseme yıkılı kasbetim, kısa pantolonum, kasket altından fırlamış sarı saçlarımla tıpkı tıpkı bu çocuk gibiydim. Beyrut göklerini Akdeniz'in o harikulâde lâcivverdiyle boyayan günlerin insan kaynaşan, taşıtların vızır vızır gelip geçtiği caddelerde başıboş dolaşır, yeşilin en koyusuyle dalgalı bir denizi hatırlatan limon, portakal, mandalina ormanlarında hayaller kurarak dolaşır, dolaşırdım.

Ev, korkunç bir yokluk içinde olduğundan, dilini olsun bilemediğim büyük şehirde ne iş yapabilirdim?

On altı yaşındaki bir çocuğun, hem de düne kadar gak dedikçe et, guk dedikçe su verilmiş, hemen hemen kuşun sütü eksik edilmemiş bir aile çocuğunun elinden ne iş gelebilirdi?

Cıgaraya alışmıştım.. Yenlerl patlak kocaman postallarım, kıçı kabaca yamalı kısa pantolonum, havını atmış, rengini çoktaan yitirmiş koyu gri kasketim, bomboş ceplerim, hatta aç karnım vız geliyordu da cıgarasızlık koydukça koyuyordu.

İşte böyle günlerden bir gün, başkaları Allah desin, bence tesadüf, karşıma bir cıgara çıkarmıştı. Öyle ki, geberiyordum cıgarasızlıktan. Eğilip alsam kim bana ne diyebilirdi? Hele hele o yabancı diyarın kocaman şehrinde ben, ailem de kimdi? Gel gelelim alamıyordum. İçimdeki ben, kaşlarını çatmış, sankl: «Hayır!» diyordu. «Cigarasızlıktan geberebilirsin ama, şu, kaldırım dibine düşmüş cıgarayı alamazsın! Ailen sana o biçim terbiye vermediler. Onu yerden alıp içeceğine kendini öldür daha iyi!»

Kendlml öldürmeyi düşünmeyecek kadar hayatla doluydum. Öyle gellrdl ki bana, insanlar aptallıklarından hastalanırlar, enayllliklerinden de ölürler. Şu kambur ne matraktı! Ya şu, uzun uzun öksürüp kaldırıma hark tuuuu diye tüküren yaşlı matrakların matrağı. Şekerinden, miyobisinden, karın ya da barsak ağrılarından söz açan adamlar da andavallının birlleriydiler. İnsan hasta olur muydu hiç? Hele ölmek? Ne gülünçtü!

Tam bu sırada karşıdakl çocuk eğildi, yerden cıgarayı tam alacaktı, bakışlarımız karşılaşınca vazgeçti. Cıgarayı almak için eğilmemiş de, iskarpininin bağını bağlayacakmış gibi, hiç lüzum yokken ipl çözüp bağladı. Öyle anlıyordum ki onu. Gene de güldüm. Gördü. Sarardı. Sırtıyle arkasındaki dükkâna dayandı. Sanki karşıdan karşıya aramızda şöyle blr konuşma başladı:

«— Numaranı yemedim!»

«— Niçin?»

«— Ayakkabının bağını bağlamak dümendi. Maksadın...»

«— Maksadım?»

«— Cigarayı alacaktın!»

«— Ne çıkardı alsam?»

«— Alamazdın!»

«— Niçin?»

«— İçindeki ben çok ayıplardı. Sonra unutma ki, binlerce ayağın her gün çiğnediği pis kaldırımlar.. Babaannen, halaların, teyze, dayıların, bey baban, annen görseler yüreklerine inebilirdi!»

«— Ne biliyorsun?»

«— Kırk yıl önce ben de tıpkı senin gibiydim de..»

«— Ama, canım cigara içmek istiyor!»

«— Anlıyorum. Anlıyorum ya, içindeki ben'den kurtulamazsın!»

«— Sen de kurtulamamış mıydın?»

«— Tabiî.»

«— Sonra?»

«— Alamamıştım..»

«— Ama ben almak istiyorum!»

«— Al bakayım hadi. Alamazsın ki!»

Nereden de çıkmıştım. İşim yok muydu da çekip gitmiyordum. Benden başka gören yoktu işte. Çekip, hayır hayır Cehennem olup gitsem eğilir, alır, yoldan geçenlerden birinin cigarasından da yakıp başlardı keyifli keyifli dumanlar salmağa on altı yaşın elişi mavisi göklerine.

Birden hiç beklenmeyen bir şey oldu: Yalın ayaklı, daha küçük ama çok yırtık bir oğlan topacı hatırlatarak peydahlanıverdi. Kirli, kapkara saçları, karalar içindeki boyacı elleriyle bir şer, bir belâ gibi, yuvarlana yuvarlana, yoluna rastlayan kedileri, köpekleri tekmeleye, portakal kabuklarına kuvvetli dışlar, burunlar, üstler ata ata geldi, demindenberi yerdeki cigara önünde bin bir tereddüt içinde dikilen oğlana baktı, yukardan aşağı süzerken, gözü kaldırım

önüne düşmüş cigaraya ilişince, sanki dünyalar onun oldu. Hiç bir başlangıca lüzum görmeden eğildi, cigarayı bir zafer gururu içinde aldı:

— Ehe he heeey.. kefale bakın kefale!

Yalın ayaklarıyle bozuk parkelerin hayvan pislikleriyle kirlenmişliğine etli etli basarak uzaklaştı.

Önceki çocuk, yerden cigarayı dehşetli bir kolaylıkla alıverip uzaklaşan çocuğun ardından kinle baktı önce. Sonra gözlerini bana çevirdi. Gülüverdim elimde olmayarak. Kızdı. Yanakları al al oldu. Lâhavle çekercesine başını sağa, sola çevirdi. Bakışlarımız yeniden karşılaşınca gene gülüverdim.

Kızdı. Oradan çekilip gidecekti, yediremedi kendine. Yanıma geldi:

— Niçin gülüyorsunuz?

Omuz silktim:

— Bilmem?

— O cigarayı yerden alacak kadar hayslyetsiz mi sanıyordunuz beni?

İnadıma:

— Değil misin?

Şaşaladı:

— Ne yani hayslyetsiz miyim sanıyorsunuz?

— Olmadığını nerenden anlıyayım?

— Bey babam o cigaraların Amerikan'larını içerdi de ben...

— Evet?

Dolan gözlerini koluyle sildi. Sonra yüzüme hırçın hırçın baktı:

— İki ay önce öldü!

Uzaktan on altı yaşında sanmıştım. Hayır, bu, varlıklı ailelerin çeşitli vitamin, daha çok da protein bolluğundan erken semirmiş, taş çatlasa on üçünden yukarı olmaması gereken bir apartman çocuğuydu.

— Peki -dedim-, öldüyse.. malı mülkü kime kaldı?

Derin bir iç geçirdi, ellerini arkasında bağladı, sırtıyle dayalı dikilmekte olduğu duvara kendini iyice

bıraktı. Gözleri yerdeki bir portakal kabuğunu sağa sola hafif hafif dürten ayağındaydı.

Sıkıntıyle aniatmağa başladı:

— Ölmeden önce kendinden otuz beş yaş küçük bir konsomatrisle evlenmişti. Kadın her şeyln üstüne oturdu. Belâlıları var. Ağzımı açamıyorum. Ona kalsa beni çok seviyor ama, ne yapsın?

Bunalmışçasına başını havaya kaldırdı. Sonra da oradan hızla, kaçarcasına uzaklaştı.

CANCİĞER DOSTLAR

Aynı mahallede, karşı karşıya oturuyorlardı. İşleri bitti mi, birbirlerine:

«— Hu huuu!»

«— Canıımm?»

«— Ben geldiiiiim!»

«— Hoş geldin nolu geldin şekerim. Buyur!»

«— Ne yapıyorsun?»

«— Yemeği bastırdım, elimi yüzümü yıkayıp sana gelecektim. Yolumu satın aldın!»

«— Bugün ne kadar güzelsin kız?»

«— Ya sen?»

«— Senin yanında benim sözüm mü olur?»

«— A.. hiç de bile. Asıl senin yanında benim sözüm olmaz!»

«— Bu sarı saçlar bende olsaaa...»

«— Ya senin kumral saçlar? Gel değişelim!»

«— Hadi.»

«— .....»

«— .....»

Bir gün sarışının kocası eve vakitsiz geldi:

— Kurı bol

Genç kadın adamın böyle vakitsiz gelişine şaştıysa da belli etmedi:

— Canım?

— Bugün canım çalışmak istemedi.

— Niçin?

— Hava o kadar güzel ki.. çıkalım da şöyle artık Bogaza mı olur, Adalara mı?

— Sen bilirsin.

— Ben bilirsem hazırlan, hemen çıkalım!

Yemeklerini dışarda, belki de bir balık lokantasında yerlerdi. Öğleye hazırlanan yemek de akşama, yarına kalabilirdi.

Sarışın kadın önce uzun uzun boyandı. Sonra patlıcan moru tayyörünü giydi. Aynada sağdan baktı kendine, soldan baktı. Yeniden boyandı. Doğrusu bu seferki rujunu çok seviyordu.

Kocasının karşısına geçti:

— Nasılım?

— Hârika tablî, her zamanki gibil

— Canım.

Evden çıktılar. Canciğer dostu kumral genç kadın evinin penceresindeydl.

— Nereye böyle?

Sarışın :

— Artık -dedi-, Boğaz'a mı olur, Adalar'a mı?

Belirsizce içini çekti:

— Güle güle gidin şekerim.

Arkalarından bakarken ağlayacaktı nerdeyse. Canciğer dosttular, birbirleri Için ölebilirlerdi ama, onun kocası, arkadaşının kocası gibi daha bir günden bir güne böyle vakitsiz gelip de karısını alıp gezmeğe götürmemişti. Sonra, yeni dikindiği patlıcan moru tayyörü içinde, kocasının kolundaki o prenses salınışı ya?

Köşeyi dönüp gözden silindikleri halde bakıyordu hâlâ. Henüz taranmamış, dağınık saçlarının bambaşka bir güzellik verdiği ak pak yüzü, iri elâ gözleri... Yalnız, sabahleyin çabucak boyayıverdiği dudaklarının kırmızısı şu anda hafifçe solmuştu.

Gidecekleri yeri ne diye saklamıştı? «Boğaza mı olur, Adalar'a mı.» Nereye gideceklerini dosdoğ-

ru söyleyemez miydi sanki? Arkalarına takılacak değildi herhalde. Allah saklasın, öldürseler takılmazdı. Ne münasebet? Şoförün karısı mı o? Yoluna altın serseler gene de.. Hem canım, Boğaz, Adalar görülmedik yerler mi?

Pencereden çekildi.

Şimdi ne yapmalıydı? Gözü duvardaki el aynasına ilişti. Gitti, aldı, baktı yüzüne: Aman yarabbi! Rengi ne kadar da solmuştu. Boyansa? Fena olmazdı belki ama, boyası da hiç iyi değildi. Şoförünkinin kullandığından. Yerli. Halbuki kocasından Avrupa istemişti. Unutuyordu boyuna, boyuna unutuyordu sorsem. Herkesin kocası karılarının bir dediğini iki etmiyor, dudak boyalarının Avrupa'sını getirdikten başka, vakitsiz gelip gezmeğe bile götürüyorlardı karılarını.

Günahı kadar sevmediği, karşıkinin bir ev alt başında oturan şoförünkinin sesi:

— Hu huuu!

İstoklaklıkla pencereye çıktı:

— Ne var?

— Nereye gitti seninkiler böyle vakitsiz?

Elinde ayna:

— Bilmem kardeş. Adalara mı, Boğaza mı ne..

— Sana da buyur demediler mi?

— A a ne münasebet? Deseler bile gider miyim?

— Başka. Yarım elma, gönül alma şekerim..

— Doğru.

— Adam neden çalışmamış bugün?

— Kimbilir?

— O densiz karı mutlaka asıldı, bugün beni illaki bir yerlere götür diye. Canciğer dostun ama, bak, gidecekleri yeri senden bile sakladı!

İçini çekti:

— Sakladı.

— Sense onun için canını verirsin. Hem nedir o patlıcan moru tayyör? Bedava verseler giymem!

Elinde olmayarak:

— Ben de. Demin canciğer dostun diye laf çaktın. Haklısın ama, bugünlerde bir şeyler oldu kadına. O patlıcan moru tayyörü dikinmeden önce hiç böyle değildi. Bir de şu hafta arası gezmeğe gitmek. Bayram değil, seyran değil.

— Patlıcan moru tayyörü dikindi ya!

— Doğru, mahalleye gösteriş. Boğazda, Adalarda benim, benimkinin zengin zengin akrabaları, ahbapları var. Allah aşkına gelin, gece yatısına kalın diye yalvarırlar da adımımı atmam!

Şoförünkü iştahla:

— Hay diline sağlık -dedi-. Tıpkı ben. Vallahi benim de, benimkinin de öyle hatırlı, yüksek, zengin akrabaları, ahbapları var da, bir günden bir güne. Meselâ Taşkasap'taki zengin akrabamız. Kızını evlendirecek, ant verdi de zorla gittim. Tabiî hayrına çağırmazlar beni. Aman Ayşe hanım, sen maldan anlarsın, şu kızın çehizlerini birlikte alalım. Gittik. Gitmeden önce sofraya buyur ettiler. Yemek takımı tekmil porselen. Seksen parça mı, yüz seksen parça mı ne? Israr ısrar üstüne, gümüş çatal kaşıklarla şöyle birkaç lokma... Sonra da atladık hususîlerine, ver elini Beyoğlu!

— Bizim Maçka'daki akrabalar gibi..

— Duur. Kızına lâke takım aldık. Yedi bin beşyüz mü, on bin mi ne?

— Bizim akrabalar kızlarının bütün beyaz işlerini hususi olarak Olgunlaşma Enstitüsüne ısmarladılar!

—

—

—

Birden bir çocuk çığlığı. Şoförünkl üç yaşındaki oğlunu çığlığından tanıyarak koştu. Beriki yalnız kalınca arkadaşının patlıcan moru tayyörünü yeniden düşünmeğe başladı. Hem patlıcan moru tayyörünü, hem de asıl, arkadaşının çok zarif çizgilerini. Kendini B.B. mi sanıyordu yani? Sanardı sanar-

dı. Patlıcan moru tayyörü dikindi dikineli, terzininkinin dediği gibi, gerçekten de değişmişti kadın. Şu terzininki. Bir parça öğüngeçti ama, olsun. Öteki gibi patlıcan moru tayyör dikinince değişmezdi herhalde. Değişse bile dikindiği yoktu ki!

İçini çekti:

— Pis -dedi sesli sesli.

Sonra çevresine bakındı, duyanın olup olmadığını arandı, yoktu. Patlıcan morunu da hiç sevmezdi ama, kime diktirmişti o kadın acaba? Sorulsa, çalımla: «Beyoğlu'nda bizimkinin tanıdığı yüksek bir kadın terzisi var, ona diktirdim!» derdi. Derdi derdi.. Bilmiyor mu bunca yıllık ahbabını?

Pencereden çekildi, yerden süpürgeyi aldı. Ne diye süpürecekti sanki? Kimin evini? Patlıcan moru tayyörlük almayan, hafta arası çıkıverip karısını gezmeğe götürmeyen bir kocanın evini mi?

Süpürgeyi kaldırıp attı.

Patlıcan morunu da hiç sevmezdi üstelik. Sever, sevmez. Koca olup alsın, hiç olmazsa almaktan söz açsındı bakalım, isteyecek miydi? Vallahi de istemezdi, billâhi de. Sonra Boğaza, Adalara gezmeğe gitmek. Gitmezdi. Allah bin türlü belâsını versin ki gitmezdi!

Tarağı alıp ayna karşısına yeniden geçti. Saçlarını hırslı hırslı üst üste taradı. Kocası «Gece başı sana çok yakışıyor!» derdi. Yalnız gece başı mı? Ne yakışmazdı ki?

Alışkın parmaklarla saçlarını toplayıp kıvırdı, büktü, tokalarla tutturdu. Aklına yerli, berbat ruju gelince tokaları mokaları çıkarıp saçının toplanmışlığını bozdu, dağıttı. Hayır, kocasının, anlayışsız kocasının istediği, istediği değil beğendiği başı yapmayacaktı. Yapmayacaktı işte, yapmayacak! O adama hiç bir şey lâyık değildi. Anlayışsız, vurdum duymaz, aptal bir kocaya güzel görünüp, hoşuna gitmekten ne çıkacaktı?

Ayna elinden düştü. Sedire bıraktı kendini, hıçkırmaya başladı.

Akşam işinden yorgun argın dönen adam karısının alnını tülbentle bağlı buldu. Yanına gitti, sevdi, okşadı, sordu soruşturdu. Kadın boyuna sessizce ağlıyordu.

Sonra kalktı. Yemeği isteksizlikle hazırladı.

Ancak yatağa girdikleri zaman karısının ağzından laf alabildi:

— Bana bak! Bana patlıcan moru tayyörlük alacaksın!

Adam güldü:

—Başka şekerim?

— Avrupa dudak boyası!

— Başka?

Küçük bir çekimserlikten sonra:

— Hafta arası eve geleceksin bir gün. Boğaz'a mı olur, Adalar'a mı, gezmeğe gideceğiz!

Adam üzerinde durmadı.

YÜRÜ YA KULUM

Bütün mesele, «Cenâb-ı Allah»ın, dilediği sevdiği kuluna: «Yürü ya kulum!» demesinde. Dedi mi, diploman varmış, yokmuş, ağzını açtın mı ağzından yağ bal akarmış hava. Bütün mesele, «Yürü ya kulum!» denilmesinde. Dendi mi kul bir yürür, bir yürür, bir yürür ki, artık önüne ne dağ, ne bayır, ne de demir perde durabilir!

Halil ağa da, «Cenâb-ı Allah»ın «Yürü ya kulum!» dediği mutlu kişilerdendi. Birinci Büyük harpte, yani ünlü deyimiyle «Harb-i Umumî» de Çanakkale'de İngiliz şarapnelleri altında Rahmeti Rahman'a kavuşan babasından onlara hemen hemen hiç bir şey kalmamıştı. Zaten fakir adamın biriydi. Kendi gibi çulsuz birinin zavallı kızıyle dünya evine girmiş, ağır aksak yaşayıp gidiyorlardı. Günün birinde bir oğulları oldu. Köy yerinde, fakir kişilerin oğulları olmuş, kızları olmuş... Halil de her köylü ailesinin çocuğu gibi köyün dere boylarında, kamıştan atlarına binip, çamur çirkef içinde yalın ayaklarıyle dolaşarak sözde oynayan köylü arkadaşları gibi oynadı. Boy attı. Babasının künyesi geldiği sıra vardı yedi sekiz yaşlarında. Yukarda Allah, evde anası. Anası, Halil'ini besleyip büyütmek için el kapılarında

çalıştı. Kırdı, sardı yetim oğlunu ellere muhtaç etmedi. Oğul da hani sulak yerde boy atmış kavak gibi uzadıkça uzuyordu. Enine değil, boyuna. Anasıyle bir süre el kapısına gitti. Tarlada çalıştı, sığır güttüyse de nafile. Bu upuzun, sipsivri boyla ufacık köyde neye yarayacaktı. Üstelik köyün kısa, kalın cılız, ya da nasılsa semirmiş veletleri «Kavak, kavak, dangalak!» diye ileri geri laf ediyor, alaya alıyorlardı. Birkaç sefer üstlerine yürüyecek oldu, toplanıverdiler, al aşağı, yer misin yemez misin?

Anası baktı ki olacak gibi değil, «Oğul» dedi bir gün. «Kulak ver sözüme: Gel başımızı alıp gidek buralardan!»

Kavak Halil de çokluk düşünmüştü bunu ama, nereye gideceklerdi? Dünya adına, İçinde doğup büyüdüğü köyden başkasını bilmiyordu ki.

«— Gidek ana, gidek a, nireye?»

Anasının hayli işlenmiş fikirleri vardı:

«— Herkesin gittiği yere bire oğul. Elâlem nasıl gidiyor? Gidince nasıl paralar kazanıyor? Yeter hımbıl yaşadığımız. Öleceksek de varak şeherde ölek!»

Kavak Halil şöyle bir düşündü: Sanki yaşıyorlar mıydı? Sabahlardan akşamlara dek çalış Allah çalış. Boğazları zor doyuyordu. Oysa şehire varıp iyi kötü birtakım işlerin kuyruğundan tutanlar köy yerine pantolon, sako, kasket, yeni ayakkaplariyle geliyor, köylüye caka satıyorlardı.

İşte tam o sıra «Cenâb-ı Allah», «Yürü ya kulum!» demiş olacaktı ki, Kavak Halil:

«— Eyl ya be ana» dedi. «Kadere kırk beş. Varak gidek biz de nolacağsa bir ikl...»

Şehrin yolunu tuttular. Nasıl tuttukları ayrı bir konu. Tuttular, şehirde hemşerilerini buldular. Buldular a, şehir yerinde de olsa halil mallı olmayınca hemşeri beleş beleşine yaralı parmağa işemiyordu. Onun için, tez elden ayrıldılar hemşerilerinden, el kapılarında sürtmeğe başladılar. Sürterken sür-

terken şehrin dilini de bellemeğe başlamışlardı. Kavak Halil fabrikatör bir pamuk tüccarının yanında gündelikçilik yapıyordu. Anası da fabrikatörün evinde, tahta, çamaşır, hayvan bakımıyle gününü gün ediyor, efendilerle hanımların sofralarından artanlarla karnını doyuruyor, aydan aya aldığı parasının üstüne de düğüm değil düğümler atıyordu.

Bir sefer «Cenâb-ı Allah», «Yürü ya kulum!» demişti ya!

Kavak Halil de, ağasının gözüne girmekte gecikmedi. Ağa içtenliğini pek sevmişti Kavak'ın.

«— Lan Kavak!»

«— Emret ağam..»

«— Tavık mı yımırtadan çıktı, yımırta mı tavıktan?»

Gerçi Kavak'ın belirgin bir fikri yoktu ama, nesine gerek? Onun derdi zoru, ağasının hoşuna gitmekti. Ağası tatsız tatsız da olsa güldü mü, kabına sığamıyor, anlıyordu talihinin güneşinin bu adamdan doğacağını.

«— Vallaha ağam Ister tavık yımırtadan, ister yımırta tavıktan çıksın. Bu işlere benim kuş beynimin fosforu yetmez. Ben senin canıyın bülbülünü yirim. Emret, yolunda ölüyüm!»

«— Binin yarısı kaç Kavak?»

«— Bini bilmem ki yarısını biliyim ağam? Allah sana uzun ömürler virsin, âmin!»

Bayılıyordu fabrikatör ağa. Derken sınamaya başladı. İçinde kaç bin lirasının bulunduğunu gayet iyi bildiği kasasının anahtarını üstünde unutup namaza durdu, ya da çekti fabrika içlerini dolaşmaya gitti. Dönüşte sezdirmeden saydı paralarını tastamamdı. Bir tek kuruşuna bile ilişilmemişti. O değilden para düşürdü zaman zaman. Kaç para düşürdüyse, Kavak şıp, getirip teslim ediyordu. İyice, ama iyice sınadı. Sonunda:

«— Eferim ulan Kavak!» dedi. «Anladım ki sen benim has adamımsın. Dile benden ne dilersen..»

Kavak hiç bir şey dilemedi:

«— Canıyın sağlığını dilerim ağam!»

Ağa kasasının kapısını açtı:

«— Al, ne kadar alırsan al!»

Kavak:

«— Hâşa!» diye geriledi.

«— Niye?»

«— Ben senin kapıyın itiyim ağam. Senin canın sağ olduktan kelli paraya ne möhtaçlığım var ki?»

«— Eyi ama oğlum, ölümlü bir dünya şunun şurası. Yarın, belli olmaz. Bana bir emri hak vâki oluverirse, vârislerim sana meteliği kurban iderler. Aptallığı sahabına bırak da al hadi al!»

Almadı:

«— Senin canın sağ olmadıktan sonra nörüyüm parayı pulu?»

Ağa anlıyordu bu saf ve temiz köylü delikanlısının ağasını gerçekten sevdiğini. Üstünü başını düzmüş, boynuna kravat takmıştı. Elinde çanta, Kavak Halil fabrikadan bankaya, ne bankası, çeşitli bankalara yüz binlerce lira taşıyor, bankalardan yüz binlerce lira çekip fabrikaya, ağasına getiriyordu. Aradan yıllar geçti. Ağa daha yaşlandı. Yaşlandı ya, memlekette de bir şeyler olmaya başlamış, «Demirkırasicilik» icat edilmişti. Ağa tek partidendi. İkinci, üçüncü partiler kurulup, yeni partilerin ağanın ticaretine daha uygun olduğu anlaşılınca, ağa kesenin ağzını açtı, yeni partiye Kavak Halil eliyle yardımlarda bulunmağa başladı. Bunun da nedeni vardı: Eski parti Genel sekreteri, Ağa'nın yeni partiye büyük para yardımı yaptığını öğrenmiş, bir gün telefonu açıp veryansın etmişti:

«— Bana bak ulan çarıklı! Yeni partiye yardım ediyormuşsun. Ayağını denk al. Partimiz sayesinde konduğun fabrikanı elinden alıverir; seni yek ekmeğe muhtaç ederim ha!»

Korkmuş, özür üstüne özür, eski partisindeki

kaydını yeniletmiş, binlerce liralık yardımlarda bulunmuştu. Bulunmuştu ya, gönlü yeni partideydi. Kendi eski partiden görünür, Kavak Halil'i de yeni partiye yazdırır, yardımlarını Kavak eliyle yapardı.

Zâten Kavak Halil de çok geçmeden Kavakzâde Halil ağa oluvermişti. Dünkü yarım pabuçlunun «Ağa» oluşuna en çok fabrikatörün oğulları içerliyor, zibidinin ayağını almayı düşünüyorlardı. Lâkin ne mümkün? «Cenâb-ı Allah», «Yürü ya kulum!» demişti bir sefer. Ağanın oğulları da kim oluyordu Zât-ı Kibriya'nın yanında?

Kavakzâde Halil ağa'nın yeni partiye yaptığı bağışları bir Allah biliyordu, bir de bağışı asıl yapan fabrikatörle Kavakzâde Halil ağa.

Gel zaman, git zaman fabrikatör öldü.

Yeni parti ezici bir çoğunlukla iktidarı aldı ve Kavakzâde Halil ağa da partinin gözdesi oluverdi. Artık gelsin banka kredileri, gitsin dış yardım fonundan krediler. Bu arada, Japonya'dan kocca bir de fabrika getirtip kurdurdu mu? Eh artık tadından yenmezdi. İşler su gibi akıyor, taahhüt işleri birbirini kovalıyordu. Kavakzâde Halil ağa memleketin iş piyasasında bir yıldız gibi parlıyordu, «Hayatta muhaffak olmanın şartları» üzerine konferanslar veriyordu. Ağzından her çıkan söz bir keramet gibi karşılanıyor, zarif stilolarla defterlere notlanıyor, ya da «Ağa hazretleri»nin hoşuna gitsin diye notlanırmış gibi gözükülüyordu.

O gün akşam, şehrin en büyük, en şık, protokola en inceden inceye riayet eden, en büyük lokantasına geldi. Protokol şu bu umurunda değildi. Tam tersi. Pek çok yerde inceden inceye aranan protokol, o anda aranmıyor, salla parti halleri hoşa bile gidiyordu. Yani o, protokol'un falan üstündeydi. Açık yaka gömleği, soba borusuna dönmüş adî dokuma pamuk pantolonu düğmelerinden biri ya da çokluk birkaçı kopmuş ceketi hoşa gidiyordu. Hele tamı tamına köylü konuşmasına bayılınıyordu.

İşi aceleydi besbelli, avaz avaz bağırdı:

— Garsun, heeey garsun oğlum!

Lokanta sahibi, şefgarson, garsonlar koşuştular. Yiyecek ne olduğunu sordu. En zarif, en pahalı, en aranan yığınla yemek adı sayılıp döküldüyse de o hiç birinin üstünde durmadı:

— Siz bana kuru fasulyayla pilav getirin, çabuk!

Bir parça ekmek aldı, baylar, bayanlara karşı dişlemeğe başladı. Herkesin ona bakması umurunda bile değildi. Az sonra gelen kuru fasulyesiyle pilavının yanına iri bir baş kuru soğan da geldikten sonra, kuru soğanı masanın bembeyaz ve de kolalı örtüsü üzerinde yumrukla kırdı, kovalanıyormuşçasına yemesine koyuldu. Dalmıştı. Birden masasının yanında efendiden birinin dikilmekte olduğunu dikkat ederek adamın yüzüne baktı. Adam kibar birisiydi, bir iş adamı. Utana sıkıla Türkiye'nin bilmem neresindeki bilmem hangi ihale işinden bahsediyor, ağa hazretleri şayet bu işin ihalesine girmekten vazgeçerse, kendisine dilediği paranın verileceğini belirtiyordu.

Anlamıştı:

— Peki, -dedi-, vazgeçersem kaç lira vireceksin?

Adam utana sıkıla:

— On bin lira, -dedi.

Kavakzâde bir kahkaha attı:

— On bin benim dişimin kovuğunu bile doldurmaz. Get işine!

On beş, yirmi, otuz, kırk... sonunda elli bin liraya razı oldu. O da nazla. Adam, elinde tuttuğu valizden elli tane binlik para destesini Kavakzâde'nin yemek yediği masanın kıyısına dizdi, üstelik ellerini de öptükten sonra sevinçle çıktı gitti.

Lokanta sahibi, şefgarson, garsonlar hayretler içindeydiler.

— Ağa ne parası bu?

— Bilmem.

— Hangi inşaatın ihalesinden vazgeçtiniz?

— Onu da bilmem.

Ve izah etti:

— Ne ihaleden habarım vaaar, ne de bi şiyden. Sizin habarınız varsa benim de var!

Mesele anlaşılmıştı: Parayı veren adamın bağlı olduğu şirket, Kavakzâde'nin bu ihaleye gireceğini işitmiş, elli bin lira vererek ihaleden vazgeçmesini sağlamıştı.

İşte böyle.. «Cenâb-ı Allah», «Yürü ya kulum!» derse insan Kavakzâde gibi yürür.

YERLİ TURİST

Gerçekten de «Erkek gibi» yürüyordu kadın!

Sırtında astragan manto, ayaklarında rugan iskarpinler, elinde rugan çanta... Mevsim mart ortaları. Yukarda gri kalın bulutlar, hava da ayaz kesiyordu. Dağ gibi delikanlılar bile kalın paltolarına sarınmışlar, kaşkollarını çenelerine çekmişlerdi. Bankalar caddesinin sıra sıra, dağlar gibi yapılarının aralarına sıkışmış sokakları karşıdan karşıya geçerken rüzgârlarmış gibi hava, mart ortalarının gri havası iliklerinden kavrıyordu insanı.

«Erkek gibi» yürüyordu kadın!

Sırtındaki manto kalındı ama, o kadar. Kahverengi astragan mantonun altında gül kurusu incecik ipekliden bir elbise, yakası taa yüklü memelerinin nerdeyse uçlarına kadar açıktı. Vız geliyordu mart ortalarının grl, keskin ayazı. Az önce yanından geçerken «Ulan erkek gibi karı be!» dlyen hamalların hakları vardı. Rüzgârlaşmış, buz gibi havayı, mart ortalarının gri havasını göğüsleye göğüsleye yürüyordu. Durdu bir ara. Yorulmuş muydu? Belki. Ama daha çok laf olsun diye yanından geçmekte olan arabaya seslendi:

— Taksil

Şoför kuvvetli bir frenle durdu.

Genç kadın arabaya girdi. Harman paketinden bir sigara yakışı vardı, şoför kesilivermişti. O da az önceki hamallar gibi kendi kendine: «Ulan erkek gibi karı be!» diye geçirdi. «Aşkolsun kızım, helâl olsun bu yollar!»

Dikiz aynasını ayarlayıp sordu:

— Nereye abla?

— Nereye gidiyorsun?

— Buralı değilsiniz galiba?

Hep o «Erkek gibi» cevapladı:

— Ayıp ettin abi!

Şoför yarım sağla arkaya döndü:

— Niye?

— Su katılmamış Cihangirli'yim anam babam. Üç ay Anadolu'da kaldıksa silindik mi defterinden İstanbul'un?

— Yeşeeee -dedi şoför.

— Sen de yeşe hemşerim -karşılığını aldı.

Aldı ya, aklından da «O biçim galiba» gibilerden geçirmedi değil. Hazır Abanoz'u da kapatmışlardı, neden olmasın? Karı bal gibi «Yol» yapıyor olabilirdi.

Ciddileşti:

— Şişli'ye kadar gidiyorum - dedi.

— İyi ya.

— Taksi mi?

— Yok canım.

— Madem taksi değil, demindenberi ne diye maytap geçiyorsun bizimle Allahın kulu?

Kadın Harman sigara paketini uzattı:

— Yak da ciğerlerin bayram etsin!

Şoför inadına:

— Benim Birinciyi senin Harman'ına değişmem - dedi.

— Yeşeeeee.

— Sen de yeşeeee...

Fakat bozulmamışsa bile içerlemişti şoför. Aba-

noz'dan diplomalıysa ne diye işletiyordu taksi maksi diye? Hani lafı uzatabilir istese. «Taksi» demiş arabayı durdurmuş, atlamış, sonra da...

Kadın, aklından geçenleri anlamışçasına:

— Taksi olsun aslanım -dedi-. Taksi olsun. Yolda rest getirdiğin fiyakalı müşterileri egavla!

Yolun sağında uzun boylu, geniş omuzlu, fotoğraf makineli bir delikanlı gelip geçen dolmuşlara el sallıyordu. Kadın gördü, kıvırcık siyah saçlarıyle dimdik delikanlıyı pek beğenerek:

— Şunu al -dedi.

Alınması istenen genç adam da zaten el kaldırmıştı. Şoför durdu. Genç adam:

— Taksim -dedi.

— Atla!

Atladı, atlamasıyle de kadına toslayıp kendine gelmesi bir oldu. Vay anasını ne kadındı be! Kahverengi kalın mantosunun altında meme uçlarına kadar açık göğsü bir yana, mantosuyle elbisesinin eteği savrulmuş, bacakları olanca zenginliğiyle...

Gözleri kararark kadının eteğine uzandı, çekti:

— Buna hakkınız yok!

Kadın şaşmadı, kızmadı. Güldü sadece:

— Neden?

— İnsanı tahrik etmeğe hakkınız yok diyorum!

— N'olur? -dedi kadın sakin sakin.

— Ne mi olur?

— Öyle ya. Ne olur? Ne çıkar?

Şoför kulak kesilmişti. Kadın Abanoz'dakilerden de başka, daha azgın mıydı? Meydan mı okuyordu erkeklere?

Genç adam:

— Lâhavle velâ kuvvete illâ billâ -dedi.

— Hah hah hah haaaay, -diye güldü kadın.

— Benimle alay mı ediyorsunuz?

— Ya siz bana hakaret mi?

— Deli misiniz siz?

Kadın birdenbire gerçekten bir deli gibi ciddîleşerek:

— Evet, -dedi.

Çantasından çıkardığı on liralık banknotu şoföre uzattı:

— Al bunu, dur!

Araba kuvvetli bir frenle tam Şişhane'de durdu. Kadın indi. Fotoğraf makinesinden gazeteci olduğu anlaşılan genç adama emretti âdeta:

— Sen de in!

Genç adam da indi. Yanyana yürümeğe başladılar Tepebaşı asfaltında. Şoför donmuş kalmıştı. Arkalarından baktı baktı, sonra «Zilli» diye söylendi, daha sonra gazladı arabayı.

Genç kadın, genç adamın koluna girmişti:

— Bütün bu hareketlerim seni yadırgattı değil mi?

— Biraz.

— Belki de o biçim olduğuma hükmettin?

— Değil misin?

Genç kadın kolundan çıktı genç adamın:

— Değilim -dedi.

Gerçekten de değildi ama, ona bunu en kısa yoldan, en inandırıcı biçimde nasıl anlatmalıydı? Nasıl anlatmalıydı ki ailesinin hemen hemen zorla verdikleri Anadolulu kaba saba bir adamla köylerde hamur tahtaları, öküz camız böğürtüleri, beygir kişnemeleri arasında çıldıracak hallere girmiş, kocasının, kocasından geçtim, kayınbabasıyle, kaynana, görümcelerinin yabanıl, kaba, kubat havasından kurtulunca İstanbul'da bir gün, evet sadece bir gün İstanbulluların istediğince yaşayacaktır!

— Demek o biçim değilsin? -dedi gazeteci.

— Değilim dedim ya!

Tepebaşı'na varmadan, soldaki kıyıdan Haliç'e bakarak ağır ağır yürüyorlardı. Genç kadın durdu. Elinden tuttu genç adamı:

— Bana iki kadeh bir şeyler ısmarla -dedi.

— Peki.

— Geceyi birlikte geçlrecek garsonyerin filan var mı?

— Kolay.

— Yarın şen kendi yoluna, ben kendl yoluma gideceğiz çünkü. Yarından ltibaren «Namuslu dul» pozunu takınacağım. Beni anlamıyorsun ama, zarar yok. Hele iki kadeh atalım...

Genç gazeteclnin kolunda lçkili blr meyhanenin yolunu tuttu.

CIVIK

Geceydi.

Sekiz buçuk suları. İçkili lokanta duman dumanaydı uğultu, uğultu... Bu duman duman, bu uğultu uğultu havaya yakışmıyordu delikanlılar. Dirseklere kadar sıvalı kollarıyle beyaz mlntanları Içlnde ikisi de terütazcydl. Alınları blrer tabaka kâğıt glbi kırışıksız. Biri esmerdi, ötekl sarışın... Saçları taralı değil, darmadağın hiç değildi. Yakışmıyorlardı doğrucası bu içkili lokantaya. Büyüklüğe, büyümüşlüğe özendikleri besbelliydi. İçkili lokanta, ya da düpedüz ayak meyhanesi gediklilerine yıllar yılı özenmiş olacaklardı. Büyükler gibi oturup sigara, rakı içebilmenin sevinci içinde gibiydiler. Belki de âşık. Ne konuştuklarını duymuyordum ama, heyecanla anlattıkları şey başka ne olabilir? Politika mı? Mümkün ama daha çok ilk aşkları üzerine konuşmalıydı bu yaştaki delikanlılar. Belki de üniversiteye gireceklerdi, ya da Etibank, Sümerbank gibi kurumların Avrupa'da öğrenim sınavlarına girmişlerdi de sonucun ne olabileceği üzerinde duruyorlardı.

İçkili lokantanın insan, dolmuş, otobüs, troleybüs kaynaşan Aksaray gecesine açık penceresi önündeki küçük masaya karşılıklı oturmuşlardı. Yu-

valarında zekice dönen, sağı solu kollayan kuşkulu bakışlarıyle, konuşuyor, habire konuşuyorlardı. Sağı solu kuşkuyle kollayan bakışları, konuştukları belki de çok ayıp şeyin başkalarınca işitilip işitilmediğini anlamak içindi.

Her neyse.

Dışarıda, elektriklerin yarı buçuk aydınlattığı hâlâ sıcak İstanbul gecesi, masalarında yeşil biber, soğan, siyah zeytinle içli domates salataları, buz dolabında iyice soğumaktan duman gibi, sis gibi terlemiş rakıları, ekmekleri, köfteleri filan.

Ben bir masa bu yanlarındaydım. Onlara bakarken, yıllarca öncesini, on dokuz yaşımı düşünüyordum. «Memleketime gideceğim. Bırakmazsanız kaçacağım!» diye babama baş kaldırıp Beyrut'tan memleketime yeni dönmüştüm. Sabahlardan akşamlara kadar futbol oynuyorum, oynuyoruz. Tıpkı bunlar kadardım. Yendiğimiz bir maçtan sonra kulüpçe götürüldüğümüz Seyhan nehri kıyısındaki Şafak gazinosu. İçtiğim, içtiğimiz ilk rakı? Ötekileri bilmem ama, rakıyı ağzıma ilk koyuyordum. İçimde babam, babamın kalın kaşlı, çatık yasakları, kutsal kitabın «Damlasına bile basan kâfir olur!» yasağı. Buzlu rakı yudumları bu kalın kaşlı korkuyle kutsal yasağın öfkeli bakışlarına buz gibi inmiş, her şeyi dağıtmıştı. Ne babam, ne de başkası. Üçüncü, dördüncü kadehlerden sonra dünyaya buzlu cam ardından bakmağa başlamıştım!

Önce kalın, küstah, hatta terbiyesiz bir sarhoş ıslığı girdi içkili lokantadan içeri. Sonra uzamış sakalıyle cıvık, kaypak, ıslığı kadar küstah adam içeri girmeseydi, rakıya, şaraba, rakı şaraptan başka çeşitli içkilere alıştırıldıktan sonraki yağmurlu, soğuk fabrika gecelerinin, «Taşçıkan» denen Adana genelevleri, barlarının al, yeşil, mor, sarı, beyaz tuvaletleri içindeki ağzı cıgaralı kadınlarla yüklü resimleri içimde kaynaşacaktı. Ama olmadı. İçkili lokantadan içeri önce sulu, cıvık bir ıslık halinde giren kaypak

adam, bakışlarını ardından sürükleyerek pencere önündeki delikanlıların yanına gitti, elleri arkasında ayakta durmağa çalıştı. Duramıyordu; yıkıldı yıkılacak. Baktı, baktı, güldü, sonra:

— Merhaba! -dedi.

Delikanlılar önce ona baktılar, sonra bakıştılar. Daha sonra da çaresiz:

— Merhaba -dediler.

— Çekiyor musunuz?

Esmerl:

— Çekiyoruz.

Başını salladı, güldü:

— Demek çekiyorsunuz?

— Çekiyoruz.

— Niye çekiyorsunuz?

Delikanlılara tuhaf bir sinirlilik gelmişti. Bu da laf mıydı yani?

— İkiniz de kiyaksınız ha!

— Öyle mi?

— Hayır, akşam!

Delikanlılar onunla lafı uzatmamak için olacak, sırtlarını dönüp az öncekl yarenlikierine koyulmağı denedilerse de olmadı. Sarışının omzunu dürttü:

— Akşam değil mi?

Sarışın sertçe baktı:

— Evet, akşam!

— Öyleyse bana bir kadeh rakı verin!

Esmer seslendi:

— Garson, beye bir duble rakı ver!

Tınmadı blle:

— Beni başınızdan mı atıyorsunuz yani? Ben dilenci miyim?

İkisi birden:

— Yoo, estağfurullah...

— Öte fırla. Ben istesem şimdi masanızı dağıtır, ikinizi birden döverim!

Karşılık alamayınca esmerin pazısını yokladı:

— Kolun da sıkı ha!

Esmer ayağa şimşek gibi kalktı:

— Defol lan burdan!.

Uzamış sakallı, cıvık, sulu adam arkaya doğru sendeledi:

— Bana, bana ha?

Masanın üzerindeki rakı şişesini kaptı, fırlatacakken, sarışın bir yumruk, sulu yerlere. Şişe kırıldı. Garson, içkili lokanta sahibi, sonra da bekçi, polis. Bir kolunda bekçi, ötekinde polis, karakola sürüklenirken yalvarıyordu:

— Abiler, abilerim, davacı olmayın. Meyhaneciye bozulmuştum, maksat ona posta. Ayaklarınızın altını öpeyim, davacı olmayın!

Yaşta o da delikanlılar kadardı.

BİR DAL GİBİ

Ortalık henüz kararıyor. Tam da Cağaloğlu otobüs durağının oradan geçiyorum. Bu durak her zaman kalabalık olur. Bugün terütenha. Dalmışım. Birden bir genç kız, hayır hayır bir çocuk çığlığı:

— Annecllm, annecllim, annecilllmlll

Dalgınlığımdan sıyrılıp, sesin geldiğl yana dehşetle baktım: Bir dal kadar ince, çocukluktan genç kızlığa henüz geçmiş ya da geçmekte bir kızcağız. Sırtındaki lâcivert yün hırkası rengini atmış, gene rengini atmış siyah, tafta etekliği. Elinde de küçücük çantası. Her haliyle çocuk, her haliyle zavallı, her haliyle acınacak halde.

Kaba kıyım bir adam, şık mı şık, kızcağızı bileğinden tutmuş sürüklemeğe çalışıyor:

— Gel diyorum!

— Gelmiyeceğim işte, anneciğim, anneciğim.. Bırak beni!

— Fena olur sonra, gel dlyorum kız!

—

—

Çekişme uzayıp gldlyor. Adam, ayı yapılı adam, olanca gücüyle çektl ml, kızcağız tüy glbl ama dlreniyor. Çömelmlş, derken sürükleniyor yerde, git-

miyor, gitmek istemiyor. Eteklerinin altında zaman zaman gözüken bacakları narin, çocuksu, taze.

Sokuluyorum merakla. İstanbul gibi, hele Cağaloğlu gibi İstanbul'un da göbeğinde bir yer burası. Burada bir genç kız nasıl bileğinden sürüklenebilir? Ne cesaret bu? Babası mı? Amcası, dayısı, eniştesi mi?

Kız hep direniyor, bağırıyor kuşlar gibi:

— Anneciim, annecliim, anneciiiim. Bırak beni, gitmiyeceğim işte, gitmiyeceğim!

Hemen bir kalabalık toplanmıştır. Soruyoruz:

— Hey arkadaş, kendine gel. Ne oluyorsun?

Şöyle bir bakıyor bize. Kızgın ayı öfkesi. Homurdanıyor:

— Ne var? Ne istiyorsunuz?

— Sen ne Istiyorsun kızdan?

— İşçim benim. İşi bıraktı...

Kız artık korkmuyor.

— Yalan -diyor-. Ben onun işçisi falan değilim!

— Ya? -diyorum.

— Hiç bir şeyi!

Kızın ciğerini sökecekmişçesine bakıyor, gene homurdanıyor:

— Peki. Birazdan eve geleceksin değil mi?

Kalabalığın çeşitli soruları «Ayı»yı şaşırtıyor:

— Ne yapacaksın evde kıza?

— Dövecek misin?

— Boğacak mısın yoksa?

— .....?

— ...?

Kızcağız bir dal kadar taze, bir yavru karaca kadar ürkek. Adamsa kalabalığın hışmından korkarak geriliyor.

Kıza:

— Karakola gidelim gel -diyorum-. Bak, hepimiz şahitiz!

Sağdan, soldan bu fikre katılanlar. Ama kızda bir korku.

— Niçin gitmiyorsun?
— Öldürür sonra beni!
— Peki, neyin?
— Bu mu? Hiç. Annemin ustası..
— Ne iş yapıyor annen?
— Bunun atölyesinde çalışıyor, terzi..

Adam çoktan tabanları kaldırmıştır. Kalabalığın arasından yanyana uzaklaşıyoruz.

— Seni evine götüreyim mi?
— Zahmet olmaz mı?
— Yok canım..

Yanyana yürüyoruz. Çemberlitaş, Beyazıt, sola sapıyoruz, Kumkapı'ya doğru dik bir yokuşu iniyoruz yan yana. Annesi çalışıyormuş o kabakıyım adamın yanında.

— Sen? -dedim.

— Ben çalışmıyorum onun yanında. Annemi görmek için dükkânına gittikçe bana asılmağa başladı. Halbuki ben, okulumu bitirmek istiyorum. Bana ne ondan?

— Okula mı gidiyorsun?

— Orta Ikiden ayrıldım. Ders çalışıyorum. Ortanın bitirme imtihanlarına gireceğim.

— Şimdi nerden geliyordun?
— Bir kitapçı yanında çalışıyorum da...
— Hem çalışıyor, hem de imtihanlara mı hazırlanıyorsun?
— Evet.
— Peki ne istiyor senden?

Kulaklarına kadar kızarıyor. Israr ediyorum:

— Ha?
— Karımı boşayıp seni alacağım diyor!
— Sen?

— Ben çocukum daha. Böyle şeyler söylenir mi bana? Ayıp değil mi? Babam diyor ki, Ortanın imtihanını ver, lisede okutayım seni diyor. Ben asıl okumak istiyorum: Okuyamasam bile, Orta diploma-

mı aldım mı bir bankaya girerim. Annemi el kapısından kurtarırımi

Kumkapı'ya inen daracık sokakların elektrikleri yanmıştı. Sokak kapılarında kadınlar. Karşıdan karşıya konuşup gülüşüyorlardı ki, birden gene o!

Kızcağız arkama kaçtı korkuyle.

Önledim. Genç kız koşarak uzaklaştı. Adam bana ne karıştığımı sordu. Anlattım: Acıyordum kıza, o kadar.

— Bana da acı -dedi.

— Niçin?

— Seviyorum, deli oluyorum onun Için...

Oysa, bir dal gibi karışıp gitmişti elektriklerin alacakaranlığında.

DAYI ŞOFÖR - KORSAN ARABA

Şoförün yanındayım, sağımda sarışın bir bayan oturuyordu. Genç şoför durmamacasına anlatıyordu: Altmış bin vermişti arabaya. Evet, narh Saraçhane'den Taksim'e altmış diyordu ama, Unkapanın'dan Taksim'e yetmiş beş almazsa kurtarmazdı. Altmış bindi bu boru değil!

İnceltilmiş simsiyah bıyığı, gıcır gıcır taralı saçları, kırışıksız alnı. Yenice paketinden bir cigara yakarken, solundan açık yeşil bir taksi kurşun gibi geçti. Delikanlı şoförümüzün ağzından cigara düştü

— Oha -dedi-, oha be! - Yanındaki pencereden başını uzatarak açık yeşil taksinin ardından bastı küfürü. Gözleri dönmüştü. Yanımdaki kadını filan gördüğü yoktu. Geveze hafif bir makineli gibi uzun uzun veriştirdikten sonra-: Dayı şoför -dedi-. Korsan araba! - Böylelerine araba teslim eden mal sahipleriyle, ellerine şoför diye ehliyet verenlere de bir hayli veriştirip, cümlelerini küfürle bağlıyordu-: Ah -dedi birinde-, çok değil, hükümetin yerinde üç gün ben olmalıyım ki..

— Ne yapardın? -dedim.

Etine iğne dürtmüşüm gibi sertçe döndü, baktı, cigarasını yeniden ağzına koydu, kibriti çaktı.

— Ne yapacağım -dedi-, narh marh kaldırır, milleti serbest bırakırdım.

— Düşük iktidar yaptı onu..

— Fena mıydı? Ben o zaman bu arabayı yeni almıştım. Daha önce gece şoförlüğü yapıyordum. Atardık gacoları, ver elini Bebek, Emirgân daha öteleri. Polis mi? Cart V.C. li vesikası üstelik selâm dururdu polisler!

Arkadan birisi iç çekti. Genç acar şoför hızla başını arkaya çevirip döndü:

— Sen de yanıklardansın galiba?

Dikiz aynasından görmeğe çalıştım. Besiden pelte pelte yüzünün yarısı görünüyordu. Ablak bir yüz.

— Eski çamlar bardak oldu yavrum -dedi-. Aaaaah eski çamlarl

Bir başkası sordu:

— Sen ne iş yapardın bey amca?

Dertli dertli:

— Tüccar -dedi.

— Ne üzerine?

— Sebze, meyve.

Acar şoför:

— Desene kl kabzımall

Karşılık vermedi. Derdi elle tutulacak kadar katıydı, belli. Yarım sol yaparak ablak yüzünün tamamını görmeğe çalıştım.

— Hâlde tevkif edilenler sekseni bulmuş doğru mu? -dedim.

Âdeta homurdandı:

— Doğru. Doğru ama, bırak. Biz adam olmayız. Ne yapsak hava.

— Niçln?

— Vallaha istersen beni ihbar et. Ben kendi işiml bilir, söylerim. Evet, devrilenlerin suistimalleri yok değildi ama, hiç olmazsa milletin kârına kisbine karışmazlardı!

Acar şoför neşeli bir nara attı:

— Yaşa amca, tamaaam!

Kabzımal devam etti:

— Beşe almış, on beşe, yüz beşe satmışım. Kime ne? Çalmıyorum ya?

Gene şoför:

— Tamam.

— Hayat bir mücadele. Gözü açık olan kazanır. Yap, çat, kanma kandır. Ben hırsızları bile hoşgörürüm. Hele yankesiciler. Benden yana helâl olsun. Bu işler zekâ, cesaret işi. Ama kanun nazarında suçmuş. Kanun da haklı. Vursun beynine, altta kalanın canı çıksın. Ne dersin?

Şoför heyecanla aldı sözü:

— Âciz insanın bu dünyada yaşamağa hakkı olmamalı!

— Din, iyman yolundan ayrılma, günde beş vakit namazını kıl, orucunu tut, fltreni zekâtını ver.

— O kadar.

Eşelemek için sordum:

— Ezanın Türkçe okunmasına ne dersiniz?

— Yaş -dedi kabzımal.

— Ya Yassıada'dakllor?

Kabzımal pirelenmlştl. Blrden şoförün omzunu dürttü:

— Beni şurada indiriver evlât.

Araba durdu, adam indi. Şoför:

— Pirelendi enayi -dedi-. Tanırım madrabazdır.

— Nasıl yâni?

— Nasıl olacak Ali'nin külahını Vell'ye, Veli'ninki Ali'ye. Semtinde bir VC ocağı açtı, tamam. Ama aşk olsun. Bizim orda çok muhterem bir ihtiyar var, der ki: «iş bitirenin kılıç kuşananın.» Böyle DP gibi VC gibi fırsatlar insanın eline her zaman geçmez. İşlerin asıl tatlı devrinde askerdim. Bu işler birkaç sene daha mayna olmasaydı, benlm bunun gibi iki arabam daha..

Yanımdaki sarışın bayan da Tarlabaşı'ndaki Işkembecinin önünde indi.

— Demek şimdi başımızda bulunanlarda iş yok?

— Bizim gibiler için hava tabiî. Neden? Her şey bindi narha kontrola. Yüz elliye, iki buçuğa satılan domates indi kırka. Beyoğlu'nda bütün mağazalar yüzde kırk, elli indirme yapıyor. Millette bir korku var. Malları ellerinden çıkarıyorlar. İster misin yalnız DP nin başındakilerden değil, hepimizden mal beyanı istesinler?

Demindenberi hiç söze karışmayan biri:

— Hani o günler? -dedi.

Şoför gene şimşek gibi döndü: -Ne iş yaparsın sen?

Kara kuru adam usulcacık cevapladı:

— Memurum.

— Onun için böyle konuşuyorsun. Milletin yarısından çoğu o biçim. Bir eşeleseler tığteber kalırlar. Reva mı?

O kuru, kupkuru bir şahlandı bir parladı:

— Bizim sırtımızdan bir vurup yüz, beş yüz kazanmak reva mıydı ya? Çoluk çocuk, ev sahibi korkusundan yürek oynatmalarına kalmıştık. Mukavele seksen, herif alır açıktan yüz seksen. Çalamazsın, çırpamazsın elinde avucunda yok ki ticaret yapasın. Dünya tüccarın. Otomobil onlarda, apartman onlarda, karıları çocukları ona keza. Deniz mevsimi gelir, geçer bir sefer, bir sefercik gidemezsin. Koca yaz, o eğlence yerleri sinemalar. Nerdeee?

Araba Taksim durağında durdu indik. Yanyana yürüyoruz:

— Peki nasıl bir dünya istiyorsun?

Birbirimizi tanıdığımız yok ama, ne zarar? Ekmeğine haram karışmamış hakkına razı kalmış insanların anlaşmasından kolay ne var?

— Ne benim, ne de karımla çocuklarımın gözümüz yükseklerde değil, hükümet fiyatları ayarlasın, ille de ev kiralarını. Fiyatlar ve ev kiraları ayarlandı mı, aldığım maaş bol bol yeter. O zaman ben de

çoluk çocuğum da ferahlarız. Koca İstanbul'da yaşa, yıllar yılı bir kerrecik olsun plaja, sinemaya, çalgılı bahçeye gideme. Niçin? Her gece, her gün gidenlerin bizden ne farkı var?

Kafamda «Dayı şoför-Korsan araba» diyen delikanlı şoför geçti.

ÜÇ BERDUŞ

Gülhane parkının büyük ağaçları altındaki sıralardan birinde oturuyordum. Cigaramı tam yakarken, geldi, oturmakta olduğum sıranın öbür ucuna kendini bıraktı. Mavi gözleri, sarı kıvır kıvır saçları vardı. Uzun boylu, zayıf, duru beyaz...

Yüzüme kibarca baktı:

— Bizim arkadaşlar geldiler mi acaba, gördünüz mü?...

Hiç tanımadığım bir delikanlının hiç tanımadığım arkadaşlarını benden soruşu tuhafıma gitti.

— Sizin arkadaşları tanımıyorum ki...

Güldü:

— Amma da budalayım. Affedersiniz... Necati ile Güngör. İkisi de benim gibi berduş. Burada buluşucaktık da...

Kestim attım:

— Görmedim.

Arkadaşları az sonra geldiler. İkisi de, benim sıranın ucunda oturan delikanlı yaşında. Pek pek yirmişer...

— Merhaba lan! -dedi biri.

«Merhaba» denilen alındı:

— Lan deme lan!.....

— Değil misin?...

— Değilim tabiî. Benim babam avukattı!...

Üçüncü lafa karıştı:

— Benimki de doktordu oğlum. Bırakalım şimdi mezar taşlarıyla övünmeyi, kerlz. Sen bugüne bak!...

«Merhaba» diyen:

— Çoktan mı bekliyorsun?...

Önce gelen ayağa kalkmıştı:

— Yok canım, az önce geldiydim. Cigaranız var mı?...

Öbür ikisi güldü:

— Ölü gözünde yaş mı arıyorsun keriz?...

— Hani dedenden bir beşlik iyedecektin?

— Edemedim...

— Niye? Taş mı koydu?...

— İbne moruk yahu, dünya kadar parası var, hasbi geçiyor!...

— Bir gece... Kıhh... Ha?

Bana baktı, ciddîleştl:

— Gevezelığl bırakl...

— Amcadan mı uyuz oldun? Boşver yahu... O da bizden... Öyle değil mi amca?...

«Amca» sözüne alışkındım. Birinde benden hem yaşlı, hemde çok ama çok kart bir otobüs biletçisi de «Amca bilet aldın mı?» diye sormuştu da canım sıkılmıştı. Ondan sonra sık sık tekrarlandığı için, «Amcalığa» alışmıştım!...

— Ne! -dedim.

— Zengin bir amcası var, Karun pezevenk. Çocuğa metelik koklatmıyor. Böyle dedeleri ne yaparsın sen olsan?....

Güldüm!...

— Bizden -dedi-. Anam avradım olsun bizden. Bu kaşara diyorum ki, lan diyorum, böyle dedenin olmasından olmaması daha hayırlı. Bir gece namazdan dönerken, kafasına bir odun... Ha?...

Bütün dikkatleriyle bana bakıyorlardı. Vereceğim karşılık sanki önemliydi. Ne dersem onu yapacaklardı sanki.

— Böyle şeylere hiç aklım ermez -dedim.

— Sende de iş yok -diye yere tükürdü genç adam-. Karnım da bir aç ki!...

Ötekilerin de açmış. Ama dedeyi boğmaktan dem vuran:

— Bir paket cigara olsa açlığı alırdı -dedi.

Üçüncü payiadı:

— Boşversene sen... Kayıntı gibi var mı?

İkinci de onu destekledi:

— Tabiî yahu!...

Cigara sözünü ilk eden:

— Hem cigara, hem de kayıntı... -dedi-. Öyle değil mi Elvis?...

Elvis, tahta sıranın kenarına ilişmiş benden arkadaşlarının gelip gelmediğini sorandı!...

— Elvis mi? -dedi-. Asıl sen benziyorsun Elvis'e!...

Bu sefer de Elvis'e benzeyip benzememek yüzünden bir tartışmadır tutturdular. Sonra bana döndüler:

— Amca doğru söyle, Elvis'e ben mi benziyorum, bu mu?...

Elvis dediklerinin ünlü Amerikan şarkıcısı Elvis Presley olduğunu anlamıştım ama, bilmezlikten gelerek sordum:

— Nedir Elvis?...

Üçü üç yandan şaştı:

— A a...

— Bilmiyor musunuz?...

— Sahi bilmiyor musunuz amca?...

— Yoo -dedim.

— Ayıp ayıp... İstanbul'da yaşıyorsunuz. İnsan Elvis Presley'i bilmez mi?...

İki arkadaşını kolundan çeken sarışın:

— Boşverin yahu gidelim -dedi-. Daha Elvis'i bilmiyor!...

Gülmeğe başladım.

Alındılar. Onlara yalnız Elvis değil, başkalarını da sayınca, gene kızdılar:

— Ne diye bizi işletiyorsun?...

Üçü yanyana, uzaklaştılar.

BİR BAŞKA KORKU

Karnı burnunda kadın

— Allah beni aranızdan alsın da kurtulun! -dedi.

Önündeki küçücük aynada sakalını kazımakta olan adam mırıldandı:

— Hani o günler!

İşine koyuldu.

Kadın böyle laflara alışıktı ama o an nedense kızdı, sertçe döndü, baktı kocasına «Biliyorum şaka yapıyorsun, huyunu biliyorum ama, hiç olmazsa şu gebe halimde sırası mı?» demek istedi. Adamsa karısının bakışını aynada yakaladı, yanlış anlam çıkardı: «Ne o? Ne biçim baktı öyle? Bana karşı ha? Ben kelebek miyim yani?»

Parladı:

— Ne bakıyorsun?

Kadının bakışı sert, ama adamın çıkardığı anlamda değildi. Tam tersi, kocasının boynuna sarılmak, «Biliyorsun bu seferki doğumdan çok korkuyorum. Geceleri düşlerime giriyor. Ölecekmişim gibi geliyor vallahi. Belki de ölüverirm. Ölürsem, ölüverirsem hiç acımayacağını da biliyorum ama, gene de buna inanmak istemiyorum. Acırsın değil mi? Söyle acır mısın?» demek, kendini adamın

kollarına atıp ağlamak, yıllarca önce sıcak bir Güney şehrinin kıyı mahallesindeki tek gözden ibaret odada annesinin ölümünü haber aldığı, kendini babasının kollarına attığı gün gibi ağlamak geçti içinden. Bakışı değişti, yumuşadı, zavallılaştı.

Adam, değişiveren bu bakışı da yadırgadı. «Karı boyunduruğuna girdiği, kendini kılıbık sayan yanı» silindi. Onda, ölüme yaklaşanların zavallılığını görür gibi oldu.

Gerçekten de, ölüversel

Önündeki küçük aynada odasının bir parçası gözüküyordu: Yer yer lekeli, eski bir kilim, kilimin üzerinde küçük, eski bir terlik teki, en küçük oğlunun terliği, renkli bir zıpzıp, o da en küçük oğlunun zıpzıpı, boşalmış bir ruj tüpü, kızının ruj tüpü, mavi mavi yamalı sarı basmadan minderin ucu... Bu minderi yıllarca önce babasının evinden getirmişti.

Yıllarca önce!

Şöyle böyle yirmi yıldan çok. Yerdeki kilimi de kendisi getirmişti baba evinden. O günden bugüne yer yer lekelenmiş, delinmiş, eriyip akmıştı da yenisini alamamışlardı.

Aynadaki öteberilere yeniden baktı. Bu sefer de en küçük oğlunun terlik teki. Bir gün Mahmutpaşa'dan geçerken oğlan görmüş, illâki al diye tutturmuştu. Fazla parası da yoktu yanında ama almıştı. Öteki iki çocuğundan daha çok seviyordu bunu. Oysa yalnız geceleri değil, her fırsatta annesinin boynuna sıkı sıkı sarılır, ne zaman «Erol, söyle yavrum, beni mi anneni mi daha çok seviyorsun?» diye sorsa, çocuk hiç düşünmeden, isterse annesi orada olmasın, «Annemi..» deyiverirdi.

Ya kadın doğum yaparken ölüverir de oğlunu annesiz bırakırsa?

Oğlunun incecik boynunda mavi mavi atan damarı hatırladı. Çocuk zayıf, çelimsiz olmasa, damar boyun eti içinde kaybolurdu. Zayıftı, çelimsizdi. An-

nesi ölüverince de büsbütün zayıflar, hastalanırdı belki de.

Kadının aklındansa, o her zamanki büyük tehlike geçmişti: Komşunun on beşinde evlenip, on altısında dul kalmış kızı Nurten! Kendisinin yirmi yıl önceki halini hatırlatan bu alabildiğine canlı, bu alabildiğine sağlık, neşe, gençlik fışkıran genç dul aylardanberi kafasını kemiren, zaman zaman da ölümü hatırlatan, müthiş bir korkunun sonucu olarak, tenhalarda usul usul ağlatan bir kurttu içinde. Ya kocası onunla anlaşıverirse? Hem niçin anlaşmasın? Yirmi yıl önce kendisi de tıpkı Nurten gibi cıvıl cıvıl olduğu için ardına düşmemiş miydi?

İçini çekti.

O da aynada buna dikkat ederek, «Allah beni aranızdan alsın da kurtulun!» dediği anın verdiği üzüntülü havadan kurtulmak için yarı şaka:

— Niye kazık gibi kakıldın öyle?

Kadın ne güldü, ne de karşılık verdi.

Adam bir başka şaka yaptı:

— Bugünlerde de iyice külüstürledin biliyor musun?

Kadının içinden, on altı yaşındaki cıvıl cıvıl dul kurşun gibi geçti:

— Ne yapayım? Kısmet bu kadarmış!

Adam sertçe döndü:

— Niye? Ne var? Ne oluyor?

Kadın gözlerinin yaşardığını göstermemek için mutfağa geçti.

Adam anlamıştı ne demek istendiğini. Anlamıştı ama, o, yani on altı yaşındaki cıvıl cıvıl dul, aradaki yirmi beş yaştan geçtim, bu tek gözden ibaret oda, bu yer yer lekeli, eski kilim, sarı yüzü mavi mavi yamalı mindere göre miydi? Bu, her zaman kaynamayan tencereye göre miydi? Yirmi yıldır kadının dayandığı, gık demediği yarı aç, eski püskü kılık kıyafet ve sinemasız, tiyatrosuz gelip geçen günlere göre miydi? Elin çocuklarına, da-

ha doğrusu «Piçler»ine göre miydi? Dayanabilir miydi?

Hayır, hayır, ölmemeliydi. Yarı aç, yarı tok, pabucu eski yeni, mantosu var yok, gezmeğe götürülmemiş... ne yapıp yapıp kocasının önüne yiyeceğini koyuyor, odayı silip süpürüyor, ortalığı kocasını kızdırmayacağını bildiği biçimde topluyordu. On altı yaşındaki cıvıl cıvıl dul bunları sürdürüp götürebilir miydi? On altı yaşındaki dul eve gelir gelmez evdeki eski püskülerle birlikte evin yıllar yılı sürüp giden usulü, âdetleri fırtınaya tutulmuşçasına darmadağın olacaktı elbette. Kocasının gırtlağa kadar borca girmesine aldırış etmeden yeni elbiseler, yeni eşyalardan başka her an kendisiyle uğraşılmasını, sinema, tiyatro, çalgılı gazinolara götürülmesini isteyecekti. İstekleri yerine getirilmedi mi de pencere önüne yanlayıp somurtacak, ev işlerine el sürmeyecek, yetişkin kızı, ortanca oğluyle kavga edecek, en küçük oğlunuysa, belki de maşayle dövecekti. Kimbilir, belki de: «Çocuklarını istemiyorum. Ya onlar, ya ben!» diye dayatacak, başını alıp alıp gidecekti.

Karısı bunları neden bilmiyor, niçin ikide bir genç dul'u hatırlatıyordu?

Boynundaki tıraş peşkirini çıkarıp kalktı. Mutfağa yavaşça geçti. Karısı ocağa dayanmış, ağlıyordu. Bin sefer söylemişti ağlamamasını. Gebeydi. Can sıkıntıları, kötü düşünceler karnındakine zarar verebilirdi. Ne diye, ne diye lâf anlamıyordu?

— Ne o gene? Ne ağlıyorsun?

Kadın bakmadı.

Adam yaklaştı:

— Sana söylüyorum! -Gene oralı olmayınca omzunu dürttü-: Ha? Niye?

Zorla karşılık verdi:

— Bilmiyorum.

— Ben biliyorum!

— Biliyorsan ne diye soruyorsun?

— Sen kocaman bir aptalsın!

Karısının vereceği karşılığı beklemeden odasına döndü. Oysa, «Ne sen öl, ne de ben onu senin yerine getireyim. Evet genç, güzel, cıvıl cıvıl ama o kadar. Onun isteyeceği şeyleri yapamam. Bu rahatı yitirmek istemiyorum. Korkma!» diyecekti, diyemedi. Diyemezdi, o zaman karısı belki de içten içe güler, «Aldım aptalı avucumun içine!» diye düşünebilirdi. Böyle düşünülmesine bile dayanısı yoktu. Kılıbık değildi o, karı boyunduruğuna girmeyi aklından bile geçiremezdi!

Tıraş makinesini, jileti filan havlusuyle kuruluyordu, en küçük oğlu odaya yıldırım gibi girdi, çevresini kolladıktan sonra, sordu:

— Baba, nerde annem?

Soruşu usuldu, gizlilik taşıyordu.

— Mutfakta -dedi.

Oğlan ayaklarının uçlarına basarak yaklaştı:

— Sana bir şey söyliyeceğim ama, annem duymasın!

İnce boynundaki damar gene mavi mavi atıyordu çocuğun.

— Söyle bakalım.

— Annem duyar da ne o ulan, babandan gene ne istiyorsun derse, sana sorarsa, hiç de e mi?

— Eh.

— Bana elli kuruş verir misin?

— Ne yapacaksın?

— Dergi alacağım.

— Ne dergisi?

— Kovboy.

Kadın, babayla oğulun konuşmalarını değil de, oğlanın sokaktan eve yıldırım gibi gelişini, babasının yanına usulcacık gidişini, her zaman bağırıp çağırdığı halde şu sıra sesinin çıkmayışını hayra yormamış, şüphelenmişti. Gene para istiyordu babasından herhalde. Çocukları fazla paraya alıştırmanın doğru olmadığına inanıyordu. İlkin üçündeki bir

çocuk günde pek pek on kuruş harcamalıydı. On altı yaşındaki dul, kocasının bir gün bu dul'u kendi yerine getirme korkusu falan silinmişti. Geceleri gördüğü düşler, düşlerdeki ölüm, ölümü de...

Odaya giriverdi.

Babasını tam da tavlamak üzere olan oğlan ateşe basmışçasına irkildi bir an, sonra annesine koştu:

— Yok anneciğim, bir şey yok. Para filan istemiyordum babamdan, konuşuyorduk!

— .....?

— Valla konuşuyorduk ha. İnanmazsan sor: Baba, senden para istedim mi?

Adam güldü:

— Yok canım, istemiyordu ama, ben illâki vermek için... -Elliyi çıkarıp uzattı-: Kovboy dergisi all

— İstemem.

— İstersin.

— Vallahi istemem hal

— Al diyorum ulanl

— Anneclğlm bak, zorla vermek lstiyor alayım mı?

— Ulan al diyorum sana hergelel

Çocuk elliyi kaptı, fırladı odadan.

Kadın düşünceliydi:

— Bu çocuğu bol paraya alıştırman hiç doğru değil -dedi.

— Sen de üvey anneden betersin!

Kadın içini çekti. Her şeyi yeniden hatırlamıştı:

— İstiyorum ki, benim sağlığımda üvey anne zulmüne alışsın birazcık..

— Ne demek o?

— Ne demek olduğunu anlıyamıyor musun?

Birden pencerenin ötesindeki sokakta on altılık, cıvıl cıvıl şen dull Elinde sebze filesl, çarşıdan geliyordu. At kuyruğu saçı, lâcivert Imperteksi, ortalık çamur içinde olduğu halde ayaklarında yazlık

mokassen'leriyle, ama gene de çok çok güzel, gene de çevresindekileri kendine hayranlıkla baktırarak, pencere önünden geçti. Bakmadı bile.

Kadının gözleri kocasını heyecanla göz hapsine almıştı.

Adamın gözünden kaçar mıydı hiç? Kaçmazdı ama, bu derme çatma eve razı olur muydu hiç? Bu yokluk, bu sıkıntı, bu her gün kaynamayan tencere, sinemasız, tiyatrosuz günler...

Kadın yakalamıştı kocasının bakışını, ağlayacak kadar hırslı, pencerenin tülünü çekerken homurdandı:

— Pis orospu!

Adam «Kim?» diye sormadı.

DİNGONUN AHIRI

Kahvenin caddeye bakan penceresi gerisinde nargile tokurdatıyordum. Ara sıra nargile içmenin yararlı olduğunu, ciğaranın zifirini nargilenin temizlediğini işitmiştim. Ama çok içilirse, onun zifirini de teneşirin temizleyeceğini söylemişti kırış kırış biri. Onun için, ayda, on beşte bir tokurdatıyordum.

Onlar, yani yeni palazlanmağa başlamış, civciv le horoz arası iki yeni yetme yanımdaki masada oturuyorlardı: İkisinde de dizden aşağı genişleyen siyah pantolonlar. İncecik bellerinde enli beyaz kemerler, sırtlarında dirseklere kadar çemirli sarı gömlekler. Gömleklerin tam göğüslerinde yağlı boyayla atmaca mı, kartal mı olduğu belirsiz yırtıcı iki kuş resmi.

İkisinin de favorileri yanaklarının ortalarına kadar uzanıyordu. Saçlar doğru dürüst tıraşlı değil, ense iyice uzun, kabarık. Boyunlarda apaş işi kırmızı mendiller irice bağlanmış. Hemen hemen aynı yaşta olmalılar: On sekiz, taş çatlasa yirmişer. Biri siyah saçlı, esmer, öteki sarı saçlı beyaz mı beyaz. İkisinde de ayrı, ama ayni anlamlara gelen efece tikler. Amerika Kovboylarına özenmişler desem değil; Korsikalı haydutlarla ilgili bir film seyrettikten sonra kendilerini onlara benzetmeğe kalkmışlar desem.. O

da değil; Beatle? Hayır; Eski İstanbul kabadayıları? (Çünkü son zamanlarda eski İstanbul kabadayılarının filmleri oynamıştı sinemalarda) Eski İstanbul kabadayıları da değillerdi düpedüz. Bir kılık karmakarışıklığı içindeydiler ama, yakışmıyor da değildi. Kanlı, canlı, cıva gibi çocuklardı. Dar pantolonlarıyle kaplarına sığmıyor, iskemlelerinde kalkıp kalkıp oturuyorlardı.

Dalmıştım. Birden esmeri hop kalkıp oturdu:

— Karıya bak karıya!

Sarışın şöyle bir baktı. Karıya kıza doymuşların önem vermezliği içindeydi. Ya da öyle görünmekten hoşlanıyordu.

— Nasıl? -dedi esmeri.

Sarışın:

— Bunlar da karı mı? Şerefsizim gırtlağıma kadar doluyum karıdan kızdan yana!

Esmer, arkadaşından geri kalmamak için olacak:

— Ben de -dedi-. Ben de ama...

Sözünü kesti:

— Bizim inek yakamı bırakmıyor ki!

— Hangi? Şu komisyoncununki mi?

— Ohooo.. sen hâlâ koyduğum yerde otluyorsun birader...

— Niye? Pasaportunu verdin mi?

— **Çoktaaan...**

Esmer gine arkadaşından geri kalmadı:

— Ben de benimkini sepetledim. Sepetledim ama, hâlâ beni dilinden düşürmüyormuş. Öl desin ölmezsem na şu ekmek çarpsın diyormuş!

— Şimdi bir on beşlikle iylyim, görme!

— Niye bana tanıtmadın hıyar?

— Hıyar sözüne kızmam ben. Denk gelmedi de ondan...

— Yoksa korktun mu?

— Neden?

— Kaparım diye?

— Been? Senin kapmandan?

— Tabi. Beğenemedin mi?

— Ulan sen değil, senin şâhın kapamaz elimden karıyı. Geçende aldım, attım Eyip vapuruna annadın mı, açıldık. Hava bulutlu, derken ufaktan başlamasın mı? Daldık bahçeler içindeki bir ahıra!

Esmer, iskemlesini az daha yanaştırdı:

— Ulan bizim Zülfiye'yle maceramıza benziyor şerefsizim.. E?

— Ahır ama, boş. Kapı, pencere hak getire..

— Sonra?

— Ne sonrası?

— Fışkıların üzerine yatırıp... adı ne?

— Kimin?

— Seninkinin be?

— Bana baak!

— Bakıyorum?

— Külâhları değişmiyelim?

— Nôlur?

— Zararlı çıkarsın!

O senin dedliğin... ulan çocuk mu var senin karşında?

Sarışın ayağa fırlayıverdi. Ha kapıştılar, ha kapışacaklar diye beklerken, anlatmağa başladı:

— Ulan ağaç dayı.. ahıra girdikten sonra üç kişi şıp, düşmesinler mi?

Esmer çocuklaşıvermiş, bet dayı suratı silinmişti:

— E?

— Üçü de balıkçı, bilekli delikanlılar. Delikanlılar dedimse, en küçüğü otuzluk!

— Sonra?

— Sonrası... karıyı bırak, toz ol dediler. Annamadım dedim. Biri yanıma geldi itti göğsümden. Beni bilmez misin, bir sağ, yerde. İkinci geldi, bir sol, o da duman. Baktım üçüncü bıçağı çekmiş alesta. Şıp, önce davrandım, yakaladım bileğini. Kıvırdım, yerde. Başladı âbi ben ettim sen etme. Aldım elinden bıçağı, bas gıt dedim. Ötekiler de kalktılar

yerden. Kıçlarına birer tayin, haydi onlar da. Bizimki kireç. Ne oluyorsun keçi dedim. Konuşamıyor. Baktım korkak, onu da sepetledim. Neden dersen, tabansız karı erkeğin başına belâ açar!

Esmer matrağına esneyince, sarışın kızdı:

— Ne o? Dalga mı geçiyorsun?

— Yoo.. yedirdim sanma da...

— Yemezsen çiğne çiğne tükür!

— Suratına mı?

— Bana baak!

— Bakıyoruuum!

— Sonra...

— Fena mı yaparsın?

— Huyumu bilirsin!

—

—

— .....

Ha kapıştılar, ha kapışacaklar diye bekliyor, hatta şayet kapışırlar da nargilemi kırarlarsa diye düşünüyordum ki, sarışın, sokaktan geçmekte olan yeni bir kadına bakarak bir hayret ıslığı çaldı:

— Füyyuuuuuu!

Esmer kendine sanarak:

— Ne o? -dedi-. Bana mı?

— Ne sanası ulan? Karıya baksana karıya!

Sanki güneş doğmuş, aralarındaki buzlar çözülüvermişti.

— İyi parça sahiden ha..

— Arkasından gidelim mi?

— Uzun iş.

Esmer fırlamıştı bile. Sarışın camdan bir süre ona baktı. Sonra göz göze geldik. Gülüverdi. Bu gülüverişte kendinden bir eminlik, arkadaşını bir küçümseyiş vardı.

Laf olsun diye:

— Palavracı galiba? -diye sordum.

Bunu beklermişçesine yanıma az daha sokuldu:

— Kız kardeşini ayarladım, haberi yok enayinin!

— Hangi? Sakın şu Eyüp vapuruna attığın?

— Ha işte o. Hani ahır dalgası..

— Sonra?

— Sonrası, **avucumdal**

Esmer gittiği gibi ansızın döndü. Sarışın önce farkına varmadı arkadaşının döndüğünün. Sonra varınca da sözünü kesti. Esmer şüphelenmişti. Çünkü sarışın al bez gibi kızarıvermişti birden.

— Ben bir sigara alıp geleyim -dedi.

Esmer, arkadaşının çıkmasından faydalanarak bana:

— Bir annesi var ineğin -dedi. Şerefsizim on beş yaşındakı kıza değişmezsin!

Eşelemek sırası esmere gelmişti, kaçırmadım fırsatı:

— Yoksaaa...

— Ne yoksası?

— Annesiyle? Ha? Seni seniii...

Gururla:

— Ufak iş bunlar amca -dedi-. O benim enişte'm, ben de onun üvey babasıyım!

— Demek bilIyorsun?

— Kız kardeşim dalgasını mı?

— .....

Güldü

— Benim kız kardeşimin elinde onun gibi en azından beş, altı inek var ama, hepsini tesbih gibi ipe dizmiş. Koklatmıyor bile. Ama ben onun annesini?

Sarışın da geri dönmüştü. Esmer kesmekle kalmayıp, sordu:

— Noldu lan?

— Hiç, hava.

— Versene bi cigara!

Karşılıklı yaktılar cigaraları. Sonra «Ne it değmiş, ne de mundar olmuşçasına», kahveden çıkarlarken, garson koşup geldi:

— Silist, kerizler!

Kahve paralarını vermemişlermiş. Aksi gibi üzerlerinde de «Mangır» yokmuş.

— Kalsın be Cemil âbi!

Garson Cemil öfkeyle:

— Burası Dingo'nun ahırı değil -dedi-. Dünya kadar veresiyeniz oldu. Bak, değişiriz külâhları sonra!

İki kabadayı, garson Cemil'in boynuna sarılıp gönlünü hoş ettiler. Sonra fırlayıp çıktılar kahveden.

AYTEN

Geceydi.

Artık kararını kesin olarak vermişti Ayten. Az sonra babası gene şarap kırmızısıyle abuk sabuk gelecek, yemek isteyecek, sigara isteyecek, kahve isteyecek. Bulamayınca annecİğlne açacaktı ağzını, yumacaktı gözünü.

Evet evet, kararını vermişti Ayten.

Bir zamanlar ilkokula mahalleden kuş cıvıltıları içinde, ürkek serçeler gibi gidip geldikleri arkadaşlarından pek çoğu gibi, o da evlerinin kaynayan tenceresine yardım edebilmek için, onlar gibi trikolara girecek, onlar gibi sabahın erken saatinde kalkıp, onlar gibi ayna karşısında şöyle bir taranıp, onlar gibi tenha sokaklara, tıpkı tıpkısına onlar gibi düşecekti.

Onlar gibi!

Onlardan küçük bir farkı olacaktı sadece: Onlar ilkokuldan sonra hemen trikolara başlamış, kazandıkları paralarla evlerinin geçimine yardıma koşmuşlardı. Ayten'se Ortaokula yazılmıştı onlardan ayrı olarak. İlk yıl babasının işleri bozulmuş, bu yıl da artık tamamiyle durmuştu. «Alışveriş yok hanım!» diye bağırıyordu adam. «...Başınızın çaresine bakın.

Sen de çalış, gerekirse kızın da çalışsın. Boğazlarınızı kazanın. Benden kesik artık!»

Annesinin iki gözü iki çeşme:

«Sen oku yavrum. Ben çalışayım bâri..» demişti.

Hayır, yaşlı annesini el kapılarında çalıştırmaktansa ölmeğe razıydı Ayten. Hemen arkadaşlarını görmüş, gerekli soruşturmayı yapmış, ne kadar para kazanılacağını öğrenmiş, kararını vermişti.

Babası akşam gene her günkü gibi sarhoş gelip de bağırmağa başlayınca, eskiden olduğunca gene babasının dizine oturmuş:

— Bağırma babacığım -demiştl-. Annem değil, ben çalışacağım!

Yumruk yemişçeslne Irkilen babası:

— Sen mi çalışacaksın?

— Evet, ben. Trikolarda arkadaşlarım var. İlk zamanlar pek öyle fazla bir kazanç yoksa da, ustalaştıkça oluyormuş. Benim de onlarla birlikte çalışmağa başlıyacağıma çok sevindiler. Yarın sabahleyin erkenden işe gidiyorum!

Babasının da, annesinin de içlerine birden sanki birer avuç ateş atılmıştı. «Gidin çalışın, ekmeğinizi kazanın...» falan demek kolaydı. İş gerçeğe binince, baba da, anne de yavrularının gelecek günlerini ellerinde olmayarak düşünüyor, akıllarından kötü şeyler geçiyordu. El adamları acırlar mıydı koklanmamış tomurcuğa benzeyen yavrularına? Asılacaklar, baştan çıkarmak isteyecekler, çıkaracakiardı da. Ne annesi, ne de babası akın akın kızların gidip çalıştıkları trikolar gibi çeşitli iş yerleri üzerine gerçek bilgileri olmadığından, sanıyorlardı ki kızları çalışmağa başlayınca hemencik baştan çıkacak, ortalığa düşecektir!

Babasıyle annesinin bütün gece kara kara düşünmekten gözlerine uyku girmeyişi bir yana, Ayten de yatağında dönmüş durmuş, bu işe başlama zorluğu üzerinde kafa yormuştu.

On altı yaşında, bir sap kiraz kadar Ince, yanak-

ları kırmızı kırmızıydı. Okula giderken sağdan soldan: «Şişt, yavru.. Yeyim, ısırayım!» ların, ardına düşüp okul kapısına kadar gelerek takılmaların hesabı olmazdı. Şimdi çalıştığı yerde artık kimbilir neler olacaktı?

Cibâli tütün fabrikasının kalın borusu uzaklarda kalın kalın öterken, kızlar cıvıltılarla gelmişlerdi bile kapılarına:

— Aaaayteeen!
— Hu huuuu!!
— Kız Ayten!
—
— .....

Yatağından fırlayıp pencereye koştu. Kızlar onu pencerede saçı başı darmadağın görünce bastılar kahkahalarını:

— Ooooo!
— Günaydın Ayten hanım!
— Lambayı nerde söndürdün kızım?
— Anam erkendi daha, uyusaydın...

Uyku sersemliğinin içinde bir hamlede sıyrılarak:

— Beş dakika, on değil. Hemen geliyorum!

Gerçekten de, elini yüzünü yıkayıp geceliğini çıkardı, eski entarisini sırtına, saçlarına çabuk çabuk birkaç tarak, haaaydi sokağa.

Kızlar, çapkın kızlar, alaycı, matraktılar:

— Oooo...
— Bu ne kılık kız?
— Saçların cadılığına bakın Allah aşkına!
— Patron beğenmezse işe almaz haberin olsun!
—
—

Gene de yolu tuttu beş kız. Ayten ortalarında. Darmadağın saçı başı, eski püskü entarisi falan, ama gene de hepsinden taze, hepsinden güzeldi. Esmer Nurcan yıkık bir duvarın yanında durdu. Sağı solu kolladıktan sonra cebinden kırık ayna parçasıyle ru-

junu çıkardı. Ayten'in şaşkın bakışları önünde dudaklarını ustaca boyayıp, aynayla ruju Fatma'ya verdi. Fatma sarı saçlı mavi gözlü, zayıf bir kızdı. O da boyanıp Filiz'e uzattı. Filiz âdeta çocuktu ama, memeleri hiç de bir çocuğunkine benzemiyordu. O da boyandıktan sonra kızların en durgunu, «Âşık» dedikleri Semiha'ya uzattı aynayla ruju.

Boyanma işi pek pek beş dakikada oluvermişti. Ayten hayatında boyanmadığı, bunu ayıp saydığı için istememiş, kızları kendisine güldürmüştü.

Dolmuş durağında Âşık Semiha'nınki bekliyordu. Uzun boylu, alttan üstten İnceltilmiş bıyıklı, sırım gibi bir karayağız oğlandı. Semiha'yla birlikte bindiler dolmuşa.

— Aksaray - Beyazıt - Aksaray - Beyazıt...

Ayten grubunun en geveze kızı Nurcan:

— Bugün bir kişi fazlayız şoför abi! -dedi.

Pişkin, bitirim şoför bitiyordu bu kıza:

— Canın sağ olsun!

— Senin de. Haydi kızlar, atlayın!

Atladılar.

Şoför dikiz aynasını ayarlayıp arkaya baktı: Bir kişi fazla dedikleri Ayten'di. Lâkin kız çok fiyakalıydı. Hafif sağ yaparak döndü:

— Abla yeni mi işe başlıyor?

Nurcan hemen şüphelenerek:

— Ne o? -dedi-, bakıyorum kız dikkatini çekti!

Şoför inceltilmiş kapkara bıyığıyle dikiz aynasında güldü:

— Ayıp ettin ablal

Gaza bastı.

Nurcan, cingöz Nurcan yer mi? Yapıştırdı hemen:

— Bir nokta koy kaybolsun aslanım!

Kızlar da, şoför de kahkahayı bastılar. Şoför:

— Helâl olsun bu yollar sana -dedi.

— Sana da.

— Yeşeee!

—

— .....

Ayten bu hiç tanımadığı, bilmediği, yabancısı olduğu iş sabahının ürkekliği içinde, arkadaşlarının arasına büzülmüş, gülüyor, arada gözü dikiz aynasına kaydıkça da inceltilmiş kara bıyıklı şoförün aynadan ona ısrarla baktığına dikkat ediyordu.

Kaşlarını çatıp, bakışlarını başka yana çevirdi.

ATOM

Hayatında «Fabrika»ya ilk girenler, sıra sıra belki de yüzlerce makinenin mekanik şakırtısı içinde bir şarhoşa dönerler. Kulakları sanki sağır olur, beyinleri uğuldar. Havasında tozlar uçuşan atölyenin içinde şaşalarlar.

Ayten de böyle oldu.

Yanındaki arkadaşlarına tutundu. Beton zemin titriyor, duvarlar titriyor, makineleri başındaki işçiler titriyorlardı. Sanki topyekün atölye, doludizgin bir yerlerden gelip, gene doludizgin bir yerlere gidiyordu.

Birden tığ gibi bir delikanlı makinelerin arasından fırladı:

— Vaaay, zilliler!

Sarı saçları kıvır kıvır, omuzları geniş, yeşil gözleriyle baktığı yerlerde yangınlar çıkaran acar bir delikanlıydı.

Ayten grubunun en geveze kızı Nurcan:

— Zilli anandır -dedi-. Ablandır. Kayarto!

— Nee? Bana ha?

Gülen yeşil gözleri... Nurcan'ın bileğini kaptı, kıvırdı. Genç kız hafif bir çığlıktan sonra:

— Allah canını alsın, serseri! -dedi.

Ama memnundu Nurcan. Lastik top gibi; koşarak uzaklaşan gencin ardından baktı. Ayten sordu:

— Kim bu?

Kızların hemen hemen hepsi, birbirlerini tamamlayarak başladılar :

— Bu mu Atom!

— Atölyemizin donjuanı!

— Bölüm ustası ama bakma, şeker gibi oğlandır!

Fatma sinirlendi:

— Ağzını topla!

— A a...

— Tabiî topla. Neden oğlan olacakmış?

— Yoksaaa???

Fatma kesti attı:

— Evet evet evet. Seviyorum. Daha var mı diyeceğiniz?

Sinirli sinirli uzaklaşıp makinesinin başına geçtl.

Nurcan da sinirlenmişti:

— Turşu, -dedi-. Ulan Atom Erol senin gibilere baksa evin yolunu şaşırır bel

Öteki kızlar da makinelerine geçtikten sonra Nurcan, Ayten'l atölyenin ardındaki baş ustanın odasına götürdü. Şakırtıyle çalışan tezgâhların arasında hâlâ kulakları şakırtıdan sağır, yürüyor, ses kalabalığının içinde Nurcan'a tutunuyordu.

Usta, kısa boylu akça pakça, cin bakışlı birl, oval gözlüğünün üzerinden Ayten'e baktı, Nurcan'a döndü:

— Demek burada bize çoraplar öreceksiniz?

Ayten kıpkırmızı kesilerek önüne baktı.

Nurcan:

— Bizim mahallede oturuyor usta, -dedi-. Çok iyi kızdırl

Usta güldü:

— Sen kefil olursan işe alırım!

Çapkın Nurcan:

— Oldum gitti -dedi.

Usta ciddîleşti. Zile bastı. Az sonra Atom, yıldırım gibi geldi:

— Evet usta!

Usta emrini kısaca verdi:

— Bayan çalışacak. Öğreninceye kadar Nurcan'ın yanında dursun. Öğrendikten sonra bir makine de ona verirsin..

— Oldu. Haydi abla...

Ayten, yeşil gözlerine korku ve titreyen içiyle baktığı delikanlının ardında atölyeden çıktı. Hâlâ kulakları uğulduyor, başı dönüyordu. Nurcan'ın kolunu sımsıkı tutmuştu.

Atom bir ara geriledi. Ayten ortada yürüyordu. Atom Erol sağında. Delikanlının sanki ateşi kuvvetle vuruyor da Ayten bu ateşten hoşlanıyordu.

Nurcan:

— Bakıyorum, Fatma'yla... ha? -dedi.

Atom güldü:

— Bırak Fatma'yı. Yıllardır beni eline geçirmek için yırtınmıyor musun?

Bütün yırtıklığına rağmen, Nurcan'ın yanakları pençe pençe kızardı:

— Allah canını alsın senin emi?

— Alsın kızım, alsın ama, ardımdan ağlarsınız sonra...

— Ağlamam, ben ağlamami

—Ciddî mi söylüyorsun?

— Ciddî söylüyorum.

Ayten'e o iri, yemyeşil gözleriyle baktı:

— Enayilerin topu tav ama...

Birden sustu, lafını değiştirdi:

— Ay siz ne kadar güzelsiniz böyle?

Ayten'in başı büsbütün dönmeğe başladı. Sımsıcak bir kanın beynine saldırdığını hissediyordu. Şaşaladı. Sokakta çok laflar yemiş, pek çok delikanlı, yaşlı, hatta Ihtiyarlar onun için göğüslerini yumruklamışlardı ama, bu bambaşkaydı. İçinde daha şimdi-

den tuhaf bir titreme başlamıştı. Atom'un gözlerinden fışkıran sevda okiarıyie yaralanmış olmasındı sakın?

Nurcan bozuk:

— Arkadaşıma asılmak yok, -dedi-. O senin bildiğin kızlardan değill

Atom hemen taşı gediğine koydu:

— Yani sizin gibi değil ha? Doğru. Sizlere hiç benzemiyor ama çok gururlu!

Yanlarından ayrılırken:

— Atom böyle gururları yemez! -dedi.

Nurcan ardından:

— Deli, -diye söylendi-. Dünyanın belki de en hergelesi. Yeni bir kadın, kız gelmesin. Şıp - şak hemen tavlar. Sonra da...

Ayten merakla sordu:

— Sonra da?

— «Sonra da»sı var mı kız? Bilmiyor musun sonra neler olabileceğini?

Ayten:

— Zor, -dedl.

Nurcan'ın makinesine gelmişlerdi:

— Zor mu? -dedi Nurcan-. Görürüz seni de.

— Görürsün. Siz yüz vermişsiniz şekerim!

— Peki, sana asılsa boş verebilir misin?

— Tabiî.

Nurcan ihtimal vermemekle beraber, sustu. Makinesinin başında, Ayten'e gerekli şeyleri gösteriyordu. Sık sık uğrayan Atom'sa, bu gerçekten mağrur yeni işçi kıza alıcı gözüyle bakıyor, hiç pas vermeyişi tuhafına gidiyordu. Öğle paydosunda Nurcan'ın biraz da öfkeyle söylediklerine bayağı slnlrlendl:

— Yaa? -dedl-. Demek bana... peki peki. Göreceğiz!

RÜYA

Şakırtı, çorap makinelerinin şakırtıları..

Geceleri rüyasına giriyordu fabrika. Ama asıl rüyasına giren Atom'du. Şaşılacak şey, bakmıyordu Ayten'e. Rüyada bile bakmıyor, gülmüyor, başka kızlara yaptığı gibi insanı kahkahadan kırabilecek şakalar yapmıyordu.

Niçin?

Ayten bakılmayacak, şakalaşılmayacak kadar çirkin miydi?

Yoksa öteki kızlar ondan daha mı güzel?

Bir gece rüyasında gene onu gördü. Sarı kıvır kıvır saçları, yeşil gözleri.. Ayten'in yanına geldi

«— Merhaba!» dedi.

Sevinçten nerdeyse çıldıracak hale gelen Ayten :

«— Merhaba!» karşılığını verdi.

İçi kaynıyor, kabına sığamıyordu. O, bütün atölyenin, evet bütün atölyedeki kızların sevgilisi Atom Erol nihayet yanına gelmiş, «Merhaba!» demiş, elini tutmuştu. Eli Atom'un nasırlı sert erkek avucunda, bütün kızlara meydan okurcasına bakmıştı.

«— Gel!» demişti. Gitmişti ardından uysallıkla. Nikâh dairesi. Ayten şaşkınlık, utanç, sevinçten ter-

lemiş, ağlamağa başlamıştı. Evet, nikâh dairesine götürüyordu onu. Çorap atölyesindeki bütün kızların hayaliydi bu. Kızlar kendilerini sonunda nikâh dairesine çekip götürecek, üstelik de Atom Erol kadar yakışıklı bir gence nasıl hasrettirler, biliyor Ayten.

Sormuştu :

«— Ne yapacağız nikâh dairesinde?»

Bilmiyormuşçasına sorulan bu soru Atom'un hoşuna gitmiş olacak, avucundakl eli sıkmış, sonra da öpmüştü. Daha sonra kendini Atom'un kollarında dudak dudağa buluvermişti. Ondan ötesi belki de gelecek, kim bilir belki de bir yatak odasına sürüklenecektl ki, hiç hesapta olmayan bir şey : Fatma! Şu hani Ayten'in her sabah birlikte işe gidip geldilkeri mahalleli kızlardan esmer kız. Neredense çıkmış, üzerlerine atılmıştı canavar gibi. İlk zamanlar basbayağı Fatma'ydı, hatta üzerinde gelinlik, başında gelin tacı.. fakat sonraları azgın bir canavar kesilmiş, Atom'dan çok Ayten'In üzerine atılarak onu parçalamak istemlşti :

«— Seni öldüreceğlm, gözlerini oyacağım senin!»

Kaçmak istemiş kaçamamıştı

«— Fatma, kardeşim, kendine gel. Benim ne suçum var?»

«— Suçlu sensin, sen baştan çıkardın Atom'u, benim Atom'umu sen baştan çıkardın. Seni öldüreceğlm!»

Şaşılacak şey, Atom yanında buz gibl dikiliyor, yardımına koşmuyordu. Bağırmak, kaçmak oralardan... fakat nerde? Bağıramıyor, kaçamıyordu. Derken Fatma, gözlerinden alevler fışkıran bir canavar gibi, elinden tutup çekmeğe başlamıştı. Eli Fatma'nın elinde, dağlar, denizler aşarak bir yerlere gitmişler, bir gün bir sinemada gördükleri kocaman bir vapurla gök tırmalıyan kocaman kocaman apartmanların Amerika'sına varmışlardı. Denlz, kıyı. Kıyıda iri göbekli fıçılar.

«— Burası neresi Fatma?»

«— Burası Amerika!»

«— Beni buraya neden getirdin?»

«— Atom'a karı yapmıyacağım seni anlamıyor musun?»

«— Peki annem? Babam? Çorap atölyesi?»

«— Artık her şeye paydos. Sen burada, dilini bilmediğin Insanlara metreslik yapacaksın...»

Birden o filmde gördüğü koca göbekli, ağızları kalın kalın cigaralı adamlar. Ayten'i kucakladıkları gibi...

Sabahtı. İlkbahar'ın yağmursuz, masmavi gökiü, sımsıcak günlerinden biri. Sabahın henüz altısına yirmi var. Öteki odada babasıyle yer yatağında yatmakta olan annesi, kızının canı yanmışçasına inlemelerine uyandı. İşe başladı başlıyalı ne oluyordu bu kıza? İnlemeler, bir şeyler sayıklamalar, bağırmalar...

— Anneciğim, anneciğim, anneciğim...

Genç anne yataktan fırladı, kızının bitişik odadaki yatağı yanına geldi. Kızı, birtakım apartmanlarla ahşap evler kalabalığının ötesindeki denize açılan geniş pencerenin önünde, sedirde yatıyordu. Bir yeri buruluyormuşçasına, sıkıntıyle bağırıp duruyor, sesi boğuk boğuk çıkıyordu

— Anneciğim, annecIğim, anneciğim!!!

Sarstı :

— Ayten, Ayten kız!

Uyku arasında :

— Hıh? -dedi.

— Ne var yavrum? Ne oluyorsun?

Yarı kapalı gözleriyle yatağında oturuverdi:

— Hayır, hayır, hayır. Annemle babam merak ederler, bırakın, gideceğim, istemiyorum, gideceğim işte, bırakın beni!

— Ayten yavruuuum...

— Eve gideceğim, bırakın, eve gideceğim...

— Kız Ayten!

İnce ama zarif kolundan yakalamıştı annesi. Kuvvetle sarsınca uykunun karanlık sularından yüze ağır ağır çıktı ama, hâlâ az önceki rüyanın etkisi altında, annesine bulanık gözlerle baktı :

— Ne var?

— Uyan artık, kendine gel yavrum!

— Ben kendimdeyim. Sizin bildiğiniz kızlardan değilim ben, gitmiyeceğim işte!

Yeni bir sarsılış. Uyandı. Karşısındaki annesini tanıdı :

— Ne o anne? Hayrola?

Genç kadın sordu gülerek :

— Gene rüyanda kimlerle uğraşıyordun?

Ayten omuz silkti :

— Ne bileyim ben? Birileri kaçırıyorlardı!

— Nereye?

— Hiç bilmiyorum. Şu Fatma var ya? O da vardı rüyamda.

Merakla sordu :

— Anne?

— Yavrum?

— Rüyada deniz görmek, kaçırılmak iyi mi?

— Anne annen gelsin de ona sor. Ben bilmem...

Kızını yatağında bırakıp kocasının yanına döndü. Adam uyanmış, «Anasının memesi gibi» cigarasını yakmıştı gene. Karısı yanına gelince :

— Ne olmuş? -dedi yavaşça.

Kadın yatağa girerken güldü :

— Rüyasında birileri kaçırıyorlarmış!

Adam üzerinde durmadı :

— Haa, şu mesele. E, böyle rüyalar görmenin tam sırası...

Ayten böyle bir rüyayı gören dünyada ilk kez kendisiymiş, kendisinden başkası bu türlü rüyalar göremezmiş gibi apartmanlarla ahşap evler kalaba-

lığı ardındaki denize açık pencerenin önüne oturmuş, kuvvetle vuran güneşin pırıl pırıl dünyasına bakıyor, ne Amerika'yı, ne de Fatma'yı düşünüyordu Atom'u düşünüyordu sadece. Eli genç adamın kuvvetli avucunda, nikâh dairesine sürüklenişi... Sonra Ayten'i kolları arasına alıp, dudaklarını dudaklarına yapıştırışı!

İçi giderek sedirden indi.

KARA ÇALI

Yolda Ayten :

— Çocuklar, -dedi-. Rüya'da deniz görmek kaçırılmak iyi mi fena mı?

Nurcan göz kırptı :

— Anlıyalım, n'oluyor?

Gülüverdi :

— Hilç, öyle.

— Kim kaçırdı?

— Amaaan, söyle : iyi mi fena mı?

Esmer Fatma en sağda yürüyordu. Siyah iş önlüğünün sımsıkı gerdiği yüklü göğsü, uzun kirpikli iri gözleri, yüksek topuklu ayakkaplarıyle gerçekten de güzel kızdı ama, Ayten gibi çekemiyordu erkekleri. Çekemlyordu ya, ona kalsa, yolda kızlar topluluğuna laf atan genç, yaşlı erkekler lafı hep Fatma için atıyorlardı.

Ayten'le Nurcan'a yan yan, sinirli sinirli bakıyordu. Şu Ayten midir ne, ne diye gelmişti sanki atölyeye? O geldi geleli Atom'un şakacılığı, makinelerin arasında kızları, bu arada Fatma'yı sıkıştırması filan kalmamıştı. Gerçi Ayten'e bakmıyordu bile ama, anlaşılıyordu takındığı tavırın sebebi. Herkes, Ayten'le Atom arasındaki gizli harbin farkındaydı.

Hatta hemen hemen herkes biliyordu ki Atom, Ayten'e can atıyor, Ayten boş veriyordu.

O da geçen gece rüyasında Atom'la birlikteydi: Deniz kıyısı, kızgın kumların üzerinde yarı çıplakmışlar. Ortalarda hiç ama hiç kimseler de yok. Fatma Atom'un kollarında. Genç adam onu çocuk gibi evirip çevirerek altında eziyor, eziyordu ki, birden şu, «Pis Ayten!»

«— Yaa.. demek böyle Atom bey?»

Atom fırlayıp kalkmış, öfkeyle uzaklaşmakta olan Ayten'in arkasından koşmuştu:

«— Ayten, bir dakika Ayten!»

Ayten durmuyor, ardından koşan, sonra da yanına gelip onu kolları arasına almak isteyen genç adamı boyuna sert sert itiyordu:

«— Hayır, istemiyorum, git, Fatma'na git!»

«— Ama Ayten dinlemiyorsun kl beni!»

«— Dinlemiyeceğim işte, dinlemiyeceğim işte, dinlemiyeceğim. Fatma'na git, kara Fatma'na git, şişko Fatma'na!»

Artık dayanamamıştı, o da fırlamıştı yerinden:

«— Bana bak bana. Kara sensin, şişko sensin!»

İki kız birbirlerini yemeğe başlamışlardı:

«— Karasın, şişkosun işte, çirkinsin de üstelik!»

«— Sen de sıskasın. Sıska olmasan Atom beni buraya, deniz kıyısına getirmezdi!»

Derken saç saça, baş başa. Tokat, yumruk.. kumların üzerine yuvarlanmışlar, birbirlerini didiklemişlerdi. Bir ara Fatma, Ayten'i gırtlağından kumlara sokmuş, sonra da üzerine çıkıp iyice, ölünceye kadar ezmiş ezmiştl.

Atom:

«— Öldürdün. Şimdi seni gelir yakalarlar!» demişti.

Korkmuştu. Kaçmak, buralardan kaçıp hızla uzaklaşmak!

Nurcan, Ayten'ln rüyasını yoruyordu:

— Deniz çok iyidir der haminnem. Kız da kızgın haber. At murat. Demek ki birisini seveceksin, o birisi de, her kimse, yakında seninle konuşacak ve sana evlenme teklif edecek!

Ayten'in içinden Atom, olanca sıcaklığıyle geçti.

— Peki, rüyada araya kara çalı girerse ne olur?

— Kim girdi?

Fatma'ya yavaşça baktı ama sakladı:

— Boş ver kim olduğuna, birlsi işte..

Kızlar gülüştüler. Fatma gülmüyor, bu sözden kendine pay çıkarmağa çalışıyordu. Sakın rüyasında gördüğü «Kara çalı» kendisi olmasındı?

— Sonra? -dedi Nurcan.

Ayten devam etti:

— Nikâh dairesine götürüyordu beni. Birden o..

Ayten elinde olmayarak durdu, gene elinde olmayarak yan gözle, sağındaki kızların en sağındaki Fatma'ya baktı. Fatma da tam o sıra ona bakmaktaydı. Göz göze geldiler. Ayten kıpkırmızı kesilerek kendini âdeta yüzde elli ele verdi. Fatma bir şeyleri kuvvetle sezerek:

— Sakın o kara çalı bén olmıyayım?

Ayten «Hayır» diyecekti, sesi çıkmadı. Yanaklarındaki kızartı arttı. Kızlar da anlamışlardı, bastılar kahkahalarını. Fatma boğulacakmışçasına içerliyerek:

— Bana mı gülüyorsunuz? -diye sordu.

Zaten evhamlı, alıngan, sinirlinin birlydi. Nurcan:

— Başlama gene, -dedi.

— Başlarım elbette. Ne gülüyorsunuz? Ben sizin maskaranız mıyım?

Öteki kızlar araya girmek istedilerse de, Fatma şahlanmıştı bir sefer. Artık gözü dünyayı bile görmezdi.

— Bana bak Ayten, -dedi-, ben sana göre kara çalıysam, sen de benim rüyamda benim işimi bozdun. Ne yanl?

Ayten de kızmıştı:

— Benim âdetim değil insanların arasına girmek!

— Senin âdetin değil de benim âdetim mi?

— Orasını bilmem artık..

— İyi ama, sen daha bu atölyede dün bir, bugün iki!

— Sen eskisin de ne olmuş? Ben de öğrendim senin öğrendiklerini. Benim de müstakil çorap makinem var!

Fatma meydan okurcasına:

— Atom sana kıymet vermiyor ama, -dedi.

Ayten sinirli bir kahkaha attı:

— Hah hah haaaay...

Fatma boğulacak kadar hırslandı:

— Açıkta bir şey mi gördün?

Nurcan araya girdi:

— Hişşşşşşt!

Ayten:

— Terbiyesiz n'olacak, -dedi.

Fatma geri kalmadı:

— Soyadını sormadım...

Sonra da ellerini yumruk yaparak birbirine vurmağa başladı:

— Oh oh, Atom sana yüz vermiyor ya, oh!

Ayten çılgına döndüğü halde kendini tuttu:

— O mu bana yüz vermiyor? Ben mi ona? O daha belli değil!

— Rüküüüüüüş... Atom'a yüz vermiyormuş!

— Vermem. Senin gibi, senin kadar bayağı bir kıza asılan erkeğe, hiç bir kız yüz vermez anladın mı?

Fatma geride, mosmor kalmıştı.

Ayten ve ötekiler atölye kapısından içeri gülüşerek girdiler.

Fatma hem mosmor, hem de birtakım karanlık düşüncelerle arkalarından bakıyordu. Neden sonra homurdandı:

— Alacağın olsun, alacağın senin Ayten!

FARE

Ellerinde kocaman kocaman taş parçaları, sopalar, nalın tekleriyle sakallı bıyıklı bir alay Insan, bayram sevinci içinde, heyecanla bekleşiyorlar? Neyi? Kocaman bir fare kapanı içindekl minnacık bir fare mi, fare yavrusunu mu ne. Kapan klmbillr hangi mahzen, ya da kllerde yakalamış bu fareciği. Şimdi insanlar, büyük zaferlerlnl kutlayacak, farecIğl el birliğiyle öldürecekler.

İmparator Vilhelm bıyıklı biri, kapanı elinde tutan birine:

— Kapanı iyice silkele, sersemlesin! -dedi.

Belki de doksan kiloluk blr ağır sıklet:

— Hayır -dlye dayattı-. En iyisi bir kedi bulalım!

Ve her kafadan bir ses:

— Boşverin kediye, biz varız!

— Aman dikkat edin kaçmasın namussuz..

— Getir hele şu kapanı..

Kapan geldi. Koca koca adamlar çocukları, torunları yaşındaki kızlı oğlanlı çocuklarla sevinç içinde kapana yaklaştılar:

— Vay namussuz vay!

— Gözlere hele gözlere..

— Şeytan şerefsizim. Aman sallayın, iyice sersemlesinl

— Domuz oğlu domuz. Camız gibi şişmiş!

— E, tablî. Kilerde. Beleş beleşine karnını doyursan sen de şişersin!

— Şu kediyi çağırın.. Gel pisi pisi pisi...

— Boşverin yahu. Taşlarla öldürürüz!

—

— .....

Bütün bunları dinlerken tüyleri diken diken olan Jilet Nuri, işe karışmak istiyordu ama, cesareti yetmiyordu. Yetse: «Yahu, utanın boyunuzdan posunuzdan, sakalınız, bıyığınızdan!» derdi. «Koca koca adamlarsınız. Siz her birıniz o ufacık fareden daha zararlısınız da kim sizi öldürmeğe kalkıyor? Ne olmuş? İstifçinin kilerlne girip biraz peynlr, bir parçacık pastırmayla karnını doyurmak Istemiş. Her şeyleri kilit altına almışsınız. Yalnız kapanınızın tellnde bir parça peynir, ya da pastırma. Zavallıyı mantara bastırıp... Sizler, hepiniz aynı işi yapmıyor musunuz? Ekmek peşinde koşmuyor musunuz? Diyeceksiniz ki, o, yânl fare, hiç bir emek sarfetmeden, insan emeğiyle meydana gelmiş şeylere musallat. Onun için öldüreceğiz! Fakat, bakın nasıl tirtir titriyor! Gözlerinin cam berraklığındakl korkuyu görün. Bir canlı o da. Slzin, benim gibi. Her canlı glbl yiyecek, Içecek, yatıp uyuyacak. Tablat ona bu hakkı vermlşl Bırakın, salıverin, azat edin. Varsın kaçıp gitsin. Gitsin de anasına, babasına, kardeşlerine bu korkunç serüvenini anlatsın. İnsanların eline geçmenin ne demek olduğunu anlatsın!»

Diyemedi bütün bunları. Dese, «Vaay, insanlara karşı, fareden yana oluyor. Allahını seven vursun!» diyebilirler gibi geliyordu. O zaman yiyeceği tokatla, tekme, yumruğun haddi hesabı olmayacaktı.

Sustu. Sustu ama, suskunluk içindeki dehşetli karşı koyuşuyle baktı kocaman kocaman adamlara. Nasıl da bir kin içindeydiler. Bir canlıyı öldürmek.

bir canlıyı artık yaşamaz, yanl soluk alamaz, karnını doyurmak için kafasını çalıştıramaz hale getireceklerdi. Onlara bunu, onlardan çok daha güçlü birl yapsa, hemen yaygaraya başlarlar, «Anayasa'dan, kanunlardan dem vurur, yaşamalarını engellemeğe kalkanlara ver yansın girişirlerdi..»

Haksız değillerdi elbette. Çünkü insanlar insan gibi yaşamak zorundaydılar. Mâdem öyle, mâdem bu Dünya'da herkes, her şey yaşama peşindeydi, minnacık fareden ne istiyorlardı?

Jilet Nuri bir şeyler demek, fareciği kurtarmak için can atıyordu ama, cesareti yetmiyordu. Ama içten içe, hayvancağızın kaçıp kurtulmasını da diliyordu.

Bu arada aklı evvelin biri:

— Ne yapalım biliyor musunuz? -dedi.

Merakla baktılar:

— Ne yapalım?

— Öldürmiyelim!

Jilet Nuri'nin Içinden, «Öldürmiyelim!» diyen adamın ağzını öpmek geçti bir an ama, caydı sonra. Çünkü adam saçmalamaya başlamıştı:

— Öldürmiyelim. Kuyruğunu kesip salıverelim!

— O niye?

— Kesik kuyrukla arkadaşlarına gider. Arkadaşları başından geçenleri sorarlar. Anlatır. Anlatınca fare milleti insanlardan, tabiî insanların kilerlerinden uzaklaşırlar. Uzaklaşınca da kilerlerimiz farelerden kurtulur!

Tahta sakallı biri:

— Ya tam aksi olursa? -dedi.

— Nasıl?

— İnsanlara hiç yakalanmamak için çareler bulurlarsa ve yakalanmazlarsa?

Maşa gibi upuzun, Ipince birl:

— Öyle ya -dedi-. Akıllarını başlarına alırlarsa?

— En iyisl, öldürellml

Jilet Nuri'nın içini titreten, gözlerini karartıp başını döndürmeğe başlayan sesler yükseldi:

— Öldüreliiiim!

— Elbette öldüreliiim!

— Canı cehennemeeel

—

— .....

Jilet Nuri mahvolmuşçasına ufalmıştı dikildiği yerde. Minnacık fare yavrusunun az sonra bozuk parkeler üzerinde taşlarla ezilmiş kanlı parçalarını hayalliyor, içi bulanıyordu. Bir canlıyı cansızlığın en korkuncu haline getirmenin hayâli bile sinirlerini bozuyordu. Ama gene de, az sonra açılacak kapan kapağından bir lokmacık farenin şimşek gibi fırlayıp kaçmasını, kurtulmasını diliyordu.

Kapanı elinde tutan salladı salladı durdu:

— Hazır mısınız?

Sesler:

— Hazırız hazırız..

— Taşları, sopaları hazırlayını

— Aman dikkat edin kaçmasın hınzır!

— Tamam tamam, hiç bir yere kaçamaz!

—

— .....

Jilet Nuri gözlerini yumdu. Fareciğin mahpus bulunduğu kapanın kapısı açılacak ve farecik taşlar, sopalar, nalın tekleriyle pestile çevrilecekti. Hem de kanlı bir pestile!

Bir ses yükseldi:

— Dikkaaat açıyoruuum!

Jilet Nuri yumulu gözleri gerisinde dehşetli bir acıma hissi içinde eriyedursun, birden bir çığlık, bir sesler karmaşığı yükseldi:

— Ulan vur!

— Vur be, kaçıyor be!

— Kessene önünü hayvan!

— Hayvan deme lan. Bak başlarım babanın şarap çanağından!

Derken bir yumruklaşma. Yumruklaşmaya katılanlar. Kavga bir anda büyüyüp genişlemiş, mahallenin sakallı bıyıklıları birbirlerine girmişlerdi.

Fareciğe gelince.. Çoktaan toz olmuştu ortalardan.

Jilet Nuri içten içe bir «Ooooh!» çekmekle yetindi.

BİLEK SAATİ

Vapur Kasımpaşa'da yolcu bırakıp yolcu aldıktan sonra, Fenere doğru ağır ağır yollandı. Alt kat salonun geniş pencerelerinden birinin önündeydim. Güneş uzaklarda kıpkırmızı batmış, hava oynamış, ortalık yumuşamıştı. Öfkesi kırılmış güneşin altında Haliç püfür püfürdü. Cibâli, Sultanselim, Fener, Balat, daha uzaklar mavi bir duman içinde yükseliyorlardı.

Dalmıştım.

Birden dalgınlığımı dağıtan kız yüzlü bir delikanlı, aşırı bir ciddîlik içinde geçti, karşımdaki boş sıraya oturdu. Ustura değmemiş, tüysüz yanakları, daracık omuzlarıyle taş çatlasa on altısını aşkın değildi ama, çatık kaşları, kendini zorladığı gururlu haliyle yirmi beş, hatta otuzunda görünmeğe özeniyor gibiydi. Kimbilir, belkî de sakalının hâlâ çıkmayışına içerliyordu. Sakalı çıksa, Sirkeci'deki bir dükkânın vitrininde görüp imrendiği jilet takımını satın alır, bıyık bırakır, belki de onu çocuk sayıp ciddîye almayan mahallesi kızlarından birîyle evlenirdi. Çatık kaşlarına bakılırsa, evlendiği zaman çok hırslı olurdu. Yani aksi, kıskanç. Kadının artık çekeceği vardır. Tepesinden yumruğu eksik etmez. Sağa baktın laf, sola bak-

tın söz. Babasından öyle görmüştür çünkü.. Erkeğin erkekliği, karısına göz açtırmamasından belli olur! Ama gene de karısıyle gezip dolaşmağa bayılır. Pazarları giyinir, kuşanır, Gülhane Parkına, Beyoğluna filan çıkarlar, kadıncağızın burnundan getirir.

Şimdi Kovboy filmlerine bayılıyordur herhalde. Sirkeci, Beyoğlu sinemalarının baş müşterisi. Film seyrederken karanlıkta yanına bir kadın geçip otursa, kulak memelerine kadar kızarır, terler, yerin dibine geçer. Hele kadının eli eline kazara değse, gözleri kararır, utanır, kalkıp kaçmak geçer içinden. Sinemadan çıkınca da mahalleye koşar, Bolpaça Haydar'ı bulur :

— Haberin var mı lan?

Bolpaça Haydar da onun kadar. Onun da yüzüne henüz ustura değmemiş, onun da kaşları bir başka biçim çatık, onun da aklında bilmem hangi semtteki dükkân vitrininde görülüp imrenilmiş bir jilet takımı.

Arkadaşının müthiş heyecanlı, ama heyecanını saklayarak fısıldadığı «Haberin var mı lan?» ından hiç bir şey anlamamıştır :

— Neden?
— Ohooo neler oldu bugün!
— Ne oldu?
— Sinemadaydım..
— Hangi?
— Sirkecideki..
— Ne oynuyordu?
— Demir yumruğun intikamı!
— Ha. Gördüm. Şu. Tamam. Sonra?
— Yanıma bir kadın gelip oturmasın mı?
— Kıyak mıydı?

Karanlıkta pek de seçemediği halde :

— Kıyak da söz mü? Kitap gibi karıydı.
— Yaşa be.
— Şerefsizim ki ha..
— Sonra?

— Sonrası var mı?

Bolpaça Haydar'ın aklından Aksaray'daki muhallebici dükkânı geçer bir an. Orada çalışmaktadır. Dondurucu ayazların ortalığı bıçak gibi kestiği günlerde, dirseklerine kadar sıvalı incecik gömleğiyle, şakır şakır çeşmenin başında bulaşık muhallebi tabaklarını yıkar. Tombul kolları soğuktan mosmordur ama dükkânın karşısındaki tuhafiyecinin hemen her zaman kasada oturan kırklık karısı sık sık gelip «Yazık o kollara yavrum. Şuna bak mosmor olmuş!» dediği, acımışçasına yanağından makas aldığı için, umursamaz. Kadın son günlerde yanağından aldığı makası artırmıştır. «Sonra?» sı, o biçim işte. Hani ustasının vergi yatırmağa gittiği gün, dükkânda yalnız kalmıştı da kadın şıpınlşi gelivermişti, yanağından makas aldıktan başka öpmüştü. Daha sonrasını anlatmamıştı arkadaşına. Anlatsa aralarında şöyle bir konuşma geçebilirdi

— O da bir şey mi? Bizim dükkânın karşısında bir tuhafiyecinin karısı var, görsen.. Karı bir geldi, Allah be. Takmış takıştırmış, sürmüş sürüştürmüş.

— Ustan yok muydu?

— Vergi yatırmağa gltmişti.

— Mutfağa çekeydln..

— Ne mutfağı? Arka odaya çektlm. Ustanın karyolası var orda, bir yıktım...

Öteki de ondan geri kalacak değil ya!

— Hepsi o kadar mı?

— Karıyı bir yıktım karyolaya.. daha ne olsun?

— Benimki koluma girdi sinemadan sonra, evine götürdü beni!

Muhalleblci çırağı da altta kalacaklardan değildir :

— Canım benimkinin apartmanları var. Her zaman gel diyor da gitmiyorum!

— Benimkl sana elbise yaptırayım dedi..

— Ya benimki? Ne çalışıyorsun o dükkânda? Bırak. Sana Beyoğlu'nda ustanınkinden daha fiyakalı

bir muhallebici dükkânı açayım diyor da boşveriyorum!

—

—

— .....

Ben bunları düşünürken, bakışlarımız karşılaşıverdi delikanlıyla. Asık yüzü yumuşamış, çocuklaşıvermişti. On altı yaşında bir çocuktu artık. Ne sakal, ne bıyık. Hatta evlenmeyi bile düşünemezdi bu çocuksu hâliyle. Vitrinde gördüğü tıraş takımı da umurunda değil!

Bileğindeki sarı kayışlı saate hazla bakıyor, kurıyor, kulağına tutarak işleyişini kontrol ediyor, arada da gözlerini bana çevirerek sanki:

«— Saatimi görüyor musun?» demek istiyordu. «Yeni satın aldım ben bu saati. Senin var mı?»

Var. Babadan kalma, demiri paslı, kayışı yıpranmış külüstür bir saatim var ama, onun yepyeni, pırıl pırıl saati yanında sözü bile olmaz. Olsa, on altı yaşın çocuk şımarıklığıyle güler, dudak büker :

— Enflye kutusul -der.

Kimbilir kaçıncı sefer göz göze gelince :

— Saatimi görüyor musun? -demek istedi.

İçimden

— Görüyorum, -karşılığını verdim.

— Kaça aldığımı niçin sormuyorsun? Niçin imrenmiyorsun saatime? Senin yok diye kıskanıyorsun değil mi?

Bilmem, koskoca adam kıskanıyor muyum acaba? Kıskanmasam, sorarım kaça aldığını, imrenirim, bakışlarımla kutlarım hiç olmazsa böyle güzel, şirin, pırıl pırıl saati olabilen birini. Herhalde kıskanıyorum Her ne hâl ise, gözlerimi başka yanlara kaçırıyorum, üzerinde durmadığımı, ne onunla ne de saatiyle ilgili olmadığımı belirtmek istiyorum ama nerde? Dikkatimi saatine çekmek için neler yapmıyor! Öksürüyor, yerinde kalkıp oturuyor... ne yapsa boş, bakmıyorum efendim, bakmıyorum işte. Güzel, yepyeni bir saati

olanın olmayana karşı büyüklenmekten gelen hazzı vermeyeceğim ona. İmrendiğimi, hatta onu kıskandığımı belli edip zevklendirmeyeceğim. Zevklendirmeyeceğim efendim.. bu zevki belirten ışığı, gözlerindeki o zalim, o üstünlük ifade eden ışığı görmeğe tahammülüm yok belkil

Kalkıp oturmak, öksürmek değil ya, saatli bileğini aramızdakl pencere önüne boydan boya uzattığı halde aldırış etmeyişime ifrit olmuş olmalı ki, dayanamadı, sordu :

— Saatiniz var mı?

İnadıma :

— Yanıma almaya unutmuşum, evde -dedim.

— Benimkl acaba ileri mi diye merak ettim de.

Üzerinde durmadım. Yakamı bırakmadı :

— Bu saati peşin para yüz liraya aldım -dedi-. Nasıl acaba?

Gene inadıma :

— Pek parlak sayılmaz -dedim-. İyi saatler dört, beş yüz liradan başlar. Benlmkl beş yüz liralık!

Bakışlarından kıskançlığın karanlık bulutları geçti.

— İstesem ben de alırdım -dedi hırsla.

— Niçin almadın?

— Ne lüzumu var? Saat işte. Ama belli olmaz, belki de bunu kardeşime verir, kendime bin liralığını alırım!

Partiyi kazanıyordum. Son darbeyi indirmek için

— Bolpaça Haydar'a amma da attın ha! -dedim.

— Hangi Bolpaça Haydar?

— Aksaray'da, muhallebicide çalışıyor hani..

Alıklaştı, çevresine şaşkın şaşkın bakındı:

— Ben böyle birisini tanımıyorum ki!

— Nasıl tanımazsın? Hani **«Demir Yumruğun İntikamı»** filmini seyrederken yanına bir kadın oturmuştu da, çirkin bir kadın, güzel diye yutturmuştun.

— Kim? Ben, ben mi?

— Tabiî.

— Beni birisine benzetiyorsunuz galiba?

— Hiç kimseye benzetmiyorum. Çirkin kadını güzel diye yutturdun Bolpaça'ya sonra da kadının eli kazara eline değmişti, beni aldı apartmanına götürdü diye yedirmek istedin Bolpaça'ya!

Fırlayıp kalktı :

— Siz deli misiniz?

Bakmadım bile. Bir cigara yakıp, bakışlarımı Haliç'e çevirdim. Kurtulmuştum. Kimbilir belki de üç sıra ötedekilere benim «Deli»liğimden söz ediyordu. Öcümü almıştım ya!

TANIK

Mahalledeki Sarı kadın'ın kızı Aynur'a «Orospu» mu demişler, «Beyoğullarında pabuç eskiten sürtük» mü? Hani «İki eli yanına gelecek», duymamıştı. Evet, dışarda birtakım hır, gür oluyordu, mahalle çokluk olduğunca gene inip inip kalkıyordu ya, nesine gerekti? Yaşı yetmiş, işi bitmiş. Bundan sonra elin keçisi, koyunuyla uğraşmak nesine? Oğullarından biri İzmir'de ticaretle uğraşıyordu. Aydan aya artık ne gönlünden koparsa iki yüz mü, üç yüz mü yollar, İstanbul'a yolu düştükçe de gelir elini öper, hayır duasını alırdı. Öteki oğlu biraz uzaklardaydı. Ta Erzurum'da. Ama Erzurum'da temelli durmazdı çokluk. Askeriye'ye mi ne erzak verirmiş. Bu yaşına geldi, askeriye'ye nerden, nasıl erzak verildiğini bilmez. Kocası rahmetlik de bilmezdi. Canım o devirlerde bunları pek öyle bilenler yok muydu? Vardı da imam kocasının bağırıp çağırmasından baş kaldırıp çevresini mi göremezdi? İşte bu, askeriye'ye erzak veren oğlu da sırasına göre üç yüz, ramazanlarda, bayramlarda beş yüz yollardı, oooh, gül gibi geçinip gidiyordu. Gül gibi geçinip gittiği için de elâlemin keçisi, koyunu ilgilendirmiyordu.

Arada mubaşirlerin «falan oğlu falaaaan» diye

haykırdığı insan kaynaşan Adliye koridorunun cigara dumanıyle tüllenmişliğine bakıyor, arada çenesinin altında bağlı siyah başörtüsünü düzeltiyordu. Bir celp gelmiş, mahkemeden çağırılmıştı. Atlamıştı bir dolmuşa, ver elini mahkeme kapısı. Bu yaşına kadar görmemişti böyle şey. Demek mahkeme kapısıydı burası? E, Insan görmeliydi, her şeyi görmeliydi sağlığında. Hâkim soracaktı kavganın nasıl çıktığını, kimin kime ne dediğini... gerçi Sarı kadının kızı Aynur da hani sürtüğün birlydi ama, çok şakacıydı hakçası. Sık sık gelir, uğrar, boynuna sarılır, hâlini hatırını sorar, «Ah hamlnneciğim» derdi, «... niye bir torunun yok? Bir torunun olsa da beni alsan! Vallahi elini soğuktan sıcağa vurdurmam. Seccadeni serer, aptes suyunu hazırlarım. Yemeği yapar, bulaşığı yıkarım. Ama nerdeee?»

«— Allah göstermesin!» diye geçirdi. «Bir torunum olsa ne kellme? Erzurum'daki Rıza oğlumun Bülent'l ne güne duruyor? Ama tu tu tu... Allah yazdıyaa bozaunl»

Sarı kadının Aynur karşıaındaymış gibl

«— Senin gibi dllenmişl torunuma değil, düşmanıma nasip etmesin Cenab-ı Allah!»

Dllenmiş de ne olmuştu? Mahallede, kahvecinin kart karısının alabildiğine yüz verdiği oğlu bir sefer Beyoğlu'nda, İstiklâl caddesinde, genç kız kalplerini hoplatan vitrinlerden birine bakarken görmüş, yanına sokulmuş, «Meraba Aynurl» demişti. Aynur sertçe dönüp bakmıştı. Önce yabancı sanmış, sonra da anlayınca yabancı olmadığını, «Hiç» demişti. Başlamışiardı konuşmağa :

«— Ne geziyorsun burada?»

«— Canım sıkılıyor.»

«— Açılalım mı şöyle biraz?»

Aynur kocaman, kapkara gözleriyle şaşmıştı :

«— A a...»

«— Nodon?»

Sınirlenınlş, bol paça şayak pantolonlu, beli kır-

mızı yün kuşaklı, başı altı dilim kopuk kasketli oğlana dudak büküp yürüyüvermişti. Ne diye yürüyüvermiyecekti? Karnını bile doyuramıyan deli oğlanla «Şöyle biraz açılıvermek zorunda» mıydı?

Oğlan ardından bakmış bakmış.. hatta gidip yakalamak, iki tokat atmak geçmişti içinden ama çekinmişti. Beyoğlu'ydu burası. Adamı yakaladılar mı paldır küldür sokarlardı birtakım karanlık parmaklıklar ardına. Beyoğlu semt olsa, babası koşar, kurtarırdı. Ama Beyoğlu?

Koydukça koymuştu Aynur'un «Poz» u. Hemen o gece, babasının kahvesinde, kahvenin yoğun cigara dumanları içinde patırtıyle bilüm oynayan arkadaşlarının yanına heyecanla düşmüş, başlamıştı :

«— Ulan bugün ne oldu biliyor musunuz?»

Kimi Küçükpazar'da manav çırağı, kimi Aksaray'da muhallebicinin yanında, kimi de pek pek pazar kovalayan gezici esnaf arkadaşları oyunu bırakmamışiarsa da, gene de merakla bakmışlardı :

«— Ne oldu?»

Sır verircesine :

«— Şu Sarı kadının Aynur var ya!»

Kâğıtlar o zaman bırakılmıştı işte :

«— E??»

«— Fillnta gibi bir oğlanla gördüm, hem de nerde biliyor musunuz?»

«— Vay orospu vayl Nerde?»

«— Beyoğlu'nda, İstiklâl caddesinde. Bir mağazanın vitrinine bakıyorlardı. Sonra oğlanı soktu dükkândan içeri. Oğlanda mangır nah, böyle, deste. Bir kıyıya zula oldum, çıktılar paketlerle...»

Aynur'du be, Aynur'dul Berber çırağı, pazarcı, gezgin esnaf, isterse Milletvekili olsun, mahallelisine boşverirdi oldu bitti. Mahallelisine boşverirdi de mahallelisinden başkalarına oldu mu? Öyle sanıyorlardı. Yerli filmleri, en çok da Ayhan Işık, Fikret Hakan, İzzet Günay'ı falan sevlyordu, yani hoşlanıyordu. İyi giyinsin, bütün yerli filmlerle arada düşen acıklı

yabancı filmleri kaçırmasın isterdi. Babası vardı, küçük bir memur, Maliye'de. Yaşlı. Kalp, damar sertliği, böbrek sancıları. Aldığı maaşın yarısına yakını birtakım ilâçlara gidiyordu. Daktilo kursunu geçen yıl bitiren Aynur, birkaç yerde iş bulmuş, hatta birkaçar ay çalışmıştı ama, asılmışlardı. Korkuyordu. Yoksa çalıştığı yerin kırklık sahipleriyle saçları sı sıkı taralı birtakım gençlerinden de hoşlanmıyor değildi. Korktuğu için çıkmıştı asılınınca. Asılınmak hoşuna gidiyordu yoksa. Asılınmak, bileğinden arka odalara çekilmek, itilivermek portatif bir karyola ya da kanapeye. Hoştu. Her şey hoştu. Yarım kalmış bu itelenmeleri geceleri düşlerinde gördükçe sabahleyin gergin sinirleriyle uyanıp uzun uzun düşünüyordu. Bir erkeği olsun istiyordu. Onu karyolaya falan itiversin, ezsin ezebildiği kadar. Kimseler ayıplamasınlar mahalleden kol kola çıkarken. Olmuyordu işte. Mahallesi fakirdi. Bıkmıştı fakirlikten. Varacağı zengin olmasa bile, hevesini aldıktan sonra babasının evine yollamağa kalkmasındı. Birlikte çalışsınlardı bir yerlerde. İkisinin kazancı bol bol yetsindi. Yetsindi ki hasta babacığının ilâçlarına yardım etsindi.

Adiiye koridorunun insanlar kaynaşan uğultusuna girince, gözüne «Hanımteyze» ilişti. Koşacaktı. Toparladı kendini. O gün İstiklâl caddesi üzerindeki mağazanın vitrinine bakarken asılan kahvecinin bolpaça oğlu oradaydı. Bolpaça oğlan da görmüştü uzaktan Aynur'u. «Hanımteyze»ye eğildi: «Zilli geldi. Bak, bizi görünce yolunu değiştirdi. Bizi dedimse seni yani hanım teyzel»

Hanım teyze iyiydi, hastı ama, düne kadar hatırını dirhem dirhem sayan, «... niye bir torunun yok? Bir torunun olsa da beni alsan! Vallahi elini soğuktan sıcağa vurdurmam. Seccadeni serer, aptes suyunu hazırlarım. Yemeği yapar, bulaşığı yıkarım..» diyen bir kızın, arkasından atıp tutmaları da hiç hoşuna gitmezdi hani.

bizi dedimse, sizi yani hanım teyze!»

Bolpaça'ya sinirli sinirli baktı :

«— Beni mi? Beni görünce yolunu ne diye değiştirsin?»

Bolpaça güldü.

«— Sen meleksin hanım teyze melek! Şurda burda senden ötürü çaça'ya benziyor. Yoksa mahallede gül gibi yaşıyor, nerden demiş. Duydum, şerefsizim tepem attı. Ulan dedim, hanım teyzeye lâf yok. Hanım teyzenin iki tane oğlu var ki aslan. Canları sağ olsun dedim. Yalan mı Pazarcı?»

Ulaşamadıkları ciğere mundar diyenlerdendi Pazarcı da.

«— Ulan» dedi, «... ne karıştırıp da canını sıkarsın hanım teyzenin?»

«— Ulan bolpaça..» dedi bir başkası. «Hanım teyzeye değil bizim mallede, bu kürrei-arz'da hiç kimse bir şey söyllyemez!»

«— Hanım teyze bir tane!»

« —Emret gidip orospunun suratını Çarşamba pazarına çevireyim!»

«— Kendisi mi sanıyor herkesi?»

«— Onun anası çaça!»

«— O kadar!»

«—

«— .....»

Saat ilerlemiş, kavgacılar, tanıklar falan hep gelmişti. Aynur'un annesi biraz geççe geldi. Babasının gene böbrek ağrıları tutmuştu. Kepek kaynatıp beline koymuş, yatırmış, adamcağızı sancılar içinde kıvranır bırakarak gelmişti. Ne vardı? Ne oluyordu? Çağırmışlar mıydı mahkemeden? O «Hanım teyze»ye de ne oluyordu ki çevresini it kopuk takımı sarmıştı?

«— Ah yavrum» dedi Sarı kadın. «Ben sana demedim miydi yazdırmadan önce git, görüş diye? Şimdi mahkemede seni kötülerse ne yaparız?»

Aynur da kocaman gözleriyle o yana bakıyor, bunu düşünüyordu. Ne bilirdi «Hanımteyze»nin, «Bir

torunum olsa seni hemen alırım kıiız!» diyen, romatizmalı bacaklarını uzun uzun oğduran, sık sık «Berhudâr ol yavrum! Allah iki cihanda aziz etsin, ellerin dert görmesin...» diyen hanım teyzenin de onlardan yana geçeceğlni? Sonra neler anlatmamıştı Aynur'a? Gençliğini anlatmıştı bir öğleden sonra, Aynur'u dizine yatırıp. Mahalleden biri istemişti Aynur'u da, Aynur mırın kırın etmişti. Pek beğenmişti mırın kırınını Aynur'un. «Sev kız, deli gibi sev, sonra evlen. Ben benim rahmetli diyelim de âdet yerini bulsun, imama isteyerek mi vardım sanıyorsun? Ben asıl Mıstâfendi'yi severdim. Aaah ah Aynur. Hem de nasıl. Vallahi geceleri sabahlara kadar uyuyamazdım. Uyuyamazdım ama, Mıstâfendi de Mıstâfendi'ydi. O kaşlar, o gözler, o âbâni sarık.. Adam cet be cet zengindi. Öyle şimdikiler gibi zıp çıktı zengin değil. Dededen, babadan! Ama ben, Allahın bildiğini kuldan ne diye saklıyayım? Mıstâfendi'yi malı mülkü, cet be cet asaleti için değil, kudretten sürmeli gözleri, kaşı, bıyığı için severdim. Geceleri beni mahallenin arkasındaki harabelerde beklerdl, giderdim!»

«Hanım teyzo» de bunu düşünüyordu. Ya kız mahkemede kafası kızar da bundan söz açarsa? Ya Mıstâfendi'yi atarsa ortaya? Mıstâfendi çoktaan ölüp gitti ama, torunları, oğulları sağ. Kulaklarına giderse? Mıstâfendi'nin torunu Avni bey de şimdi iktidar partisinin Milletvekillerindendi. Gerçi Mıstâfendiyle fazla ileri gitmemişlerdi ya, gene de... «Ne diye gelmiş geçmiş şeylerden söz açtım sanki yazının sürtüğüne? Beni görünce yolunu değiştirdiyse varsın değiştirsin. Benimki Allah için bir şahitlik. Hooş görmedim, vallahi, billâhi görmedim kavgalarını. Duydum sâdece. Duydum ama arabacının karısının Aynur'a orospu dediğini duymadım kil»

Birden gözüne biri iliştl. Yüreği hop etti hanım teyzenln. Benzerlik bu kadar olurdu hani. Bir elmanın yarısı rahmetli Mıstâfendl, yarısı şu önünden salına salına geçen. Ne var ki, Mıstâfendi'nin âbani

sarığı yerine siyah fötr şapka konulmuş. Bir de Mıstâfendi kravat takmazdı. Bunda kravat vardı.

Deriiin derin Içini çektl. Aklından mahallenin ardındaki harabe geçti: Terk edilmiş bir ahır mıydı? Gübre kokardı. Mıstâfendi gübrelerin üzerine yıkardı sırtüstü. Ne istese yapabilirdi ama yapmamıştı. Eski adamlar başkaydı da ondan. Eski adamların içinde Allah korkusu vardı. Allah korkusu olduğundan... Yoksa «Hayır» mı diyecekti? Aylarca sürmüştü sırtüstü yıkılması fışkıların üzerine. Sonra bir gün dayısı yakalamıştı da, imama...

«— Fethi Günaydın kızı Aynuuuuuuur!»

TÜRKÜLER

Gece.

Gecenin ileri bir saati.

Radyoda bir türkü :

«Cigaramın dumanı
yoktur yârin imanı»

Yâr, böyle bir yâr vardı adamın içinde, çok gerilerde kalmış. Yıl dokuzyüz kırk mıydı? Galiba. Kar yağıyordu lâpa lâpa. Dünya'da harp. Alaman tankları afl keslyordu.

İçini çekti adam.

Gençti o zaman. Lâpa lâpa karların altında buz tutmuş göğüs kıllarıyle yürüyordu adım adım. Bir buhar kazanı gibi tütüyordu. Sarhoştu. Şarabın, Ulucami karşısındaki köfteci'nin kırmızı şarabının kızılı vurmuştu yanaklarına. Bursa mıydı orası? Dar bir merdivenle mi çıkmıştı köfteci dükkânının üst katına? Mavi mantolu, kırmızı küpeli, kıvır kıvır kumral saçlı yâri düşünerek mi çekmişti kafayı?

Evet Bursa'ydı orası. Çekirge, Karamustafa kaplıcası, Temenyeri, Yeşil. Yeşildi süveteri imansız yârin. İskarpinleri rugan, bacakları ince ama ayak bilekleri tombul, adımları çevik. Hoplayarak yürürdü:

«Sokaklarda hoplıyarak yürüme!»

Aşk dökülen, baygın gözleriyle dönüvermiş, sorıuvermişti

«Sonra bana sokakların oşoşu mu derler?»

«Derler ya!»

Başının bir davranışıyle sanki alnına düşmüş bir tutam saçı arkaya atmıştı:

«Desinler, desinler be, desinler anam bee!»

Adam'da radyo, radyodaki türkü filân silinmişti. «Anam bee!» takılmıştı aklına şimdi. «Anam bee!» diye geçirdi. «Anam bee!...»

Gerçekten de, Bursa'daki «Sokakların oşoşu»yla bu «Anam bee» diyenin benzerlikleri. Tıpkı mıydılar ne? Oysa o yılların «Oşoşu» şimdi en azından vardı bir kırk dördünde.

Adam içini çekti.

Bir Cağaloğlu ikindisini hatırladı acı acı. Mevsim sonbahar. Sarı yaprakları önüne katmış rüzgâr. Rüzgâr ılıktı. Lodostu hava ama boğucu değil. Onu bokliyordu. Az sonra biraz ince ama çok biçimli bacaklarıyle gelecekti. Yakınlarda bir yerde yanıvermiş elektriğin sarı ışığında su gibi gülecek: «Çok beklettim mi?» diyecekti. Özür dileyecek, sonra da başlayacaktı çalıştığı kitapçıdan dertlenmeğe. Kaşları ciddî ciddî çatılacaktı. «Efendim» diyecekti, «Adam lâftan anlamıyor. Caddeye bakan pencere önüne otursam karışır, kitap okusam karışır, gülsem karışır. Ayni işhanında kapı komşu yazıhanelerin ben akran kızlarıyle konuşsam karışır. Yanında çalışıyorum diye esir mıyım Allahaşkına?»

İçini çekti gene adam.

Gelmiş, gene bu, buna benzer şeyler. Adam hiç unutmaz verdiği karşılığı: «Esirlik ne demek? Elbette esir değilsiniz. Ne haftalık veriyor size?»

«Elli lira.»

«Çok az.»

«Çok. Bana başka bir iş bulamaz mısınız? Zarar yok, gene elli lira olsun haftada ama daha bir hür, daha bir serbest. Nasıl söyliyeyim, hiç olmazsa boş zamanlarımda okumama, kendime arkadaş edinmeme...»

«Haklısınız. Karışmasa değil mi?»

«Karışmasa ya!»

Bir başka iş bulmuştu adam ona. O akşamüstü işte, yeni işinden dönmesini bekliyordu hasretle. Koca bir gün, kocaman bir gün beklemişti. Az sonra gelecek, başlayacaktı cıvıldamaya. Elbette yaşamından memnun olmayacaktı, elbette dertlenecekti gene, elbette kaşları ince ince, sert sert çatılacak, elbette...

Gelmişti. Gülmüyordu yüzü, sıkıntılıydı.

«Yeni işini de beğenmedin galiba?»

İçini çekmişti, ağlamaklı olmuştu.

«Neden beğenmedin?»

Durakta otobüs bekliyorlardı. Lodos rüzgârı kaba kaba, sıcak sıcak esiyordu, yapraklar, sarı yapraklar, Sonbahar'ın sarı yaprakları savruluyordu. Susuyordu o. Boyuna susuyordu. Konuşsa ağlayacak mıydı? Ağlamak istemiyor muydu? Ağlayınca yanındakini inciteceğinden mi korkuyordu? Belki evet, belki hayır. Ama susuyordu. Birden mazot kokulu homurtusuyle bir otobüs gelip dağ gibi durmuştu önlerinde. Binmemişlerdi. Başka, daha başka, daha hantal, daha eski, belki de daha kocaman bir başka otobüs bekleyeceklerdi.

«Ha? Beğenmedin mi?»

Zorla :

«İnsana kötü kötü bakıyorlar» demişti.

«Kim?»

«Laboratuvardaki gözlüklü, şişman adamla...

«Adamla?»

«Ötekiler.»

Adam anlamıştı işi. Bıraksındı orayı da. Başka bir iş bulurlardı.

«Annemle birlikte çalışmak daha iyi belki.»

«Nerde çalışıyor annen?»

«Trikolarda!»

Hemen eklemişti :

«Orada da...»

«Orada da?»

«Hiç.»

«Orada da mı takılıyorlar?»

«Annemin ustası...»

Lodos rüzgârıyle dağılan saçlarını ufacık, bembeyaz eliyle toplamağa çalışarak boşanmıştı :

«Beni çok seviyormuş. Karısını boşayıp beni alacakmış. İstemezsem öldürecekmiş beni de kendini de. Ay vallahi yapar. Öyle korkuyorum ki. Kocaman adam. Şimdi bile çıkıvermesinden ödüm kopuyor!»

Sıcak sıcak esen lodos elektrik ampulünü sallıyordu.

«Ayyy» demişti birden.

«Ne o?»

«Gellyorl»

«Kim?»

«Ol»

Ardına saklanmağa çalışmıştı adamın. Adam için en unutamayacağı andı. Unutamamıştı yıllar yılı. Az önce radyodaki türküde hatırladığı Bursalı bile silinmişti. Yıllar yılı tanıdığı, sevdiği, beğendiği kadınların tümü. O vardı şu an. Bir başka türkü geldi oturdu diline :

«Evvel yârin sevgilisi ben idim
Şimdi uzaklarda kalan ben oldum» gibi bir şey.

Adam gelmişti, kocaman, Iplrl. Kolalı yakası, kravatı, Ipek gömleği. Ablak yüzünde öfke, ablak yüzünde her şeye boşverlş. Gelmişti. Kızı çağırmıştı adıyla. Kız kaçınmış, ağlamağa başlamıştı. Adam bileğinden yakalayıp sürüklemek istemişti. Girmişti araya :

«Pekl ama ne hakla?»

«Size ne?» demişti zorba.

«Bana sığınmış bir genç kız...»

«Ben onun annesinin ustasıyım!»

«Kim olursan ol. Gitmek Istemlyor, seni görmek istemiyor, senden nefret ediyor!»

Uzamıştı ağız dalaşı. Tehdit, tehditler. Karakol. Sonunda iş mahkemeye düşmüştü. Daha sonraları...

Adam yeni bir cigara yaktı.

Onunla dolu günlüğünü çıkardı masasının çekmecesinden. Onunla dolu yılların anılarını okudu yeniden baştan. Bu anılarda masmavi gök vardı, çiçek yüklü ağaçlar vardı, Boğaz vardı. Bu sayfalarda «Anam bee!» lerin daniskası, bu sayfalarda kavga, bu sayfalarda gözyaşı, bu sayfalarda ayrılık vardı. Bu sayfalar birlikte yaşanmış karlı günlerin buz parçalarıyle doluydu. Bu sayfalar her şeye rağmen sıcacıktı. Bu sayfalar...

Aynaya baktı adam. Yaşlanmıştı. Daha da yaşlanacaktı. Sonra bir gün hiç bilmediği bir gün, hiç hesaplayamayacağı bir saatte, bilemeyeceği bir yerde ömrünün son noktasını koyunca bu sayfalar kime kalacaktı? Yabancılara ne söyleyecekti bu sayfalar? Bu sayfalar geçmişin tatlı, acı sayfalarıydı, yalnız onu ilgilendirirlerdi. Başkalarına kalmamalıydı.

Yırttı bu sayfaları defterden. Sonra ortadan bir daha yırttı, daha sonra bir daha, bir daha, bir daha.

Hayır hiç, hiç iz kalmamalıydı.

Aşağı indi. Ocağa attı yırtık sayfaları, gaz döktü, çaldı kibritl. Yırtık sayfalardan dumanla karışık turuncu bir alev yükseldi önce. Neşeli bir alev. Sonra alevler alevleri kovaladı. Boğaz dolu, lâpa lâpa kar dolu, İlkbahar çiçekleri dolu, mavilikler dolu yapraklar çığlık çığlığa yanmağa başladılar.

Bir cigara yaktı adam alevlere karşı.

«Cigaramın dumanı
yoktur yârin imanı»

Yâr, imansız yâr, kırmızı küpeli, mavi mantolu, lâpa lâpa karların altında çevik adımlarıyle koşup gelen yâr. Sarı pardesüsüyleydi bir gün de, ayrılırken şöyle demişti :

«Kanarya giblylm, gldlyoruml»

Ve radyoda bir başka türkü :

«Süzül güzel süzül de gel
Deli gönlüm hep senl lster

HIRSIZ

Günlerden beri her çaldığı kapı yüzüne çevrilmiş, umduğu dağlara karlar yağmıştı. Kapılar çevrilip, karlar yağdıkça içinde bir şeyler yıkılıyor, çocukluğundan beri huy haline gelmiş birtakım değerler sarsılıyor, eriyor, çürüyordu.

Niçin iş bulamıyordu? Su işlerindeki Süreyya'dan da mı kaabiliyetsizdi? Ya İş Bankasındaki Haydar? Hele o.. cebir ve tarih yazılılarında kopyayı kendisinden almaz mıydı? Derse her kalkışında acaip cevaplarla sınıfı kahkahadan kırıp geçirmez miydi? 183 Haydar, şapşal, mızmız, fasarya Haydar. Öğretmenin «Gemi aslanı» dediği, uyuntu Haydar! Ağız kıyısında cigara, pırıl pırıl iskarpinleri, yepyeni fötrü, pardesüsü.. karısını koluna takmış, elinde birtakım paketler, nasıl da cakalı cakalı yürüyordu? Ya o parkelere emniyetle basış!

Selâm bile vermemişti.

Adam bir küfür kaçırdı. Yanıbaşında çorap yamamakta olan karısı:

— Hayrola? - dedi.

Adam karşılık vermedi. Kocasını gayet iyi tanıyan kadın bu susuştan da anlam çıkarmıştı, üzerinde durmadı. Lafı değiştirdi:

— Kız şimdi okuldan gelecek..

Adamın içi hop etti:

— Evet?

— Yiyecek hiç bir şey yok. Ne yedireceğiz?

Adamın içi yandığı halde gene de umursamaz göründü:

— Biz ne yedikse!

Kadın yamasına koyuldu. Kocasının günler değil, haftalar da değil, aylardır işsiz olduğunu biliyordu. Az önceki belirsiz küfrünün nedenini de kestirmişti. Herhalde evine almak istediği bir şeyi alamayışına küfretmiş olacaktı; ya da, işleri tıkırında bir tanıdığına. «İşsiziz diye boş veriyor eşşoğlu eşşekler!» demişti birinde. «Sanki ceplerinden para cüzdanlarını alacağım!»

Okuldan alı al, moru mor dönen Leylâ:

— Anneciğim! -diye bağırdı-, bugün derse kaldırdı öğretmen, bildim!

Kadın kocasına baktı. Adam dalmış gitmişti. Ama çocuğun sevinci karşısında da sus pusa hakkı yoktu ki.

— Duydun mu? Öğretmeni derse kaldırmış kızını, bilmiş!

Adamın dalgınlığı değişmedi, hatta duymadı karısını.

Kadın bozulmuştu, üsteledi:

— Sana söylüyorum, duymuyor musun?

Uykudan uyanırcasına:

— Ne var?

— Kızını derse kaldırmış öğretmeni.

Laf olsun diye:

— Hangi derse?

— Matematiğe babacığım.

— Ne sordu?

— Güner Saner'i kaldırmıştı, çarpmayı yapamadı, beni kaldırdı, ben hemencik yaptım!

Adam başını kahırlı kahırlı salladı:

— Ben de arkadaşlarımın bilemediğini bilir, ya-

pamadıklarını yapar, hatta yazılılarda kopya verirdim onlara.. ne çıkar bundan?

Leylâ'nın neşesi uçtu.

Kadın sinirlendi. Kocasının inadına:

— Afferin kızıma, -dedi-. Benim kızım okuyup büyük adam olacak!

Adam mırıldandı:

— Babası gibi.

Uzun sarı saçlarını başının bir davranışıyle arkaya atan Leylâ:

— Yiyecek ne var? -diye sordu-. Karnım çok acıktı!

Kadın anlamlı anlamlı baktı. Babası işinden çıkarılalıberi annesi hep böyle bakıyordu.

Yamadığı çoraba iğneyi sapiayıp kalkan kadın, kızını dışarı çıkardı.

Leylâ:

— Niye öyle baktın annecığım? Kaka söz söylemedim ki, karnım çok aç dedim!

Kadın bir şeyler söylemek, babasının işsizliğinden söz açmak istediyse de uygun bulmadı.

Leylâ gene sordu:

— Yiyecek ne var?

— Peynirle ekmek.

— Her gün peynir ekmek, her gün peynir ekmek. Hâlâ iş bulamamış mı?

— Suss!

Çok geçmeden kurban bayramı da geldi çattı. Davul sesine gözlerini açan adam yatağında tembel tembel gerindikten sonra, yanıbaşındaki pencereden sokağa baktı. Sabahın parlak güneşi sokağın bozuk parkelerindeki su birikintilerinde yansıyordu. Bayramlıklarıyle bir alay çocuk neşeli çığlıklarla geçtiler.

Odaya sıkıntıyle giren kadın:

— Ev sahibi gene kira istedi, -dedi.

— Sen ne cevap verdin?

— Ne cevap verebilirdim?

— Leylâ nerde?

— Baba annesine gittl el öpmeye..

Pencerenin camı vuruldu. Adam döndü, baktı. Aynı mahallede oturdukları bir arkadaşı. Camı açtı, bayramlaştılar. Sonra, laf olsun diye:

— Gelsene, -dedi.

Arkadaşı:

— Şekerin var mı?

Adam karısına döndü:

—Var mı?

Kadın utançtan yerlere geçti sanki.

Arkadaşı anlamıştı işi, zaten biliyordu işsiz olduğunu:

— Haydi giyin gel de çıkalım! -dedi.

— Nereye?

— Bayram değil mi? Gezer dolaşırız..

— Valla benim niyetim yok. Sen gez, dolaş, eğlen..

— Anlaşıldı, -dedi arkadaşı-. Sen artık tam manasıyla kılıbık oldun. Evden çıktığın yok. Yoksa yenge ml lzln vermlyor?

— İyi bildin. Yenge lzln vermlyor!

Arkadaş tatsız tatsız güldü:

— Haydi bana eyvallah..

— Güle güle.

Kadın:

— Ya gelseydi? -dedi.

— Gelseydi.

— Gelseydi mi?

— Öyle ya.

— Aman yarabbi, ne gamsız adam! Benimse yüreğim ağzıma geldi..

— Şekerimiz yok, ikram edemiyeceğiz diye mi?

Yataktan kalktı.

Kadın gene sordu:

— Dün yanında beş lira vardı.. duruyor mu?

Adam:

— Sanmam.

— Niçin?

— Bira içmiştim de..

— Ah ya Rabbi, ah ya Rabbi.. hâlâ bira içiyor, içebiliyor!

— Doğru, -dedi adam-. Hâlâ içebiliyorum. Demek hâlâ insanlıkla ilintim var demek istiyorsun.. hayret değil mi?

Kadın söylediğine pişman oldu.

Bir avuç parayı şıkırdatarak gelen Leylâ:

— Dolu param oldu, -dedi-. Babamdan da, annemden de çok param var. Bu paraları bana kim verdi biliyor musunuz? Dedem, baba annem, Ayşe halam... bu kocamanı dedem verdi, bunu baba annem, bunu Ayşe halam, bunu da...

On liraya yakın parası vardı. Paralarını üst üste birkaç sefer saydıktan sonra küçük çantasına koyup yüklüğe kaldırdı.

— Şimdi anneciğim saçlarımı tarar, elimi yüzümü yıkar, bayram yerine gönderir beni değil mi?

Karı, koca bakıştılar.

— Değil mi? Değil mi anneciğim? Değil mi diyorum, değil mi diyorum ama?

— Gel elini yüzünü yıkayayım..

Dışarı çıktılar. Annesi:

— Bu kadar cırcır olma! -dedi.

Leylâ şaştı:

— Niye? Ne dedim ki anneciğim?

— Kız bu kadar cırcır olmasana!

— Herkes kaka çocuk mu der sonra?

— Kaka çocuk der tabiî!

— Peki anneciğim, bir daha hiç cırcır olmam. Ben kaka çocuk değilim ki. Ben anneciğimi çok seviyorum. Ben anneciğimi ne kadar çok seversem anneciğim de beni o kadar çok sever, bayram yerine de gönderir değil mi anneciğim?

— Tabiî.

— Bundan sonra ilâcımı da güzel güzel içeceğim..

— Aferin.

— Gülseren'le sokakta çizgi de oynamıyacağım.

— Oynama ya!

— Sokakta oynarsam bana kaka çocuk derler. Niye desinler? Hiç de yaramazlık etmiyeceğim. Anne!

— Ha?

— Bayram yerine beni babam mı götürecek?

— Bakalım. Sen bir şey söyleme babana..

— Niye annecığım?

— Babanın hiç parası yok, yüreğine batar. Demin babamdan da annemden de çok param oldu dedin. Babanın hiç parası yok acımıyor musun?

Leylâ durakladı, düşündü, sonra:

— Paralarımı babama vereyim mi anne?

— Hayır, bunu da yapma.

— Peki ne yapayım ben şimdi annecığım?

Odaya döndüler. Leylâ'nın babası sedirde oturuyor, pencereden sokağa bakıyordu. Leylâ yüklüğe, paralarına gitti. Çantasını aldı, açtı, paralarını avucuna döktü, saymağa başladı. Birden heyecanlandı:

— A... İki buçuk lira eksik!

Kocasına gözucuyle bakan kadın, kızına çıkıştı:

— Sus!

— İyi ama, anne... on lira vardı, yedi buçuk kalmış!

— Hani gevezelik etmiyecektin?

— İki buçuk lira eksik annecığım...

— Yanlış saymışsındır..

— Üç defa saydım, baba annemlerde de saymıştım. On liraydı. Şimdi yedi buçuk lira var. İki buçuk lira kayıp, çalmışlar. Kim çaldıysa Allah ateş etsin, ciğerine bassın!

Kadın dehşetle haykırdı:

— Kes diyorum sana!

Leylâ hıçkırdı.

Adam hâlâ pencereden dışarı bakıyordu.

MİNNACIK DEV

MİNNACIK DEV

Yokuştaki müvezziler kahvesinin önüne iskemlemi tam atmıştım ki, o: Balzaki...

Kaba siyah bıyığı, dökük tepe saçları, uzamış sakalı, saçı... Taş çatlasa otuzdan yukarı olmadığını biliyordum. Daha dün denecek kadar yakın bir geçmişte, ateş saçan gözleri, kabarık kıvır kıvır saçları, deste deste şiir, hikâyelerle âdeta köpürerek gelir:

«Dinleyin!...» diye başlardı. Kendi yazdıklarıyle coşardı. Sonra da sorardı— Nasıl?

«— Hârika» demek zorundaydık. Beğenmemek kimin haddine? Beğenmemek şöyle dursun, tek satır, hatta tek kelimesine toz kondurmak...

Kahve masasının kirli mermerine saçılı kâğıtlarını hırslı hırslı toplarken;

«Ben -derdi-, devrinin çok ilerisinde bir sanatçıyım. Sizler beni anlıyacak, benim şiirlerimin, hikâyelerimin tadına varacak seviyede değilsiniz!»

Çıkar giderdi.

Sonraları şiiri, hikâyeyi bırakmış, romana başlamıştı:

«Romanlar yazıp devlerle savaşmak istiyorum! -diyordu-. Eleştirmenler haklı. Dünya çapındaki yazarlar dururken, minnacık yerlilerle vakit kaybetmemeli. Evet romanlar yazıp memleket dışına taşacağım

ve dünyanın sayılı devleriyle savaşıp, onları bile yeneceğim! Kim var? Balzak mı? Dostoyevski mi? Tolstoy mu? Ben yepyeni bir Türk Balzak'ı olacağım!...»

Her gün getirdiği yazı tomarlarını gece babası, annesi, kardeşleri uyuduktan sonra, sabahlara kadar çalışarak yazarmış:

«Yüksek bacaklı bir masada, ayakta yazıyorum. Yazdıklarımı saçıyorum odaya. Onları tasnife bile vaktim yok!»

Bir gün açıkça:

«Balzak gibi» dedi.

Tabiî o günden sonra adının başına «Balzak» eklendi.

Bayılıyordum ona. Ne heyecanlı, kendinden ne emin, yaptıklarına ne kadar da inanan bir hali vardı. Bir çeşit yenilmezlik içinde oluştu bu. Ama pek çoklarınca da elbette «Cahilin cesur oluşu»ndan başkası değildi.

Dalgasına taş atmadığım için:

«Tanıdıklarım içinde tek anlayışlı sensin!...» Demiştl.

Gel zaman, git zaman... Yıllar geçti aradan. Onu zaman zaman hatırlamıştım. Demek dev olamamıştı ki, duyulmamıştı adı, romanları. Nihayet işte yokuşu çıkıyor ağır ağır, düşünceli düşünceli. Seslendim. Durdu. Dalgın dalgın baktı. Sonra eski günlerini hatırlatan bir heyecanla, koştu boynuma sarıldı.

— Al bir iskemle -dedim.

Aldı.

— Kahveyi nasıl içersin?

— Orta!...

Başladık dereden tepeden konuşmağa: Babası, ardından annesi ölmüşler. Kız kardeşi kocaya varmış. O da ekmeğini kazanmak için okulu bırakmış. Derken evlenmiş. Şimdi iki çocuğu varmış. Çocuklardan büyüğü kız, küçüğü oğlan.

Gözleri daldı, kirpikleri yaşardı sonra. Bunu göstermemek için başını çevirdi. Eşeledim. Çekine çekine:

— Kızın ciğerlerinde leke var -dedi.

— Lekee? Peki ne yapıyorsun?

— Elimden gelen her şeyi yaptım, gırtlağa kadar borca girdim. Artık elimden hiç bir şey gelmiyor. Birinde delice bir fikir parladı kafamda. Sigortalıyım...

— Evet?...

— Ölürsem allem on bin lira alabilir!...

— Peki?...

— Kaza süsü verip...

— E e...?

— Bir taksinin altına kaldırıp kendimi atayım dedim...

— Delil...

— Belki ama, olmadı, yapamadım, can tatlı. Hırsızlık, adam öldürmek hariç, yapabileceğim tek şey bu, ama olmuyor işte... -Sonra yaş yaş parlayan kirpiklerlyle-: Kızımın yavaş yavaş sönmesini görmek! -dedi.

— Peki dispanser filan? Tedavi ettirmedin mi? Bir şeyler yapman lâzım. Eli kolu bağlı durulmaz ki!...

Acı acı güldü :

— Sebepler ortadan kalkmazsa neticeler değişir mi? Tedavi ettiriyorum. O ev, o gıdasızlık, o kötü yaşayış... Yeniden başlıyor hastalık!

Haklıydı. Yüreğim burkuluyordu ama, ne işine yarayacaktı?...

Gene yazıp yazmadığını sordum.

— Yazmıyorum -dedi.

— Niçin?

— Yazmak için huzur ister, masa ister, kâğıt kalem, yazmayı düşünebilecek kafa ister -dedi-. Şimdilik yaşıyorum...

— Masa ister dedin. Ne oldu o uzun bacaklı masa?

İçini çekti :

— Yatak, yorgan, tencere, saanla birlikte...

— Evet?...

— Satmıştım!... -Sonra cebinden bir tomar kâğıt çıkardı- : Hayatın enteresan bulduğum yanlarının notları!...

— Okusana...

— Ne vaktim, ne hevesim var buna. Şayet bir gün bu hevesi bulursam...

Kalktı, geldiği gibi ağır ağır, tırmanmağa koyuldu yokuşu.

O KADIN

Haliç vapurlarından birinin en alt aynalı salonundaydım. Önümde kocaman ayna. Sağımda, Haliç kıyılarını, hırçın donlzl gören geniş pencere.

Salon kalabalıktı. Bütün sıralar omuz omuza. Bir an, can sıkıntısıyle önümdeki aynaya gözlerimi tam çevirmiştim ki, iri, simsiyah bir çift göz! Öylesine tatlı, öylesine davet edici biçimde bakıyordu ki... Şaşaladım ama içime de şüphe düştü : Bakalım bana mı bakıyordu?

Tam da arkamdaki sırada oturmuştu. Siyah başörtüsü, lâcivert mantosu... fakat hayır, o bu biçim giyinmeyi âdet edinmiş bir kadın olamazdı. Bu başörtüsü, manto iğreti duruyordu onda. Gözleri, yüzü, bakışı, duruşu... Böyle giyinen kadınların gözleri, bakışı, duruşu, kibarlığı değildi. Böyle giyinen kadınlar daha çok taşradan yeni gelmiş, ya da Haliç kıyılarında oturan, Beyoğlu'na bile kolay kolay çıkmayan, kabuğuna çekilmiş kadınlardır. Bunda «Ben o kadınlardan değilim. Ben bambaşkayım. Bende göründüğümden ayrı bir kişilik var. Bakma böyle giyinmişliğime...» demek isteyen bir şeyler vardı.

Bakışlarımız aynada boyuna karşılaşıyordu.

Kalkmak, yanına geçmek, onu bir yerlerden mi

tanıdığımı sormak, tanımıyorsa bile tanışma kapısı açmak... ama hayır, çiy kaçardı. Ondan değilse bile, çevreden. Kalın kaş, palabıyık, aksi suratlarla dolu çevremin bunu hoş karşılamayacağını biliyordum. Hiç bir şey lâzım gelmeyebilirdi ama, yanında oturan o kaba saba adam kimdi? Ya karısıysa? Neden olmasın? Herif domuzuna zengindir. Anadolu'nun bilmem neresinde celep, bakkal, tüccar falan. Kadın da ailesinin bir tek kızı. Adam babasına binlikleri gösterince hemencik razı olup nikâhını kıydırmış olabilirdi pekâlâ. Nikâh başka, sevgi, hele aşk başka. Herifin ardına takılmış; ama onu hiç mi hiç sevmemiştir. Belki de aynı mahallede oturdukları bir sevgilisi vardı. Geceleri oğlan mahallenin sırtını döndüğü bir harabede onu beklerdi de, genç kız babasını, annesini uyuttuktan sonra yavaşça yatağından kalkar, giderdi. Sevişirlerdi, domuzuna sevişirlerdi. Oğlanın fakirlikten başka bir suçu yoktu. Bir gece karlar lapa lapa savrulurken işledikleri «tamiri imkânsız» suç yüzünden annesi döğünmüş, çırpınmış, aksi babasına sözgeçirmeğe çalışmış, fakat kalın kafalı herif dinlememiştl: «Öldürürüm, gene de o haylaz oğlana vermem!»

Bakışlarımız gene karşılaştı.

Evet evet, mutlaka böyleydi bu. Bu genç, bu son derece güzel kadının hayatında buna benzer bir serüven vardı, mutlaka. Adam vermem de vermem diye dayatınca, kız tentürdiyot içmiş olabilirdi. Mide sancıları, feryat, figan. Sonunda baba'nın öfkeli sesi. İlk yardım arabası. Gecenin içinde uzanan bomboş caddelerde arabanın yıldırım hızıyle gidişi. Hastahane. Sedyeyle yukarı taşınış. Güler yüzlü doktor. Güler yüzlü doktorla yalnız kalış. Ağzından midesine indirilen lastik boru. Midesinin yıkanışı, sonra da kendine gelerek doktorun sorularını cevaplayışı :

«— Seni çapkın seni.. söyle bakalım, neden içtin tentürdiyotu?»

«— Yaşamaktan bıkmıştım!»

«— Bu yaşta ha? Seni yaşamaktan bıktıran sebep neydi?»

Söyleyemez, ah söyleyemez. Babasının nefret ettiği o genç adamın karısı olduğunu nasıl söylesin. Babası, babasının şerefi, akrabalar, uzak yakın dostlar, uzak yakın dostların kafa kafaya verip yapacakları dedikodu? Hele amcasının çirkin, bıyıklı, evde kalmış kızı? En çok da o!

«— Ha? Sebep neydi?»

«— Hiiç..»

«— Ben biliyorum ama!»

«— Ne?»

Doktorun laf olsun diye atışını nereden bilecek? Buna tıpa tıp bilmek değil de, on altı yaşındaki bir kızı tentürdiyot içmeğe sevkeden şeyin ne olabileceğini kestirmek için doktor olmağa bile lüzum var mı?

«— O çocukla... ha?»

«— Hangi?»

«— Komşunun oğlu?»

«— Hayır hayır, komşumuz değil!»

«— Ya?»

«— Bizim mahallede oturmuyorlar..»

«— Ama sevişiyordunuz değil mi?»

«— Amaaan..»

«— O gece, size geldiydi değil mi?»

«— Hayır!»

«— O halde sen onlara gitmiştin?»

«— Gitmedim!»

«— Peki nerde?»

«— Babam duymasın. Sonra beni öldürür!»

Bileğini tutmuş olabilir:

«— Aramızda bir şey. Şayet böyle bir yaramazlık geçtiyse aranızda, korkma, ben tamir ederim.»

Umut, umutla doktora bakan gözler:

«— Sahi mi? Sahlden tamir edebilir misiniz?»

Doktor her şeyi anlamış olabilir. Ertesi gün babasını, aksi babasını bir kıyıya çekip durumu kısaca

anlatır ve kızı sevdiği oğlana vermekten başka çare olmadığını söylemeğe kalmaz, aksi baba dayatır:

«— Onu lokma lokma eder gene de o serseriye vermem!»

Zaten doktoru da daha fazla ilgilendirmez. Baba asık yüzüyle dükkânına döner, kendi gibi celep mi, bakkal mı, tüccar, müteahhit mi her neyse, kaç vakittir akraba olmaktan söz açan kırk beşliğe «peki» der. Ortada binlikler döner. Para su gibi harcanır. Gelinlik, sedef kakmalı nalın, sarısı pırıl pırıl hamamtası, hamam havluları, kat kat, renk renk kumaşlar, tuvalet takımı, düzünelerle çorap, gene elbiselikler, gene top top patiskalar, salaşpurlar alle bezleri, incik boncuk.

Vapur köprüye yanaşmıştı. İndik. Mahsustan ağırlaşarak önüme düşürdüm onu. Farkında gibi gülümsüyordu. Az önce vapurda yanıbaşında oturan adam ayrılıp gitmişti. Demek yapayalnızdı.

Köprü merdivenini çıktık. Karaköy. Dolmuş durağı. Beni yanında görünce gene gülümsedi, ya da bana öyle geldi. Durakta ikimizden başka kimse yoktu.

— Siz de Galatasaray'a mı?

Heyecanlandım:

— Evet. Siz?

— Ben de ama, çok bekliyeceğiz galiba?

— İsterseniz taksiyle çıkalım?

Yadırgamadı. Güldü. Yavaşça sordu:

— Bu fedakârlık niçin?

— Sizin için -dedim.

Bunu da yadırgamadı:

— Sahi?

— Değmez mi?

— Bilmem. Çoktandır unuttum bunu da, hoşuma gidiyor.

— Beni şaşırtıyorsunuz.

— Niçin?

— Sizin için böyle değil, çok büyük fedakârlıklara seve seve katlanılabilir. Taksi.

Kocaman, kapkara, pırıl pırıl bir taksi durdu. Girdik. Araba hareket etti.

Gözgöze geldik:

— Devam edin -dedi.

Arabanın içi kuvvetle şanuvar kokmağa başlanmıştı:

— O kadar güzelsiniz ki -dedim-. Evli misiniz?

— Bırakın şimdi bunu. Bir yerlerde bir şeyler içebilir miyiz?

— Emredersiniz!

Çeyrek saat sonra, İstiklâl caddesi üzerindeki sokaklardan birindeki küçük ama şık bir içkili lokantada karşılıklı oturuyorduk. Küçük yeni rakı, kırmızı turp, pancarla işli, rendelenmiş havuçla garnili yeşil salata. Dumanı üstünde ızgara cığer falan.

— Bana gözlerimden bahsedin Allah aşkına -dedi.

Üçüncü duble.

— Demek gözlerim çok güzel?

— Çok ama, maceranızı merak ediyorum!

Elindeki kadehi masaya sertçe bıraktı:

— Maceram mı? Beni tanıyor musunuz yoksa?

— Yoo, hayır.

— O halde? Ne biliyorsunuz bir maceram olduğunu? -Peçeteyi atıp kalktı-: Evet, o kadınlardanım ve şimdi tahmin edebileceğiniz yere gidiyorum: Abanoza!

GÂVUR

Otobüs terü tenhaydı. Ben, arka kapının yanında, sırtımı otobüse dayamış, kimbilir ne düşünüyordum. Biletçinin ordaysa bir un çuvalı sıkılığında, koca bıyıklı bir adamla kızı olması mümkün genç bir kadın, dikllyorlardı. Kadın güzel değildi ama, babası, belki de kayınbabası olan adam onu gene de çevreden kıskanıyordu. Adamın çevreye bakışları öfkeliydi. Beride paldır küldür şakalaşan iki öğrenciye fena içerlediği belliydi. Öğrenciler farkında bile değillerdi. Zaten ne çevreyle, hele ne de un çuvalı sıkılığındaki adamın yanındaki kadınla ilgiliydiler. Okul, okulda öğretmen, öğretmenler, sınıf arkadaşları üzerine şakalaşıyor, biraz nümayişle gülüyorlardı. Un çuvalını hatırlatan adamı da kızdıran buydu. Neden şakalaşıyor, niçin paldır küldür gülüyorlardı? Kimbilir, belki de gülmeleri kendilerineydl. Çaktırmadan onunla alay ediyor olmalıydılar. Birkaç kez homurdandı. Kadın, anlayamadığım, ama yatıştırıcı olduğu belli bir şeyler söyledi. Hatta kolundan çekmek istedi otobüsün ön kısmına. Adam Inat mı inat, kımıldamadı bile. Hatta kolundan çeken eli, kadının elini sertçe itti.

İşte anlatacağım olay tam o sıra meydana geldi: Otobüs, birden önüne çıkıveren bir taşıta çarp-

mamak için çok kuvvetli bir frenle zınk diye, anîden durunca, un çuvalı, top ağzından fırlamış bir güllе gibi geldi, bana çarptı. Az kalsın sırtımla dayandığım yerde yamyassı olacaktım. Bereket elimle korudum kendimi. Bu, yanî kendimi elimle korumam adamın canını sıkmış olacak ki, çok bozuk bir Türkçeyle:

— Ne itiyorsun be? -diye bağırdı.

Şaşırmıştım. Adam anî frenle bir top güllesi gibi üstüme gelmiş, bense ellerimle kendimi korumuştum ki buna elbette hakkım vardı. Üstelik ayağıma da basmıştı.

Herkes daha çok da bana bakıyor, gülüyordu.

— Bana mı söylüyorsun?

— Hayır, babana!

İyice şaşırmıştım. Çevremdekilerin gülmesiyse kahkaha halini almıştı.

— Ulan hıyar, -dedim ellmde olmayarak-. Hem geldin bana çarptın, ayağıma bastın, hem de...

Hışımla üstüme yürüdü:

— Selâvat getir, selâvat getir ulan!

Kocaman yumruğunu havaya kaldırmıştı. Bileğinden yakalayıp ittim. Kızı ya da gelinlnin yanına geri geri gitti. Büsbütün içerlemiş olacak, yeniden saldırdı:

— Selâvat getir ulan, selâvat getir!

Benim de tepem iyice atmıştı:

—Ulan babandır, kereste! -dedim.

Bu arada kızı, ya da gelini olan kadın yanımıza gelmiş, yalvarıyordu:

— Rica ederim uymayın, n'olursunuz..

Neden uymayacaktım? Deli miydi yoksa?

Sordum:

— Hayır, -dedi-. Deli değil ama..

— Deliyse akıl hastahanesine yatırınl

Okullular da gülmeyi bırakmış, yanımıza sokulmuşlardı. Bana hak verlyorlar, bana hak verilmesiyse un çuvalını çıldırtıyor, ha bire üstüme yürüyerek:

— Selâvat getir! -diye bağırıyordu.

Bir ara ellerini arkasına koyarak gene karşıma dikildi:

— Müslüman değil misin sen? -diye sordu.

Kızdırmak için:

— Hayır, -dedim-. Değilim..

Bunaysa küplere bindi:

— Değil misin? Değilsin ha? Hem gâvur, hem de bir müslümana kafa tutuyor.. -Döndü, otobüsün pek az halkına-: Ne duruyorsunuz? -diye bağırdı-. Allahını seven vursun!

Kadıncağızın peçesiz yüzü renkten renge giriyor, pelerini savruluyor, yalvarıyordu:

— Uymayın, nolursunuz uymayın!

Uymamak elde değildi ki. Dilediğiniz kadar uymayın. Adam durup durup şahlanıyor, kocaman yumruğunu kaldırarak saldırıyor, bas bas bağırıyordu:

— Allahını seven vursun!

Kanunlar başka dinden bir vatandaşın dövülüp hele öldürülmesine müsalt olmadığından mı, yoksa adamın saçmalığına uymayıştan mı her nedense, hiç kimse yerinden kımıldamadı.

Un çuvalı buna da çıldırdı:

— Ne duruyorsunuz be? Vursanıza be? Öldürsenize be gâvuru!

Elimde olmayarak:

— Bırak onları, sen kendin vursana -dedim-, sen kendin öldürsene!

Yeniden üzerime gelmiş, yumruğunu gene tepeme hışımla kaldırmıştı. Gerçekten kalın, sağlam bileğini sımsıkı tuttum:

— Sen müslüman mısın?

Yatışır gibi oldu. Gözlerinin akları pembeleşmişti:

— Elhamdülillâh -dedi.

— Madem müslümansın, söyle bakalım: İslâmın şartı kaç?

Sağ elimin içindeki bileği gevşeyiverdi, kolu düştü:

— Ha?

— İslâmın şartı kaç?

Bomboş gözlerini çevrede dolaştırdıktan sonra kızı mı, gelini mi her neyse ona döndü:

— Kaç? -diye sordu.

— Bak -dedim-. İslâmın şartının kaç olduğunu bilmiyorsun, sonra da müslüman geçiniyorsun..

Şaşkın, yenlden baktı yüzüme:

— Sen gâvursun, -dedl.

— Farzet gâvurum. Sen müslümansan söyle İslâmın şartı kaç?

Öğrencilerle bir kısım yolcular çevremizi merakla almışlardı. Gerçekten de alınmayacak gibi değildi. Un çuvalına göre «Gâvur» olan blrl, blr «Müslüman»a sorular soruyordu İslâmın şartı üzerlne.

— Cevap ver -dediler

Bomboş gözleriyle onlara baktı teker teker:

— Vermiyeceğim -dedi.

— Niçin?

— Gâvur o!

— Canım sana ne? Sana İslâmın şartını soruyor Müslümansan, blliyorsan cevap ver!

— Vermiyeceğim. Gâvur o!

İri, kemikli başı, akları gittikçe kızaran kocaman gözleri, un çuvalını hatırlatan sımsıkı gövdesi.

Yeniden sordum:

— İkindi namazı kaç rekât?

— Söylemiyeceğim.

— Öğle namazı?

— Söylemeyeceğim.

— Yatsı? Teravih?

İyice şaşalamıştı. Çevredense boyuna sıkıştırıyorlardı:

— Cevap ver cevap!

— Yoksa asıl sen mi müslüman değilsin?

— Bilmiyor ki söylesin!
Biri:
— Gâvur, -dedi.
Sertçe döndü adama:
— Ben? Ben ha?
— Değilsen cevap ver sorusuna..
— Vermiyeceğim.
— Niçin?
— Gâvur ol
İşin iyice suyu çıkmıştı. Okkalı bir selâvat getirdim. Yüzüme yaban yaban baktı. Bana öyle gelmişti ki, adam selâvat da bilmiyordu.
— Sen de getir bakalım!
Şaşkın:
— Ne? -dedi.
— Selâvat!
Omuz silkti:
— Getirmeyeceğim..
— Neden getirmeyecekmişsin? -diye sordu biri.
Çenesiyle beni işaret etti:
— Gâvur ol
Bereket, otobüs duraklardan birinde durmuştu. Ayıldım: İneceğim, inmem gereken duraktı bu. İndim. Bir de baktım un çuvalıyle kızı ya da gelini olması gereken kadın da indi. Onlarla uğraşmak niyetinde değildim. Her şey otobüste kalmıştı, kalmalıydı ama öyle olmadı. Kızı, ya da karısı olduğunu sandığım kadın onu sokaklardan birinin başından yolcu etti:
— Burdan doğru git, ta karşıda, sağdaki pembe evin yanındaki kapı. Oldu mu?
Ne «Oldu» dedi, ne de «Olmadı». Bir robot gibi daldı sokağa, ardına bakmadan çekti gitti. Kadın tatlı tatlı gülerek yanıma sokuldu:
— Asıl kendi gâvur, -dedi-. Boşuna nefesinizi tükettiniz!
Şaşırmıştım. Anlattı: Meğer bu yakınlarda Balkan'lardan göçmen olarak gelmiş. Komşusuymuş. Ka-

dıncağız sevabına kızının evine getirmiş!

— Gâvur denmeslnden korkuyor. Önüne gelene gâvur diye patırtı eder, dayak yer! Bir de korkaktır ki, bilemezsiniz...

VİLİSPİT

Eskiden bisiklete «Vilispit», ya da «Vulispit» dendiğini bilmem bilir misiniz? Bizim Adana'da «Cansız at» da derlerdi, doğrudan doğruya «Teker» de. Ama benim bugün sözünü etmek istedlğim şu bildiğlmlz «Bısıklet» değil, sarhoşluğun «Zom» karşılığı «Vıllspit»lik!

Eskiden ünlü romancı Mahmut Yesari'yle, yazar dostumuz Naci Sadullah, merhum Hüseyin Şehsuvar'ın filan akşamcılık yaptıkları Çemberlitaş'taki Ermeni'nin dükkânı yanındaydı sözünü edeceğim şaraphane. Kirden kararmış sözüm ona beyaz tül perdeler geriliydi sokağa bakan camlarında. İçerden bakılınca dışarısı görülüyordu ama, dışardan bakılınca içerisi... hayır. Zaten istenen de bu olmalıydı. Malum ya: «İbadet de gizli, kabahat dal»

Kalın bir cigara dumanı. Duman sanki deniz, insanlar denizde sağa sola yalpalıyorlar. Taa yukarlarda irice, tozlu bir ampul. Duvarlarda taş basma resimler: Arabın Intikamı, Dumlupınar, İnönü zaferlerimizin kalpaklı komutanları, toplar, esir alınmış Yunan askerleri.

Cigara dumanından denizde herkes eliyle, koluyle konuşuyor. Herkes, ama herkes. Dinleyen yok!

Bir ara kalın bir ses kalabalığın üzerinde yükseldi:

«Hayâl oldu o demler
O tatlı eğlenceler!

.....»

Şarapçının hiç şakası yok. Öfkeli bir sesle:

— Keeeees! -dedi.

Şıp kesildi. Belli ki şarapçının müşteriye eyvallahı yok. Zaten tamı tamamına bir mahzen burası. Derme çatma raflar diyelim, meze filan hak getire. Marmara şarabının şişesi üç teklik. Dışardan gelirken, fıstık, köfte, ekmek, ya da turşu getirmişsen şarabına meze yaparsın, getirmemişsen yumruk mezesi. Şişede elli kuruş kazanan şarapçı bir de mezeni düşünecek değil ya!

Evet, Marmara şarabı, mezeli mezesiz, içiliyor. Şarkıya gazele kaçmadan, hiç dinlemeden konuş konuşabildiğin kadar. Her şey pesten olacak. Başkalarının dalgasını bozmayacaksın. Üst perdeye çıktın da milletin dalgasını bozdun mu, şaraphane yasasına aykırı kaçıyor, şarapçı hemen:

«—Hööööt!»

Arı kovanı gibi uğultulu içerisi.

Cigara dumanından denizde yüzüyor Insanlar!

Herkes konuşuyor!

Bir ara:

— Alacağın olsun ulan hergele!

Tizden, öfkeli, sarhoş bir sestir bu, şaraphane yasasını ihlâl etmiştir. Şarapçı tabiî hemen:

— Keees!

Kesiyor. «Devri sabık»tan müddever bir tip. Kara bıyıklı, ince, uzun. İsa peygamber yumuşaklığında bir yüz. **AŞK-I MEMNU**'lar, **ZAVALLI NECDET**'lerden süzülüp çıkmış sanki. Ya da belki Celâdet Nâzım'dan bir kıt'a:

«—.....

Kalbimde bir seda bana, ey genç saadetin

Mahvoldu, der, fakat yine bir lâhza isterim
Bakmak, alevli gözlerle yanmak ve inlemek
Ölmek ve sonra ruhumu tenhada dinlemek...»

Köşkler, yalılar, çeşmi bülbüller, lândolar, erganun, grup, yağmur, hayır rahmet...

Ben bunları düşünürken o gene parladı:

— Alacağın olsun ulan hergele!

Sonra birden bir şangırtı. Şarap şişesi yere düşmüş, betonda kırılmıştı.

Şarapçı tezgâhı ardından fırlayacak gibi şahlanarak:

— Ne oluyorsun ulan pis bıyık, kaşıntın mı tuttu?

O «Devri sabıktan müdevver», o, insana matemi, veremi, ölümü, rahmeti, Celâdet Nazım'ların ağlayan şiirlerini hatırlatan romantik genç adam bir an sanki yele yele, köpük köpük şahlandı. Şarapçıya baktı baktı, sonra yılmışçasına gerileyip eski derviş haliyle elini göğsüne koydu, boyun kırdı:

— Sana eyvallahım var Memet âbi... Ama o kodoşl

— Sıssssstl

— Sana eyvallahım var dedim!

— Anladık..

— Ama o!

Yerinde duramıyordu. Şarapçı tezgâhından hırsla geldi, iyice sokuldu. «Vilispit» de şafak atmıştı:

— Vur -dedi-. Tokatla beni, al ayaklarının altına.. sana ey...

— Ulan kessene!

— Sana eyvallahım...

— Kessene ulan!

— O kodoş, alacağı olsun o kodoşun!

Şarapçı, müşterilerinin gülüşmesine mi içerledi ne, Villspit'i yakasından sımsıkı tuttu:

— Sen şu şarapların manglzini tosla bakalım!

— Ama o kodooş...

— Manglzi tosla ulan!

— Alacağı olsun o kodoşunl

— Manglziiiiiii!!

Şarapçı bir itti, Vilispit küüüüt, yerde:

— Sana eyvallahım var Memet abi, ama o kodoş!

Şarapçı yakasından tutmuştu gene, sürükleyerek dışarı çıkarırken hâlâ:

— Sana eyvallahım var -diyordu-. Ama o kodoş!

Şaraphane çabucak eskl halini alıverdi. Sağımda biri:

— Paşa! -dedi.

Bu yandan biri düzeltti:

— Paşa'dan blr önce, zom!

Daha yaşlı bir başka beyaz bıyıklı:

— Vilispit -dedi-. Henüz Vilispit. Paşalık zomdan önce gelir. Zom, paşalığın da bir rütbe yukarısıdır!

İYİ İNSANLAR

Her gün değilse bile çokluk uğradığım kahvelerden birinde tanımıştım. Ufak tefek, cıvıl cıvıl bir çingene. Elliyi aşkın. Torun sahibi. Pabuçlarımı boyarken boyuna anlatırdı: Devirlerin değiştiği, geçimin zorlaştığı, ekmeğin arslan ağzında oluşu, yedi başlı devlerin tuttuğu kaynaklar gibi bilinen şeyler.

Bugün ona aynı kahvede karşılaştık. Her zamandan, bilhassa iyi havalarda olduğundan çok başka karşıladı. Yerden temennalar, hatırı şerifimi sormalar, vazifeslymiş gibi ne içeceğimi sorup ocağa seslenişler...

Bütün bunlar havanın kapalı oluşundandı. Yağmur yağdım yağacak. İnsan böyle bir havada pabuç boyatmanın lüzumsuzluğunu düşünebilir. Onunsa buna tahammülü yoktur. Küçük iki kızı, işsiz oğlundan başka, bilmem nerede askerliğini yapan büyük oğlunun karısıyle iki çocuğu ekmek bekliyorlar. Maşa, ızgara, fal'la ilgileri olmadığından, minnacık kundura boyacısının yolunu gözlüyorlar akşamları. (Bilmem yalan, bilmem doğru.)

— Boya bakalım!

İştahla fırladı. Boya sandığını kaptı, sevinçle gıoldı. Sanki dünyaları ona vermişim. Kenarları kırış

kırış gözlerinin bebeği, elâ elâ gülüyor. Gömü bulmuş gibi.

İşe girişmeden önce sıkı bir besmele çekti. Bir duayı pıtır pıtır okudu, sonra da kahve ocağındaki irl yarı ocakçıya öfkeli bir nazar fırlatıp, bir sır verircesine:

— Ocakçı senden borç para isterse sakın verme! -dedi.

Ne alâka ne dava!

Sebebini sordum. Anlattı: Bir hafta önce bir lira borç almış, hâlâ vermemiş!

— Ya veremiyorsa? -diye sordum.

Şöyle bir tarttı:

— İyi ama, rakı içer! -dedi.

— Sen içmez misin?

— Allah onu bana sormaz. Ağzıma koymadım hayatımda!

— Cigara?

— Cigara da.

Ocakçıyı da en az onun kadar tanıyorum. Elli civarında, hâlâ genç. Bulsa, küçük bir kuzuyu tek başına haklayabilir, yarım kiloluk bir şişe rakıyı temizledikten başka üstüne bir o kadar da tatlı yuvarlayabilir. Böyle söylemişti bir gün: «Bakma dişlerimin sağlamlığına. Yiyecek bulamadıklarından alıştılar tembelliğe!»

Boyacı işini bitirip başka müşteriler kovalamaya gittikten az sonra ocakçı geldi:

— Ver bakalım şu Bafra'yıl

Paketi uzattım, aldı bir tane. Kahırlı kahırlı yaktı.

Sordum:

— Deryada gemileri batırdın gene galiba?

Yanıma iliştl.

— Gün günden beter gelir be yahu, ne olacak halimiz? Geçende bizim Köroğlu'yu götürdümdü doktora. İğne verdiydi. Cahil kadın, semtte vurdurmuş bir iğneciye. İğne paslıymış. Yapmış apse. Azmış mı

yara sana? Oldu mosmor. Yatamaz sabahlara kadar sancıdan. Çocuklar ağlaşır. Alır kaçarım sabahları başımı evden, doğurtmam günü üstüme. Bir şey değil, uçan kuşa bile borçlandım be yahu! Karşı masalardan birindeki bir müşterinin pabucunu boyayan Çingeneyi işaret etti-: Bu zavallı adama bile borcum var. Bilirim kalabalık başı, havalar yağmurlu, işler kesat, bilirim ama ne yapayım be yahu? Alırsın günde beş liracık. Otursun Beykoz'da. Yersin içersin. Yeyip, içtiğin de ne? Yarım ekmek, yoğurt, peynir, çay...

— Rakı?

Yüzüme tuhaf tuhaf baktı:

— Küfür mü edersin be beyim?

Çağırdılar, kalktı gitti.

Gök kararkça kararıyor, sarktıkça sarkıyordu. Az sonra korkunç bir gürleme. Arkasından yağmur boşandı.

SAKA

Bizim mahalleye henüz Terkos verilmedlği için, evlerin sularını «Saka»lar taşıyor. Bu yıla gelinceye kadar mahallede bir «Saka derdi» yoktu. Yahut hayır, vardı da ben farkında değildim belki. Ama hiç sanmam, yoktu böyle bir dert. Olsa niçin bana kadar gelmesin?

Her ne hal ise, mahallede kadınlar, kahvede erkekler hep bu sakalardan şikâyetçi.

Bizim saka, ufak tefek bir delikanlı. Başında lâciverdi solup mora çalmış bir lise kasketi, halim selim.. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz, kimsenin keçisi koyunuyle Ilgili değil, kendi halinde. Çocuklar pencereden seslendiler mi, peki makamında başını sallar, sonra da su tenekeleri yüklü eşeğini önüne katıp gelir, kapıyı uslu uslu çalar, suları boşaltılacakları yerlere boşaltır.

Dün mahalledeki kahveye çıkmıştım. Çayımı yudumlarken, yanımdaki masada hararetli bir konuşma. Kulak verdim: Mahallenin sakaları üzerine. Öyle atıp tutuyorlar ki...

Kısa boylu, daz kafalı komşu öfkeden mosmor:

— Tenekesine on beş kuruş veriyoruz yahu! -diyor-. Çeşme iki adımlık yerde. Öyle olduğu halde nazlanıyor hergele!

Upuzun, kupkuru bir başka komşu başını sallıyor:

— Sen on beş veriyorsun tenekesine, ben yirmi.

Konuşma umumi bir hal alıyor:

— İstersen otuz ver, getirmiyorlar!

— İki arkadaş bunlar, mahalleyi aralarında taksim etmişler..

— Canlarının istediğine götürüyorlar!

— Hayır birader, yabancıya taşıtalım dersin ona da müsaade etmezler!

— Yaa, ne demezsin birader?

— Tröst kurmuşlar aralarında!

— Bunların haddini bildirmeli!

— Mahallenin suyu onların keyiflerine bırakılamaz!

—

—

Konuşma uzayıp gidiyordu. Derken sakaların namussuzluğundan, vicdansızlığından, Hasan Hüseyin düşmanlığından bahsedildi. Sonunda sakaları boykota karar verilmişti ki, ilso kasketli saka kahve kapısında görünmesin mi?

Başlar bir an ona çevrildi, kinle, nefretle, gazeple bakıldı.

Şakacı garson:

— İşte geldi -dedi-. Nedir senin elinden çektiğimiz oğlum?

Saka hayretle bakıyordu:

— Ne olmuş?

— Mahalleli aleyhinde zabıt tutacak haberin olsun!

— Niye?

— Canının istediğine su veriyor, istemediğine vermiyormuşsun!

Elleri arkasında, boş masalardan birine yürürken bir an durdu:

— Keyif benim değil mi?

Mahalleli hışımla arkasından cevapladı:

— Keyif eşşekte olur, eşşoğlu eşşek. Mahallenin suyu senin keyfine kalır mı?

— Ağzınızı bozmayın. Babamın oğlu değilsiniz ya! Kendi suyunuzu kendiniz taşıyın!

— Taşıtıyoruz, niye bırakmıyorsun?

— Bırakmam tabiî. Ben bu sakalığa kaç lira verip girdim biliyor musunuz? Bin beş yüz lira, tam bin beş yüz! Hem de çatır çatır saydım paraları...

İzah etti: Kendisinden önceki sucudan sakalığı parayla satın almış.

Sonra:

— Siz sizsiniz ben ben -dedi-. Ne kafa tutuyorsunuz?

Şakacı garson ensesine bir tokat attı:

— Yaşa lan Keko, demokrasi var desene. Siz sizseniz ben de ben desene!

Masaya geçtl, sigarasını yaktı, garsona emretti:

— Yap bir demli çay!

KÂHYA

Yakınlardaki bir radyo, akşamın yedisinde başlayıp sekize kadar sürecek olan «Reklamlar geçidi» programında Muzaffer Akgün'ün yanık bir ezgisini yayıyordu.

Sağdaki büyük bir yapının gölgesindeyse yediden, on, on bir yaşına kadar çocuklar, toz toprak içinde çift kale oynuyorlardı. Yahut da oynamağa çalışıyorlardı kocaman bir naylon topla. Naylon topun ardında kıyametler kopuyordu üstelik. Bağırıp çağırmalar, küfürler, heyecan; toz bulutları, «Goooool!!!» sesleri.

O, bütün bunlara kıyıdan, hasret dolu gözleriyle bakıyor, arada kendi kendine heyecanlanıyordu. On yaşlarında ya var ya yoktu. Esmer ayakları yalındı. Kış, yaz, okul saatleri dışında semtteki kâhyaya yamaklık yaptığını, babasının bir kötü kadınla geçen yıl savuşup gittiğini, annesinin Mahmutpaşa'da tuzcunun yanında, ablasının da Cibâli tütün fabrikasında çalıştığını biliyordum. Oysa okuyordu. Hem okuyor, hem de kâhyaya yamaklık ediyor, kazandığı paralarla defter, kalem alıyor, yaşlı annesine, tüberkülozlu ablasına yük olmamağa çalışıyordu. Birinde eşelemiştim. Büyüdüğü zaman kaptan olacağını, bütün dün-

yayı ancak bu sayede gezip dolaşabileceğini söylemişti. Şimdi top oynayan kendi akran çocuklara bakarken heyecanlanışı dikkatimi çekmişti, sokuldum yanına. Öylesine kaptırmıştı ki oyuna kendini, beni geç fark etti, fark edince de toparlandı:

— Vay abi, sen misin?

— Hayrola? -dedim.

— Bakıyorum be abi. Şu santrforu görüyor musun? Hiç iş yok. Ben olsam... üç metreden topu kaleye sokamadı!

Neden oynamadığını sordum.

İçini hasretle çekti, grl bebekli gözleri bulandı. Yalın ayaklarına baktı.

— Ayakkabım yok.

— Onlardan çoğu da ayakkabısız..

— Ayakkabısız amal, ayakları sakatlanınca doktora götürecek babaları var onların!

— Senin de annen?

Gene içini çekti:

— Kadın hasta hasta çalışıyor tuzcuda. Bir de benimle ml uğraşsın. Sonra zaten aksinin biri tuzcu. Top oynar, ayağımı sakatlarsam annem beni doktora götürmek zorunda kalacak. İşe gidemeyince adam anneme hemen yol verirl

— Ablan?

Gene içini çekti, hem de «Amma da halden anlamazmışsın!» dercesine.

— Ablam kendi hastalığını bile tedavi ettlremiyorl

Radyoda «Reklamlar geçidi».

Kocaman yapının gölgesindeki çocukların toz toprağa karışan çığlıkları.

Küçük kâhyanın her şeye rağmen oyuna dalıp dalıp giden, oyuna hasret, çocuk gözleri.

DÜMENCİ

Sabahın çok erken saati.

Beyoğlu'nda, İstiklâl caddesinin kaldırımlarından birindeyim. Önümden işçi kadınlar, kızlar, yaşlı erkeklerle çocuklar akın akın geçiyor.

Birden yanıbaşımda bir ses:

Moda, anam avradım olsun modaa!

Dönüp bakıyorum: Gömlek kolları dirseklere kadar sıvalı, ince, uzun boylu biri. Bacağındaki pantolonun paçaları tiftiklenmiş, grisi nerdeyse beyaza dönmüş. İşçi kalabalığına bakıyor yılışık yılışık. Daha çok da kadınlara, kızlara.

— Aaah ah Aspasiya.. Ulan vazgeçtik, her şeyden vazgeçtik anladın mı, bir kallmera da mı yok?

Yılışık yılışık bakınırken, gözü bana takıldı. Gözlerinden biri kör. Ya da, sol gözüne baştan başa mahviye çalan ak bir kâğıt geçirilmiş.

Yanıma sokuldu:

— Afedersiniz, ateşiniz var mı? Yâni ya sipsi..

Kibritlmi uzattım. Aldı, cigarasını yakıp geri verdi:

Mersi abiciğim..

Sonra yanıma az daha sokuldu:

Bu devirde -dedi-, cebinde mangırın olmasın

isterse. Yeter ki façan düzgün olsun. Façan benimki gibi mi, bırakl

Cigarasından duman aldı, karşı sıradaki yüksek apartmanlara salıverdi.

Karşı sokağa etli butlu bir kadın giriyordu.

O, yâni az önce benden kibrit alıp cigarasını yakan:

— Tanır mısın şu gideni? -diye sordu.

Tanımıyordum:

— Yoo.

Sağlam gözünü kırptı:

— Motordur!

— Ne demek o?

Acı acı güldü. Evet acı acı:

— Yâni o biçim.. Bir kocası vardı, elmas anam avradım olsun. Montördü be! Mangır demetle. Derken, kocasının üstüne parlak bir oğlanı sevdi, şimdi çamaşırcılık yapıp oğlana yediriyor!

Peki ama bana neydi?

O, ardını getiriyordu sözlerinin ha bire:

— Bu kadınların dinine donuna güven olmuyor be âbi. Benim Aspasiya meselâ.. On dört yaşındaydı okula gidip gelirken. Yok, yoksul. Yemez yedirirdim, giymez giydirir. Dünyayı ona ben öğrettim. Tak, alır götürürdüm Boğaz'a, balık lokantasına, tak Beykoz'a paça yemeğe. Ne bileyim, yemez yedirir, giymez giydirirdim işte. Yalnız ona mı? Evde kalmış kupkuru bir teyzesi vardı anası, babası, dedesinden başka. Ya haminnesi? Akşam olmaz mı, koynum koltuğum yiyecek dolu. Tak, düşerdim evlerine. Beni kapıda karşılarlardı. Ben de böyle değildim o zaman tabî. İşlerin Allah Allah zamanı...

Bütün bunlardan evet, bana neydi?

Ama o, açık kalmış bir musluk, suyu kesik bir musluk gibi hırıldayıp duruyordu. Konuşmuyor, gerçekten de hırıldıyordu:

— Kendim meslek sahibi değilimdir ama, elim-

den her iş gelirl Neden? Çok pratiğimdir. Babam da benim gibiydi. Yahut estafurullah, ben de babam gibi. Sokağa bir çıksın, iş icat ederdi şerefsizim. Musluk, elektrik, buz dolabı, çamaşır makinesi, saat, radyo, pikap, teyp... ne çıkarırlarsa önüne. Ben de. Önüme ne çıkarsa tâmir ederim ama, üzücü, yorucu iş bu işler. Bu dünya'ya rahatça yaşamağa geldik âbim anladın mı? Çalış çalış, boktur işin. Derken, baktım evlerde musluk, baca, saat, buz dolabı tâmiri derken, daha esaslı tâmirler varl Çaktın mı?

Hiç bir şey anlamamıştım:

— Yoo..

— Ev kadınları içinde çoğu o biçimdir. O biçimdir ama, açılamazlar çokluk. Sen açılacaksın, sonra da hiç farkına vardırmadan açacaksın onları. Bir açıldılar mı, susturabilirsen sustur. Bir sefer, hemen hepsi kocalarından dertli. Ya eve geç gelirler, ya başkasını severler, ya da ne geç gelir; ne de başkasını sevorlor de, karıları gine de şüpheleniri -Burnunun bir delliini tıkayıp ötekinden hıhladı-. Onun için, derhal karından şikâyet edoceksin.. Diyelim ki karın yok. Olmasın, ne bilecek karşındaki? Musluğunu mu tâmir ediyorsun? Elindeki âleti sık sık düşüreceksin çeşmenin fayansına. Sonra da deriin bir iç geçirip, terlemişin gibi alnını elinin tersiyle sileceksin. Kadına bakacak, özür dileyeceksin. O, ilgilenecek. Pek dalgınsın usta falan diye bir lâf atacak. Tak, yakalayacaksın lâfın kuyruğunu: Nasıl olmazsın be ablacığım? Üç gündür evde yok inek karı. Aramadık yer bırakmadım, yok yok yok! Sonra gine uğraşmağa başlıyacaksın işinle ama, boktan tablî. Bu sefer onu bir meraktır alacak. Nereye gitmiş? Yahut, bulunca ne yapacaksın? Omuz silkeceksin, ne yapacağım, hiç. Ne yapabilirim, ölüyorum karı için şerefsizim. Bulunca ayaklarına kapanacağım! -Gine acı acı güldü-. Kadın fitili alacak, soracak: «Peki, ya kötü bir yere gittiyse?» Sen hiç tınmayacaksın: «Nasıl kötü bir yer yâni?», «Canım, bir sevdiğl falan varsa yâni?»

Aptal aptal, uzun uzun bakacaksın yüzüne: «Olabilir mi dersin? Olabilir mi abla?», «Neden olmasın? Benim böyle bir haltım olmadığı halde bizimki eve gelir de beni komşuda bulursa aklım gider!» O zaman atacaksın bitini ortaya: «Ya kocanın varsa bir bok işi abla?» On ikiden vurmuşsundur. Konuşmanın şeklinden anlıyacaksın, şıp. Kadın: «Bana da öyle geliyor»u bastıracak. Kaçırmayacaksın· «Tâkip ettirmiyor musun?», «Yoo..», «Aman ablacığım, nasıl ettirmezsin? Bu devirde kaldı mı senin gibi saf, temiz, kocasını küçük Tanrı sayan kadın? Sen melâike misin? Tâkip ettir!» Bir de örnek vereceksin boktan. «Bizim orda bir Melâhat abla vardı, kocası avukat, Tâkip ettirdi, adam sâhiden de dostuyla Beyoğlu'ndaki garsonyerinde!..» O zaman soracak: «Tâklpçiler var mı?» «Tabî..», «Nerde?», «İstersen sana buluvereyim sana bizim Yahudi Davlt'l..» Düşünmeğe başladı mı, iş yüzde elli oldu demektir, hiç çekinme, dayan: «Davit Yahudi mahudi ama, bildiğin gibi değil. Ağzına sıkı, kurnaz, sana zerre zarar getirmez!» Kadının istediği de budur: İşin içinden tereyağı gibi sıyrılmak! Alamadın, veremedin, işin içinden çıkarsın. Tabiî bu arada masraf parası falan yüzlükler oynar. Daha olmazsa, kadının kocasıyla ahbaplık kurar, ayni dümeni adama koşarsın. Herlfi şüphelendirirsin. Adam karısını tâkip ettirmek ister. İkisinin sırları da elinde. Çakıyorsun ya? Artık Allah ne verdiyse, kes ha kes mangırları!

-İyice ufalmış izmaritlnden yeni bir cıgarayı tâzeledikten sonra, ardını getirdi-: Diyeceksin kl, bu kadar fendbazdın da Aspasiya'yı ne dlye kaptırdın? Doğru. Ne diye kaptırdım? -Başını eğdi, uzun uzun baktı kaldırıma, sonra başını anîden kaldırdı. Tek gözüyle dik dik baktı yüzüme-: Mangır, gine de mangır âbi! Bu mangır denilen yılanı kaldıracaksın yeryüzünden! Neden dersen, Aspasiya'nın dişine mangır değmeseydi, beni bırakıp almazdı voltasını!

— Voltasını mı? Nereye aldı?

— Sorma, ah sorma.. Herif milyoner. Görsen tanımazsın benim Aspaslya'yı. Hanımefendi oldu kayarto be, hanımefendi. Bir giydiğini bir daha giymiyorl -Birden hiç ilintisi olmadığı halde göz kırpıp sordu-: Bir dalgan var galiba buralarda?

— Ne gibi?

— Yâni karı, kız.. ha?

— Yoo, hiç bir dalgam yok.

— Açıl bana açıl. Zararlı çıkmazsın. Var bir dalgan. Bak, gülüyorsun. Dalgan var da, yer lâzımsa söyle, yoksa gine söyle. Beni yabancı sayma. Bakma, düşmez kalkmaz blr Allah. Beni hep bu hâle Aspasi ya getirdi. Yollarımı mı kesti de düştüm bu hâle? Yoo.. kahrımdan! Yoksa, ben de asalet sahibi bir âile çocuğuyum. Ben onu bunu bilmem, Allah insanı asaletten düşürsün, façadan düşürmesin. Façadan düştün mü, bırak. Ağzınla kuş tutsan nâfile! -Gine kurnazca göz kırptı-: Elimde kıyak bir sarışın var!

Ne ulûka ne dâvâ. Karşılık vermeme kalmadı, başladı yaylım ateşe:

Herkesten lkl yüz alır ama, sen yabancı değilsin, bir ellilikle.. ha? At taksiye açıl İstanbul dışına. Kapalı yer istersen o da varl

Anlaşılıyordu:

— İstemem -dedim.

— İstemez misin? Dinle, bak: Karı inek karı değil. Yeni düştü bu hayata. Sözü, sohbetl dinlenir. İyi de okur yâni...

— İstemem.

— Memnun kalacaksın!

— İstemem yahu..

— Peki, sarışından vazgeçtik. Enfes bir esmer var. Ha? -Pantolonunun arka cebinden bir tomar kart çıkarttı-:

— Nah, bak. İşte.. Gözlere bak gözlere!

— İs-te-mem!

— Elilyi çok bulduysan kırk olsun?

— .....?
— Otuz olsun yahu!
— .....?
Fotoğraf kartlarını arka cebine yerleştirdi.
— Çok sevdim seni, sana illâki bir iyilik yapacağım. Neden? Çünkü yap iyiliği, at denize, balık bilmezse hâlik bilir derler! Sana benim Aspasiya'yı getireceğim!
— Yani sevgilini ha?
— Âile karısı şimdi. Ne yapayım? Bana yâr olmadı, bâri beraber yaşadığı adama da taktırsın!
— İstemem. Senden iğreniyorum!
Şaştı:
— Bendeeen? Niye?
— İnsan sevgilisini satmak ister mi?
Bir kahkaha attı:
— Ay inandın mı Aspasiya'ya? Sevgilim falan değildi arkadaşım. Meslek işte, kötüsü olur mu? Hani ev kadınlarını o biçim, zanparaları da bu biçim mandepsiye bastırma işi. Çaktın mı şimdi? Haydi ver bir cıgara parası da, sabahım siftahsız geçmesin..
Bir gümüş lira uzattım.

YAVRU

Pis, gri gündüzler yaşıyoruz ama, arada hava aman da veriyor. Bugün havanın aman verdiği günlerden biri.

Beyoğlu hemen hemen yaz ikindilerini hatırlatırcasına kalabalık. Kendimi kalabalık Beyoğlu kaldırımına kaptım koyuverdim. Güneş tatlı tatlı terletiyor. Pardesümü çıkardım, koluma aldım. Güzel bir günün, ama yazdan nasılsa kalma bir günün beyliği beylikti.

Birden sert bir omuz. Ters döndüm âdeta. «Çüş!» demeğe kalmadı, ol Yılışık kahkahasıyle hem sinirime dokunan, hem de çokluk gevezeliklerinden hoşlandığım bir eski arkadaş.

— Uğurlar olsun! -dedi.

Bayağı kızmıştım. Kızmamın nedeni, karşımdan gelmekte olan tanış bir genç kadını usulünce selâmlamaya hazırlânırken, omuzu yeyip ters dönüşümdendi. Omuz vurmanın sırası mıydı yâni?

Anlattım. Koluma girdi:

— Boşver. Amasyanın bardağı...

— Doğru, biri olmazsa biri daha belki ama, bu öylesi değildi. Fiyakamın içine...

Neyse, omuz omuza kaldırımda başladık kol kola yürümeğe. Fakat, dehşetli şıktı. Uzun boyuna çok yakışan bal renkli şık gabardin pardesüsü, alev rengi gravatı, lâcivert kostümü, kalabalıkta av ararmışçasına elâdan yeşlle, yeşilden koyu kahveye, koyu kah-

veden hatta deniz mavisine dönen gözleri, rugan evet rugan iskarpinleri.

— Bakıyorum çok şıksın?

Gözleri çevrede, aradığı avda:

— Bir film şirketi kurdum da..

— Anlamadım?

Bir kahkaha:

— Film şirketi.

— Neyle? Nasıl?

— Boşver neye, nasıla.. İyi bir senaryon var mı?

Durakladım:

— Ulan radyoyu bırakıp örtüsüyle uğraşıyorsun. Senaryo var diyelim. Çevirecek para?

Üzerinde durmağa değmezmişçesine gırgırında işin.

— Senaryoyu senden alırım, rejisörlüğü kendim yapacağım para istemez. Kamera en sonra düşünülecek şey. Ham filme gelince, filme ihtiyacım olmıyacak...

— Filmi ham fillmsiz mi çevireceksin?

Güldü. Koluma yeniden girdi.

— Saf da değilsin ama, ne bileyim? Yaşlandın galiba.. Fiyakalı bir yazıhanem var. Ama gerçekten fiyakalı!

— Nasıl yâni?

— Beyoğlu ara sokaklarından birindeki sessiz apartmanlardan birinde. Tabelâm GÜRFİLM yazar, en fiyakalı harflerle. Duvarlar dekore, halı, möble gıcır. Yazı masama gelince şâhâne diyebilirim, inan. Hani toy bir sinema hastası genç kızı hemencik inandırıp, çırılçıplak soyunduracak cinsten. Anlıyacağın, şu koca İstanbul'da film artisti olup Türkân Şoray'ların falan hizasına yükselmeyi, onların hayatını yaşamayı hayâl edinen güzel kızlar, bilhassa toy yavrular yok mu?

— Çook.

— İşte benim film şirketim bu. Genç kızları hayallerinden yakalayıp...

— Anlaşıldı. O zaman gerçekten de ham filme, kameraya falan ihtiyacın olmaz. Yazıhanenin yanıbaşında bir de garsonyerin var mı?

— Lüzum yok. Yazıhanemde hem yatar koltuğum, hem de kolay kolay kırılıp su koyuvermiyecek cinsten sağlam sedirlerim var!

Anlaşılmıştı Vehbi'nin kerrakesi: Genç, güzel, toy kız ya da kadınları «Baş kadın rolü vereceğim» diye tavlayacak, yazıhanesine düşürecek, senaryoyu eline verecek. Sonra da kimbilir, belki de soyup vücut ölçülerine bakma dümeniyle...

Sordum:

— İş alabildin mi hiç?

— Ohoo... istemediğin kadar. Adı büyük oğlum: Filimci!

— Peki kaç yaşlara kadarkilerden iş alıyorsun?

— En çok on altı, on yedi.

— On sekiz, on dokuz?

— Eh.

— Yirmi?

— Son elvedâ!

— Yapma..

— Öyle. Yirmiyi aştı mı, haminnen oluyor!

— Demek bu kadar bol?

Birden safi dikkat kesilerek karşı kaldırıma baktı, kolumu bıraktı:

— Allah be Allah be.. gidene bak!

Baktım. Gerçekten de, yeşil, çağla yeşili pardesüsü içinde bir sap kiraz.

— Hârika! -dedim.

— Gelsene -dedi.

— Ne olacak?

— Gidip konuşacağım!

— Tanıyor musun?

— Nerden tanıyacağım?

— Peki?

— Çeneyi bırak. Yeni çevireceğim filmimde baş rolü vermez miyim?

— Pekl, sonra?

— E.. uzattın. Gel de gör sonrasınıl

Karşı kaldırıma üç sıçrayışta geçti. Ben de merakla ardından. Bizimki âdeta heyecanla sokuldu kıza:

— Merhaba!

Kız, çatıverdiği kaşlarıyle bir adım geriledi:

— Bana mı söylüyorsunuz?

— Evet şekerim. Serap değil misin?

Kızın iri siyah gözleri hayretle açıldı:

— Yoo..

— O halde benzettim. Özür dilerim, çok özür dilerim..

Bana döndü, göz kırptı:

— Bizim Bağbozumu filml Içln nasıl?

Gülmemek için kendimi zor tuttum.

Kız birden değişti. Gülmeğe başladı. Bizimki alabildiğine ciddîydi:

— Niçin güldünüz?

— Hiiç.

— Elimde Bağbozumu adlı bir senaryo var. Semra diye bir kız getirmişlerdi başrol için. Fena değildi ama...

— Ben galiba daha uygunum.. ha?

— Hem de nasıl! İsterseniz hemen Notere gidip...

Anasının gözü kız:

— Yoo -dedi-. Önce yazıhanenize gidelim. Senaryoyu okumadan mukavelenizi imzalamam!

Arkadaşım da, ben de şaşaladık.

O, devam etti:

— Belki çıplak ölçülerimi de incelemek istersinlz...

Bir kahkaha attım. Kız demek bu işlerin yabancısı değildi? Fakat şaşılacak şey, ben diyeyim on beş, siz taş çatlasa on altıdan yukarı çıkamazsınız. Çocukluktan genç kızlığa yeni atmış adımını ama,

bir çekici, bir kıvrak...

Göz kırptı:

— Yazıhaneniz yakın mı?

Arkadaşım ne diyeceğini şaşırmıştı.

Kız devam etti:

— Garsonyeriniz? Garsonyerlnlz de vardır herhalde?

Çekti gltti.

Blzimkl ardından baktı baktı neden sonra söylendi:

— Helâl olsun sana bu yollar yavrum!

YAŞLI KADIN

Hıncahınç otobüs Lâlell durağında durdu.

Bir kadın; yaşlı, ufak tefek, kırış kırış. Durağın kaldırımına çömelmlş. Kalkmak için davrandı, olmadı. Yeniden, daha üstün bir güçle yekinip kalktı. Otobüse blnecekti besbelli, titreyen kupkuru eliyle elektrik direğine tutundu. Her hâlinden belliydi otobüse bineceği. Duraktaki bir genç yardım etti, otobüstekiler de damarları fırlak kupkuru ellerinden çekip otobüse aldılar. Yer verdiler, oturdu. Ayakta dlkilmekte olduğum yerin tam karşısındaki koltuğa oturmuştu. Sağ göz kıyıları çepeçevre mordu, mosmor. Karaları hayli ağarmış gözleriyle çevresine korkuyle bakıyordu. Belliydi ki pek göremiyor. Korkaktı, yenilmiştl, bitikti. Bu dünyada kendini misafir saydığı belliydi her hâlinden.

Biletçi sordu:

— Nereye gideceksin valde?

Gülmeğe çalışarak omuz silkti:

— Bilmeeem.

— Bilmez misln?

— Bilmem ya...

Çevrenin Ilgisi birden arttı:

— Gideceğin yeri bilmiyorsun da ne diye bindin?

Sağına soluna bakındı. Sonra ciddî ciddî sordu:

— Bu araba Karacaahmet'ten geçer mi?

Karacaahmet mezarlığını demek istediği anlaşılmıştı. Çok acıydı soruşu. Lâleli nerdee, Karacaahmet nerdeydi oysa..

Bir yaşlı bey sordu:

— Ne yapacaksın Karacaahmet'te?

Acı acı güldü, ağlar gibi:

— Beni bırakıverin hayrınıza..

Gözlerinden damlalar yuvarlandı. Belki yetmiş, belki seksen, belki de daha yaşlı bir kadının çaresizlik içinde ağlaması herkesi sarsmıştı.

Biri:

— Gözüne ne oldu? -dedi-. Niye morarmış?

Duymazlıktan gelerek başını yana çevirdi. Soruyu karşılamak istemediği anlaşılıyordu.

Artık sağdan soldan soruyorlardı:

— Kimsen yok mu?

— Gözüne kim vurdu?

— Niye vurdular?

— Seni bu yaşta ne diye sokağa bırakıyorlar?

— .....?

— .....?

O, bütün bunları dinledikten sonra, ilk sorunun karşılığını verdi:

— Oğlum var!

— Bu yaşında seni ne diye yalnız başına bırakıyor?

— Ne yapsın?

— Evde oturtsun. Bir hâcetin varsa kendi görsün..

Başını dertli dertli salladı:

— Doğru, doğru ya, başı çok kalabalık yavrumun. Ben, kaynanası, kayınbabası, kayınları, baldızları, karısı, çocukları... Bu zamanda o kadar insanı tek başına geçindirmek kolay mı? Bakıyorum yavru-

ma, acıyorum. Başımı alıp gidiyorum ki hayır sahibinin biri beni Karacaahmet mezarlığına bıraksın. Benim yüküm eksilir barl yavrumun omuzundan!

Kalabalık otobüste iç çekmeler, mırıltılar, homurtular oldu. Kime, neye hınçla iç çekiliyor, homurdanılıyordu? Belli değildi.

Geveze biri soruverdi:

— Gelinin nasıl gelinin?

İçini çekti:

— Allah razı olsun..

— Sakın gözünü.. ha valde?

Parladı:

— Yook, gelinime lâf yok! O olmasaa...

— Oğlun vurur gözünü mü çıkarırdı?

— Allah ikisinden de razı olsun..

— Gözünü morarttıkları Için ml?

— Gelinimin suçu yok!

— Oğlun demek? Hayırlı evlâtmış..

— Ne yapsın? O kadar kalabalığın geçimini düşünmek kolay mı? Kaynanasına, kayınbabasına kızamaz, karısına el kaldıramaz, çocuklarınaysa sıkı mı? E, bir kalıyor seksenlik ana. Anasına da nazı geçsin artık canım. Yoksa patlardı öfkeden Allah vermeye.. -Yolcuları kupkuru eliyle gösterdi-: Sizler nasılsınız? Analarınızı konuşturup dinlesem kimbilir ne foyalarınızı dökerler ortaya, nasıl yaka silkerler..

Yolculardan biri:

— Doğru vallaha -dedi.

Bir başkası:

— Beş parmağın beşi bir değil!

— Amaaan çok dinledik böyle tafraları..

— Ne yâni? Anaya el kalkar mı?

— Kalkmaması lâzım ama...

— Kaldırıyor muyuz? Ana demek ata demek. Benim böyle anam olacak da, kardeşim vurup gözünü morartacak...

Bir pos bıyıklı:

— Ne yaparsın? -dedi.

Delikanlı sertçe döndü:

— Ne mi yaparım? Şerefsizim iki yumrukta, mest!

— Demee..

— Dedim gitti.

— Yaşşa hızlı arkadaşım!

— Nerden arkadaş oluyoruz?

— Sözün gelişi..

— Gellşl mellşl.. arkadaşımmış...

— Uzun etme de Aydın havası olsun!

— Olmasa ne çıkar?

— Yanl kaçtan aşağı olmaz şimdl?

— Kaçtan dersenl

— Deveye bak..

— Bakıyorumlı

Yaşlı kadın unutulmuş, bir kavgaya hızla gldlliyordu.

— Oyarım o bakan gözlerini sonra!

— Oynamaa..

Pos bıyıklının bir hamlesl. Genç sendelediyse de kendlnl çabuk topladı. Bllетçl oturduğu yerden ayağa kalkmıştı:

— Arkadaşlar kendinize gelin. İnin aşağı aşağıda kavga edin. Burası kavga yeri değil!

Zaten otobüs yeni bir durağa gelmişti. Durdu. Kapılar açıldı. İkl kavgacı:

— İn ulan aşağı!

— İn geliyorum, kerreste!

—

— .....

Kavgacılar hışımla indiler. Yaşlı kadın bir şeyler mırıldanıyordu. Dikkat ettim, Habil'le Kaabil kıssasını çekiyor, kavgacılara öğüt vermeğe çalışıyordu.

AYDIN HAVASI

Haliç vapurlarından birl. Mevsim yaza doğru. Saat on birle on lkl arası.

Kalın bir clgara dumanı kaplamış ikinciyi. Kucaklarında huysuz çocuklarıyle dertll tazecik anneler, evinin sedirinde otururcasına yanlamış budaklı ağızlığındaki cigarasını tüttüren altmışlık dede, altmışlık dedeyi hazla dinleyen kendi akran komşusu, yanıbaşlarında çeneyi çeneye vermiş belkl de gelinlerini çekiştlren ahret kardeşl kaynanalar, son maçlardan heyecanla söz açmış delikanlılar, orta yaşlılar, saçları at kuyruğu genç kızlar, ellerindekl horoz şekerlerini yalayıp duran çocuklar...

Vapur Köprüye yol alıyordu.

Bir adam girdi birden posbıyığıyle. Bıyık pos olduktan başka kara mı kara, kılları fırça kılı gibi sert mi sert. Bakışları da bu pos, kara sert bıyık kadar aksl. Öfkelenmiş, elinden az sonra bir kaza çıkacak semt bıçkını öfkesiyle geldl, durdu. Çeneye dalmışların uğultulu kalabalığına baktı, baktı, baktı. Belliydi kl içeri girdiğinin farkına varılıp uğultunun kesllmeslni bekliyordu.

Valizini ayak ucuna bırakıp, ellerini arkasında bağladı.

Uğultu hafifçe kesildiyse de onun istediğince, tam değil.

O zaman, dayanamamış olmalı, küfür gibi konuştu:

— Saygıdeğer yolcular! Yüksek çıkarlarınız adına beni birkaç dakika dinlemenizi istirham ediyorum!

Altmışlıklar, ellilik, otuzluk, yirmilik, on beşlikler değil sade, annesinin kucağında mızırdanıp duran bebeler bile mızırtılarını kesip, «Yüksek çıkarları adına birkaç dakika söz edecek» posbıyıklıya baktılar. Gerçi bu yolların yolcuları için böyle başlangıçlar alışılagelmiş şeylerdendi ya, gine de dinleyecekdi. Seçimlerden önce çeşitli hatipleri dinledikleri gibi, aynı alışkanlıkla!

O, yâni posbıyıklı, küfreden bir kabadayı tonuyla başladı:

— Bir hafiyye, bir sabıkalıyı nasıl tanırsa, siz de beni öyle tanımalısınız! Çünkü ben...

Tam bu sırada kapı yanında gıcık bir «Öhö öhö..»

Döndü, baktı, gördü: Uzun boylu, geniş kenarlı şapkasıyle Meksikalı bir haydudu hatırlatan, sarışın birl. Onun da elinde bir valiz. Kapıya omzuyle dayanmıştı.

Posbıyık kaldığı yerden devam etti sözüne:

— Çünkü ben, sizi, sizin çıkarlarınızı sizden çok düşünen bir insanım!

Yeni, gıcık bir «Öhö öhö...» daha.

— Peki ama, ben kimim? Bir Milletvekili adayı mı? Senatör mü? Bu belki de sizi ilgilendirmez. Sizin için belki de Sarı çizmeli Memet ağayım!

Meksikalı haydut şapkalı:

— Ha şunu bileydin.. -dedi.

Posbıyık duydu mu, duymadı mı? Duydu da hasbi mi geçti?

Ardını getirdi sözlerinin:

— Fakat öyle değil sayın vatandaşlarım. Cenabıallah biz kullarına akıl ihsan etmiş, fikir ihsan et-

miş, irade, iradei-külliyye ve cüz'iyye vermiş. Onun için...

— Arkadaşım kısa kessen de Aydın havası olsa...

Posbıyık bozulmuştu. Kıpkırmızı, döndü, baktı. Ama Kovboy şapkalı istifini bile bozmadan, sözü ona kaptırmadan, yumuşakça:

— Malum ya, -dedi-. Sıradayız!

Posbıyıklının fiyakası fena bozulmuştu:

— İzmirli, -dedi.

— Efendim?

— Dalgama taş atma!

— Peki ama, biraz çabuk olursa... Hani... Malum.. Sıradayız!

Posbıyık acı bir gülüşten sonra Ikinci yolcularına sordu:

— Tıraş sabununu bakkaldan kaça alıyorsunuz?

İzmirli:

— Tekliğe, -dedi-. Çabuk söyle sen kaçtan vereceksin?

Posbıyığın fiyakası öylesine bozulmuştu ki, kolu kanadı kırılmışçasına kıyıya çekildi:

— Buyrun, -dedi-. Sıramı size bırakıyorum!

İzmirli, onu Meksikalı bir hayduda benzeyen geniş kenarlı şapkasını çıkarıp, son derece kibar selâmladıktan sonra:

— Nezaketinize hayranım, -dedi.

Sonra şıpınişi, çevik bir konuşmaya geçiverdi: Benim tıraş çok kısa olacak sayın yolcular. Çünkü İzmirliyim. Malum a? Aydın'a çok yakınız. Sonra benim posbıyıklı sayın arkadaşım gibi paraya falan ihtiyacım da yok!

Posbıyık:

— Anlamadım?

— Paraya ihtiyacım yok dedim şeker kardeşim. Bonlmki sayın vatandaşlarıma nâçiz bir yardım. Çünkü, Kadıköyde yeni inşa ettirmekte olduğum apart-

manımın beşinci katı da tamamlandı. Sonuncu katı da çıktım mı? Mesleğe elvedâ!

Ceketinin cebinden bir tek jilet çıkardı:,

— Bu ne sayın yolcular?

Posbıyık:

— Ustura, -dedi.

— Oynama posbıyık... Evet, şu elimdeki ustura değil, jiletl

— Vitrinlerde otuz kuruştur, İzmir'lide otuz para!

— Hay yaşa be arkadaşım..

— Sen de yaşa. Ben tüyüyoruml

— Bir kahve daha içeydin..

— Bir daha artıkl

— Yüksek sefa geldin..

—

— .....

Dişli, dişsiz ağızlar açılmış, kahkahalar salıverilmişti.

İzmirli meydanı boş bulunca ardını getirdi sözlerinin:

— Jilet değil, kaymakl Hediyesi de paketiyle bir tek lira!

Ama posbıyık gidince İzmirli'nin tadı kalmamıştı.

Salonda uğultular yeniden başladı.

DEDELER ve TORUNLAR

Öyle göbekli filan değildi, tam tersi, kupkuru amma sağlam. Ufacık gözleri içeri içeri, pırıl pırıl. Sarhoştu da.

İstanbul'un, «Eski İstanbul»la ilgili semt kahvelerinden birinde, ahbaplarıyle nargile tokurdatıyordu. Ben de hemen yanıbaşlarındaki masalardan birinde çay içiyordum. Nargile içenin arkadaşı, elindeki küçük bir defterden dörtlükler okuyor, dinliyorlar, sonra da pek hoşlanarak basıyorlardı kahkahalarını. Çokluk, neler okuduklarını anlayamıyordum ama, kestiriyordum.. Eski tarzda, ama çok eski ağızla, vezinli kafiyeli aruzlar, heceler... Bir ara kulak kabarttım. Kulak kabartışım, okuyanın dikkatine takılmış olacak, sesini yükseltti:

«Ben gedâyım, şöhret-i Dârâ'yı versen istemem
Gerçi memnunum bugün, Leylâ'yı versen istemem
Bir melâhat sahibi cânanı aldın ey Felek
Hâsılı vâdettiğin Dünya'yı versen istemem.»

Nargile tokurdatmakta olan çoşmuştu:

— Allah Allaaaaah! -diye bağırdı-. Allah Allah yahu!

Berikl, defterini kapayıp iç cebine soktu. Bir ara ben de coştum galiba, yanımdan geçmekte olan gar-

sona emrettim:

— Yap bana da fiyakalı bir nargile!

O zaman, nargile keyfindekilerin dikkatini çekmiş olacağım, bana alıcı gözle baktılar. Nargile tokurdatmakta olan:

— Merhaba, -dedi.

— Merhaba, -dedim.

Beni gözleriyle tarttıktan sonra sordu:

— Ehl-i keyfin keyfini kim tazeler?

Bilinen şeyler olduğundan, karşılığı yapıştırdım:

— Taze elden, taze pişmiş, taze kahve tazeler..

Altın dişlerini göstere göstere güldükten sonra, yanındakilere:

— Bu da bizden, -dedi.

Yanındaki kara, kuru dudak büktü:

— Ne malûm?

— Öğreniriz, kolay..

Bana döndü:

— Nargilenin şartı kaçtır?

— Dört.

— Nedir?

— Meşe, köşe, maşa, Ayşe!

Bilgimin derinliği karşısında heyecanlanmıştı:

— Peki, Acem şahı kızını ne zaman verir?

— Şeş, penç, cihar haneleri üçlenende...

Arkadaşına döndü:

— Tamam mı?

— Tamam, -dedi arkadaşı.

— Demli çayı hakketi mi?

— Öte bile geçti.. -dedi ötekiler.

Tavşan kanı, demli çayım geldi. Laf lafı, laf tütün tabakasını açar ya? Nargile tokurdattığımız için tütün tabakalarının açılmasına lüzum yoktu. Kendimi yaşadığım dünyanın çeşitli sorunlarından kıyıya almış, hiç ama hiç bir şey düşünmek istemiyordum o anda. Yalnız gene de kafama takılmıştı: Bu gamsız yurttaşlar ne iş yapar, neyle, nasıl geçinirlerdi? Ev kirası, kaynayan tencere, boyuna ayakkabı eskiten çoluk

çocukları, çoluk çocuklarının başına çoban gibi diktikleri karıları var mıydı? Herkesin geçim işini yürütebilmek için sabahlardan akşamiara kadar çırpınıp durdukları halde bunların böylesine rahat, belki de günlerce başıboş dolaşmalarının sırrı, hikmeti neydi?

Derken ufak tefek, minnacık bir adam, elindeki kocaman paslı makasıyle, sekize mi, on altıya mı katlanmış bir kâğıdı şurasından burasından keserek yanımıza geldi. Kırış kırıştı ama mavi gözlerinin içi gülüyordu. Bacağında eski Çeşmemeydanı bitirimlerininkini hatırlatan bol paça bir pantolon, gene onları hatırlatan bir yelek. Ceketi tam tersi, son modaya uygun bir kruvaze.

— Allah muhabbetinizi daim, sıhhatinizi kaim etsin -dedi-. Selâmünaleyküml

Nargilerln marpuçları Indlrlldi, hayretle bakıldı adama, sonra da selâmı alındı. O, ikrama falan meydan vermeden, boş iskemlelerden birine ilişivermişti zaten. Gözleri, elindeki makasta, makasın kestiği katlı kâğıdı dikkatle kesmeğe devam ederek:

— Bendeniz tamam seksen altı yaşındayım. Ve de eski tabiriyle Mekteb-i Hukuk mezunlarından. Hani, sağ olun, var olun.. Muhabbetiniz bana eski, ta eski cennetmekân Abdülhamid-I sâni hazretlerinin okkalık ekmeğiyle perverde olmuşların deryâ-dilliğini hatırlattı. Demek hâlâ meşeyi, köşeyi, maşayı, Ayşe'yi bilen, Acem şahının hangi anda kızını vereceğiyle ilgili eski bilgilere vâkıf insanlar yaşıyor aramızda ha?

Sözlerine tuhaf bir karşılık almışçasına kıs kıs güldü. Sonra kesip durduğu kâğıdı açtı. Kâğıt bir dantelâ halinl almıştı. Ay, ayın fethi, atom, hidrojen bombaları, nükleer fizlği, şu bu değil de, adamın dantelâya çevirdiği kâğıda şaşmışlardı.

— Vay anasını -dedi nargileli.

Öteki başını salladı:

— Vay ki vay.

Sordum :

— Demek amca, seksen altı yaşındasınız? Maşallahınız var. Pek pek altmış, bilemediniz altmış beş gösteriyorsunuz..

İç cebinden gene az önceki gibi sekize mi on altıya mı ne katlanmış bir başka kâğıt çıkarıp, makasıyle kesmeğe başladı. Yüzünden hiç eksik olmayan gülümseyişlyle :

— Elbette -dedi-. Elbette altmış beş göstereceğim. Enayi mlylm de öleceğim seksen altı gösterip?

— Peki bu sağlığın sebebi?

— Sıhhat de şuna, sıhhat!

— Peki, sıhhatın sebebi?

— Efendim, kendime bakmasını bilirim. Kendine bakmak bir ilimdir. Meselâ siz de dahil, bilcümle insan, yemek arasında su içer. İkl üç çeşit yemek yemez, tıkınırlar. Etin yanında sebze, sebzenin yanında ekmek... Külliyyen muzir şeylerdir. Yemek arasında su, midedeki yemekleri eritmek için mide tarafından lfraz olunan asltlerln asldlyetlni azaltır. Yemeklerln hazmı güçleşlr. Hazmedllmemiş yemekler bağırsaklara ltllir. Zavallı bağırsaklar hazmedeceğim dlye uğraşır. Edemez gaz yapar. Şişersiniz davul gibi. Al avuç avuç karbonat, yahut çeşitli ilâçlar. Boz mideyi, aman başım, aman böbreklerim, aman kulunçlarım...

Nargileli dikkat kesllmişti:

— Peki, sen nasıl hallettin bu işleri bey baba?

— Hâşâ! Ben bey baba değillm, olmağa da niyetim yok. Aslına bakarsanız, oğullarım, kızlarım, gelin, torunlarım... ama ben bey baba değilim. Çünkü saymıyorum kendimi. Bey babalık, kendini bey baba yerine koyanlara mahsustur. Gönlüm genç gönlüm!

O gün uzun uzun konuştuk. Eski günlerden söz açtı. Ne Bâbı-âli baskınları kaldı anlatmadık, ne de Hareket ordusu, Mahmut Şevket Paşa'nın katli. Her şeyi cln gibi biliyordu.

Geçende onu Sultanahmet parkında gördüm. İp

atlayan kız çocuklarını seyrediyor, mızıkçılık yapıp tartışmağa başladılar mı da, araya girip yatıştırıyordu.

— Yoo.. mızıkçılık ediyorsun ama Semra. Olmaz!

— Niçin olmuyormuş? Neden mızıkçılık edecekmişim? Hiç de bile. Sıra onda. Neden sallamıyor ipi?

O, yani Bey babalığı kabullenmeyen yaşlı adam, elindeki makası tahta sıraya bıraktı, kâğıdı cebine, kalktı:

— Ver bakim şu ipin ucunu. Haydi atlayın!

Çocuklar kuş cıvıltıları içinde atlamağa başlamışlardı ki, biri sokuldu yanıma, fısıldadı:

— Kart sübyancıl

YEDİBELÂ

Ayağındaki yeni siyah iskarpinin sol teki vurmasa, bir de yürürken iskarpinleri zıırt zıırt etmeseler... bir şey değil, yolu nasıl olsa Yenikapı, Nişanca, Koska, Kumkapı'ya düşecek, düşmese bile oraların hergelelerine Lâlell'de, Beyazıt'ta, Taksim'de, hattâ Harbiye, Nişantaşı, Maçka'da rastlayacaktı. O zaman kayartolur zıırt zıırt zıırt eden iskarpinler, lâcivert kostüm, kolalı yaka, kravatla görünce başlayacaklardı: «Vaaay Züttün bey, ne haber? Ne zamandan beri ekselâns oldun?» falan.

«— Yahu amıca» demişti, «boşver façaya!»

Yetmişlik, iki kat, pinpon ama kurt amca, «Faça» nın ne demek olduğunu bilmiyormuş gibi, dikilmişti:

«— Faça ne demek?»

«— Yani elbise, kolalı yaka, kravat, zıt zıt eden ayakkaplar...»

«— Peki?»

«— Arkadaşlar beni böyle görürlerse diyorum...

Açmıştı ağzını, yummuştu gözünü:

«— İiiit, itoğlu it! Mezarı belirsiz serseri baban gibi yularsız, palansız mı gebermek istiyorsun? Ya defolur gidersin yanımdan, ya da dedikie-

rimi yerine getirirsin. Baban gibi, serserilik senin de iliklerine işlemiş!»

Ağır konuşuyordu, kurşun gibi işliyordu sözleri. Gerçekten mezarı belirsiz babasını karıştırmasa hadi neyse. «İtoğlu it!» diye başlamıyor mu, kravatı, kolalı yakayı, lâcivert kostümü, yürürken zıt zıt zıt eden ayakkaplarını filan hemen oracıkta fora, suratına çaat, anacığının aylığı elli liraya sığındığı Nişanca'daki tek gözden ibaret evine kapağı atardı ama, olmuyordu. Ne annesi, hele hele ne arkadaşları kendi keyfine bırakmıyorlardı:

«— Dayılığa boşver de gir moruğun sakalı altına!»

«— Tabiî ya, keriz!»

«— Egayla kızı, tamam ondan sonra...»

«— Morukta kafa kâadı eskimiş nasıl olsa...

«— Yaş yetmiş, iş bitmiş...»

«— Yarın cartayı çektl ml...»

«— Konarsın mala mülke aç köpek!»

«— Mangır? Bankalardaki mangırlar ya?»

«— İyi bir işyeri kursan da bizi de yanına alsan...»

«— Biz de sayende sebeplensek fena mı Keşanlı?»

«— Fıkara anana da mı acımıyorsun?»

«— Bekâr çamaşırı yıkamaktan tırnakları düştü zavallının!»

«— Ah ulan ah... olacak bende öyle tüylü bir moruk, sözünden çıkacam ha?»

«— .....»

«— .....»

Doğru söylüyorlardı. Yetmişlik, kırış kırıştı ama Karaköy'de, Eminönünde, Sirkeci'de dükkânları, Galatasaray'da apartman, Fatih'te, Unkapanında irili ufaklı evleri, gene dükkânları, bankalarda cârî hesapları olan amcasının otuz beşindeki koca burunlu, gözleri burun köklerine akmış tapon kızına mal, mülk, para hatırı için «Oldu!» demek zordu. Zordu ama,

arkadaşlarından Jilet Rıza hop oturup hop kalkıyordu:

«— Yedibelâ ne be, Yedibelâ ne? Ciğeri kaç para eder itin? Adam mı? Sabıkalarının hesabını kendi bilem bilmez. Kız çirkinse, yaşlıysa o da filim artisti değil ya! Otuzunda yok, doğru, doğru ya esrar onda, afyon onda, rakı, şarap, votka... Mano yüzünden Desoto Haydar'ı şişleyip kaçak gezerken, surların dışında boyalı ispirto bilem içmedi mi? Kumarbazlık onda, vur kır, kap kaç onda... Hangi aile kızını verir ona? Alsın tapon ama zengin kızı, girsin amcasının sakalı altına, beklesin tekkeyi, moruk cartayı çekti mi de içsin çorbayı, tapon kıza da bir tekme!»

Jilet doğru konuşuyordu. Arkadaşları ona karşı değillerdi:

«— Canım orası öyle ama, laf aramızda, kız da yutulur gibi değil. Sana bakar beni görür Bacaklar dersen nah, bileğim kadar, göğüs teneşir tahtası... yoksa tabiî, otursun mala mülke, ondan sonra tapona bir tekme olmasa bilem...»

«— Olmasa bilem, atar önüne iki komik, bulur artist gibisini..»

«— Altında araba...»

– Sırtında her gün başka faça..»

«— Yediği önünde, yemediği ardında...

«— Etrafında pezevenkler...»

Bahriyeli Cemâl:

«— O zaman da bize boşverir inek!» dedi.

Jilet en yakın arkadaşıydı Yedibelâ'nın, parladı:

«— Anlamadıım? Anam avradım olsun şişlerim hergeleyi!»

Çamur hamurdu ama erkek çocuktu Yedibelâ Vesselâm. Bir fıstığı olsa arkadaşlarıyle bölüşür, bileğine sıkı, anladı mı kl sarıldı, yok kurtuluş, sustalısını fora... Sabıkasının çoğu vurma, kırma, yaralayıp içeri düşmektendi. Hem de arkadaş yoluna. Nerdense kulağına çalınır ki, Jilet, Desoto, Bahriyeli, ya da semtten kim olursa olsun kavgaya tutuşmuş, yahut da bilmem hangi meseleden Hasan âbinin kahve-

si baskına uğramış, iki eli kanda olsa kartal gibi düşer, isterse karşısındakiler taburla olsun, Allah ne verdiyse... Ama karşısındakilerde bıçak, sopa, hatta tabanca. Vız. Böyle zamanlarda dostlar toz tabiî. Yapayalnız kalır çokluk, vurur, vurulur. Hem de yalnız hapislere düşmek değil, aylarca ölümle pençeleşerek ameliyatlar geçirir, geçirdiği ameliyatlardan sonra kendini bilmemecesine haftalarca kımıldamadan sırtüstü yatar. Hatta birinde anacığı, öldü diye leğen başında ayılıp bayılmıştır.

Ama artık yaş otuza gelip dayandığı için durulur gibi olmuş, kendi kendine düşünmüştür: «Ulan Yedibelâ, arkadaşların doğru söylüyor ya, bırak hergeleleri, anacığına yazık be oğlum. Evet amıcan çokluk kantarın topunu kaçırmıyor değil, değil ama, mezarı belirsiz, hergele babanın orospu peşinden koşması yüzünden fıkara anan az ımı çoktl? Yalan mı? Tüylendl ml haftalarca, aylarca toz değil miydi? Sıfırı tüketti mi de bir deri bir kemik, yahut budanmış boynuzu kulağıyle eve postu sermez miydi? Sererdi, inek herif yarasını sardırır, kayıntı altıdan, derken iyileşir, gene biti kanlanır, haaaydi gene volta volta!»

Onun için, yazıktı kadına. Zehir bile olsa, amcasının tapon kızını egaya düşürebilmek için dişini sıkacak, amcasının sözünden mllim dışarı çıkmayacak, belâdan kaçacak, dayılık, vur kır, rakı, şarap, votka, esrar, afyona elveda, amcasının istediğince «Adam» olacaktı. Olacaktı ki kız egaya düşsün. Düştü mü? Ondan sonra artık Allah ne verdiyse...

Tam Bankalar caddesinin sol kaldırımını kıvrılırken kaba kıyım birisiyle tosladı. Tosladı ama gerçekten de suçu yoktu. Kravatlı, altmışa yakın bir beyefendi. Bankalardan birinden çıkmış, pırıl pırıl cüzdanına yüzlükleri yetleştirerk geliyor, önüne bakmıyordu. Üstelik:

— Çüüüş! -dedi-, kör müsün be?

Yedibelâ bir an kendini yitirircesine deliye döndüyse de çabuk toparlanarak:

— Pardon -dedi, geçti.

Adam belâsını ararcasına durmuş arkasından bakıyordu. Yedibelâ görmeden biliyordu herifin durup baktığını, belki de söğüp saydığını. Eskiden olacaktı, ah eskiden olacaktı da bu inek böyle «Çüüüş... kör müsün?» diyecekti. Sözü uzatmağa ne hâcet? Bir kafa, bir yumruk, bir tekme. Devrilen kof bir ağaç gibi küüüt yere. Mangırlar bir yana, cüzdan bir yana. Allah ne verdiyse toparlar üçü beşi, atlar o sıra geçmekte olan dolmuşlardan birine...

Caddeden vızır vızır gelip geçmekte olan taşıtların arasından karşıya üç adımda geçti.

Birinde gene böyle biri bankadan mı çıkmıştı.. Elinde bir deste para. O sıra yolsuzdu Yedibelâ, aç. Şehreminli bilmem kimi şişlemişti, kaçaktı. Gözleri dönmüş, sokulmuş adama, bir yumruk. Mangırlar parke taşlarına... Bir, iki, üç, dört, beş tane yüzlük, bir elllllk. Ara sokaklardan Karaköye doğru toz. Ertesi gün gazetelerin yazdığını Jllet, Bahriyell falan Kumkapı'da, Hamamın karşısındakl kahvede okuyup matrağa almışlardı. Lâkin beş yüz elli kâat da işe yaramıştı hani. Yüz ellisini kocakarıya, dörtyüzüyle de Yenikapı'daki Avcılar'da çekmişlerdl kafayı, atlamışlardı Beyoğlu'na. O zamanlar Galatasaray'a giderken bir pavyon vardı, dalmışlardı. İki saat içinde karılarla filan eriyivermişti dört yüz elli.

Durdu. Elinde sıkı sıkı tuttuğu amcasının kartında yazılı mağza buralarda olmalıydı. Kartta yazılı dükkân adına göre tabelâları arandı. Buldu. Daldı dükkândan içeri. Dışarının çiy güneşine, sıcağına karşılık loş dükkân serindi. Çelik masalardan birinde ablak yüzlü, gözlüklü birine amcasının kartını uzattı. Adam aldı, baktı, saygıyle kalktı masadan, gitti, dükkânın daha gerilerindeki buzlu cam arkasında arkadaşıyle tavla oynamakta olan daha yaşlı birine verdi kartı.

Kartı Yedibelâ'dan alan ilk adam az sonra geri geldi:

— Siz nesi oluyorsunuz Hamdi beyin?

Yedibelâ az kalsın «Damadı» diyecekti:

— Yeğeni -dedi.

— Peki. Selâm söyleyin. Yarın sabah gelip kendilerine devlethanede göreceğiz..

Yedibelâ dükkândan çıktı. «Hamdi bey, devlethane, yarın sabah gelip kendilerini devlethanede göreceğiz!»

Mal, mülk sahibi olmak demek insanı «Bey» değil, «Beyefendi» bile yapıyordu? «Vay anasını!» diye geçirdi. «..... bizim mezarı belirsiz peder çulsuzun biriydi de üç kâatçı amca neydi? Annem anlatır, üç kâatçı Hamdi derlermiş de, Edirnekapı, Topkapı surları dışında, Bakırköyünde falan üç kâatla enayi söğüşlerken, babam erkete beklermiş. Sonra esrar, eroin, afyon, daha sonraları morfin falan... yükünü tutmuş. Alaman harbi sırasında ekmek karnesi, derken faize para, tutmuş yükünü!»

Mezarı belirsiz babasını hatırlatır biçimde dişlerinin arasından yere fırt diye tükürdü. Yürürken zıt zıt zıt eden pabuçlarıyle lâcivert kostümü, kolalı yakası, kırmızısı bol lâcivert kravatı filan silinmişti.

«— Alacam ulan inek amıca, alacam ulan tapon kızını! Değil mezarı belirsiz babam, istersen günde beş öğün anama avradıma söv, kafamı kır. Nasıl olsa cartayı çekmen yakın. Ondan sonra bilirim ben yapacağımı!»

— Yedibelâaa!!!

Düşüncelerinin şeridi şıp, koptu. Karşı kaldırıma, sesin geldiği yana baktı: Mevlânakapılı Hüsnü. Asker arkadaşı. Yumruğuna sıkı, içici, üfleyici, vur kırıcı ama erkek çocuk.

— Vaaay Hüsnü.. ne haber yahu?

Karşıya geçmek için atladı, atladı ama zırıltı bir kamyon, yıldırım gibi geliyordu. Yedibelâ az kalsın altında kalıyordu kamyonun. Kıl payıyla kendini Mevlânakapılı Hüsnü'nün yanına atmıştı.

— Yuuuuh, yarmaaaa!!! -diye bağırdı kamyonun ardından.

Kamyon beş metre ötede kuvvetli bir frenle durdu. Arabanın şoför mahallinden iki metreye yakın bo-Arabanının şoför mahallinden iki metreye yakın boyuyle yüz kiloluk biri hırsla indi, dikildi karşısına:

— Kime yuh ulan? Yarma kim?

Mevlânakapılı araya girmek istedi. Adam ittl göğsünden. Yedibelâ'ya az daha sokuldu:

— Ha? Kime yuh? Yarma kim?

— Az kaldı ezecektin yahu

Yedibelâ'yı iki yakasından desteledi:

— Yuh kime? Yarma kim?

— Ezecektin diyoruz yal

— Ulan kime yuh? Yarma Kim?

— Ulan değilim ben!

— Nesin ya?

— Neysem neyim..

—

—

Mevlânakapılının yeniden araya girmesine vakit kalmadı. İriyarı adam Yedibelâ'yı iki yakasından çekip bir kafa, bir yumruk. Yedibelâ kaldırıma kanlar içinde yuvarlandı. Burnunda damar patlamıştı herhalde. Bir yandan toparlanmağa çalışıyor, bir yandan da elbisesine kan bulaşacak, amcası «Gene kimbilir kimlerle dalaştın, serseri» diye kovacak, kızını vermekten vazgeçecek korkusuyla yerden kalktı.

Çevrelerini hemen bir kalabalık almıştı:

— Yuh be, amma da kafa attı herif!

— İyi ama ne hakkı var?

— Arkadaş karakola başvur, şahit oluruz...

— Yaraya tütün, tütün koyun tütün!

— Yahu herif bindi kamyona kaçıyor, numarasını alın..

—

—

Mevlânakapılı donmuş kalmıştı. Kafayı, yumruğu

sineye çeken Yedibelâ mıydı bu? Şu hani askerde birlikte kırmadıkları ceviz kalmayan, şer, belâ, gözünü budaktan sakınmayan Yedibelâ mı?

— Yahu arkadaş karakola gidelim!

Avucunu dolduran sıcak kanları kaldırım taşlarına atıyordu habire:

— Boşver, -dedi.

— Niye?

— Sonra anlatırım. Elbiseme kan bulaşmış mı?

Mevlânakapılı baktı, iyice baktı:

— Yok, -dedi.

— Yoksa boşver karakola marakola, daliandırma!

— Peki ama...

Sözünü kesti, gözleri dolu dolu:

— Karı olduk Hüsnü, -dedi-, karı!

Omuz omuza uzaklaştılar.

SANTİMCİ

Sabahın henüz çok erken saati.

Adliye koridorlarında kimseler yok. Mahsustan erken geldim. Bir icra borcum var, çabucak yatırıp ta Levont'e atlayacağım. Ama bu saatte de para almazlar ki insandan. Ne yapsam? Yakın kahvelerden birine gidip... derken, bir delikanlı düştü. Ben deyim on altı, siz deyin on yedi. On sekiz yok. Yüzüne henüz ustura falan değmemiş, kız yüzlü bir şey. Enseye yıkılı kasketinin altında biryantinden ışıl ışıl saçlar fırlamış. Belki de mahsustan fırlatmıştır saçlarını. Mahallesinde deli âşık olduğu bir sevgilisi vardır da, «Ah canıım» demiştir, «bu hâlinle o kadar yakışıklı oluyorsun ki!»

İpince, kapkara, kaşları öfkeyle çatık.

Bacağında eski vardakosta işi, bol paçalı, daracık bir lâcivert pantolon. Omuzunda da pantolonun lâciverdinden kısa bir ceket.

Koridoru bir baştan bir başa, öfkeyle adımlayıp gitti, geri döndü. Açık kapılardan içeri şöyle bir göz atıyordu o kadar. Herhalde birisini arıyor olmalıydı. Kimbilir belki de mahalledeki sevgilisine hişt plşt etmiş biri vardı da, kulağına gitmiş, Adliyede olduğunu öğrenmişti. Onu arıyordu herhalde. Bu-

lunca dikilecek karşısına, hişt pişt'in hesabını soracaktı.

Az sağımda durdu. Yere hınçla bakışı, kimbilir kime, ya da kimlere karşı duyduğu hıncın öcünü almak için plan tasarlıyor gibiydi. «Ulan inekler, alacağınız olsun! Bunu size korsam bana da Ekrem demesinler!»

Adı gerçekten de Ekrem miydi? Aklından bunlar mı geçiyordu?

Bir ara daracık pantolonunun arka cebinden cıgara tabakasını çıkardı hınçla, ağız kıyısına sıkıştırdı. Tam yakacaktı, anlamıştım ki kibriti yok. Bozulur gibi oldu. Sonra bana baktı. Bakmadı da beni şöyle bir gözden geçirdi. Sandım ki: «Öküz gibi bakacağına yaksana cıgaramı hıyar!» diyecek. Ama öyle olmadı. İncecik sesiyle:

— Kibritiniz var mı abi?

— Var.

Uzattım. Aldı. Cıgarasını yaktıktan sonra geri verdi. Cıgara paketini bana da uzatacağını ummuştum, etmedi. Etse, «Mersi» diyecektim oysa.

Sordum:

— Muhakemeniz mi var?

İçini çekti önce, sonra:

— Hayır -dedi-. Görülecek hesabım var!

— Hesabınız?

Hemen karşılık vermedi. Gözlerini ayak ucuna indirdi, ölçtü biçti. Neden sonra:

— Uzundur - dedi.

— Yaa.. vah vah...

Başını birden şahlanmış bir öfkeyle kaldırdı

— Bu Allahın abi, bazan çok yanlış işleri var O ineğin o zaman hesabını görmüştüm ama, ne fayda...

Galiba mesele, yukarda tahmin ettiğim gibiydi. Hişt pişt meselesi.

— Hangi inek?

— Cevdet diye bir inek var, hâlis Kırım. Anam

avradım olsun, falçatamı kalbi diye sallamıştım, sıyrıldı. Mahalleye rezil olduktu o sıra...

— Niçin rezil oldunuz?

— Santimci diyorlar insana be abi!

— Ne demek o?

— Otuz beş günden çok ceza yemiyelim diye falçatayı azıcık daldırmışık güya... Şerefsizim, kalbidir diye sallamıştım, olmadı. Ama gel anlat mahalleye. Allahın yanlış işi!

Dişlerinin arasından fırt diye bir tükrük attı.

— Neydi mesele?

İçini çekti gene:

— Senin anlıyacağın, Cevdet en samimî arkadaşımdı. Bir gün Ayten'in yüzünden girdik birbirimize. Şurda burda atmış tutmuş. Vuracam, kıracam... Bizim semtte az buçuk sayarlar beni. Hasan abi bilem lafını tartarak söyler. Neden? Çünkü...

Hasan abi kim?

— Bürüyeli. Eski kırdı kaçtılardan.. bakmaa, içeri girmiş çıkmış, tonnan vukuatı var. Ben kendim sayıcıyım. Çalışır kazanır yerim. Feleğe minnetim yok şükür. Bir gün soktum komşu kunduracı Abdo'nun falçatasını iç cebime, dikilivердim karşısına Cevdet'in. Şaşırdı. Dedim: «Kaçtan aşağı olmaz yani efe?» Sapsarı oldu, sonra kızardı. Tanır beni azbuçuk. Dedi: «Yahu kardeşim Süreyya...»

— Süreyya mı adınız?

— Evet. Ne var?

— Ben Ekrem sanmıştım da..

Bozuldu. İnce, kapkara kaşları sertçe çatıldı:

— Dalga mı geçiyorsun yani?

— Yok canım, tanıdığım bir Ekrem vardı da... sonra?

İç geçirdi:

— Sonra, yalvardı inek gibi. Dedim: «Pekî ulan. Pekî ama, bir daha işitmiyeyim arkadan atıp tuttuğunu!»

Cıgarasından yeni bir duman aldı, fiyakayla salıverdi tavana doğru.

— Gitti. Aradan üç gün geçti geçmedl, baktım havadisler gene bozuk çalmağa başladı. Güya çekinmişim ondan, yalvarmışım. Vay anasını, tepem bir attı. Kin gütme huyum yoktur ama, inekliğe de fena bozulurum. Huy. Daldım eski kulağı kesiklerden Haydar babanın meyaneye, al ha, ver ha. Tam oldum. Ondan sonrası duman. Beklerim yolunu. Allahtan, şıp düştü. Sorgu sual yok, asıldım bizim emektar sustalıya bu sefer. Bir, bir daha! Lâkin sarhoşum, tutturamıyorum ki. Sıyrılıp kaçtı, hem de danalar gibi.. O kaçar ben kovalarım. Sarhoşluk bir yandan, üstelik yüz metreci herif. Atlamış karakola. Polisler geldi, gittik. İfade mifade, mahkeme muhkeme.. otuz beş gün. Girdik, içerde adımız çıktı «Santimci»ye Tahlilyeden sonra kimi görsem sırıtıyor: «Vaaay santimcl.. Geçmiş olsun yahu!»

Cıgarasından üst üste sınırlı dumanlar aldı:

— Kaveci Hasan abi çekti kıyıya, dedi: «Bu böyle olmaz Süreyya. Sen benim en yakın arkadaşımın oğlusun. Rahmetli baban öyle bir bıçak atardı ki, iadell taahhütlü.» Zaten içerde ölmüş.. Şöyle bir düşündüm: ulan doğru söylüyor Hasan abi bel Peder sağlamcıymış, biz? Santimcil Herifin mezarında kemiklerini sızlatmaya ne hakkım var? İçerde ölmüş, kabadayı, namlı adam meselâ. Bir şey değil, mahallenin karı kancıkları, en çok da at kuyruğu saçlı zillileri.. «Yazık Süreyya yazık.. erkek adam kamasını konuşturur!»

Sigarasından yeni bir duman.

— Sizin anlıyacağınız, madara olduk. Babamızın kemlğinl sızlattığımız da caba...

Sordum:

— Peki, burada ne bekliyorsun?

— Cevdet'i!

— Buraya mı gelecek?

— Gelecek ama, benim burda olduğumu bildiği

yok. O biçim bir ablası var. Enişteşiyle mahkemelik olmuşlar. Ablasıyla gelecek..

— Peki?

— Pekisi sağlık. Birazdan görürsünüz..

Ben deyim on altı, siz deyin on yedi. Kaabil değil on sekiz yok. Kız kadar güzel. Elâ gözleri kinle parlıyor. Okusa herhalde lise sonda, belki de liseyi bu yıl bitirmiş olurdu. Daha sonra üniversite. Belki de bir doktor, ya da avukat kazanırdı memleket!

Gözlerim yumuşacık, kar gibi eline kaydı. Cıgarasının izmaritini zarif bir fiskeyle koridor betonuna tam fırlatmıştı ki, erkeği hatırlatan kalın bir kadın sesi parladı:

— A! ulan o izmariti ordan!

Az sonra adam öldürmeyi kuran bizim efenin elinden belki de hiç hesapta olmayan bir cinayet çıkacak, Cevdet'i vurmak için ceketinin iç cebinde hazır duran sustalısını çekip «Al ulan...» diyen kadını haklıyacaktı. Yüreğim ağzıma gelmişti. «Ulan» demiştl kadın, no demekti bir efeye «Ulan« demek?

Hiç birl olmadı. Kıpkırmızı kesildi ilkin, sonra gülmeğe, işi şakaya vurmaya çalıştı:

— Peki abla, kızma!

Gitti, izmariti yerden aldı, bir kıyıdaki izmarit kutusuna attı.

Üzerimdeki bütün «Dayı» lığını yitirivermişti ki, kaşla göz arasında geniş omuzlu, bileğine sıkılığı her hâlinden belli bir delikanlı yay gibi atıldı ortaya. Elinde pırıl pırıl bir sustalı. Bizimkinin karşısına koşarak geldi:

— Çek bıçağını ulan, -dedi-. İnek!

Bizimki sapsarı, arkama kaçtı:

— Cevdet, kendine gel kardeşim..

Cevdet'in dinlediği yoktu:

— Boş ver kardeşime. Çek bıçağını bakalım. Allah ya sana verecek, ya bana!

— İyi ama Cevdet...

— Peki niye geldin burya sabah sabah?

— Hiiç. İşim vardı..

— Ablamın mahkemesinde beni vuracağını söylemişsin sağda solda. Sonra, sen beni ne zaman danalar gibi kovaladın ulan kayarto?

— Kim söyledi? Şerefsizim ki yalan! Eğer öyle bir laf kaçtıysa ağzımdan dünyanın en alçak insanıyım be yahu! Bu kadar yıllık arkadaşız be Cevdet, içtiğimiz yalnız ayrı gitmez miydi?

Cevdet çevik bir davranışla bizimkinin üstüne atıldı, iç cebindeki paslı sustalıyı aldı:

— Bu ne? Ha? Ne bu?

— Hiiç, şey...

Cevdet paslı sustalıyı kırıp betona fırlattı:

— Bundan sonra ağanı tanı. Haydi bas bakalım burdan, yallahl

— Peki abi, pekl kardeşim...

Çekti gittl.

ESKİ TOPRAK

İstasyon çok kalabalıktı.

Kenarları geniş, kahverengi fötr şapkası altında yetmişlik büyük baba hâlâ iri, hâlâ geniş omuzlu, hâlâ haşindi. Budaklı, kalın bastonuna azametle dayanmış, asık yüzüyle çevresini gözden geçiriyor, haykıran bir hamala, yemenlilerini arsız arsız sürükleyerek geçen serseriye, uygunsuz yerde durdurulduğunu sandığı boş kara vagonlara, önünden çalımla geçen ufak tefek bir istasyon memuruna tokat atacak kadar kızıyordu.

Kimdi bunlar? Ne sanıyorlardı kendilerini? Hangi yüksek görevlerde bulunmuşlardı da böylesine pervasız, böylesine çalımlıydılar? Yıllar yılı memleketin kaderinde rol oynamış bir insan vardı istasyonlarında. Bastonuna dayanmış dikiliyorsa neden görülmüyor, niçin ilgilenilmiyordu? Eskiden böyle miydi? Memleketin en büyükleriyle gelip gittiği bu istasyon, bu garlarda şu ufak tefek memurlar nasıl yerlere kadar eğilir, hatırını nasıl dirhem dirhem sayarlardı **da, şimdi...**

Boğulacak kadar hırslandı.

— Boklar! -diye mırıldandı.

Yanıbaşında karısı, ancak omuzuna gelebilen, ufak tefek bir kadın, **saygıyle sordu:**

— Bir şey ml söyledinlz beyefendi?

Taştı:

— Bir şey değil, söylenecek çok şey var amma...

Amması vardı işin. O yıllar çoook gerilerde kalmıştı artık. Hiç unutmaz, eski Meclis günlerinden bir gün, bilmem ne kanununun müzakeresi sırasında öfkelenmiş, kürsüye fırlamış, muhallflerine şimşekler, yıldırımlar saçarak konuşmuştu da, büyük Ata koridorda koluna girmiş: «Çok sinirli ve çok heyecanlısınız» demişti. «Sinir ve heyecanlarınıza hâkim olun birazcık canım!»

Sonra birlikte gltmiş kahve lçmişlerdi.

Bunu hatırlamanın gururuyle:

— Çok şey var amma, -dlye devam etti-. Devir değişti. Her şey, değlşen devlrle gerllerde kaldı. Bugün artık sen sensln, ben ben. Blz bu memleketi saygısızlığı halka yaymak için kurtarmamıştık. Şuna bak. Ufak tefek bir memur. Önümden çalımla geçiyor. Ulan sen değil, senin umum müdürlerinin kaderi iki dudağımın arasındaydı!

Başındaki siyah örtüsünü çenesinin altında bağlamış yaşlı kadın, karısı, kocasının birden taşıp ortalığı allak bullak edlvermeslnden korkuyordu:

— Farkınıza varmamış olacaklar beyefendicigim...

Buna da parladı:

— Ne demek o? Ben farkına varılmayacak adam mıyım?

Ve kadıncağızın korktuğu başına geldi. Adam, kıyılarını döğe döğe, köpüre taşa akan bir bahar seli gibi şişti de şiştl. **İri Irl:**

— Bunlar, buradakller, bunların topu Mustafa Kemal paşa'yı tarihlerden, fotoğraflarından tanırlar. Ben? Ben onunla omuz omuza döğüşmüş, birlikte yemek yemiş, kahve içmlş, yarenlikler etmiş insa-

nım. Nasıl farkıma varılmaz? Bu alçaklıktır, kepazeliktir!

Gelip geçenler bu iri sözlerle ilgilenerek ikişer üçer kişilik gruplar halinde çevresini almış, yaşlılardan, bu adamın kimliğini öğrenmeğe çalışıyorlardı. Yıllar yılı Ankara, İstanbul'da oturduğu, politikadan da çoktaaan vazgeçtiği için, bu küçük kasaba istasyonunda tanınmıyordu. Fakat gene de dağ gibi adamdı.

Biri:

— «Ben Mustafa Kemal paşayla yemek yedim rakı içtim dedi», diye söylendi.

Bir başkası:

— Desene ki esaslı kodamanlardan biri?

— Kalıp, kıyafet tam!

— Yanındaki avradı, ardındakiler de kızları mı?

— Herhalde..

— Fakat esaslı adam arkadaş. Bastona dayınışı, bakışı, şapkasını başına geçirişi bile!

— .....?

—

O, yani eski büyük adam neden sonra karısına usullacık:

— İçimde müthiş bir sıkıntı var, -dedi-. Boğuluyorum!

Kadın o sıra, arkalarında kıkırtıyle gülerek, çevredeki yakışıklı gençler üzerine kısık kısık bir şeyler konuşan kızlarına anlamlı bakışlar fırlatmakla meşguldü. Duymadı. Duysa, kırk yıldır bütün hayatı kocasına kavuk sallamakla geçmiş bu kadıncağız belki de «Yaa, vah vah.. Ne yapsak acaba?» der, adamın öfkesini geçiştirmenin yolunu bulurdu ama, duymadı.

Adam buna da kızdı:

— İçimde müthiş bir sıkıntı var diyorum eşşek, eşşoğlu eşşek duymuyor musun?

Kadıncağız sindi. O, birden arkasında konuşulanlara kulak kabartmıştı. Üç kızı, şimdi de az önce önlerinden geçen bir kadının elbisesi üzerine çekiş-

meye başlamışlardı:

— Maşallah zevkine. Döpiyese gider mi o?

— Neden gitmesin şekerim? Pekâlâ da gitmiş!

— Tayyör olsa hadi neyse..

— Asıl tayyöre gitmez!

—

—

O'nun içi sıkılıyordu, patlayacaktı nerdeyse de, kızları, katır kadar kızları, katır kadar oldukları halde hâlâ babalarının evinde, çıkan kısmetleri burunlamaktan öte gidememiş kızları tayyörden, bilmem döpiyesten bahsediyorlardı ha?

Öfkeyle döndü:

— Şimdi, -dedi-, şimdi ettirirsiniz içine tayyörünüzün ha!

Kızlar sözlerini yutmuşlar, anneyse gene yerlere geçmişti. Yalnız en küçük, babasının hemen arkasından dIIInI çıkarmıştı. Ablaları dürttüler. Küçük inadına, dilinI bIr daha çıkardı babasına.

Bereket tren görünmüştü. Bir memur:

— Tren geliyor, geriye çekileliiim! -diye bağırınca, O, buna da içerliyerek:

— Malum, -dedi-. İkazına ihtiyacım yok!

Küçük memur sertçe döndü, sonra adamın heybetinden ürkerek tek laf etmedi. Çekti gitti.

VUR ABALIYA

Bize her şirket, daha doğrusu her kalabalık iş yerinde rastlanır. Sağa koşturur, sola koştururlar, dişlilerden zılgıtı yeyip ağız açamadılar mı, öfkelerini bizden alırlar. Bizler eski devrin «Şamar oğlanı» gibiyizdir. Ya da «Vur abalıya» sı!

Ama bizlerden de akıllılar çıkmaz değil. Bir vurup bin kazanan, patırdıcı, pireyi deve, habbeyi kubbe yapanlar. Bunlar sözümüzden dışarı. Bizler, yani maaşlar verilirken en son akla gelenler!

Âcizleri, bir film şirketinde aylıklıyım. Haliç'te, Nuh peygamber zamanından kalma, yıkıldım yıkılacak, lendûha bir konağın en alt katındaki rutubetli tek odada karım ve üç çocuğumla birlikte, aylığı yüz elli liraya otururum. Otururum deyişim söz gelişi.. Aslında oturmam. Geceleri yorgun bedenimi «yatak» adı verilen birtakım paçavralarla mitillere emanet edip sızarım. Sabahları güneşin üstüme doğduğunu bilmem. Kurulu çalar saat gibi, ortalık henüz ağarmadan uyanır, çoluk çocuğu uyandırmamak için de evden hırsız gibi çıkarım. Unkapanı, Şişhane, Tepebaşı yoluyle ver elini Yeşilçam. Yaş eliiye yakın ama, top ardında sabahlardan akşamlara kadar koşmuş, sayısız maçlar çıkarmış, tekme yeyip tekme

atmış bacaklarım henüz isyan bayrağını çekmediklerinden, dolmuşlar, otobüslerle ilgim, dolayısiyle şoförlerle de hır gürüm yoktur. Dolmuşlara zam olmuş, otobüsler tıklım tıklımmış, beni ilgilendirmez.

Çalıştığım şirkette bana kısaca «Telâşe Müdürü» derler, önemsemezler ama, aslında ben, daha doğrusu benim gibiler, çok önemliyizdir. Şirketler bizsiz, biz şirketlersiz olamayız. Bize «Mesâi saati» diye bir şey yoktur. Mesâlmiz gün doğmadan başlar, akşamları patronumuzun «Sen git artık!» dediği saatte biter. Başlangıç ve bitişler arasında koş Allah koş!

Şu son yıllara, ille de son yılın son aylarına gelinceye kadar durmamacasına koşmamın karşılığını patronumdan almadım dersem nankörlük olur. Arada bahşişler filan çıktıkça bizim bitirimlerle semtin bozuk plkaplı meyhanesinde demlenmeğe, futbolculuk günlerimizden, manav Ali'nin sergisinden araklayıp, Fener parkındaki tahta sıraların üzerinde denizi seyrederek yediğimiz hırsızlık kavunlardan, Tatar Melâhat'ı iyedip, arabacı Haydar'ın ahırında nasıl ağlattığımızdan filan söz açıp kasıklarımızı tuta tuta güldüğümüz, ya da sayısı kırk paradan bülüm oynadığımız günler olmaz değildi ama, bu yılın ender gün, ya da gecelerine rastlıyordu.

Şirketin film çevirdiği günler bir felâkettir!

Top ardında koşmaktan yorulmamış bacaklarım, artist, figüran ardında koşmaktan yorulur. Gerçi bunlarla doğrudan doğruya ilgilenen «ajan»lar varsa da, ne hikmetse, benim de koşmam şarttır!

Sağa koş, sola koş.. Artist gelmemiş, koş çağır. Kameramanı çağır, asistanı çağır, rejisörü, tavla oynamakta olduğu yerden al gel, şu unutulmuş koş, bu unutulmuş, gazla...

Bütün bunlara da eyvallah diyordum doğrucası. Şirketten aldığım maaş ondurmasa, öldürmüyordu da. Meyveyl manavda, eti kasap çengelinde, giyim kuşam eşyasını vitrinlerde görüp geçiyor, ama

yaşıyorduk. Gel gelelim son günlerde bankalar kredi yi kesiverince, bizim şirket şapa oturmadıysa da iyice bocalamağa başladı. Onun bocalaması umurumda değil, bizim maaş içerde kaldı! Patronun esasta gözü gönlü tok hakçası. Gözü gönlü tok ama, bizim maaş... ah banka, vah banka.. ne diye krediyi kesersin!

Sizin anlayacağınız, şirkette işler yattıl İki film birden çekiliyordu oysa. Aslında baş artistlerle falan bir tek film için anlaşma yapılmıştı ya, şirketin sahibi aynı zamanda filmin rejisörü de olduğundan, aynı kostümler, aynı mekanda iki ayrı film idare ediyordu baş artist, hatta reji asistanından habersiz.

Bankalar krediyi **kesince patronda surat** iki karış. Vara bağırıyor, yoğa bağırıyor. En çok da bakışları bana rastladıkça, kendimi şirketin en lüzumsuz kişisi sanıyorum. Yüzüme bakmadan: «Git çay söyle!», ya da «Koş bankaya, havale gelmiş mi bak!» deyişi öyle korkutuyor ki beni. Çünkü çaycının kötü çayından sorumlu ben olduğum gibi, bankaya gelmeyen havalenin sorumlusu da benimdir!

Öte yandan karı, çoluk çocuğun dırdırı da caba. Her akşam yolumu aç kurtlar gibi beklerler. Maaşı bugün de alamadım mı? Hepsinin suratı bir anda mahkeme duvarına dönüverir. Karı: «Pısırık!» der. Sanır ki, patrondan maaşımı istemesini bilmiyorum.

Geçende benim ortanca oğlan: «Sabuş'un babası gibi baba yok!» dedi. «Adam maaşını patronundan çatır çatır alıyor be!»

Yer misin sabaha mı saklarsın?

«Oğlum Sabuş'un patronu, Sabuş'un annesiyle o biçim de onun için!» desen, «O biçim»in anlamını soracak. Nasıl anlatırsın? Anlatsan bir dert, anlatmasan başka dert. Velhasıl, Baş artist, ikinci, üçüncü, dördüncü sıradaki artistler paralarını alamazken, sen nasıl kalkar da üç otuz paralık maaşçağızından söz açabilirsin? Yoksa bilmiyor muyum bak-

kala borcun üç yüzü geçtiğini, iki aydır ev kirasının ödenmemesi yüzünden ev sahibinin homurdandığını, çocukların giyilemez hâle gelen pabuçlarının rezaletini? Asıl önemlisi, bilemedin birkaç ay sonra olanca haşmetiyle teşrif edecek kış hazretleri!

Derken şirketi sevinçli bir haber dolaştı: Patron, bankalara boş verip, bankalara borç verecek kadar zengin ama alabildiğine de cimri bir milyonerden borç alacakmış!

Şirkette yalnız ben, yalnız rejisör, yalnız senarist, yardımcı artistler falan değil, masalar, iskemleler, duvardaki film afişleri, takvim bile sevinç kasırgasına tutuldu âdeta.

Patronunsa yüzü gülüyordu. Çağırdı beni neşeyle:

— Haydi telâşe müdürü, atla muhasebeciyle birlikte, paraları alın gelin!

Durulur mu? Cimri zenginin Beyoğlundaki yazıhanesi ver elini!

Soluk soluğa gidiyoruz: Yok! Nerde? Gelmedi henüz! Ne zaman gelecek? Belli olmaz. Bekliyelim mi? Bekleyin. Bekliyoruz ta öğleye kadar. Peki ama niçin gelmedi? Gülüyorlar. İyi ama gülmekle olmaz ki. Ne tavsiye edersiniz? Ne yapalım?

— Şehzadebaşı'ndaki kahvede, eski bir tavla arkadaşıyla tavla oynar çokluk. Ona takıldı da oyun kızıştıysa akşama kadar gelmez, gelemez!

Bizim muhasebecinin yüzünden düşen bin parça!

— Ben şirkete dönüyorum. Sen git bak.. -diyor.

Ver elini Şehzadebaşı kahvesi!

Unkapanı, Zeyrek, Bozdoğan kemeri, Saraçhane'den Şehzadebaşı'na, yayan!

Kan ter içinde bakıyorum, adam orda. Gerçekten çok hararetli bir tavla maçına tutuşmuş biriyle. Elimde patronun kartı, dikiliyorum. Dikil Allah dikil.. Adam üst üste yenilip ateş püskürür, alı

al, moru mor, zarlara basarken gamatoyu, bizim patronun kartı uzatılır mı? «Sırası mı ulan?» diye fırlatıverir kartı ve bir çuval incir berbat olurl

Bir çuval incir berbat olmasın diye bir saat, derken iki saat geçti. Korka korka iskemlelerden birine şöylecene ilişiyorum ama, gözüm de garsonda. Gelip, ne içeceğimi sorabilir. Cepte mangır nanay, içemem. İçmeden, yani bedavadan oturmak zorundayım!

Neyse, tavla bltti. Adam son partiyi aldı da yüzü güldü. Hemen yanaştım: —Beyefendi -dedlm-, gayet güzel oynuyorsunuz ama zar gelmiyor!

İsabet etmişim. Adam beni sağa sola tanık diye göstermeğe başladı:

— Nasıl? Zar geliyor mu gelmiyor mu? Na, sor buna! Öye değil mi? Zar geliyor muydu zar?

Bu arada patronun kartını uzatıyorum. Alıyor, gel gelelim aksilik, adam milyoner ama okuma yazma bllmlyor. Dllden anlattım. Haa -dedi-, Evet. Al şu kartı, gıt fllan fllm şlrketlne. Bana ödenecek borçları vardı. Sanu şu kadar ödeslnlerl

Üzorlnl bana doldurttuğu kartını kaptım ver elini yenlden Beyoğlu!

Cepte mangırın nanay olduğunu yukarda belirtmiştim. Peki, nasıl giderim Beyoğlu'na? Tabiî emektar bacaklarımlal Bir maratoncu sabrıyle Saraçhane, Zeyrek, Unkapanı, Şişhane, Tünelin böğründen şirket. Şirketin kalın siyah çerçeve gözlüklü muhasebecisi. Kartı heyecanla uzatıyorum. Yorgunluktan ayakta duracak hâlim yok. Yok ama, az sonra paraları cebe, küüüt, akşam cebimde ikl aylık maaşım, mahalleye, daha çok da eve, çocuklarımın yanına kahraman gibi gideceğimi düşünmenin gururu!

Kalın siyah çerçevell muhasebeci:

— Para bekliyoruz kardeşim -diyor-. Falan, fllan ve fişmekan sinemalarında filimlerimiz oynuyor. Az önce telefon ettim, tamam dediler. Biraz bekleyln Isterseniz..

Oracıktaki bir iskemleye bırakıyorum yorgun bedenimi. Bekle ha bekle! Bir saat mi, iki saat mi? Paranın ne geldiği var, ne de geleceği!

— Çok geciktiler değil mi?

Kalın siyah çerçeveli muhasebeci:

— Yaa.. çok.

— Ben gidip takip etsem?

— Valla daha iyi olur sanırım...

Önündeki kocaman deftere eğiliyor, beni unutuyor.

İlkin filan sinemasına koşuyorum: Muhasebeci bilmem ne bankasına gitmiş. Bugün son günmüş. Mutlaka ödenmesi gereken bir bono varmış, onu ödeyecekmiş. Ya gelir, ya gelmezmiş!

Sonra koşuyorum falan sinemasına: Az önce buradaymış. Evden haber salmış karısı, en küçük çocuğu ağaçtan düşmüş, bacağı kırılmış!

Daha sonra ver elini fişmekan sineması: Sinema müdürü zamparanın biriymiş. Belli olmazmış ki şu an nerede olduğu? Kimbilir hangi zilliyle artık Yıldız parkında mı, Beyoğlu sinemalarından birinin locasında mı, yoksa arkadaşlarından falanın garsonyerinde mi?

Ümitlerim kırılır gibi oluyorsa da, hayır. Toz pembe hayallerime toz kondurur muyum? Filan, falan, fişmekan sinemalarının müdür, ya da muhasebecileri herhalde şimdiye kalın siyah çerçeveli gözlüğüyle insana bomboş bakan muhasebeciye uğramış, borçlarını ödemişlerdir. Kalkar giderim. Ya beni kapıdan karşılar: «Buyrun. Ben de sizi bekliyordum!» der paraları toka eder, ya da «Sizin şirkete yolladık!» diye kibarca bildirir ve özür diler. Her ikisi de işime gelir. Koşarım bizim şirkete. Patron arkadaşlarıyla çay içmektedir. Nerdeyse kalkıp, pasajda kafaları çekmeğe gideceklerdir. Ben daha ağzımı açmadan:

«— Muhasebeciye uğradın mı?» diye sorar.

«— Hayır efendim..» derim.

«— Git, maaşını al. Sonra da çek git evine!»

Yüzde yüz böyle olmasını isteyen yanımla koşuyorum bizim şirkete. Patron odasında, masasının başında kara kara. Beni görünce yüzündeki karalar dalga dalga kalkıp, pembeleşiyor. Gözlerinin içi umutla gülerek, soruyor:

— Getirdin mi?

Kulaklarımda vınlamalar, gözlerimde karaltı, bir şeyler anlatmağa çabalarken, patlıyor:

— Kes kes, beceriksiz! Sen bu şirketin başına koskocaman bir belâdan başka bir şey değilsin!

Kafamın içi çıfıt çarşısı.

Huzurdan tekme yemişçesine ayrılıyorum.

BÂBİL KULESİ

BÂBİL KULESİ

Küçücük şaraphane bir an, gecenin dokuz buçuk sarhoşluğundan ayılıp, içeri girene baktı:

Kurşunî rölöve şapkası, siyah çizgili açık kurşunî kostümü, kolalı yaka irice bağlı siyahı çok açık kurşunî kıravatı, gömlekle bile ılık ılık terlenen sıcak ağustos gecesinde caketi, hattâ yeleği...

Bu küçücük, bu hayli pis şaraphanede kimdi bu «Kalantor»?

Hâkim, umum müdür, yahut herhangi bir taşra valisi mi?.. Yoksa halkın nabzını yoklamıya çıkmış bir mebus; yahut yıllar yılı taşrada sürterken nasılsa düşürdüğü fırsattan faydalanarak izinli geldiği İstanbul'da, taa bilmem kaç tarihinde, «Mektebi Mülkiyyei Şahane» de «Tahsili Ulûm» eylerken akşamları sık sık uğradığı bu semt meyhanelerinden birinde eski İstanbul geceleri, dolayısiyle gençliğini «Tahattur» eylemek için felekten bir gece çalmak isteyen herhangi bir memur mu?

Bir kenarda boş bir yer bulup geçti. Daha doğrusu, gelenin herhangi bir «Kodaman» olması ihtimaline karşı şaraphane halkı sıkışıp yer açmıştı.

Selâmsız, sabahsız, iri burnu, aşık yüzüyle şarapçıya işaret etti. Alesta garson şarap ve meze-

lerle koştu. O hep o asık yüzüyle, rölöve şapkasını çırakıp yanıbaşındaki çiviye astı. Ortası basık, çifte kafalı başının tepe saçları dökülmüştü. Elektriğin altında cilâlanmış gibi parlıyordu.

Kıllı kocaman eli bardağa uzandı. Yakaladı. Ağır ağır ağzına götürdü. Tadına baktı. Beğenmemiş gibi yüzünü büsbütün buruşturup, bir şey söyliyecek, bağırıp çağıracakmış gibi şarapçıya baktıktan sonra, bardağı bir nefeste dipledi, boş bardağı yerine koydu.

Sağlam yapılıydı. Çifte kafalı, iri başını omuzları arasında dimdik tutan kalın boynu kısa, ensesi kat kattı.

Peki ama, kimdi? Vali mi? Ağır Ceza Reisi mi? Fabrikatör mü? Umum müdür mü? Mebus mu? Hattâ, vekil mi? Yoksa, halkın nabzını yoklamıya çıkmış biri mi?

Şaraphanede kurt dalmış sürü ürkekliği vardı. Sarhoş gözler ona çevrilmişti. Bakılıyor, sadece bakılıyor, tek kelime söylenmiyordu.

Oysa, önüne konulan ikinci bardak şarabını da yuvarlamış, kuvvetli dişleri arasındaki mezeleri ağır ağır çiğniyor, bu haliyle ihmiş yorgun bir deveyi hatırlatıyordu.

Üçüncü bardaktan sonra kıravatını gevşetti. Dördüncü bardakta kolalı yakasının düğmesini çözdü, caketini, sonra yeleğini çıkarıp çiviye astı. Beşinci bardağıysa, içmeden evvel havaya kaldırdı:

— Merhaba!

Marş marş işareti verilmiş gibi bardaklar sağdan soldan kalktı:

— Merhaba!

— Merhaba, merhaba, merhaba!!!

Yanımdaki orta yaşlı balıkçı:

— Esaslı bir kodamana benziyor, -dedi.

— Belki de mebus.

— Yahut vekil..

— Yahut ta...

— Her neyse ağzımızı sıkı tutalım!

Uzun uzun susuluyor, sadece içilip meze alınıyordu. Bir de bakılıyordu: Ona bakılıyordu... Bir ara nasıl oldu bilmem, ortaya bir şeker, arkasından kahve meselesi atıldı. Konuşma peşin tereddütlü, sonra da umumî bir hal alıverdi:

— Doğrusu şekerden yana hiç sıkıntı çekmedik!

— Kahve? Kahve ya?

— Kahve de öyle.

— Allah hükûmetimizden razı olsun..

— Neydi o şekeri beş yüz kırk beşe yediğimiz yıllar?

— Ya Sümerbank'ın çürük basmaları?

— Bu günümüze çok şükür. Gün günden iyi geliyor. Yollar açıldı, köprüler kuruldu, çeşmelerden gürül gürül sular akıyor...

— Şeker fabrikaları? Yeni şeker fabrikaları ya?

— .....!

— .....?

O, bütün bunları duymuyor, yahut duyuyor da mahsustan öyle görünüyor gibiydi. Adamakıllı irileşip morarmış burnu bardağına eğilmişti, sarkıyordu. Bu hâliyle, halkın nabzından memnun bir parti ileri gelenini hatırlatıyordu.

Çabucak sarhoş oldu, hesabı gördü, caketi, yeleği, kolalı yakası, kıravatiyle filân şaraphaneden çıktı.

Az sonra - yâni adamın savuşup gittiğine tam kanaat hâsıl olduktan sonra - kahkahalar patladı.

— Enayi, -dedi biri.

— Bunları kafeslemiyecek ne var?

— Çabucak sarhoş oldu...

— Tabi. Onlar viskiye, şampanyaya alışkın oğlum...

—

— .....?

Az sonra ben de merakla çıktım. Gerçekten de, kimdi acaba?

Arada taksilerin kurşun hızıyla geçtiği cadde bomboştu. O, kaldırımdan hep o tehlikeli yalpasiyle yürüyor, arada sendeliyordu. Birden durdu. Yanındaki elektrik direğine tutunmıya çalıştı. Hizasına gelmiştim, sordu:

— Kibrit, kibritiniz var mı?

Yanan cigaramı uzattım. Yaktı. Yanyana yürümeğe başladık. Hayli gittik. Bir ara durdu. Yüzüme uzun uzun baktıktan sonra:

— Merhaba! -dedi.

— Merhaba, -dedim.

— Memur musunuz?

— Eh işte.. Siz?

Güldü:

— Şaraphanede enayiler beni kalantor sandılar değil mi?

— Değil misiniz?

— Yok canım..

— Ya?

— Hiç. Kaçan karımı aramıya geldim de...

— Buralı değilsiniz öyleyse?

— Yok canım..

İstanbula yakın ilçelerden birinin ismini söyledi. Sonra bir türkü mırıldanarak, bastı gitti.

DAYAK

Islak burnunu güneşin gıcıkladığı, anırmıya hazır bir eşeği hatırlatan kantar memuru kudretten sürmeli gözleriyle melûl melûl baktığı zaman çok hazindi.

Kış, yaz, sabahları altıdan önce kalkıp ateş yaktığı, akşamdan kalma bulaşıkları yıkadığı, ikindi paydoslarında eve koşar adım gelip yama yamadığı, sökük diktiği halde hanımının gözüne girmek şöyle dursun, sık sık maşa, yahut terlik okşamalarından kurtulamıyan talihsizlerdendi.

Oysa ki, bareme tâbi, sicilli bir memurdu; Memurlar İstihlâk Kooperatifinde de hissedar. Bir taraftan kooperatifin yıllık (Genel Kurul Toplantıları) için sayın bayla başlıyan davetiyeler alır, teşrifi üstün saygılarla rica olunur, öbür taraftan, meselâ ambarda hamal başıdan en dümen hamala kadar (Kantarcı be!», «Ulan kantarcı!», «Öyle mi kantarcı, gene çarşafa mı dolaştırdın?» lardan kurtulamazdı.

★

O gün kolalı yakası, kıravatı, terlikleri, ipek pijamasiyle çömelip akşamdan kalma bulaşıkları yı-

kadıktan sonra tam yüz numaraya girmişti ki, çöpçünün kalın sesi!

Kabil olsa, yüz numaradaki bu en hayatî işini geri bırakıp çöp tenekesini koştururdu ama, kabil değildi. Hiç olmazsa hemen kabil değildi. Aksi çöpçü de, sanki inadınaymış gibi, sıtma görmemiş sesiyle bas bas bağırıyordu. Bir şey değil, karısı uyanır da çöp tenekesinin verilip verilmediğini sormak için seslenirse...

Tam bu sırada karısının aksi sesi çınladı:

— Hamdili!!!

«Efendim hanımcığım, buradayım!» diyemezdi. Aldığı terbiye, yüz numaradan cevaplamasına müsait değildi.

İşini yarı buçuk bırakıp, telâşla çıktığı zaman, karısını elinde terlik, öfke içinde buldu. Kadın açtı ağzını yumdu gözünü. Ne aldığı terbiyeyi bıraktı söğülmedik, ne de terlikle vurulmadık yerini. Zavallı adam, merdivenlerden yuvarlanırcasına koşturup boşalttığı paslı çöp tenekesiyle döndüğü zaman, karısını hâlâ söylenir buldu.

Aldırmadı. Aldırsa ne olacaktı? Bütün belâların insana dilden geldiğine inanmış, iman getirmişlerdendi. Onun için, cevap vermedi. Kaynayan çaydanlığa çay attı, masaya bardakları dizdi, ekmeği dilimledi.

Kadın hâlâ söyleniyordu. Derken, rujunu aldı, geçti ayna karşısına. İstiyordu ki, kocası bir şey söylesin. Meselâ: «Hanımcığım, çay soğuyacak!» filân gibi bir şey!

Söylemedi. Söylese: «Kör müsün? İşimiz var. Meymenetsiz herif!» cevabını alacağını biliyordu adam.

Kadınsa, yürek soğutmak ihtiyacında idi. Bu ihtiyaç içine yumruk gibi oturmuştu. Adamın sabırla bekleyişine de içerliyerek, işi uzattıkça uzattı. Ne kadar uzatırsa uzatsın tek kelime çıkmıyacağını anlayınca, aynayı, ruju filân birer kenara fırlatarak

sofraya dehşetle geldi. Sağa baktı, sola baktı. Bağırıp çağırmaya yarıyacak bir vesile arandı. Bulamadı peşin. Sonra birden gözü çay bardağına ilişti. Çatlak bardak önüne konmuştu gene! Kırk sefer söylediği halde gene de inadını yürütmekle ne demek istiyordu yani? Ne demek istiyecek, gayet basit: Kızdırmak, sinirlerini bozmak... Belki de, evet belki de, mikrop alıp ölmesini istiyordu!

Açtı ağzını yumdu gözünü. Söyledi söyledi söyledi. Hırsını alamayınca, bardağı kaptı, kulağının dibinden kurşun gibi geçip, arkasındaki duvarda tuzla buz olmuştu.

Kadın hâlâ söyleniyordu. Aldırmadı. Daha büyük belâlara çarpılmamak için diline sahip olarak kalktı, bardak parçalarını tevekkülle toplamaya başladı.

Günler günlerden beter geliyor, kadının dırdırı eksileceğine, artıyordu. Ambardaki masasında başını avuçları içine almış kara kara düşünürken, yanına kısa boylu, kıvırcık simsiyah saçlı, kendi gibi orta yaşlı bir adam geldi. Elindeki evrakları masaya bırakarak, ambara yardımcı kâtip tâyin edildiğini nezaketle bildirdi.

Adam halim selim, bilhassa fevkalâde kibar görünüyordu ama, esasta hinoğlu hindi, anasının ipliğini pazarda satmışın biriydi. Geldiğinin haftasında kantarcının macerasını hamallarda öğrenip, şefinin sakalı altına girivermişti. Bekâr olduğu halde, karısından yediği dayaklara dair öyle şeyler anlatmıştı ki, kantarcı bile acımıştı:

— Seninki benimkinden de insafsızmış!

— Sizinki de mi insafsız?

— İnsafsız ama, sen benden çok daha talihsizsin...

— Niçin?

— Benimki terlik, pek pek maşa ile... Seninki?

— Benimki odunla kardeşim...

★

O gün akşam paydosunda yarım saat erken çıkıp evlerinin yolunu tuttular. Yolda ev halinden konuşurlarken, kantarcı, hanımı büsbütün kızdırıp dayağı katmerlendirmemenin usullerinden söz açtı. Hinoğlu hin dikkatle dinliyordu. Bir ara:

— Demek, -dedi-, siz bu sayede odundan kurtuluyorsunuz?

Berikl kıs kıs güldü:

— Ne sandın yal

— Öyleyse ben de bundan sonra sizin gibi hareket etmeliyim. Bakın, güzel bir şaraphane var şurada. Şarabı fevkalâde. Ben arasıra demlenmeden edemem. Malûm ya, def'i gam için...

Kantarcının anırmıya hazır eşek yüzünü müthiş bir korku kapladı:

— Ne söylüyorsun birader?

— İkişer kadeh atalım diyorum!

— Hanımlar? Hanımları ne yapalım?

— Hllç...

— Senlnkl ağzını koklamaz mı senin?

— Koklar.

— Kızmaz mı?

— Kızmak değil, öldürür!

— Peki?

Göz kırptı:

— Gayet basit... Fevkalâde bir sensen var bende. Her zaman böyle, içtikten sonra ağzıma iki tane attım mı, tamam. Ne koku kalır, ne de sarhoşluk!

Kantarcı düşündü, uzun uzun düşündü. Karşısındaki de kendi gibi bareme tâbi, sicilli bir memurdu. Yalan söylemeye tenezzül edecek değildi ya. Hem yalan söylemekle eline ne geçecekti?

Şaraphaneden içeri girdiler. Girdiler ama gene de korkudan titriyordu. Başkasına teslr eden sensen ona tesir etmiyebilir miydi acaba?

İlk, ikinci, üçüncü bardaklar, kökleri derinlerdeki korkuyu silip süpürdü, bulaşık yıkayan, sokak di-

ken, çöp tenekesini çöpçüye koşturan biri olmaktan çıkmıştı. Vurucu kırıcı dedesinin, yıllar yılı arka plâna itilmiş karakteri ön plâna geçmişti. Artık dedesiydi. Gayet iyi ata binen, ustaca cirit oynıyan, sıcak yemeği sahaniyle karısının kafasına fırlatan dedesi:

Altıncı bardakta şarapçıya posta koydu.

Hinoğlu hin, şefinin kıvama geldiğini anlamıştı. Koluna girdi. Beriki ters ters baktı:

— Ne o?

— Gidelim!

— Nereye?

— Evlere.

— Evlere mi? Yoksa karıdan mı korkuyorsun?

Cevap alamayınca, acı acı güldü. Boş bardağını şarapçıya itti:

— Doldur şunu!

★

Genç kadın kocasının eve dönmeyişi üstünde durmamış, «Ambarda işe koşmuşlardır aptalı!» düşüncesiyle, yorganı tepesine çekmişti. Rüya görüyordu. Sigara ve alkol kokan güçlü, kuvvetli bir erkeğin kolları arasında kalbi sökülürcesine çarpınıyordu ki, sokak kapısı âdeta yıkılmaya başladı. Karyoladan heyecanla fırladı. Bu saatte kapıyı böyle saygısızca çalan kim olabilirdi?

Açtı. Kocasıydı. İçeri bomba gibi girdi.

— Bu kapı neden geç açılıyor?

Cevap beklemeden, kadını ayaklarının altına aldı, tekmeledi, tekmeledi, ezdi.

★

Sabahleyin ağzı yüzü birbirine karışmış uyandı. Ateş yakacak, çay kaynatacak, bulaşık suyunu oturtacaktı. Oturtacaktı ama, karısı akşamın hesabını sormıyacak mıydı?

Odadan usullacık çıktı. Sofaya geçti. Mutfak ka-

pısında durdu ve gözlerine inanamadı: Alnı tülbentle bağlı karısı hanım hanım oturmuş bulaşık yıkıyordu!

Kocasını görünce, fırladı. Gitti adamın boynuna sarıldı:

— Canım kocacığım, -dedi-, her zaman akşamki gibi ol e mi?

★

O günden sonra ne bulaşık, ne yama, ne de sökük dikti ama, kantarcı şaraphanelerin gediklisi, çamur bir alkolik oldu.

DELİL

Göğsüne kadar uzanmış simsiyah sakalı, kudretten sürmeli gözleri, kelepçeli elleriyle jandarmaların arasında adliyeden içeri girer görünce, şaştım. Vay anasını... O muydu bu?

Babamın sağlığında eve sıkça gelir, elleri önünde kavuşuk, babamı âdeta hûşû'la dinler, «Mîrim, üstadım, hazret» leri fazlaca serpiştirerek konuştuktan başka, kahve, sigara ikrâm edildiği zaman kırılır, dökülür, teşekkürlerin çeşidini sıralardı.

Babamın ölümünden epeyce sonra küçük bir esnaf kahvesinde karşılaşmıştık. Gene böyle, şapka kanununa aykırı düştüğü için başından çıkarmadığını iftiharla söylediği lâcivert beresi, simsiyah sakalı, kudretten sürmeli gözleriyle.

Hiç unutmam, Bebe Ruhî yahut ta Hacivat'ı hatırlatarak yanıma sokulmuş, ömrüm oldukça unutamıyacağım şöyle bir konuşmaya başlamıştık:

— Vay, sen burada ha?

Saygıda kusur etmemeğe çalışmış, yer göstermiş, kahve söylemiştim. Babamın ölümünü biraz geç hatırlamıştı:

— Sâhi, başın sağ olsun. O toprakta yattıkça Allah sana uzun ömürler versin. Allah gerîde kalanları...

Tetiğine dokunulmuş geveze bir hafif makineli gibiydi.

— Takdiri ilâhi! Cenabıallahın takdirini kısır tedbirlerimizle bozabilir miyiz? Canını sıkma, üzme kendini, işi oluruna bırak!

Babamın ölümüne alışmıştık halbuki, üzüntüler filân geçmişti.

— hepimizin gideceği yer orası! Üç gün evvel, beş gün sonra. Elmukadder lâyügayyer, elhükmilillâh! Mâmafi, değerli adamdı, özü sözü doğru, müstakim adamdı. Fıkara babasıydı da değil mi?

— Gallba.

— Gallba değil, muhakkak. Size birşeyler bıraktı mı bâri?

— Ne gibi?

— Kırık sırık, ev mev, tarla marla...

— Hayır.

— Hayır mı?

Hayır.

Nakit?

Patlamak işten değildi:

— Mühim değil.

— Evinlz, tarlanız vardı ya?

— Sağlığında satmıştı.

— Satmış mıydı? Niye satmıştı?

— Canı öyle istemişti herhalde!

Adam öfkesinden kıpkırmızı kesilmişti:

— Olur mu? Canı öyle istemişti olur mu? Bir sebebi vardır, mutlak vardır bir sebebi. Mülk satılır mı be?

— .....?

— Yoksa sizden memnun değil miydi? Senden, kardeşlerinden, yahut annenden? Annenle birlikte oturuyorsunuz değil mi?

— Hayır, ayrıyız.

— Ayrı mısınız? Olur mu? Yakışık alır mı? Herkes ne der? Kadıncağıza karşı revâyı-hak mı? İnsan anasından ayrı oturur mu?

— Dargın filân değiliz...

— Yok bir de dargın ol! Dargın değilmiş. Lâfa bak! Ana, ata be. Kur'anı azimüşşân ne der? Kur'anı azimüşşân nerde bizler nerde desene... Sık sık ziyaretine gidiyor musun? Hayır duasını alıyor musun?

— .....?

— Ne gezer desene. Bizim neslin, dinsiz, imansız neslin böyle ince ahlâk kaideleriyle ne alâkası var desene! Hey gidi günler hey... Büyüklerimizin önünde değil cigara kahve, yüzümüze şöyle dikkatlice baksalar kulak memelerimize kadar kıpkırmızı kesilirdik!

Sebebini sormamıştım. Sorsam, küplere bineceğinde şüphem yoktu. Zaten fırsat ta verdiği yoktu.

— Annenin ziyaretine her gün git! Elini öp, hayır duasını al. Onun şimdi en hassas, en lçli, en alıngan zamanı. Yüreğindeki yara kapanmadı henüz. Sonra, çarşısına, pazarına git. Lâzım olanları al!

— Çarşısına pazarına kendi gider, her şeyini eliyle seçip alması en büyük zevkidir.

— Olmaz! Yaşlı başlı kadının çarşı pazar dolaşması doğru değil. Yazık, günah. Ana hakkı, ata hakkı... Ruzümahşerde bütün günahlarının hesabını verir, gazabı-ilâhîde seyyielerinin cezasını çekersin. Mahşer gününden kork!

Ne ruzümahşer, ne de gazabıilâhiden korkmama sebep vardı.

— demek rahmetliden pek birşey kalmadı? Tuhaf. Biz de onu aklı başında bilirdik. İnsan evlâdüayâline kırık sırık bırakmaz mı?

— Bizim bir şikâyetimiz yok!

Öyle bir parlamıştı ki:

— Olur mu? Şikâyetimiz yok'la iş biter mi? İnsanı kırığı sırığıyla, nukut ve eshamiyle, bankadaki kredisiyle ölçerler. En azdan başını sokacak bir evi olmıyanın Insanlığından ne çıkar? Ben kendi nefsime, böyleleri ağızlarıyle kuş tutsalar, indimde bir mangır etmezler. Evsiz, yersizlere zibidi derler be!

İskemlemi kapmış; kahvenin öbür ucuna gidip oturmuştum. Kahveye onun öğüt veya hakaretlerini değil, kafamı dinlemeğe gelmiştim.

Az sonra tepeme dikilmişti:

— Bu hareketinle ne demek istedin yâni?

Tepem atmıştı:

— Hakaretinize daha fazla muhatap olmamak istedim!

— Hakaret mi? Ben mi? Sana mı? Ulan sen nesin ki ben sana hakaret edeyim? Benim hakarete tenezzül edeceğim insanın en azdan bir evi, tarlası marlası, kırığı sırığı olmalı. Sen nesin ki? Hangi irapta mahallin olabilir?

Kahve halkı etrafımızı almıya başlamıştı. Susmuyor, çenesini kesmiyordu.

— hey zaman, gözün çıksın zaman, lânet olsun. Yerin zemmine geç! Beyi belirsiz, meydanı ıssız ettin. Hakaret ediyormuşum, hakaret ediyormuşum ey ümmeti Muhammet, hakaret ediyormuşum!

Aradan yıllar geçmişti. Bilekleri kelepçeli elleriyle adliyeden içeri girlyordu. Peşisıra gittim. Önünden geçtim. Beni görmemesi kaabil değildi. Suçunu merak ediyordum. Hasretini çektiği eski devrin dinî terbiyesiyle yetişmiş bu «Namus deposu» nun bileklerine klepçe niçin vurulmuştu acaba?

Öğrendim: Hacca götürdüğü hacı adaylarının parasını dolandırmış!

ADAM

Kömür satış müessesesinin önü. Ellerindeki ordinolarla genç, ihtiyar, çoluk, çocuk, kadın, erkek sıra bekliyor. Saat sabahın beşi. Bir memur ordinoları sahibinin gelişine göre sıraya koyuyor.

Ben de ordinomu verdim, herkes gibi sıramı aldım.

Bu yıl kışın geçen yıla benzemiyeceğini anlatan elli beşlik bir ihtiyarın yanına sokuldum. Adam son derece hoş sohbet. Emekliye ayrıldı ayrılalı Balıkpazarı meyhanelerinin yolunu unutmuş. Ama gelecekten umutlu:

— Eczacı mektebinde bir oğlum var, -diyor-. Az buçuk yakışıklıdır. Diyorum ki, aç gözünü. Zengin bir kahbe dölünü koy kafese. Emri-vâki yap. Babası sana bir eczahane açsın. Ondan sonra kızını nikâhla. Doğru değil mi ama?

Sonra gözleri parlıyor, daha iştahla devam ediyor:

— O zaman, işte o zaman sattım dünyanın anasını!

— Nasıl?

— Nasıl mı? Bak nasıl.. Geçeceğim oğlumun eczahanesindeki kasanın başına. Güzel bir lâcivert

kostüm. Rugan mugan. Akşamları da ver elini Balıkpazarı meyhaneleri... Hafiften hafiften çisentili havalara bayılırım. Mevsim palamut mevsimi olacak. Palamutun da kuyruk tarafının ızgarası. Bir yanda roka salatası, öbür yanda sarı kehribar gibi turşu. Hıyar, biber karışık. Dışarda hışıltıyla yağmur. Hele karşında da kırk yıllık cânı aziz, kadeh arkadaşın varsa...

Emekli, bir cigara yakıp ağır ağır uzaklaşıyor.

Kabuğunda kurumuş, genç bir kadıncağıza kulak veriyorum:

— ... kocam mı? İplik amelesi, Kazlıçeşme'de. Ben kendim tütünde çalışıyorum. Bu kucağımdakinden başka iki çocuğum daha var. Var ya, onlar kendilerini kurtardı sayılır. İlkim, oğlan, dörde geçti bu yıl. Gelecek yıldan sonra Kasımpaşadaki deniz gediklisine yazdıracağız. Ortancam, kız. İlkin Ikisinde. O da beşi bitirince, akşam sanatın iki seneliğine vereceğiz. Demek ki, üç sene ilk okuldan var, Iki sene de Akşam sanattan, beş. Beş sene sonra o da hayatını kazanmıya başlar. O zaman ben fabrikayı bırakacağım. Dayanamıyorum. Ev İşlerine bakar, kıza yardım ederim. İlk sene şöyle böyle, ikinci sene biraz daha, derken alır yürür. Bizim oradaki Şahinde hanım gibi. O da öyle. Beşi bitirdi. Girdi Akşam sanata. Akşam sanattan sonra da açtı bir yurt. Şimdi oooh! Benimki de yurt açsın istiyorum. Yurt çok kârlı. Dışardan İş alır, yanındaki kızlara, öğretme bahanesiyle diktirirsin. Oğlan da Gedikli olunca üç, beş yollarsa...

— Keyfine diyecek yok! -dedi bir ihtiyar kadın-. Ben ne yapayım ya? Bende evlât mevlât yok. Vardı, Allah aldı. Hani bâzı düşünürüm, bir hasta olsam, yahut bir yerden düşüp kolumu bacağımı kırsam... Ne yaparım diye!

— Çalıştığın yerde sigortalı değil misin?

— Amaan sen de. Dışardakl kazaya sigorta ne verir?

Uzun boylu, kalın kemlkll bir başka ihtiyar kadın:

— Ya ben, -dedi-. Ya ben? Doksan yaşındayım. Herkes ölümden korkar. Gece gündüz cenabaliaha el açıp yalvarıyorum da ölüm vermiyor! (Ağzını açtı.) Kuzu dişleri çıkarıyorum. Bak! Ama neye yarar? Yiyecek bulamadıktan sonra?

Dileniyordu.

— Haydi sabah sabah bir siftah edin de Allah işinizi rast getirsin!

Bir başkası:

— Haaa... -dedi-. Anlaşıldı Vehbinin kerrakesi!

— .....?

— .....!

Ortalıkta birden bir kaynaşma. Kömür satışın memurları işbaşı yapıyor. Kalabalık müessese kapısına kaydı. Omuz omuza. Dokuzdan önce Işe başlamazlar sanıyordum. Yanılmışım. Saat sekizde başladılar. Erken gelenin işi, geç gelenden önce görülüyordu. Bu iş'te böyle olurdu zaten: Parayla değil, sırayla!

Tam bu sırada, kabakıyım biri, pırıl pırıl Iskarpinlerlni cızırdata cızırdata kalabalığı yardı, müessese kapısında elindeki ordinoiara göre Isim okuyan memura sokuldu. Kolalı yakası, yepyeni lâcivert kostümü, kalın çerçeveli gözlüğü.

— Vali desem değil.

— Mebus filân mı acep?

— Kimbilir?

—

— .....???

Merakla yanlarına sokulmuştum.

Elindeki ordinoyu uzattı:

— Beklemeğe tahammülüm yok memur bey Benim işimi görüverin de...

Memur hayretle baktı:

— Beklemeğe tahammülünüz yok mu? Verin ordinonuzu bakayım!

Aldı. Elindeki ordino tomarının en sonuna koydu.

— Sıranızı bekleyin.

Adam, gözlüğünü düzeltti:

— Sıramı mı? Bütün bunlardan sonra mı alacağım?

— Elbette.

— Elbette mi? Saatlarca beklemem lâzım. Nasıl olur?

Memurla ileri geri etmeğe başladılar.

Kalabalık gittikçe daralıyordu.

Kucağında çocuğuyla kupkuru bir kadın:

— Bizim canımız yok mu? -dedi.

Sanki işaret yerine geçti:

— Saat beşten beri bekliyoruz!

— Ben? Ben ya? Dörttenberi!

— Haydi bakalım, geri dur şöyle...

— .....!

— .....!!!

Kalabalık kımıldadı. Adam, öfkeyle akan selin üzerinde bir tahta parçası gibi, gerilere atıldı. Ürkmüş, yılmıştı. Kıravatı yana kaymış, ordino tutan eli titriyordu.

Memursa, elindeki ordinoların sırasına göre işi olanları çağırıyordu.

ENAYİ

Kahveden içeri girince, büyük aynaslyle karşılaştı kahvenin. Dikkatine burnu çarptı. Çok münasebetsiz, kocaman bir burundu. Böyle burnu olan birini kadınlar kaabil değil sevemezlerdi. Biliyordu bunu. İçinde bir yara, bir ukteydi bu. Sol tarafından mı kalkmıştı neydi, sabahtanberi yığınla münasebetsizlik olmuş, sinirleri iyice gerilmişti zaten, bu da tuz biber...

Mermer masalardan birine geçip oturdu.

Sol tarafından kalkmıştı gerçekten de... Karyoladan atlarken kedlye basmış, hayvanın can havliyle kopardığı müthiş feryat, sinirlerini berbat etmiş, çılgına dönmüştü. O hırsla hayvana fırlattığı fırça komodinin üzerindeki sürahiyi kırmış, sular alt kata, romatizmalı ev sahibinin odasına, tam da yatağına akmış, bütün geceyi uykusuz geçiren sinirli kadını cıyak cıyak bağırtmıştı. Bir kadın, hem de romatizmalı, çirkin, üstelik kirayı artırmaktan söz açan mendebur bir kadının haysiyet kırıcı cırlaklığı karşısında susamamıştı. Sabah sabah bir kızlıca kıyamet. O ona, o ona... Az kalsın karakolluk olacaklardı.

Kendini evden nasıl attığını, dolmuşa nasıl bindiğini hatırlamıya kalmadan, şoför: «Geldik beyim!» demişti. Hayretler içinde yere atlarken, dizini taksi-

nin cenabet kapısına çarpmıştı. Taksinin kapısına mı, dizine mi kızacağını tâyin etmeğe çalışırken, şoför: «Yirmi beş daha beyim!» demesin mi?

Her zaman tek yirmi beşlikle geldiği yere ne diye iki yirmi beşlik verecekti?

Alamadın, veremedin.. Dizinin ağrısını unutmuş, şoförle gırtaklaşmıya ramak kalmıştı. Bereket versin araya girmişler, yirmi beş kuruşun önemsizliğini izaha çalışmışlardı. Çalışmışlardı ama ne olmuştu? Ne olmuşsa fazladan verdirilen yirmi beşliğe olmuştu.

Enayi yerine mi konulmuştu yâni? Söğüşlenmiş miydi? Değil yirmi beş, elli, yüz, yüz elli ...Daha çok parayı bahşiş diye vermişti şurda burda. Mesele yirmi beşte, ellide değil, enayi yerine konulmuş olmaktaydı. Kuruş, tek kuruş vermezdi enayi yerine konularak...

Burnunu unuttu.

Almışlardı ama, bal gibi almışlardı. Her zaman yirmi boşo geldiği taksi ücretini elli almışlardı!

— Ne içeceksiniz beyim?

— Az şekerli.

Şoför Aksaray'daki kahvede arkadaşlarına: «Allah enayilerin yokluğunu vermesin. Yirmi beş yerine elli söğüşlüyoruz...» mu diye öğünecekti? Kimdi bu enayi? Kendisi mi? Oysa asıl kendisi enayi yerine kordu başkalarını. Serviste, lokantada, maçta... Demek başkaları da onu koymuşlardı?

Az şekerli önüne kondu.

Koymuşlardı, evet. Mamafih, gayet iyi tanıyor o şoförü. Çokluk, Aksaray'daki kahvede oturur arkadaşlariyle. Herkesle alay eder, basarlar kahkahayı.

Gidecek, o kahveye girecek. Kimbilir belki de şoför onu görünce, yanındakini dirseğiyle dürtüp: «İşte sana bir enayi daha. Sabahleyin yirmi beşini gürültüye getirdim!» diyecek. Gülüşecekler. Gülüşecekler ama, o kadar. Hemen sokulacak yanlarına. Niçin güldüklerini, kime güldüklerini soracak...

Yahut daha iyisi, sabahkl bindiği yerden tekrar binmek, yirmi beş fazla söğüşlendiği yerde inmek, sadece yirmi beş kuruş vermek. Yirmi beş daha istenince de işi uzatmak!

Kahvesini yudumladı.

Evet, bu daha uygundul

Peki ama, şu karşı masada oturan herlf demindenberi niçin bakıyordu? Israrla. Tanıyor muydu? Tanımadığı biri kendini nerden tanıyabilirdi? Yoksa biçimsiz burnu mu dikkatini çekmişti? Herhalde. Gözlerini başka tarafa kaçırdı. Bakmıyacaktı. Bakmıyacaktı ama, adamın hep o ısrarlı bakışını da hissetmiyor değildi. Hissediyor, rahatsız oluyordu. Kendini kendisi yaratmamıştı. Cenabıallaha âit estetik bir hatadan dolayı ne diye sanki... Tekrar gözgöze geliverdiler. Bakıyordu, tahmin ettiği gibi, gülümsiyerek. Dayanamadı:

— Beni birisine ml benzettin?

Adam anlamadı peşin:

— Efendim?

— Beni birisine ml benzettlniz?

— Yoo..

— Israrla bakıyorsunuz da..

— Ben ml?

— Evet.

— Ben de size ayni şeyi soracaktım.

— Tuhaf.

— Gerçekten tuhaf.

— Tuhaflık bende mi, sizde mi?

— Sizde.

— Neyse, fazla konuşmayın da...

Adam uzatmadı. Yarım sol yaparak sırtını hafifçe çevrildi, kahvenin kirli camlarından sokağa bakmıya başladı. Gülümsüyordu.. Küçümseyen, budala yerine koyduğunu belirten bir gülümseyiş. Budala mıydı yâni? O değil, onun şahı bile koyamazdı budala yerine!

Kahvesini acele acele yudumlayıp bitirdi, tabağın kenarına sarı bir yirmi beşlik bıraktı.

Muhasebeciyi, müdürü, hattâ umum müdürü zaman zaman tiye alan bir insanı hiç kimse budala yerine koyamazdı!

Garson boş fincanla yirmi beşliği alıp gitti.

Bugün işlerinin akşama kadar ters gideceğini biliyordu. Gün sabahtan aksilikle başlarsa, ertesi güne kadar öyle giderdi. Şu garson yirmi beşin üstünü getirse de, basıp gitse. A a... Adam, deminki adam, karşıdaki, bitişik masada birine gülerek birşeyler anlatıyor! Kendinden mi bahsediyor yoksa? Galiba. Bak, o da güldü. Bakıyor. Kendisine bakıyor... «Lâhavle velâ kuvvete illâbillah. Şu garson da ne diye getirmez paranın üstünü?»

Garson kahve tezgâhına dayanmış, ocakçıyla konuşuyordu.

«... oralı bile değil. Peki ama gideceğiz. Ne diye getirmezsin üstünü? Kahve kaça burda?»

Gözlerıyle fiyat listesini arandı, buldu.

«Çay on beş, kahve de on beş. Yalnız nargile kırk. Peki? Yirmi beş verdik, hani üstü? Herif kendi dalgasında. O da sabahki şoför gibi mi yapmak niyetinde? On kuruşu iç mi edecek? Görünüş öyle. Ama ettirmem, imkânı yok ettirmem. Enayi değilim ben. Gerçi önemli değil, öyle çok onlukları bahşiş diye verdik ama, enayi yerine konularak söğüşlenen tek kuruşu dahi ararım. Ararım evet. Enayi yerine konulmak istemem. Hiç kimse beni enayi yerine koyamaz. Unutturduğunu sanma garson efendi! Sen değil senin şahın unutturamaz. Kafamı kızdırmakta devam edersen, çağırır isterim. Elbette isterim!»

Seslendi:

— Garson!

— Buyur beyim?

Şu herifler de ne bakıyorlardı sanki? Gene gözlerini diktiler. Garsondan ne istiyeceğini mi merak ediyorlar? Yirmi beşin üstünü isterse, «Tuh, çingene herif» mi derler?

Paranın üstünü istemekten vazgeçti:

— Bir su getirl

Sinirlendi, büsbütün slnirlendi. Şu iki hırttan mı korkmuştu yâni? Nelerinden? Korkup çekinilecek insanlar mıydı? Boyunlarında kıravat olmayla... Hıç sevmiyordu bu huyunu. Verdiği kararı başkalarının şöyle veya böyle demelerini düşünerek değiştirmek zayıf insanların harcıydı. Bunu bir yerde okumuştu. Demek zayıf insandı?

Suyu aldı, içti, bardağı iade etti.

«Zayıf mı? Ne münasebet? Bunu söyliyen halt emiş.. Zayıflık, kuvvetlilik böyle şeylerle ölçülemez.»

Garson boş bardağı tezgâha bırakıp, ocakçıyla tekrar çeneye dalmıştı. Şu herifler kalkıp gitse, garsonu çağırır, yaptığı şeyin açık gözlük değil, düpedüz hergelelik olduğunu söylerdl. Pekl ama, onların olması niçin birşey lfade edlyordu?

En lyisi uzatmamak, kalkıp cehennem olmaktı.

Garsona son defa baktı. Ooooh, tezgâhbaşı keyfindeydi...

«... Sen beni enayi yerine koyamazsın ama, neyse. Şu hırtlara şükret. İtoğlu ltiere karşı tamahkâr duruma düşmemek için oniuğu istemiyeceğim. Şayet sokakta filân raslar, arkadaşlarına benden enayl diye bahsedersen...»

Kalktı.

«... Onluğun hayrını görme! Zehir, zıkkım olsun, kefen parası yap!»

Tam çıkarken, garson seslendi:

— Beyim, bir dakka!

Delikanlı koşarak geldi:

— Buyrun on kuruşunuzu. Bozuk yoktu da...

Tepesinden kızgın sular döküldü sanki. Küçüldü, ufaldı, ufaldı... Delikanlı garsonun simsiyah, cıvıl cıvıl gözlerinden utandı, bakamıyordu.

— Kalsın!

Dedi, kahveden çıktı.

OTOBÜSTE

Günlerden pazartesi.

Tekmil cıvataları lâçka olmuş, Eyüp Sirkeci otobüslerinden birindeyim. Günün henüz erken saatl. Sekizle, sekiz buçuk arası. Otobüs işçiler, esnaf, küçük memurlarla öyle tıklım tıklım ki, oturmak değil, tek ayağın tabanına rahatça basabilmek bahtiyarlık. Tutunacak çıvı bile yok. Balat, Fener, Küçükmıstâpaşa, Cibali'nin daracık, daracıklığından geçtim bozuk yollarında ağır ağır ilerliyoruz. Hantal araba paslı gıcırtılarla feryâdü-figan içinde...

Hâlâ:

— Unkapanı, Beyazıttan, Sirkeci!!!

Diye bağıran delikanlı biletçi yeni müşteriler peşinde. «Yahu, yer yok. Yeni yolcuyu nereye sığdıracaksın?» demeğe gör, «Rahatsız oluyorsanız dolmuşla gidin beyim!» karşılığını alacağınız gün gibi âşikâr.

Kadere rıza göstermek vardır ya, o halde işte millet. Irgalana, çalkalana, sinirleri gerildikçe gerilerek susuyor. Birden bir şimşek çaktı âdeta:

— Ohal

— Kime söylüyorsun ulan?

— Sana söylüyorum, yarma!

— Yarma sensin. Doğru konuş, terbiyesiz!

— Yarmasın. Yarma olmasan nasırıma basmazsın.

— Sana terbiyeli konuş diyorum, kereste!

— Kereste babandır, yontulmamış..

—

— .....!

O ona, o ona. Derken biri ötekinin ormanını yakana söğdü. «Ayı sensin!» cevabını aldı. Tansiyonlar gittikçe yükseliyordu. Araya devri sâbık bir Bâb-Âli üslûbu karıştı:

— Kırın şeytanın bacağını bey oğlum. Zere, hıfzıllisan, selâmetülinsandır!

Ufak tefek, kırış kırış, mavi gözlü, şipşirin bir ihtiyar: Yanıbaşımda. Gözgöze geliyoruz.

— Değil mi, -diyor-, doğru değil mi ama?

— Doğru, -cevabını veriyorum-. Ama bu devirde hıfzıllisanın selâmetilinsân olacağını pek anlıyan yok.

Gözleri parlıyor.

— Doğru, çok doğru. Küçüğün saygı, büyüğün küçüğe şefkat beslediği günleri çok gerilerde bıraktık!

Bu arada işler gelişmiş. Kulak verdim:

— Nasırın ne geziyor ayağımın altında be?

— Ulan yarma...

— Kibar ol ayı!

— Kibarlığı orman kibarlarından öğrenecek değilim!

Birden birbirlerine hamle mi ettiler ne, kalabalıkta çığlıklar:

— Uff.

— Ay, ay, ay!!!

— Anneciğim ezildim.

— Ayol çocuğumu ezdin şöyle dur!

— Yahu kendinize gelin birader, burası yeri mi?

— İnin aşağıda kozunuzu paylaşın..

—

—

Minnacık ihtiyarsa yanıbaşımda habire anlatıyor:

— Sabır, sabır, sabır. Gençliğimdenberi sinirlenmemenin çaresini, telkini binefsihî'de buldum ben. 324 de Hamidiye Ticaret Mektebi âlisine devam ederken...

Gene feryatlar. Minnacık ihtiyarın sesi silindi. Kadın çığlıkları, çocuk sızlanmaları arasında peşin irikıyım biri, arkasından yumruğuna sıkı olduğu her halinden belli, ter içinde bir başkası atladı. Hamidiye Ticaret Mektebi âlisine devam ederken başından geçenleri anlatmıya dalmış ihtiyarı bırakıp, arkalarından ben de atladım.

Otobüs ağır ağır yoluna devam etti.

Kavgacılar birbirlerini sımsıkı tuttular, başladılar itişip kakışmıya.

— Ne demek istiyorsun?

— Hayır, senin ne demek istediğini öğrenmek istiyorum!

— Asıl ben senin ne demek istediğini...

— Sen bana ayı dedin!

— Sen de nasırıma bastın.

— Bilerek mi? İstiyerek mi? O kadar insanın içinde oha diye bağırılır mı?

— Canım yandı, tabî bağırırım!

— Bağırırsan, benim de izzetinefsim var!

— Vızgelir senin izzetinefsin bana!

— Senin nasırın da bana vızgelir!

İrikıyım adam bilek saatına baktı.

— Vaktım yok, vaktım olsa..

— Ne yapardın?

— Anladığın dille konuşurdum seninle, ama...

— Nasıl istersen öyle olsun!

Bakıştılar. Hınçla, kinle, nefretle bakıştılar. İrikıyım adam:

— Beni tahrik etme! -dedi.

— Nolur?

— Ne mi olur? Ulan Haliç idmanda yıllarca yumruk salladık be!

— Haliç idman mı?
— Tabî. Ne var?
— Ahmet âbiyi tanırsın öyleyse..
Ötekinin yüzünden de tatlı bir şeyler geçti.
— Mekkeli mi?
— Mekkeli.
— Haltercl, Düztaban Ahmet?
— Bir karıya tutulmuştu hani.
— Tutulmuştu da, bir gece baskına uğramıştı...
— Yahu, tanış çıkacağız galiba?
— Bana da öyle geliyor. Üst yanını otobüste halletsek? Ne dersin?
— Ne derim. Hiç. Haydi. Zere bizim patron...
— Ya bizimki? Beş dakika geçti mi, yevmiye şıp!
— Benden de al o kadar.
Köşeyi dönmeğe çabalıyan hantal otobüsün arkasından yan yana koştular.

BERBER

Kenar semtlerden birinde, ufacık bir berber dükkânıydı. Duvarlarda: «Bu da geçer yahû!», «Errızk alâllah..» «Besmeleyle açılır dükkânımız...» lar.

İçeri girdiğim zaman, gazete okuyordu. Aldırmadı. Demek benl o tıraş etmiyecekti.

Aynanın önündeki berber Iskemlesine oturdum. Bir bekle, beş bekle.. Peki ama, kim tıraş edecekti?

Tam soracakken, elindeki gazeteyi masaya hırsla attı.

— Lâf ebelerl!

Kimden, yahut kimlerden bahsediyordu? Bilmiyorum. Beyaz iş gömleği Içinde kupkuru. Saçları akpak. Var bir altmışlık, hattâ altmış beşlik.

Yanıma geldi.

— Karşılıklı lâf öğütüyorlar! -dedi-. Meşrutiyetten beri dinleriz. Hâlâ dinliyoruz. Kimbilir daha ne kadar da dinliyeceğiz. İşte geldim gidiyorum. Allah fakir fıkaraya acısın!

Elini yüzüme sürdü:

— Sakalınız çok sert..

— Çok sert ya.

— Jiletle tıraş oluyorsunuz da ondan. Nasıl kesllecek saçlarınız?

— Düzeltilecek.

— Düzeltilmekle olmaz. Nedir şu salkım saçaklar? Kesmek lâzım bunları, başınıza bir şekil vermek lâzım!

«Baş ve saç estetiği» ne dâir uzun bir konferansa girişti. Benimse konferans dinlemeğe vaktim yoktu, randevum vardı.

— Saçlarımı çabucak kesseniz de...

Diyecek oldum, hemen payladı:

— Söz söyliyen bir insanın sözü kesilmez, ayıptır. Büyük şehirde yaşıyorsunuz!

«Büyük şehirde bir Insanı randevusundan alıkoymak ta ayıptır!» diyecektim, dilim varmadı. İhtiyarın hâli pek sarmıştı. Koyuverdim kendimi.

Söyledi, söyledi, söyledi. Sonra:

— Saçlarınız da çok kirli, -dedi-.

— Evvelkl gün banyo yapmıştım halbuki..

— Haklısınız. Memleket çok pis. Ellerinizi her yıkayışınızda çamur gibi bir su akıyor mu?

— Akıyor.

— Çünkü, nereye tutunsanız kirli. Kirden, pislikten her türlü hastalık gelir. Ama doktorlara göre hava hoş. Onlara, muayene edecek hasta lâzımdır!

— Tedavi etmezler mi?

— Eh işte. Ben kendim doktora gitmem. Zaten kolay kolay da hastalanmam ya. Hastalansam bile yutarım aspirini, çekerim yorganı tepeme, bir ter, bir ter... Aspirin dedim de... Bir yerde okumuştum, Sultan Hamid'in güvendiği ilâçmış. Sultan Hamid'e yetişmediniz değil mi?

— Hayır.

— Söylenenlere kulak asmayın, çok akıllı padişahtı. Ben kendi nefsime, «Padişahım çok yaşa!» dediğim yılları arıyorum!

— .....?

— Bâbı-âlî baskını olduğu gün, Diyanyolunday dım. (Çırağına döndü.) Bana bir kahve söyle! İlânı-Meşrutiyette de Nuruosmaniye'dekl İkbâl kıraathane-

sinde kaşarpeyniri, simitle çay içiyordum. Hiç unutmam, Abdi usta alı al, moru mor geldiydi...

— Kim Abdi usta?

— Allah gani gani rahmet eylesin, sözü sohbeti yerinde, usul erkânca içen takımdandı. Balıkpazarında içerdik çokluk. İrili ufaklı üdebâ, şuerâ ve zurefânın devam ettiği yerlerde... Ah eski günler ah! O zamanlar bekârım. Başımda Vidinli Raşit'ten alınma fes. Yaş on sekiz ama, bıyıklarımı on yedimde burmuştum. On sekizimde tıpkı sülüs vav gibiydiler...

Kahvesi gelmişti. Sıcak mıcak demeden, derin bir höpürtüyle kahvesini yudumladıktan sonra, devam etti:

— Abdi benden az kabaca. Haftadan haftaya Perşembe akşamları Bakırköyüne giderdik. Ekseriyetle Millet bahçesine, kemanî Tatyos'un sazını dinlemeğe. Hem içer, hem de etraftaki kadınları seyrederdik. Sazlar, sözler şimdiki gibi pestenkeranî mi? Astıkzade Bogos ta takımda. «Atımı bağladım ben bir ormanal» da öyle bir coşarlardı ki, deme gitsin.

Kahvesini tekrar yudumladı.

— Şimdiki kahveler de kahve mi? Hâlis Yemen kahvesi içerdik. Vallde rahmetlik, elceğizliyle kavurur, misler gibi çekerdi. O zamanlar peder rahmetlik sağ. Peder dedim de... Rahmetli kırık, çıkık yapardı. Üstüne yoktu memlekette. Hani peder diye değil, o da Abdi usta gibi, hattâ ondan da titiz usul, erkâncılıkta. İyi içerdi. Bir gece içti. Eşi, dostu, çoluğu çocuğu yanında. Pek te öyle ihtiyar sayılmazdı. Doksanüç bozgununda Moskofa esir düşmüş te Rusya'ya gönderilmişti. Gazi Osman paşayla. Ama eski toprak tâbi. Sızdı. Sızış o sızış. Sabahleyin sizlere ömür... Akşamcı mısınız?

— Hayır.

— Eve ekmek taşıma derdinden akşamcılığa Imkân mı var desenize. Eskiden babanın biri, ölen oğlu için: «Bir oğlum vardı altmış yaşında ham tıraş-Bileydim ölüm var, koymazdım taş üstüne taş!» demiş.

Altmış yaşında hamtıraş! Ben oldum altmış beşimde akbaba, sen oldun kırkında. Bu gidişle torunlarımız analarından akbaba doğacaklar... Çoluk çocuk var mı?

— Ellerinizi öperler.

— El öpenleri çok olsun. Bende de evlât altı. İkisi erkek, dördü kız. Torunlar dersen, ürkütmeden sayılmaz. Hangisi hangisinin şaşırıyorum. Ama iki oğlan iyi yetişti. Büyük mühendistir, Orman mühendisi. Küçük baytar. Baytar dedim de, onlara doktor denilmesine insan doktorları ne için kızar? İnsan da esasta hayvan değil mi? Hayvânı nâtık? Biri hayvânı nâtıkın, öbürü gayri nâtıkın doktoru. Nâtık, gayri nâtık... Hayvan ya. İkisi de hayvan doktoru esasta!

— .....??

— Etiket meselesi. Ben etikete hiç ehemmiyet vermem. Olduğum gibi görünmeğe bayılırım. Hazretl Mevlâna ne demiş: Ya olduğun gibl görün, ya da göründüğün gibi ol! Olduğum gibi görünmeğe bayılırım. Olduğu gibi görünmeyen insan bence... (Fincanı salladı salladı tepesine dikti.) Ne diyordum? Olduğu gibi görünmeyen insan bence insandan başka şeydir. İnsandan başka şeye de insan gözüyle bakmak...

Burdan ötesini hatırlıyamıyorum, uyuyakalmışım. Uyandığım zaman o hâlâ devam ediyordu:

— Pazarlık, mazarlık yok. Orozdibak'ta, Bonmarşe'de, Pazar Alman'da olduğu gibi fiyatlar maktu!

Saçlarım olduğu gibi duruyordu. Kalktım.

— Saçlarınızı kesmedim daha, -dedi.

— Bir daha Işallah...

Dükkândan çıktım. Randevu filân hak getire. Üç gün evvel tekrar geçtim dükkânının önünden. Maksadım çene çalmaktı. Dükkânı kapalıydı. Sordum, soruşturdum. «Sizlere ömür!» dediler.

D E V

Şaraphaneden içeri bir dev heybetlyle girdi. Üst-üste yığılmış kocaman şarap fıçılarından birinin önündeki küçücük iskemleye oturdu: Granitten yontulmuş muhteşem bir Musa heykelinI hatırlatıyordu. Göbeğine kadar uzanan bembeyaz sakalıyla, sağa baktı, sola baktı.. Yuvalarında capcanlı, akları kıpkırmızı gözleriyle etrafta sanki birini aradı. Sonra kalktı. Tâ ilerdeki masaya ağır ağır gitti.

Masada üç kişiydiler. Gevrek kahkahalarla şarap içiyorlardı. İhtiyara bakmadılar bile. Selâm verdi. Selâmını da almadılar. Kızmadı. Başka, sonra daha başka masalara yer değiştirdi. Aldırış etmiyorlardı.

Yanımdaki masada itibar gördü.

— Buyur, -dediler.

Bir iskemle çekip oturdu. Daha doğrusu, seksen, belki de doksan yıllık ağır, yorgun bedenini iskemleye bıraktı.

Yüzü kıpkırmızıydı, gözleri de mavi mavi. Hayatında bir tek gününü ayık geçirmediğini işitmiştim. Kaabil olduğu kadar çok içmek içinse, cebindeki parayı son meteliğine kadar harcadıktan sonra, caketi, hattâ pantolonunu sattığını söylüyorlardı. Sorbon'da felsefe okumuş. Birkaç yabancı dili ana dili gibi ko-

nuşur, okur yazarmış. Ama dünyada hiçbir şeyi ciddiye aldığı yokmuş. Şaşılacak bir tarih bilgisi varmış..

İri burnunun bir deliğini tıkayıp öbür delikten var kuvvetiyle hıhladıktan sonra, kocaman avuçlarını birbirine vurdu.

Garson taa öbür baştan:

— Hop hop!

Diye bağırdı. Birtakım tabaklara mezeler koyuyordu.

Sordular:

— Bu gece nerde çektin kafayı?

Başını kaldırdı. Akları kıpkırmızı gözlerinin içi gülerek:

— Lükres Borjiyanın Tiber nehri kenarındaki sarayında! -dedi.

Âdeta iştahla devam ettl:

— Borjiyaları tanır mısınız? İhtişam ve tantanalarının yalnız İtalyayı değil, bütün hıristiyanlık dünyasını idare ettiğini bilir misiniz? Bilmezsiniz. Lükres Borjiyanın babası Papa Rodrik Borjiya aziz dostumdur!

Beyaz sakalını uzun uzun sıvazladı. Daha büyük bir iştahla:

— Lükres, -dedi-, üstündeki son tülü de atmıştı. Sofradakilerin hepsi Berberî güzelleri donuklaştıran bu güzellik Âlihesine, içlerinde binbir ihtiras tutuşan gözlerle bakıyorlardı. Fakat o sâdece benimle meşgul oluyordu. Ziyafettekilerin kudurduğunu tahmin edersiniz... Ben kimdim? Evet, kimdim ben? Ben, Ferrari dükası, monsenyör Fransuva Borjiya, yâni Lükres'in öz kardeşiydim!

Ayağa kalktı, masadakilerle el sıkıştı, oturdu.

— Evet, öz kardeşiydim güzellik Âlihesi Lükresin. Birden salonun kapısı açıldı, Papanın büyük oğlu Gandi Dukası monsenyör Sezar Borjiya içeri girdi. Sezar Borjiya devrinin en korkunç adamıydı. Zulüm ve cinayeti temsil ederdi. Ama ben, bana? Bana vızgelirdl tahmin edeceğiniz gibi. Nitekim karşı-

sına dikildim, «Küstah, benim bulunduğum meclise ne cesaretle gelebildin? Çık dışarı, defol!» diye bağırdım...

— Çıktı mı?

— Çıktı mı ne demek? Emrime boyun eğdi. Kuyruğunu bacakları arasına almış bir köpek gibi...

— Çıktı. Ver babaya bir şarap benden!

Şarap geldi, bir nefeste dikti. Boş bardağı garsona uzattı:

— Repete!

Garson boş bardağı aldı:

— No repete, -dedi.

Cevap vermedi. Başı ilkin önüne düştü. Sonra hırsla kımıldandı. Birşey söyliyecek oldu, vazgeçti. Masadan kalktı. Gözü bana ilişince yanımda durdu. Dikkatle, uzun uzun baktı. Sonra:

— Merhaba! -dedi.

Selâmını aldım, iskemle ikram ettim. Oturdu. Önümde duran; henüz tek yudum içilmemiş dolu şarap bardağıma yutkunarak baktı.

— Sen, -dedi,- saadetinin farkında olmıyan bir gafilsin!

Sebebini sormadım. Dolu bardağı önüne ittim. Sevinçle aldı. Son damlasına kadar içti. Yüzüme hazla baktı:

— Merhaba!

— Merhaba. Garson! Doldur babanın bardağını!

Sorbon, felsefe, tarih... diye eşelemek istedim. Sorbon hakkındaki bilgimi sordu.

— Eh, -dedim-, şöyle böyle. Ünlü bir üniversite olduğunu biliyorum herkes gibi..

İkinci bardak şarabını da birinci gibi içtikten sonra:

— Nominallst Pierre d'Ailly boş yer Occam'ın vardığı neticeleri tenkit ediyor, -dedi-. Şüpheciliğin ondan kaldırdığı bir varlık lüzumunu böylece skolastik'te muhafaza etmeyi boş yere umuyor. Çok söyledim, yapma Pierre, Occam'ı tenkit etme, sonu iyi

getirmez, pişman olursun dedim dinletemedim. Çünkü Allah, ilâhî takdir, sukut, kurtarma, dirilme, son hüküm hakkında hiçbir şey bilemiyeceğimizi ve bütün bu doktrinlere inanmakla kanaat etmemiz lâzımgeldiğini...

Kapıdan çıkmakta olan birine gözü takıldı. Masadan kalkmadan önce:

— söyledim, dinletemedim, -dedi-. Haydi eyvallah!

Granitten yontulmuş muhteşem Musa heykelini hatırlatarak, şaraphaneden çıktı.

VON BOCK (*)

Uçları yukarılara kıvrık dolgun bıyığı, heybetini büsbütün artıran kalın simsiyah kaşları, sürme çekmiş gibi kapkara, pırıl pırıl gözleri, geniş omuzları, arkasında kavuşuk ellerl, kiraz kızılı dudaklarında hiçbir zaman okslk olmıyan tebessümü ve ağzında pürosiyle onu ne zaman, nerede gördümse elimde olmıyarak durdum, kalabalığa karışıp gözden silininceye kadar arkasından uzun uzun baktım. Yalnız beni mi? Hayır. Bilhassa kırkı aşkın, erkek kıymeti bilen olgun kadınlar, gençler, yaşlılar, hattâ çocuklar da.

Kuvvetli poyrazla savrulan karın ortalığı dondurduğu bu kış kıyamette şapkasız, palto, pardesüsüz, dimdik dolaşıyor, palto, pardesülerine sıkı sıkıya büründükleri halde donacakmış gibi büzülen insanlara sanki yuf çekiyordu. O ne salına salına, kendinden emin yürüyüştü! Ekmeğin blle karaborsaya düştüğü, pek çoklarımıza gülmeyi unutturan dünyamızla sanki ilgisi yoktu: Ağzında pürosu, arkasında elleri, eksilmeyen tebessümü... Peki ama, kimdi? Ne iş yapıyordu? Herkes palto, pardesülerl içinde donarken, bu

(*) Von Bok Okunur

nasıl oluyordu da paltosuz, hattâ ceketsiz dolaşabiliyordu? Ya ağzındaki püro?

Herkesin tuhafına giden de buydu zaten: Pürosu!

Çünkü hiç uygun düşmüyordu kılık kıyafetine: Püro, hali vakti yerinde insanların lüksüydü. Buysa, Harbi-Umumî modası getleri, kilot pantolon eskisiyle hâli vakti yerinde olmadığını belirttiğine göre, otuzluk sigara dururken niçin püro kullanıyordu? Maksadı püroyu, püronun haysiyetini düşürmek miydi?

Altı yüz liralık paltoları içinde kasıla kasıla giden koca göbekliler, galiba bundan dolayı, ona ters ters bakıyorlardı.

Umurunda bile değildi. Bakmıyordu ki, görmüyordu ki! Yalnız, güzel çok güzel kadınlara bakıyordu arada, göz süzerek, olanca çapkınlığıyla. Bir gün Kadıköy vapurunun birincisinde rastladım. Yaşlıca ama hırslı bir adamın yanındaki zarif genç kıza gözlerini dikmiş, babası olduğunu sandığım adama çaktırmadan, bıyık büküyordu. Bir, beş, on. Yaşlı adam işin farkındaydı ama, rezalet çıkarmak istemiyordu besbelli, lâhavle çeker gibi başını sallıyor, bakışlarını kaçırıyordu.

Berikl, pürosunu tazeledikten sonra genç kızla tekrar meşgul olmıya başladı. Birdenbire ihtiyarın dinamit gibi patlıyan hırçın sesi, adamda tokat gibi şaklamış olacak, pürosu düştü. Eğilip aldı. Ayağa kalktı. İhtiyarı askerce selâmladıktan sonra:

— Afedersiniz albayım!

Dedi, kilot pantolonu ve şişkin getleriyle salondan çıktı.

İhtiyar şaşmıştı. Etrafa tuhaf tuhaf baktı:

— Ne albayı? -dedi-. Ben albay filân değilim ki...

Genç kızın sinirleri bozulmuş, katıla katıla gülüyordu.

Bu sabah Kapalıçarşı'dan geçerken, o gene sökün etti: Uçları yukarılara kıvrık dolgun bıyığı, kalın simsiyah kaşları, pırıl pırıl kara gözleri ve pürosuyla.

Salına salına geliyordu. Bilhassa Fener-Galatasaray, Galatasaray-Beşiktaş, yahut Beşiktaş-Fener maçlarının ertesi sabahları dükkândan dükkâna lâf atarak, yenilen takımın taraftarlarını gagalıya gagalıya kuşa çevlren çarşı esnafına aldırış bile etmiyor, duymuyordu âdeta.

İrili ufaklı esnafa, dükkânlarının önünde iki sıra olmuş, alkış tutuyor, neler söylemiyorlardı!

— .....?

— .....?

— Yürüyüşe bak yürüyüşe...

— Kıral Faruk, pezevenk!

— Dünyaya metelik verdiği yok bel

Bir orta yaşlı:

— Von Bok! -dedl.

Tam üstüne basılmış olacak, kahkahalar yükseldi. O hiç oralı değil, pürosu, getleri, tebessümüyle geçip gitti. Gitti ama, kahkahaların arkası kesilmiyor, her kafadan bir ses çıkıyordu. Bir yaşlı, «Harbiumumî'de, Kafkaslarda aklını kaybetmiş bir eski Osmanlı zabitl» teşhlslni koydu ama, kaabil değildi. Kırkında blle yoktu.

Herkes birşey söylüyor, söylenenler tahminden öteye geçemiyordu. Ne olursa olsun «Von Bok» luk sinmişti. Gerçekten de, bir SS subayı çalımı içindeydi.

Öğleden sonra, tesadüf, rastgele dalıverdiğim helâlardan birinde rastlamıyayım mı? Musluktan doldurduğu bir teneke suyu götürdü kubura döktü, geldl odasına girdi. Kapının bir anlık açılışında, son derece düzenli bir oda gözüme çarpmıştı. Duvarlarda, dergilerden kesilmiş güzel güzel kadın resimleri. Resimler gelişigüzel değil, itinayla asılmıştı.

Ne olursa olsun, kapıyı vurup girdim.

Beni çatık kaşlarıyla karşıladı. Ne istediğimi sordu. Merakımı uygun şekilde anlattım, vapurda ve Kapalıçarşıdaki olayları anlattım.

Dikkatle dinliyor, sınırlenmiyordu. Düzgün bir türkçeyle:

— Eşşek gibi çalıştıktan sonra iyi ve temiz şekilde eğlenmek ayıp mı? -dedi.

— Aslâ, -dedim.

— Otuzluk cigara içeceğime, haftada bir paket püro satın alıp içiyorum. Sonra... Şu gördüğünüz getlerle kilot pantolon, umumi harpte şehit düşen babamdan kalma. Temiz giyinmek isterim ama, helâ bekçiliği buna imkân vermiyor ki!

— Peki, dalga geçenlere kızmıyor musunuz?

— Ben deli değilim!

— Ya o gün Kadıköy vapurundaki ihtiyar? Hani albayım diye selâmlamıştınız... Ne biliyordunuz adamın albay olduğunu?

Güldü:

— Kız çok güzeldi. Adamınsa içerledığinin farkındaydım. Nitekim patladı. Suçluydum. Karakolluk olsak partiyi kaybedebilirdim. Adamın gururunu okşayıp işi tatlıya bağlamaktan başka çare yoktu!

Duvarda güzel bir saz asılıydı. Yatağı, yorganı, battaniyesi eski, yamalı, ama kirli, pis değildi.

BESTAMİ EFENDİ

Eski (K...) nüfus memurluğundan emekli Bestamî efendiyi dün vapurda, bir köşeye çekilmiş, gümüş çerçeveli gözlüğü gerisinde memnun görünce, yanına gittim. Selâm, sabah, hoş beş... Süt mavisi gözlerinin içleri gülüyordu. Yanaklar pembe pembe, dudaklar kan yalamış gibi kırmızı kırmızı.

Bestamî efendilerle bir eyyam altlı üstlü komşuluk ettikti. Tahtaları kararmış, iki katlı «Maili-inhidam» konağın alt katında onlar otururdu, üst katında biz. Yedi denizin dışarı attığı, eli maşalı «Refika-i hayatı» Hürmüz hanımın sağlığında ayakkaplarımızı çıkarmadan sellemehüsselâm katlarından geçmek, yahut gecenin ileri bir saatinde sokak kapısının zilini öyle zır zır çalmak, yahut ta öğle uykusuna yattığı sıra üst katta iri iri konuşmak, terlikle yürümek kaabil miydi? Ağzını açtı mı, alimallah ne hatır bilirdi ne gönül. Ya Bestamî efendiye yaptıkları? Zavallıya kan kustururdu. İri gözlerini ayıra ayıra «Bestaamîîî!» diye bağırmaz mı, adamcağız yüz numaraya henüz girmişse bile, uçkurlarını toplıya toplıya hemen çıkar, «Buyur karıcığım. Emret sultânım!» larla koşardı.

O yılları hatırlıyorum da... Adam kurumuş kurumuş kabuğuna yapışmıştı.

Hürmüz hanımın öldüğü geceyi hiç unutmam. Bestamî efendi başucunda suçlu suçlu Kur'an okuyordu. Oğlu, gelini, torunu, biz, ötekl komşular filân... Ne kadar yedi denlzin dışarı attığı, ell bayraklı, çekilmez olursa olsun son vazifemizi yapmak zorundaydık. Mevsim kıştı. Sıkı sıkıya çekili pancurların gerisinde fırtına kıyametleri koparıyordu, incecik dudakları, çatık kaşlarıyle hınçla yatıyordu. Konuşmaktan çekiniyorduk. Öfkelenir de paylayıverirdi. Bir ara, günahı kadar sevmediği gelini, sirkeye batırılmış tülbentle yanına gitti, ıslak bezi alnına koyacaktı. Kadın gözlerini açıp ta gelinini yanıbaşında görünce karyolada öyle bir doğruluş doğruldu ki, gelinceğiz beyninden vurulmuşa döndü.

— Defol, defol sürtük! Ölim de kına yak, mutfak eline kalsın değil mi? Ölmiyeceğim, çatlasan da patlasan da ölmiyeceğlm bllmlş oll

Ama sözünde durmadı. O gece yarısı zekâret filân, hınçla öldü.

Bestamî efendinin hâli görülmeğe değerdi. Kadının çenesi bağlandığı, üzerine beyaz örtü çekildiği halde öldüğüne Inanamıyordu. Bir ara küçük bir göz işaretiyle beni öbür odaya çağırdı. Etrafını kolladıktan sonra merakla sordu:

— Sâhiden öldü mü bu şlmdi mîrlm?

— Hiç şüphen olmasın Bestamî efendi amca..

Gözlerlnin Içl güldü peşln, sonra başladı şıkıdık şıkıdık göbek atmıya. Bir ara:

— Ne kendi etti rahat
Ne halka verdi huzur.
Yıkıldı gitti cihandan
Dayansın ehll kubur!
dedi. !lâve ettl:

— Ele güne karşı sevlnclml bellI etmeklIğim yakışık almaz değll ml?

— Zannederim..

Gözlerlne tükrük sürdü.

— Ağlamak içimden gelmiyor mîrim, ne yapayım?

Bestamî efendi işte böyle bir Bestamî efendidir. Kendi deyimiyle, «Otuz altı yıllık ömür törpüsü»nden kurtulunca, adamın hayatında gerçekten bir altın devir başlamıştı. Oğlunun hali vakti yerinde olduğundan, evin tekmil masraflarını rahatça görüyor, Bestamî efendinin emekli maaşına ilişmiyordu. Hürmüz hanımın sağlığında da ilişilmezdi Bestamî efendinin maaşına ama, kadın bırakır mı? Adamcağız marangoz âletlerine filân harcamasın, kahveye dadanmasın, evden dışarı çıkmasın, dizinin dibinden ayrılmasın diye elinden çeker alır, metelik vermezdi. Şimdi iş değişmişti. Kendi başına buyruk, dilediği gibi gezip tozuyor, telleri mavi nazar boncuklu boy boy kuş kafesleri, arka kaşağıları, torununa irili ufaklı arabalar yapıyor, kuzu besliyor, evde ne gelini, ne oğlu, üst katta da kiracıların filân bulunmadığına kanaat getirince de, torunu altı yaşındaki Nursen'le «Komşu komşu» luk oynuyordu.

Beni çok sevmesine, zarif semaveriyle her çay demleyişinde beni mutlaka çağırtmasına, hattâ hattâ yüzüne karşı «Refikai-hayatım» dediği, ama Allahtan korkar gibi korktuğu karısının ölümüne kanaat getirince önümde göbek atmaktan çekinmemesine rağmen, toruniyle komşu komşu oynayışlarını nedense benden bile gizlerdi. Ama ben bulmuştum gözetlemenin kolayını. İlle öğleden sonraları: «Haydi Bestamî efendi amca eyvallah. Çarşıdan bir emrin var mı?» diye ön kapıdan çıkar, arka kapıdan usulcacık girer, ona görünmeden bizim kata çıkardım. Sofada budak delikleri vardı. Başladılar mı oyuna, gözümü uydurur, rahat rahat seyrederdim.

Çok geçmezdi aradan... Beyaz başörtüsü, önlüğü, oyuncak süpürgesi, kulağının arkasında bir sap karanfil, yahut nargilesiyle Bestamî efendi, hanım hanımcık, odalardan birinden çıkar, seslenirdi:

— Nursen hanım huuuIII

Altı yaşında Nursen hanım, komşusunu fazla bekletmez, o da tıpkı dedesi gibi, başörtüsü, önlüğü, süpürgesi, küreğiyle kapıda görünürdü:

— Efendim canım?

— Ne yapıyorsun?

— Ortalığı süpürüyorum.

— Allah kolaylık versin kardeş. Biraz biraz hafifledin mi?

— Nerde kardeş... Sen?

— Ben de öyle. Ne plşiriyorsun?

— Oturtma. Haberin var mı aktarın küçük âşlftesinden?

— Hayır. Ne olmuş?

— Dün bizimki bir bahriyeliyle görmüş!

— Alaaaasen...

— Vallahi kardeş. Herkes sen, ben ml ki bir taneyle ömrünü tüketsin?

Bâzan da misaflrler sökün etmiş olurdu. Bestamî efendinin kulaklarında tahta parçalarından uydurma küpeler, başında saç yerine kıvrım kıvrım yongalar, misafirini karşılardı:

— Buyurun efendim, buyurun. Hangi rüzgâr attı böyle? Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Şöyle buyurun efem... Küçükler nasıl?

Sözde ikram edilen yere geçip kurulan misafir, yarım yarım cevaplardı:

— Ellerinizden öperler teyzesi. Sizinkiler de iyiler mi?

— Ellerinizden öperler ama, sağ olsunlar, çok yaramazlar!

— Hep öyle efeeem...

—

— .....?

Oğlu, gelini, ölüp gittiği halde Hürmüz hanım, üst kattaki kiracılar -yânl biz-, şoförün karısı, sokaktan geçen eskici, ebe Süheylâ... Herkesin taklidini yapar, aşağıda torununu, yukarda da beni gülmekten kırar geçirirdi.

PAZARTESİ

Kitabevinin asık yüzlü iri yarı sahibi dükkândan içeri girince muhasebecide şafak attı. Çoğu Pazartesilerde olduğu gibi, adam gene öfkeliydi. Öfkeli zamanlarda onun ne mendebur olduğunu bilirdi. Yüzünden düşen kırk parça olur, ıvıra zıvıra söylenir, bağırıp çağırmak Için bahane arar, yaratırdı da. Yere düşmüş bir kâğıt parçası, ağzı açık kalmış mürekkep hokkası, uçları silinmeye unutulmuş kalemler, şu, bu, adamı küplere bindirmeye yeterdi.

İlle Anadoludan gelmesi geciken havaleler!

Adamın en öfkeli günü, Pazartesilerdi. Muhasebeci, Pazartesilerde patronun güldüğünü hiç hatırlamaz. Ama bu gün? Yanl bu Pazartesi? Bu Pazartesl her Pazartesiden çok daha yorgun, çok daha uykulu, çok daha bitik. Çünkü, Pazarı sabahtan, akşama kadar çılgınca eğlenerek geçirdi. Üç arkadaştılar. Üçünün de körpecik, cıvıl cıvıl sevgilileri yanlarındaydı. Burgazdakl gazinolardan birinde yediler, içtiler, denize girdiler, tekrar yediler, tekrar içtiler, tekrar denize girdiler. Akşam çok geç döndüler, en son vapurla. Evlerine gece yarısından epey sonra vardılar. Yorgunluk, bozulan sinirlerl, şu, bu, uyuyamadılar. Hele muhasebecll

Şimdi masasının başında, zonklıyan şakakları, zorla açılan gözleriyle pelte gibi, oturuyor, canı iş görmek istmiyor. Patron olmasa kollarını masaya dayayıp hemen kestirirdi.

«Allah vere de gene lüzumsuz bir iş çıkarmasa!» diye aklından geçirdi. Sonra öğleye kaç saat olduğunu hesapladı. Dört, dört koca saat vardı daha. Ah şu dört saat geçiverse de, bir saatlik öğle paydosunda yorgun bedenini depodaki kâğıt stoklarının üzerine atsa. Hele patron akşam üstü erken, dörtte, pek pek beşte gitsel

Patronun sesi.

Yorgunluğunun içinden sıyrılıp çıktı. Koştu. Kapıda durdu.

— Efendim beyim?

Adamın yüzünden düşen kırk parça oluyordu gene.

— Postayı aldırttın mı?

— Aldırttım beyim.

— Yeni havale var mı?

— Yok.

Muhasebecisini geniş kulaklariyle birdenbire eşeğe benzetti.

— Niye yok?

«Göndermedikleri için. Koca budala. Bu da lâf mı?» deyip kıs kıs gülünecek bir soru ama... Gözlerini parmaklarına indirip sustu.

Adam masasından kalktı, elleri arkasında, büronun içinde köşeden köşeye gitti, geldi, gitti. Dönüşte:

— Pis herifler, -diye söylendi-. Alacaklarına arslan, borçlarına kuzgun...

— Çok doğru efendim...

Adam sertçe döndü:

— Doğru olan ne?

— Alacaklarına arslan, borçlarına...

— Gevezeliği bırak da, bütün bâyilere birer mektup yaz!

Muhasebeci sarsıldı:

— Üç gün evvel yazmıştık beyefendi...

— Biliyorum. Sen benim emirlerimi yerine getirmekle mükellefsin, beyanı mütalâayla değil. Mektuplar hemen şimdi yazılmıya başlanacak, en geç akşam sekizde bana imzalatılmış olacak. Haydi, marş!

— Başüstüne efendim.

Masasına döndü. Fakat kabil değildi. Uykusuzluktan yanan gözleri, gevşemiş sinirleri, lâpa halindeki bedeni... Kabil değil, kabil değil, yapamıyacak.

Bununla beraber, yazı makinesinin başına geçti. Kapağı çıkardı, kâğıt taktı... Ne yazacaktı? Ne yazmalıydı? Durmamacasına, öğleyin bir saatlik paydosunu da feda ederek çalışsa, sekize kadar kabil değil yetiştiremezdi. Geçen seferkileri bir buçuk günde zorla yazmıştı, zarf üstleri hariç.

Peki ama ne diye tek kâğıt takmıştı? Beşer, altışar, sekizer, kabilse ...Kopyalı yazmazsa imkân yoktu. O kadar mektup!

Esnedi.

Kâğıdı çıkardı. Kopya kâğıtları da neredeydi? Ya pelürler?

Tekrar esnedi.

Sekiz pelürün arasına kopya kâğıtlarını koyarken patronuna müthiş bir küfür kaçırdı içinden. Zulümdü bu. Üç gün evvel yazılmıştı. Bu zaman zarfında mektuplar ancak gitmişti. Cevap için hiç olmazsa üç gün daha geçmesi lâzımdı.

— Pis herif, zalim, fena insan!

Diye patronunun kapısına bakarak mırıldandı.

Patron da pazarı boş geçirmemişti. Çoluğu çocuğuyla Büyükadaya gitmişti. Sabah ve öğle iyi geçmiş, parazitler üşüşmemişti. Fakat akşam?

Bir alay yüz hayalledi: Uzun, sivri, yuvarlak, yassı, gözlüklü, gözlüksüz yüzler... Kimdi bunlar? Kimlerdi? Kendisini nerden tanıyorlardı da masasına üşüşmüşlerdi? Hele içlerinde «Hakkınız var, isabet buyurdunuz...» üslûbiyle konuşan, hacıyatmazı ha-

tırlatan birisi vardı ki, ahtapota benzeyen kollariyle masayı silip süpürüvermişti.

Kimdi bu? Sokakta görse tanır mıydı? Sanmıyordu. Hiç birini tanıyamazdı. Hem tanısa ne olacaktı? Selâmlaşmaya değer miydi?

Bundan sonra biliyordu yapacağını... Masrafları adamakıllı kısacak, dün sarfettiklerini bu hafta içinde telâfi edecekti.

Yapacaktı bunu!

Telefon çaldı.

— Alooo...

Yakın, fakat yanında paldır küldür konuşulmaması gereken yüze gülücü meslekdaşlarından birisi. Raklptiler de. Birbirlerini vurmak, birbirlerinin işini bozmak için en küçük fırsatları kaçırmazlardı. Ama yüz yüze geldiler mi, canciğer, kuzu sarması!

Adam, kalp sektesinden vaktsiz ölüveren yüksek makamdan birinden bahsetmişti. Başlarının bağlı olduğu, kâğıt ve saire tahsislerinde sözü geçen bir makam, bir devlet memuru. Her ikisi de kendilerini adamın ölüsüne bile saygı göstermeğe mecbur farzediyorlardı.

Teessürde arkadaşından aşağı kalacak değildi ya.

— Vah, vah, vah... -dedi-. Daha ellisinde yoktu.

— Yoktu zavallı.

— Tahsilini İngilterede yapmıştı değil mi?

— Evet. İhtisasını da Amerikada. Cenazesinde bulunacaksın değil mi?

— Elbette, elbette... Sen?

— Ben de. Memleket için çok büyük bir kayıp.

— Muhakkak.

— Yeri kolay kolay doldurulamaz.

— Ona ne şüphe.

— Halim, selim, namuslu adamdı.

— Zekâsı? Zekâsı ya?

— Ya kültürü?

— .....?

— .....?

Kulaklığı yerine bıraktı. İşte yine fuzuli bir masraf kapısı açılmıştı! En azdan bir çelenk yaptırmak zorundaydı. Bir çelenk, otuz, kırk liral Gûya fuzuli masrafları kısacaktı... Yoktu, bu dünyada rahatlık yoktu vesselâm. O hırt ne diye ölmüştü sanki? Zaten münasebetsizin biriydi. Her işi böyle. Peki beriki ne diye telefon etmişti? Ne diye edecek, çelenk masrafından çıkarmak için. Vay namussuz vay!

Köşeden köşeye gidip gelmesine devam etti.

Gitmese? Boş verse? Öldüyse öldü, geberdiyse geberdi... Fakat olmazdı. Gitmesi lâzımdı, gitmeliydi. Yerine geleceğe yetiştirirler, yüze gülücülüğünden bahsedebilirlerdi. Buysa tehlikeliydi. Hele telefon eden sersem, ölenin yerine geçecek olana kimbilir nasıl şişirir, kâğıt tahsislerinden fiiân mahrum bırakıp, gözden düşürmek için...

Seslendi.

Muhasebeci pörsümüş, yarı baygın, kapıda göründü:

— Efendim beyim?

— Ne kadar paramız var?

— Elll **küsur.**

— Pekâlâ. Gönder odacıyı, otuz kırk liralık bir çelenk yaptırsın.

— Çelenk mi? Ne için?

— Ne için olacak, şu hırt gebermiş. Gitmesem olmaz. Sonra... Çok da yorgunum. Gidip istirahat edeceğim.

Sevinç, uğultu halinde muhasebeciyi dolaştı:

— Mektuplar, mektupların imzası ya beyefendi?

— Kalsın.

— Demek bugün teşrif etmiyeceksiniz bir daha?

— Yorgunum, Istirahat edeceğim dedim ya!

Şapkasını alıp çıktı.

Muhasebeci artık kendini tutamadı, masanın önünde raspa yapmıya başladı. Odacı:

— Hayrola beyim?

— Al şu elli papeli. Atla Beyoğluna. Otuz, kırk liralık bir çelenk yaptır, götür Şişli camiine. Ondan sonra da cehennemin dibine kadar yolun var, gez, eğlen, ne halt edersen et!

Odacı da gittikten sonra, yazı makinesinin kapağını aldı. Pırıl pırlı tuşları kapatırken:

— Fakat, -dedi-, şu bizim patron... Namussuzum iyi insan be!

Uykudan filân eser kalmamıştı. Her şeyi olduğu gibi bırakıp, şapkasını kaptı. Dudağında bir ıslık, merdiveni koşarak indi. Dışarısı günlük güneşlikti. Aksi gibi uykudan da eser kalmamıştı. Yatsa bile uyuyamıyacağını biliyordu. En iyisi...

— Adaaaam sende, -dedi-. Gece uyurum.

Sevgilisini bulmak üzere hızlı adımlarla bastı gitti.

AKŞAMCI

Onu görür görmez aklıma geldiğince, gerçekten akşamcı mıydı? Bilmiyorum ama, daha çok da saltanat devirlerinden kalma birini hatırlatıyordu : Ağız kıyılarından aşağılara yol almış kaba, kırçıl bıyığı, akları patlak gözleri, uçları muska gibi kıvrık kolalı yakası, Irlce bağlanmış kravatı, yeleği, akşamcılığının en güçlü tanığı yumruk gibi, mosmor burnu, gümüş çerçeveli oval gözlüğü...

Önündeki tahta masaya açılı kocaman bir defterin başındaydı. Alabildiğine rahat bir vurdumduymazlıkla cigarasını içerek düşünüyordu. Sanki önünde çocuklarının kaydını bir an önce yaptırıverip işlerinin başına dönmek için sabırsızlanan Insanların upuzun, sinirli, hatta zaman zaman homurtulu kuyruğu yoktu. Oysa, elini çabuk tutsa öğrenci adaylarının kayıtlarını hemen tamamlayıp, önündeki sinirli kuyruğu eritiverlrdi. Hayır, iki cigara içip bir iş görüyor, daha çok da düşünüyordu. Sanki yıllarca öncenin şimdi çok gerilerde kalmış anılarıyle dopdoluydu. Düşünüyor, boyuna düşünüyor, düşünürken de hafifçe gülümsüyordu. Küçücük bir memur, bir lisenin öğrenci kayıt işlerine bakan küçücük blr memuru değildi sanki. Sanki onun da çevreslnl «Evlâd-ü ıyâl» almamış, ekmek,

ayakkabı, elbise, kira bir takım taksitler derdiyle dertli değildi. Giyinişi, saçlarını tarayışı, bıyığı, gözlerinin dalışı her şeyi, her şeyiyle «Üsküdara gideriken yağmura tutulup, eteğine çamur bulaşmış kâtip»ti.

Uzun bir düşünü'den sonra içini deriiiin derin çekip, önündeki çocuk velîsinin elinden sarı zarfı aldı:

— Ver bakalım..

Sesi kalındı, toktu. Bu ağırdan alış karşısında ondan başkası olsa sinirli kuyruk çoktaaan bayrağı açar, çoktaaan tartışmağa başlardı. Ama bu herhangi bir kâtip olduğu halde «Herhangi» biri değilmiş gibi geliyordu, sinirli kuyruğa. Bir ağırlık vardı adamda, bir büyük adamlık, bir hırlanamazlık..

Avurdu avurduna geçmiş yaşlı adamın çekinerek uzattığı zarfta torununun okula kayıt evrakları vardı. O, yâni kayıt memuru, hiç telâşlanmadan, telâşlanmaktan geçtim, bir parçacık çabuklaşmadan zarfı ağır ağır açtı, evrakları ağır ağır çıkardı, masasında açılı defterin üzerine ağır ağır yaydı, teker teker, ama ağır ağır gözden geçirdi belgeleri. Kılı kırk yararcasına incelediği halde hiçbir eksiklik bulamadı. Kalemini eline aldı. Kaydedivermesi gerekirken, çocuğun kimlik cüzdanını kimbilir niye, açtı, baktı baktı, neden sonra mırıldandı:

— Pirlepe...

Dudaklarındaki gülümseme arttı. Acı bir gülümsemeydi. Gözleri daldı. Belliydi ki çok gerilerde kalmış «Pirlepe»yi düşünüyordu.

Sonra bakışlarını karşısındaki adama kaldırdı:

— Soy adınız Pirlepe mi?

Uzun boylu, kupkuru adam başını salladı:

— Evet beyim.

«Bey» in bakışlarındaki tatlı yumuşaklık daha bir tatlılaştı. Yıllar ardındaki bir ahbaplığı yaşar gibiydi.

Gene de:

— Soy adınız niçin Pirlepe?

— Aslen Pirlepe'liyiz de..

— Yaa. Demek Pirlepe'lisiniz?

— Evet beyim.

— Tahmin etmiştim. Demek Pirlepe'lisiniz? Senin nüfusunu ver bakayım!

Sinirli kuyrukta duyulur duyulmaz homurtular.

Tınmadı bile. Adamdan kimlik cüzdanını aldı, ağır ağır açtı yaprakları:

— Tevellüdün üçyüz yirmi mi? Benden küçük müsün yâni? Nasıl olur? Sen benden çok yaşlı gözüküyorsun be!

Elinde adamın kimlik cüzdanı, uzun uzun süzdü. Sonra sordu:

— Pirlepe'nin neresinden olursun?

— Ben mi? Bilmem ben Pirlepe'yi. Ben burada doğmuşum beyim..

Adamın sihri bozulmuştu sanki. «Akşamcı»nın yüzündeki tatlı yumuşaklık silinmiverdi, hatta çizgiler sertleşti, kırçıl, kalın kaşları çatıldı. Sertçe sordu:

— Bu çocuk senin mi?

— Evet beyim.

— Yâni torunum demek istedim..

— Olamaz!

— Oğlunun oğlu mu, kızının oğlu mu?

— Rahmetli oğlumun.

— Neden rahmetli?

— Sizlere ömür.

— Ne iş tutardı?

— Şofördü beyim.

— Ne şoförü?

— Taksi.

— Kaza mı yaptı?

— Kaza yaptı.

— Bundan başka çocuğu var mı?

— Üç tane daha var beyim.

— Kız? Oğlan?

— Üçü de kız.

— Bundan büyük mü, küçük mü?

— Küçük beyim.

— Taksi kendisinin miydi?

— Kendisinindi. Daha doğrusu benim. Tabî oğlum olduğu için farketmiyordu. Ha benim, ha onun. Ama asıl mal sahibi ben gözüküyorum. Hâlâ da öyledir. Vergisini falan ben veririm...

Kuyrukta oflamalar, puflamalar...

O, kalemi elinden bıraktı, sanki kuyruktaki oflama, puflamanın inadına, iskemiesinin arkalığına yaslandı, bacaklarını gere gere uzattı masanın altında:

— Taksi el elinde tabî?

— Ne olacak beyim? Bu yaştan sonra kendim kullanamam ki!

— Kazancı nasıl kontrol ediyorsun?

— Yaptığı kilometreyle.

Düşündü, uzun uzun düşündü. Sonra:

— Sakat, -dedi-. Arabanın üç tekeri şoföre çalışır bilirsin elbette?

Yaşlı adam kupkuru gerdanını kırarak güldü:

— Bilmez olur muyum beyim?

— Evin kira mı?

— Kira.

— Niçin?

Adam şaşırmıştı. Çevresine bakındı, güldü, sonra ciddileşti:

— Mülküm yok da ondan.

— Tarlan falan?

— Var. Beş yüz dönüm bir tarlam var!

«Akşamcı»nın yüzündeki sert çizgiler gene yumuşadı:

— Beş yüz dönüm. Epeyce. Taksin de var. Peki niçin tarlayı falan satıp nakide tahvil etmiyorsun?

Sinirli kuyruktan bir « Ohooooo...» yükseldi.

— ..... nakide tahvil etsen, en azından elli bin, belki de yüz bin. Ne yüzbini? Yarım milyon!

Yerinde kalktı oturdu:

— Yarım milyonla Insan... ben senin yerinde olsam evler yapar yapar satardım. İnşaatta çok kâr var.

İnsanın yarım milyonu olacak, sonra da kirada oturacak. Deli misin sen be?

— .....

Az önceki ağırlıkta iz kalmamıştı. Şikârının üstüne atılacak bir kaplanı hatırlatıyordu.

— Ha? Deli misin?

— Değilim şükür beyim.

— Yarım milyonu yerde bırakıyorsun, akıllı!

— Tarlam kıraç yerde beyim, etmez o kadar.

— Yüz bin etsin!

— Etmez.

— Elli bin?

— Etmez beyim, vermiyorlar.

— On bin de etmez mi be Allahın kulu?

— Eder, o kadar eder.

— On bin tarla. Sat taksiyi de. O ne marka?

— Şevrole beyim.

— Hangi yılın?

— Altmış.

— O da etsin otuz bin. Ha?

— Peşin para otuz beş bin verdiler vermedimdi.. Kızdı:

— Niçin vermedin?

— Yarısı bono altmış bin verdilerdi iki sene evvel..

— Ver gitsin ver. El elinde hayır gelmez. Arabanın üç tekeri şoföre ödenecek, sana ne kalacak? Hiiç. Sat otuz bine. On bine de tarla: Kırk bin. Şehrin dışında bir arsacağız al...

Gözleri tatlı tatlı daldı. Adama da, başkasına da bakmıyor. Sinirli kuyruktan yükselen öfkeli homurtuları duymuyordu:

— bak, Pirlepe'liymişsin, hemşeriyiz. Benim de sülâlem oralı. Sat tarlayla taksiyi. Şehrin dışında bir arsacağız satın al. Kum, kireç, tuğla, kiremit, demir, keresteyi falan bir Hacı Baba var, benim ahbabım. Ondan alırız taksitle. Üstü yanyana iki dâire bir ev yaptırırsın. Dâirelerden her biri iki oda bir

mutfaklık olur. Tuvaletleri falan. Birinde kendin oturursun, öbürünü kiraya verirsin. Aitını da kahve yaparsın. Atarsın bir ocakçıyla bir garson, geçersin kahvenin başına, toplarsın arkadaşlarını, ooooh. Gelsin muhabbetin koyusu, yârenliğin daniskası!

Göz kırptı:

— Arada atar mısın?

— Eh işte. Akşamdaaaaaan akşama!

Gözlerinde sevinç şimşekleri:

— Yaşa! Şişeceğinizi de hazırlar, salatasıyla, köftesiyle, mâden suyu sodasıyla...

Sinirli kuyruktan gene bir «—Ohooooooooo» yükseldi. Ona döndü bu sefer:

— Acele işin mi var evlât? Aldırma. İş bitmez. Cennetmekân ecdadımızın da görülecek çok işi vardı...

Kalemi yeniden aldı.

S A L A T A

Ben bu «Salata» yı, çeşitli magazinlerde çıkan «Röportaj»lardan derleyip, birazcık hayal karıştırarak yaptım. Bakın nasıl:

Kapı açılınca, uzun namlulu küçücük bir kovboy tabancasıyle burun buruna geldik:

— Kameonl

Şapkası, daracık pantoloniyle minnacık bir kovboy.

— Eller yukarı!

Cücelere eyvallah zorunda kalan Güliver gibi, emre uyduk. Bizi içeri aldı. Cılız sesiyle kumandaya başladı:

— Sağa! Durun! Soldaki kapıyı açın! Girin!

Girdik. Fevkalâdenin enfesi eşya. Her şey pırıl pırıl. Arkadaşla birer kenara iliştik. Minnacık kovboy ortalardan silinmişti. Arkadaş göz kırptı:

— Nasıl? Senin evde var mı bu möble?

— On bin eder mi?

— Sanatçı geçinirsin bir de. Fikrin yok mu?

— .....?

— Bak herifin kızına!

Kristal kadehlerle likör geldi.

— Hanfendi nerde kızım?

— Tuvaletlerini tâzeliyorlar efendim.

Tekrar yalnız kalıyoruz.

— Bunların tuvalet masrafı senin, benim altı aylık kazancımızdır.

— Sahi mi?

— Gelsin, bir punduna getirip soralım da bak.

Kalkıyor. Pırıl pırıl büfenin üzerinde duran likör sürahisinden kadehini hırsızlama doldurup dikiyor, sona tekrar doldurup, dikiyor.

— Bedavadan kafayı bulalım bâri. Ver kadehini.

— İstemem.

— Niçin?

— Likörü sevmem.

— Doğru. Afyon katılmış açık şaraptan başkası kafanı tutmaz değil mi?

— Rakıdan şaşmam.

— Mangırın var mı akşam rakı içelim?

— Yok. Sende?

— Olsa sana sorar mıydım?

— Magazincilerden filân tırtıklamak kaabil değil mi?

— Olsa bile, yarın elektrik parası için asılacağım.

— Benim de kira gelip çattı, ne halt etmeli bilmem.

«Hanfendi» iki dirhem bir çekirdek, geldi. Kırım kırım kırıtıyor.

— Hoş geldiniz efendim.

— Hoş bulduk.

El sıkışıyoruz.

— Nasılsınız efendim?

Teşekkür ettik. Arkadaş sordu:

— Siz nasılsınız?

— Ben mi? Hiç sormayın. Günlerdenberi üzüm üzüm üzülüyorum.

— Hayrola?

— A.. Haberiniz yok mu? Cim hasta ayol!

— Yaa.. Geçmiş olsun. Nesi var?

— Eczahaneleri altüst ettim, Avrupa maması bulamadım. Yerli almak zorunda kaldım. Bağırsakları bozuldu.

— Vah vah.. Möbleleri yenilemişsiniz.

— Evet ama, gözümden düştüler.

— Sebep?

— Kim görse gözü kalıyor, kopya ediveriyorlar. Orijinalitesini kaybetti. Değiştireceğlm.

— On beş bin var mı?

Darıldı.

— Aşk olsun. Ben filân mıyım? Hiç onun gibi banal eşya kullanır mıyım? Yalnız yatak odası takımım sekiz bin llra!

— Rujunuz da çok tatlı.

— Son Avrupa seyahatimde, Paris'ten almıştım. Herkes beğeniyor. Hususiden inmeğe gelmiyor. Herkesin gözü üzerimde!

— Geçenlerde bir yerde sizden söz açılmıştı da...

Ciddileşti:

—Benden ml? Nerede?

— Mâzur görün, söyllyemiyeceğim.

— Anladım. Filânda değil mi? İstediğiniz kadar saklayın siz. Aleyhimde neler söylediğini işitiyorum. Ben onun gibi âdi değilim. Benim yalnız aylık tuvalet masrafım onun üç aylık kazancından fazladır!

— Bunları ona söylemekte mezun muyum?

— Bilhassa rica ederim.

Sordum:

— Onun üç aylık kazancı ne kadar?

Dudak büktü:

— Üç bin liracık..

Sinirli sinirli anlatıyor, İstanbulun bilmem kaçıncı tepesinde yaptırmakta olduğu muhteşem villânın fayanslarını getirtmek için gittiği Avrupa şehrindeki süksesinden, iç çamaşırlarından, mantolarından, tayyörlerinden, iskarplnlerinden bahsediyordu.

Okumayı sevip sevmediğini sordum.

— Çok, -dedi-. Gözlerim bozulacak diye korkuyorum.

— Roman okur musunuz?

— Okumadığım roman kalmadı hemen hemen.

— Meselâ, Çemberlâynin son yazdığı Anna Karanina'yı beğendiniz mi?

— Hem de nasıl!

— Müzik? Resim?

— Aslâ ihmâl etmem, bayılırım.

— Tolstoy'un sonatlarını beğenirsiniz herhalde?

— Bayılırım.

— Ya Mendelson'un tabloları?

— Son Avrupa seyahatimde doya doya seyretmek fırsatını buldum efendim.

Arkadaşım ona çaktırmadan, dürtüyor. Oysa hâlâ fayanslarından, iskarpinlerinden, mantolarından, süksesinden konuşuyor, konuşuyor, konuşuyor.

MARILYN

Beli kocaman fiyonklu, bebe yakalı, karpuz kollu pembe elbisesi içinde dehşetli mağrurdu. Ağır ceza mahkemesinin kapı kenarına sırtiyle dayanmış, alnına dökülen bir tutam saçı, arada başının sinirli bir hareketiyle arkaya atıverlyordu.

Göğsü vaktinden evvel gelişse bile, boyu, omuzları, ufacık ayaklariyle, çocuktu. Yalnız gözleri... Yanıbaşında iki gözü çeşme annesini kayıtsızlıkla dinlerken, tatlı elâ gözleri arada yanındaki arkadaşlarına dönüyor, gururlu gururlu gülümsüyordu. Üç arkadaşının üçü de hemen hemen onun gibi giyinmişti. Ona gıptayla bakıyorlardı. Oysa, kahramanlığını müdrikti hani.

Bir ara annesine sertçe döndü:

— Kâfi! Nasihata ihtiyacım yok. O güzel fikirlerini kendine sakla!

Otuzuna ya varmış, ya varmak üzere genç anne, siyah başörtüsünün çerçevelediği boyasız yüzü, yaş yaş gözleriyle suspus, âsi kızına bakakaldı. Ne söyliyeceğini şaşırmıştı. Genç kızsa, annesine sırtını çevirip arkadaşiyle kafa kafaya vermişti bile. Kadıncağız başörtüsünü sinirli sinirli çözüp, çenesinin altında bağlarken, yüzüme hazin hazin baktı, karşısın-

dakinin belki de fena niyetli biri olacağını düşünmedi. Derdini dinleyecek, ona hak verecek bir insan arıyordu besbelli.

— Bu devirde, -dedi-, kız evlâdı mı...

Genç kız şimşek gibi döndü:

— Düşman başına değil mi? Ben de ayni kanaattayım. Bu devirdeki anlayışsız, cahil anneler sahiden düşman başınal

Gözleri ateş saçıyordu. Arkadaşlarına dönmüştü bile.

Kadına sordum:

— Kızınız okuyor mu?

Bu sefer bana döndü. Ateş saçan elâ gözeler!, inceltilmiş kumral kaşları, rujlu dudakları... Benl Marlon Brando, yahut ötekilerden birine benzetememiş olacak ki, üzerimde durmağa lüzum görmedi. Sâdece dudak büktü, arkadaşlarına döndü.

Annesi kızından çekinerek beni cevapladı:

— Beşi bitirdi.

— Burada Işi ne?

Kız gene hırsla döndü:

— Kocaya kaçtım. Öğrenmek Istediğiniz başka bir şey var mı?

— Teşekkür ederim. Yaşınız?

Kızlar kahkahalarla güldüler. Berikl kıpkırmızı kesildi.

— Ben sizin oyuncağınız değilim, anladınız mı?

— Rica ederim... Beni yanlış anladınız galiba. Ben... ...

Mübaşirin sesi.

Genç kız annesinin önü sıra mahkemeye girdi. Az sonra, bilekleri kelepçell, on sekiz yaşlarında, tüysüz bir delikanlı, is karası dalga dalga saçlariyle jandarmaların arasında göründü. Mahkemeye giren genç kızın arkadaşlarında heyecan. Birbirlerine sokularak delikanlıyı gözleriyle tâkip ettiler. Ettiler ya, o da bunun farkında, adamakıllı rol kesti.

Mahkeme gizli görülecek. Kapı kapandı. Kızlar

küçücük mendilleriyle ağızlarını kapaya, terlerini sile hararetli hararetli başladılar. Ne konuştuklarını işitebilir miyim diye, az daha sokuldum. Kaabil mi? İstediğim kadar, yanlarındaki duvarda asılı listeyle meşgul görüneyim. Yutmuyorlar. Gözleri üzerimde savuşmamı bekliyorlar. Derken, kafamda şimşek çaktı: Gözleri sâhiden güzel biriyle bakışlarımızın karşılaştığı bir an, İçeriye giren arkadaşlarını kasdederek:

— Fevkalâde gözleri vardı...

Dedim, mahsustan. Çünkü, asıl fevkalâde yeşil gözler berikindeydi. Nitekim isyan etti:

— Hiç te bile. Asıl göğsü!

— Sahi. Göğsü Jean Russel'e benziyor değil mi?

— Ne münasebet?

— Ya?

— Marilyn'e. Mahallede Marilyn Melâhat deriz. Marılyn'in hiçbir filmini kaçırmaz!

— Siz?

— Biz de tabiî... Dördümüz sacayağız. Sinemaya beraber, Gülhane parkına beraber, her yere beraber gideriz.

— Plâja?

— Plâja da. Annesi öyle içerliyor ki bize.

Patlıcan moru, japone elbiselileri:

— Çok anlayışsız kadın sâhiden de, -dedi-. Değil mi Neşe?

Neşe'nin beyaz tafta blûzu pek yakışmıştı. Kulaklarında iri, siyah halkalar.

— A... Tabi. Öyle annem olsa...

— Ne yaparsın?

— Boğarım!

Kahkahalar.

Gözleri güzel olan:

— Halbuki, -dedi-, Doğan gibi sükseli çocuk...

— Doğan kim?

— Görmediniz mi?

— Demin kelepçeyle giren mi?

— Evet.

— Lise dokuzda. Doğan'ın onunla konuşması, Melâhat için büyük şans. Doğan'a bütün kızlar bayılır be... Nasıl tanıştılar biliyor musunuz? Lisede basketbol maçından dönüyorlarmış Doğan'lar. Yanakları al aldı. Evlâdım. Melâhat dedi ki, Gregori Pek'e benziyor, dedi. Duymuş. Durdu. Güldü. Siz de Marilyn'e, dedi. Melâhata Marilyn'e benzediğini söylesinler, canını verir!

— Sonra?

Göz kırptı:

— Sonra, ateş bacayı sardı!

Marilyn'in üç arkadaşı içinde en çirkini, ciddileşerek:

— İşi buraya vardırmamasını çok söyledim ama, dinletemedim -dedi.

— Nasıl yâni?

— Nasıl olacak, on üçünde daha. Çocuğun başını derde soktu.

Az sonra mahkeme kapısı açıldı. Peşin, jandarmalarla bilekleri kelepçeli Doğan, arkasından, annesinin zorla zaptettiği Melâhat göründüler.

Melâhat zincirinden boşanmış gibiydi. Barbar bağırıyordu:

— Benim evim bundan sonra kocamın evidir, babamın evini istemiyorum. İstemiyorum efendim. Vallahi öldürürüm kendimi, billâhi öldürürüm!!

Koridor lâhzada tıklım tıklım oluverdi.

Genç kızın feryatları merdivenlere doğru sürüklendi.

ÖTEKİ

Koyu yeşil üzerine pembe kahkaha çiçekleri işli zarif elbisesi içinde geniş omuzları, incecik beliyle belki de istemiyerek Y olmuş. Sırtı, göğsü, kolları plâj yanığı tatlı esmerdi. Belki de Karmen Miranda'yı hatırlatarak, gülüyor, söylüyor, gülüp söylerken arada tatlı espriler şimşek gibi çakıveriyordu. Sesi sıcak, tahrik ediciydi. «Ay ne fenasınız!» yahut «Nolursunuz yapmayın!» yahut da buna benzer bir şeyleri öyle tatlı, öyle âhenkli söylüyordu ki...

Kulaklarında Havay tipi küpeler, boynunda gene Havay tipi renkli boncuklar, yahut kabuklardan uzun bir gerdanlık.

Lâf arasında kendini iki kelimeyle çiziverdi: «Şen dul».

Henüz yirmi birindeymiş. Dört yıldır evli. Ama artık bıçak kemiğe dayanmış. Peşin kocasını, sonra avukatını bir güzel çekiştirdi. Boşanma işinde avukatın çok daha mâkul olmasını istermiş.

Sordum:

— Yaşlı mı?

— Kim?

— Avukatınız.

Güldü:

— Maalesef.

Öyle tatlı güldü ki, dünyanın en mâkul avukatı olmıya can atardınız.

Koca İstanbul'da çok daha makûl avukatlar bulmak kaabilken niçin azını tercih ettiğini sormama vakit kalmadı: Telefonun Zili... Şaşılacak bir önseziyle, telefonun öbür ucundakinin kocası olduğunu, şayet kendisini sorarsa lütfen atlatmasını telefon başındaki bayan arkadaşından rica etti.

Buraya kadar, yâni koyu yeşil üzerine pembe kahkaha çiçekleri işli zarif elbisesi içinde geniş omuzlar, incecik beli, plâj yanığı sırtı, göğsü, kolları, ihtiraslı sesi, hattâ hattâ Karmen Miranda'yı hatırlatışı, tatlı esprileri filân yazılmaya değmiyebilirdi. Asıl bundan sonrası beni ilgilendirmişti. Sanırım sizi de ilgilendirecek. Çünkü, telefonun öbür ucundaki gerçekten de «Kocası»ydı. Bir an geldi. «Şen dul» un sabrı tükendi, arkadaşının elinden kulaklığı aldı, başladı:

— Alooo... Sen misin? Ne var gene? Efendim? Son bir defa buluşmak mı? Allah yazdıysa bozsun. Evet yazdıysa. Seninle konuşacak hiçbir şeyim yok. Avukatımla konuşursun. Yakında celbin gelir, mahkemede karşılaşırız. Tabiî. Boşuna şekerim. Sevmiyorum seni, sevemiyorum. His meselesi. Değil mi? Sana karşı içimde zerre kadar sevgi yok. Kime? Bülende mi? Ne demişim? Seviyorum mu demişim? Ağlamış mıyım? Yalan! Hem canım Bülent'e filân ne hâcet? Seni sevmediğimi, aklımdan bile geçirmediğimi, sana tahammül edemediğimi anla artık. Anla şekerim. Tabiî. Hâlâ mı Bülent? Ayol seni sevmiyorum, senden nefret ediyorum, anlamıyor musun? İçimde sana karşı küçük, küçücük bir istek olsa... Yok. Kahrolayım ki yok. Pişman mı olacağım? Olmam, üzülme. Üzülme şekerim. Zorla güzellik olur mu? Başkasını mı? Henüz hayır. Ama ilk fırsatta, yâni münasip birini bulursam, evet. Yıllar yılı senin yasını tutacak değilim ya. Amaan saçmalama. Kafamı kızdırırsan gü-

zel çirkin demem... Keyif benim. Canım sağ olsun. Hâlâ mı benimle bulaşmak? Çıldırtırsın insanı. Ayol sana tahammülüm yok diyorum, sen hâlâ... Farzet seviyorum, farzet yattım. Farzı da atıyorum, yattım. Hâlâ beni kabul edebilecek misin? Ne? Edeceksin ha? Şu ânâ kadar nazarımda ne de olsa bir şeyler ifade edebiliyordun, şu andan sonra büsbütün yıkıldın. Ayıp ayıp. Erkekler adına utanıyorum. Çok haysiyetsizmişsin. Fena mı olur? İftira mı edersin? Lekeler misin? Tehditle yola getirmek mi yâni? Böyle şeylere tenezzül etmemeliydln. Erkekler duymasın. Erkekliği berbâd ediyorsun. Taktıracağımı söylediğim halde mi?

Telefonu şırak diye kapadı. «Şen dul» luktan eser kalmamış, sinir buhranına tutulmuştu. Kollarının üzerine kapanarak hüngür hüngür ağlamıya başladı. Neden sonra doğruldu. Uzun siyah kirpiklerinde titreşen damlalarla yüzü büsbütün güzelleşmişti. Güzelleşmişti ama ben şimdi ondan çok «Öteki» ni düşünüyordum:

Bu geceyl herhalde kuytu bir meyhanenin ruha kasvet veren musikisl içlnde, masaya dayalı dirsekleri, avuçlarına aldığı zonklıyan başı, yaşlı gözleriyle önündeki rakı kadehinde hayallediği «Karısı» nı düşünerek geçirecektir.

«Şen dul» doğruldu. Hâlâ sinirli, sordu:

— Siz erkekler hepiniz böyle misiniz kuzum?

Derhal cevapladım:

— Hayır!

Ü M İ T

Yüzü hafif çiçek bozuğu ufak tefek bir adamcağızdı. Kendini bildi bileli, yâni yirmi beş senedir, iri yarı, yakışıklı, arkadaşlarının aşk maceralarını dinleyip şaşmağa, sevilmedeği için de sevmemeğe alışmıştı.

Bir köşeye çekilir, bu kadar ufak tefek ve çirkin yaratıldığı için Allaha şekvalarda bulunur, bazan da küserdi.

Bir kadın, herhangi bir kadın - sağır, kör, dilsiz, hattâ kötürüm - önüne çıksa da, «Canım, şekerim. Seni seviyorum!» dese, vermiyeceği şey, girişemiyeceği fedakârlık yoktu.

Fakat nerde?

Her gün yüzlerce kadın sağından, solundan geçer, vapurda, tramvayda, otobüste sürtünürlerdi hattâ. Fakat hiç biri, en ufak bir ümit verecek tarzda bakmazdı. Şöyle bir bakarlar, ondan sonra gözlerini başka tarafa çevirirlerdi. Onun için, o da onlarla meşgul olmaz, gözlerini onlardan kaçırırdı. Bununla beraber, herhalde günün birinde bir kadın çıkacak, «Canım, şekerim... Seni seviyorum!» diyecekti.

Ümit, pırıl pırıl bir ümitti bu.

Günlerden bir gün, yüreğinde hep o kadın hasre-

ti, Gülhane Parkından içeri girdi. Vakit öğleye yakındı. Büyük ağaçların koyu gölgeleri yerlere serilmişti, boş tahta sıralar uyuklamakta idiler. Ufak tefek adam Sarayburnuna uzanan geniş yolun kenarında ağır ağır yürüyordu. Sona kadar gidecek, denizi seyredecektl.

Birden bir kadın sesi. İrkildi, gerçekten de bir kadındı, bir çingene karısı. Çıplak ayaklariyle bağdaş kurmuş, sırtını arkasındaki ağaca dayamıştı.

— Gel, -diyordu-, gel bakayım falcağızına arslan beyim!

Adam etrafına bakındı. Kimseler yoktu. Tuhaf bir ürperti dolaştı içini. Kadının ayakları kirli, nasırlıydı ama gözleri fevkalâde güzeldi. Otuzla otuz beş arası, fazlaca esmer...

— Gel, -diyordu-, gel arslan beyim!

Sesinde ürpertici bir sıcaklık vardı. Görünürlerde kimselerin olmaması, içindeki arzuyu kamçılıyordu.

Yüzüne sıcak bir kan hücum etti.

— Durma benden geri, anlarım bakışlarından. İstersin sülomek çok şeyler, lâkin açılamazsın! Korkma benden arslan beyim, süle yüreciğindekini, gelmez fenalık benden!

Adam usulcacık sokuldu. Kadın:

— İstersen gidelim arkalaral -dedi.

— Gidellm.

Kadın sepetini koluna taktı, ızgara, maşalarını topladı, uzun peyikli donunu savura savura öne düştü. Parkın arkalarında, sık yapraklı ağaçlardan birisinin altına karşılıklı oturdular. Adamın arzusu damarlarında sıcak sıcak atıyordu.

Kadın baklalarını saçtı. Sonra açık elâ gözlerini ufacık adamın gözlerine dikerek başladı:

— Yatar yüreciğinde arslanlar, lâkin gelmez elceğizlnden bir şey, yanar tutuşursun. Var bir esmer, yaşatır yüreciğinde seni, lâkin girer araya münafıklar, istemezler kavuşmanızı, çıksın gözleri! Şimdi

arslan beyim yapacağım bir güzel efsun, çıkacak gözleri münafıkların, açılacak bahtın!

Şalvarının cebinden ağaç kabuğuna benzer bir şeyler çıkardı. Küçük bir parçayı adama uzattı:

— ... al bunu arslan beyim, koy dilinin altına, çıksın gözleri münafıkların... Haydi şindi at gönlünden kopanı...

Adam bir yirmi beşlik çıkarıp attı.

Kadın:

— At, yirmi beş daha arslan beyim, -dedi-. Olsun gözleri kör düşmanların. Açan yaptım bir büyü sana, olacak gözleri kör, eriyip akacak ciğerleri ağızlarından!

Adam bir yirmi beşlik daha attı.

Kadının gözleri fıldır fıldırdı.

— Süle beyim, -dedi-, çekinme benden. Kulak ver sözüme, yaşatır bir esmer seni yürecliğinde. İstersin sülemek bu esmere bir şeyler, lâkin edemezsin cesaret!

Adam ürperdi. Sahiden de cesaret edemiyordu.

— Süle, korkma esmerden. Var bir takım arzular yüreciğinde. Yok kimsecikler şükür... Tut elimi, bak dikkatle gözlerime, iyi bak, olsun gözleri kör düşmanların...

Kadının bileğini sımsıkı tutan adam titriyordu.

— çıksın gözleri düşmanların. Bilirim neler geçer zihninden. Lâkin utanırsın sülemeğe. Utanma arslan beyim. Süle de çatlasın düşmanlar...

Adam nihayet:

— Demek zihnimden geçenleri biliyorsun? -dedi.

— Helbet, anlarım bakışlarından...

— O halde...

Etrafa bakındı. Kimsecikler yoktu. Titreyen elleriyle ceketinin iç cebinden çıkardığı ikl buçuk liralığı kadının önüne attı:

— Yerin var mı?

— Var şükür, ama iki buçuk lira...

— Az mı?

— Helbet arslan beyim...

Adam bir iki buçukluk daha çıkarıp uzattı:

— Al, haydi, kalkl

Kadın, ikinci iki buçukluğu da aldı, koynuna sokarken:

— Ol hayırlı! -dedi. Ben evli bir kadınım, yapamam öyle şey, ama tuttu gözüm seni pek, görmesin kimsecikler...

— Peki?

— Ver daha Iki buçuk...

Adam tiril tlril titriyordu:

— Kalk, -dedi-, iki buçuk değil, beş, on, on beş veririm, yeter ki kalk!

Bir şevhet kasırgasına tutulmuştu.

Kadını kolundan sımsıkı tuttu:

— Kalk haydi, kalk!

Kadının esmer elini avuçları içine almış öpüyor, öpüyordu.

— Kalk, Allahaşkına kalk!

— Ol hayırlı. Ben şimdi gideceğim hamama, yapacağım banyo, değlştlreceğim urbalarımı, tanıyamıyacaksın beni, olacağım hanımefendi!

Adamın bacakları da titriyordu. Yeni bir iki buçukluk daha çıkarıp uzattı, fakat vermedi.

— Bunu da vereceğim, -dedi.

— Ver.

— Vereceğim.

— A be ver.

— Vereceğim. Ya gelmezsen?

Kadın küskünlükle baktı:

— Ben? -dedi-, ben gelmem ha? Yok bizde öyle kalleşlik başkaları gibi. Değiliz kahbe karı biz, söz bir Allah bir. Yalamayız tükürdüğümüz tükürüğü...

Adamın gözlerinden kızıllıklar uçuşuyordu.

Son iki buçukluğu da uzattı:

— Al bakalım. Kalk artık, gidelim...

Kadın ızgara, maşalarını sepetine doldurup ağır ağır kalktı, sepetini tekrardan koluna taktı:

— Geleceksin peşimden! -dedi-. Ama olacaksın çok dikkatli. Gideceğiz Sultanahmet'e, bekleyeceksin beni parkta beş dakika, on değil. Bırakacağım sepetimi eve, emzireceğim Memetimi, geleceğim sonra.

Kadın önde, adam arkada parktan çıktılar.

— Izgara var, maşa vaaar...

Sultanahmet Parkına gelince kadın:

— Otur beş dakikacık, -dedi-, on değil.

Şalvarını savura savura yürüdü gitti.

Akşamın dokuzuna kadar bekleyen adam, tahta sıradan usulcacık kalktı. Öfkeli, fakat pişman değildi. Aklında, hayır avuçlarında çingene karısının esmer elleri, parktan çıktı. Fakat bir türlü gidemiyor, kadının belki de gece yarısından sonra geleceğini tasarlıyarak, geri dönüyor, tekrar parka girip tahta sıraya ilişiyor, kadının gittiği yöne gözlerlni dikiyordu.

Uzun uzun bekledi. Kadının kendisini aldatmadığına, tekrar geleceğine inanan yanı ağır basıyordu. Herhalde çok fena bir tesadüf yüzünden gelememişti. Büyük, çok büyük bir mazeret. Belki de çocuğunun başından bir kaza geçmişti. Bir yerden düşüp kolu kırılmış, yahut otomobil altında kalmış olabilirdi.

Birden bir arkadaşı:

— Ne bekliyorsun? -diye sordu.

Suç üstünde yakalanmış gibi irkilen adam:

— Hiç... -dedi.

— Yoksa bir dalgan mı var?

Adam sadece gülümsedi.

Beriki:

— Seni seni... -dedi-, güzel mi bari?

— Eh, fena değil.

— Nasıl tavladın?

— Bir düşeş oldu.

— Daha çok bekliyecek misin?

Adam şöyle bir düşündü:

— Şimdiye kadar çoktan gelirdi ama, çocuğu oynarken duvardan düşmüş, kolu kırılmış, -dedi-. Her zaman böyle bekletmezdi...

— Haydi hayırlısı...

Arkadaşı çekildi gitti.

Tellerde şimşekler çaktırarak tramvaylar gelip geçiyor, koca otobüslerin homurtusu geceyi dolduruyordu.

HEMŞERİM

Doğduğum memleketteki işim elimden alınmış, çaresiz, büyük şehre itilmiştim. Büyük şehrin beton, asfalt ihtişamını gözlerim görmüyor, tabanları delik pabuçlarımla her gün kilometreler tepiyordum. Ama ne dünyadan, ne de insanlardan ümidimi kesmemiştim, kesemiyordum. Bir gün bütün kötü şartların düzeleceğine, hiç olmazsa şartlarımı kendim düzenlemenin yolunu bulacağıma inanıyordum.

Böyle günlerden bir gün, «Paris kahvesi» nin masalarından birinde dirsek keyfi yapar, yapı işçilerinin yârenliklerini dinlerken, parmakları altın yüzüklerle dolu, kıllı, kalın, saygısız bir el teklifsizce uzandı. Döndüm, o: Hemşerim. Maşallahı vardı. Göbek, kelle, kulak...

Buyur edemedim. Kendi kahve paramdan başka metelik yoktu cebimde. Ama o beklemedi buyur etmemi. İskemleyi çekti, oturdu.

Gerçekten de maşallahı vardı. Nerede o yirmi yıl önceki uyuşuk Hasan, nerde bu. Futbol peşinde deli gibi koştuğumuz, sabahlardan akşamlara kadar bitmez tükenmez haftayımlar tamamladığımız yıllar, kırk yamalı elbisesi içinde kara kuru, yarım pabuçlu sipsivri bir oğlandı. O da bizim gibi futbol hastasıydı.

Hattâ bizden daha hasta. Çünkü biz hiç olmazsa birinci takımda oynardık, kulüpte iyi kötü sözümüz geçerdi. Oysa ne takımda oynar, ne de hesaba katılırdı. Futbol toplarının meşinlerini diktirir, top ayakkabılarını tamir ettirir, formaları yıkar, ekzersizlerde de kale arkasına kaçan topları beklerdi.

Kulübün iç politika meselelerinde taraf tutmaz, karşı tarafın sözünü bu tarafa, bu tarafınkini de karşı tarafa yetiştirir, bu işi ustalıkla yaptığını, enayileri birbirine düşürdüğünü sanır, sonunda ise gene o zararlı çıkar, azar işitirdi.

Kimdi? Neydi? Neciydi? Anası, babası var mıydı? Varsa, ne iş tutuyorlardı? Yalnız, ortaokula gittiğini biliyorduk. Gider gelirdi ama, ne defter, ne kalem, hattâ ne de kitap. Sınıfta en gerilerde otururmuş. Öğretmenin derse kaldırıp kaldırmadığını, bilip bilmediğini kimse hatırlamazdı. Bir gölgeydi o. Kara, kuru, sipsivri, zararsız bir gölge. Kendinden büyük birisiyle yüz be yüz gelip konuşmak zorunda kalsa kulaklarına kadar kızarır, başlardı kekelemeğe.

Yıllar yılı tamamiyle unutmuştum onu. Peki ama, o kara kuru, sipsivri gölgelikten nasıl kurtulmuştu? Bu kadar kiloyu nasıl almıştı? Ya parmaklarındaki yüzükler?

Sordu:

— E... Ne var ne yok bakalım?

Ondan bu tarzda sorulara da alışkın değildik. «Hasan! Gel şu işi şöyle yap!» dendi mi, koşar, istenilen işi, istenildiği gibi yapardı. İsterse o iş, yapılmaması icabeden, yahut da, yapılmasında hiçbir fayda elde edilemiyecek, mantıksız bir iş olsun. Aldığı emri harfi harfine yerine getirirdi.

Şimdi, kendinden emin insanların yukarıdan bakışiyle soruyordu: «E... Ne var ne yok bakalım?».

Anlatmıya değer bir şeyler yoktu. Altları delik pabuçlarımla kilometreler tepip duruyordum.

Tekrar sordu:

— Baban ölmüş ha?

— Sen sağol.

İçini çekti, gözlerini karşılara dikti. Babamı yakından tanırmış, ahbapmışlar, hâtıraları varmış gibi başını ağır ağır salladı.

— Değerli adamdı, -dedi-. Çok değerli adamdı! Otomobili de vardı değil mi?

Ben unutmuştum bile.

— Vardı, -dedim.

— Yakışıklı adamdı. Hem de gösterişli. Yüz kilo vardı değil mi?

— Zannederim.

İskemlede doğruldu, göğsünü şişirdi.

— Ben nasılım?

— Maşallahın var.

— Tabiî yahu... Sabahları bir kilo süt, sekiz yumurtayı gövdeye indirmezsem rahat edemem. Reçel, tereyağ, peynir. Akşamları da süt içmeden yatmam. Öğlenleri de pirzola. Can boğazdan gelir derler, malûm ya... Benden sana nasihat, sen sen ol, sabahları sütünü, yumurtanı, öğlenleri de pirzolanı ihmâl etme. Neden? Çünkü, insan bedenine iyi bakmalı! Beden ne kadar sağlam olursa, insan o kadar çok yaşar!

— ...?

— bana ne elin keçisi ile koyunu? Ben kendi dalgama bakarım. Hele, parti işlerine girdim, girmedim değil, lâkin kendi çıkarım için. Beni bilmez misin? Yaralı parmağa işer miyim?

— İşemezsin.

— Sen ne iş tutuyorsun?

— Hiç, -dedim-. Vızırtı.

Acıyarak baktı:

— Baban değerli adamdı ama, sen...

— Ben, bakma bana.

— Adam olamadın.

— Olamadık.

— İşi haylazlığa vurup mektebi bırakmıyaydın.

— Sen ne âlemdesin?

— Ben mi?

«Pöh. Sen benim durumumu soracak adam mısın? Görmüyor musun?» demek istercesine beni gözden geçirdi. Sonra:

— Ben, -dedi-, bildiğin gibi değilim, çok derinleştim!

— Ya? Ne gibi?

— Ne gibi mi? Vaziyetimden belli değil mi? Sabahları bir kilo süt, sekiz yumurta, öğlende de pirzola. Görmüyor musun ensemi?

Ensesini uzattı:

— Tut ta bak. Nasıl? Eskiden böyle miydi? Şu pazuma bir bak hele!

Kahveciye seslendi:

— Oğlum, garson ! (Bana) ne içecen?

— İçmiştim ben... -dedim.

— Zarar yok. Bize iki tane orta şekerli... Cıgaran var mıydı?

Otuzluğu uzattım, aldı, yaktı.

— Mahiyetimde sekiz dene yüksek mühendis çalışırdı! Lâkin bu parti dalgaları...

Kahveler gelip, içilinceye kadar uzun uzun anlattı: Taahhüt işleri alırdım demişti amma, sözün gelişinden, taahhüt işleri alan birinin maiyetinde çalıştığını anlamıştım. Efendisi parti işleri yüzünden zarar edip işini tasfiye edince, buna da yol görünmüştü.

— Ben bilirsin, -dedi-. Kasaba minnet eder miyim?

Farkında değildim.

Tekrarladı:

— Eder miyim?

— Vallahi farkında değilim, -demiş bulundum.

Kızdı:

— Sen hep böyle konuşursun zaten!

— Nasıl?

— Ters ters, solak solak...

Sigarasından üstüste duman aldı, sert, siyah kıl-

lar fırlamış, kemerli burnunun karanlık deliklerinden öfkeyle çıkardı.

— Adam belledik seni, geldik masana oturduk.

— Hoş geldin amma, sahiden bilmiyorum kasaba minnet edip etmediğini!

Alıp alıp veriyordu.

— Baban, nur içinde yatsın, iyi insandı!

— Doğru.

— Doğru tabiî. Sen?

— Ben, işte gördüğün gibi!

Yüzüme dikkatle baktı:

— Sen bennen dalga geçiyorsun ha arkadaş. Anam avradım olsun dalga geçiyorsun. Amma ben senin bildiğin, yirmi sene evvelki uyuşuk Hasan değilim ha! Farkında değil misin?

— Yoo...

Masadan hırsla kalktı:

— Kulüpteki uyuşuk Hasan mıyım yâni?

— Bilmem?

— Nasıl bilmezsin yahu? (Ellerini masanın üstüne koydu). O zaman bu yüzüklerim var mıydı?

— Yoktu.

— Süt, yumurta, pirzola?

— ...?

— Şu boynuma bak! Doksan altı kilo geliyorum be!

— O zaman?

— O zaman elli iki kiloydum. Sen beni hâlâ eski Hasan belliyorsun!

Nefretle kahve kapısına doğru giderken, döndü, masaya tekrardan geldi:

— Bu sırtımdaki elbise var ya, İngiliz kuponu. Böyle dört dene daha var evde!

Ismarladığı kahvenin olsun parasını vermeden, çıktı gitti.

ÂMİR - MEMUR

Dernek başkanı resmî bir ciddîlik içindeydi. Zile bastı. İçeri giren odacıya:

— Bana Haydar efendiyi çağırın! -dedi.

Odacı çıktı.

Can sıkıntılı pırıltılariyle telefon, siyah hokka takımı, yanyana ikl stllo, vantllâtör filân safi kulak kesllmlşlerdi. Duvardaki takvimin 25 rakkamı, Ağustos'un A sına göz kırptı ve bir karasinek, durgun havayı yırtarak geldi. Başkanın kolalı yakasına kondu.

Başkanın kolalı yakayı geren besili boynu kıpkırmızıydı.

Kapı vuruldu, dernek kâtibi girdi.

— Bendenizi emretmişsiniz, efendim.

Başkan, kâtibe hemen bakmadı. Kolalı yaka kâtibl süzüyor, telefon, stilolar, vantilâtör filân, Başkanın ağzından çıkacak şeyleri göz kırpmadan bekliyordu. Nihayet:

— Belediye'ye kadar gidin, -dedi-, selâm ve saygılarımı Iblâğ ve Derneğimiz Başkanlığına hitaben dikte edilecek mektubu lûtfen dikte edip göndermelerini tarafımdan rica edin!

Kâtip kupkuru biri.

— Belediye'ye kadar gideceğim efendim...

— Selâm ve saygılarımı unutmayın...

— Selâm ve saygılarınızı iblâğ ettikten sonra efendim, Derneğimize hitaben yazılacak...

— Selâm ve saygılarımı iblâğ ve Derneğimize hitaben değil, Dernek Başkanlığımıza hitaben... Yazılacak değil, dikte edilecek...

— Evet efendim, Dernek Başkanlığımıza hitaben yazılacak...

— Dikte edilecek...

— Dikte edilecek efendim, mektubu yollamalarını...

— Göndermelerini...

— Göndermelerini efendim...

Başkanın burundan sıkma gözlüğünün camında civa kadar oynak pırıtılar...

Kâtip çıktı. Oda tekrar sükûna gömüldü.

Belediye muhasebecisinin çiçek bozuğu, kuru yüzü asıktı, ufak tefek bir zattı. İşi başından aşkınların bunaltılı, sinirli haliyle odanın içinde dört dönüyordu. Küçücük masa üzerindeki yıpranmış defter yığınına koşuyor, defterleri çabuk çabuk altüst ediyor, ofluyor, terini avucuyla siliyor, etajere, etajerden camekânlı büyük dolaba, dolaptan yazı makinesi üzerinde yığılı evraklara seğirtiyor, tekrar ofluyordu. Bir an gözüne Dernek kâtibi ilişti. Kâtibin niçin beklediği umurunda değil, esasta onun farkında da değil, sadece bir karaltı, insana benzeyen bir karaltı, dikiliyor, o kadar.

— müfettişler, -diyor-, ben ne yapayım, nerden bulayım? Allah kahretsin bu tahsildarları... Müfettişler hesap ister bir yandan, bilânçolar hazır değil henüz, mezbahanın hesapları birikti, iki tahsildar meydanlarda yok, Emniyete müzekkere yazılacak...

Tekrar, sandalye üzerinde yığılı evraklara gidiyor, defterleri çabuk çabuk altüst ediyor, sonra etajere, ondan sonra dolaba ve yazı makinesi üzerindeki evrak kalabalığına.

Ter, kuru yüzünden çizgiler halinde akıyor. Oflu-

yor, pufluyor, homurdanıyor... Gözüne gene Dernek kâtibi ilişiyor.

— yok efendim, yok işte... Kellemi kesecek değiller ya! Yok işte... Kadın evde hasta yatar, kız mektepte voleybol oynarken parmağını incitmiş, parmak kütük gibi şiş, oğlansa...

Odacı girdi:

— Vakkas efendi, müfettiş beyler...

Muhasebeci odacıya Dernek kâtibini gösterdi:

— Sor buna! Oynamıyorum, arıyorum işte...

Odacı, Dernek kâtibine göz kırptı:

— Oynamıyormuş, arıyormuş deyim mi?

Muhasebeci odacıya Dernek kâtibini gösterdi:

Odacı tekrar Dernek kâtibine göz kırptı:

— Öyle mi Vakkas fendi, oynamıyormuş deyim mi?

— Git ne dersen de... (Odacı çıkarken) yahut, dur, şey, Recai, oğlum, Allahaşkına gevezelik etme. Burada muhasebecl olacağına...

— Aşağı mahalleye... -dedi Odacı.

Dışarda zil sesi. Odacının gitmesiyle dönmesi bir oldu.

— Yahu çağırıyorlar be amca!

— Kim be yahu?

— Müfettişler...

— Şey... Geliyor, de, geliyor, de... Arıyormuş, de, yahut dur, hişt, Recai, Recai oğlum.

Odacı fırlamıştı. Muhasebeci Dernek kâtibine döndü:

— Buyrun, buyrun beyim, siz olun beyim, siz olun benim yerimde de...

Dernek kâtibi, niçin geldiğini açmayı sırasız buldu, usullacık çıktı.

Dernek Başkanı, gözlük, kolalı yaka ve kıpkırmızı bir boyundan ibaretti.

— Evet, sizi dinliyorum!

— Gittim efendim, muhasebecl beyi gördüm. Müfettiş beyler gelmişler, kendilerl pek telâşlıydı-

lar, bir defter arıyorlardı efendim, defteri bir türlü bulamıyorlardı, fazla telâşlıydılar efendim... O telâşe arasında efendim, sormayı...

Demindenberi Başkanın kolalı yakasından göz kırpmakta olan karasinek, Başkanın ağzına baktı. Telefon, duvardaki takvim, yanyana iki stilo da kulak kesilmişlerdi.

Başkan, elindeki kurşun kalemini masasının kristaline hafif hafif vurmağa başladı. Ak saçlarının diplerinden tâ kulak memelerine kadar kıpkırmızı kesildi.

— hayatta, -dedi-, muvaffakiyetin birinci şartı... Makine intizamiyle... otomatikman... vazife... her memur... düşünmekle mükelleftir! Muhasebecinin işi başından aşkın olabilir...

Cıva kadar oynak pırıltılarlyle ikl yuvarlak cam, kâtibi uzun uzun süzdü, sözlerlnln yaptığı tesire dair, kâtibin yüzünde blrşeyler aradı.

— Efendim?

— Hakkıâliniz var efendim...

— O halde, şimdi tekrar gidin ve herşeye rağmen, emirlerimi yerine getirin!

Kâtip çıktı.

Belediye muhasebecisl odasında yoktu. Oda ve salonun acı acı mazot koktuğunun yeni farkına varan kâtip, sofadaki soluk mantolu, yahut yalınayak kadın, erkek, çocuk kalabalığına da yeni dikkat etmişti.

Belediyenin salonundaki saat ağır ağır on biri vurdu.

Sonra on biri çeyrek, on bir buçuk.

Muhasebeci hâlâ yok.

Dernek kâtibl on ikiye beş kalaya kadar bekledl. Sonra Derneğe döndü. Başkanın odası ve cevap bekleyen gözlük.

— Şimdiye kadar bekledim efendim, odalarında yoklar...

— Nereye gitmlşler?

— Bilmlyorum efendlm...

— Sormadınız mı?

Kâtip bir noksanlığın farkına vararak yutkundu.

Başkan elindeki kurşun kalemini masanın kristaline tekrar vurmağa başladı. Bu sırada telefonun âhizesinden havalanan karasinek, masa kristaline vurulan kalemden çıkan ses dalgalarının karıştırdığı havayı zorla geçerek kâtibin burnuna kondu.

Kâtip, sineği eliyle kovmanın şu sıra saygısızlık olacağını hesap ederek, esas vaziyetini bozmadı, yalnız, burnunu sağa sola oynattı. Kâtibin iri, kırmızı burnunun tuhaf oynayışı sinirlerine dokunan stilolarla âhize, duvardaki takvim filân kahkahalarını basmamak için kendilerini zor tuttular.

Münasebetsiz sineğe kâtibin burnuna, stilolarla âhizeye ve duvardaki takvime müthiş içerleyen Başkanın kolalı yakası, sert pırıltılarla ters ters baktı. Stilolardan biri, kolalı yakaya dilini çıkardı.

Kâtip karasineğin ayakları altında fena halde kaşınıp duran burnuyla meşgulken, gözü Başkanın masasındaki saate ilişti: 12 ye tam üç dakika var.

Başkan hâlâ kalemini vurmakta...

Bir dakika daha geçti.

Nihayet:

— Sormadınız! -dedi.

Kâtibe baktı. Kâtip burnunu unuttu.

— Çünkü hâtırınıza gelmedi, çünkü vazifenizden başka şeyler düşünüyorsunuz, çünkü otomatikleşmemişsiniz...

Kâtibin gözleri saatin saniyelerinde. Saniyeler gittikçe ağırlaşıyor, bir ara sanki durdular, saatin tiktakları kesildi sanki... Burnu da öyle kaşınıyor, öyle kaşınıyor ki...

— Öğleden **sonra gideceksiniz!**

12 ye tam beş saniye var, saat 12. Demindenberi can sıkıntısından patlayan saat öyle bir boşanış boşandı ki... Zilin sesi havanın ölü durgunluğunu parça parça etti. Karasinek aklını kaçırarak, kâtibin burnundan uçtu, telefonun âhizesi yarım metre havaya

sıçradı, takvimin 25 rakamı elleriyle kulaklarını kapadı ve stilolar zıngır zıngır titrediler.

Dernek kâtibi öğleden sonra tekrar gitti.

Muhasebeci, masasında, boşalmış bir rahatlık içinde, sırtını sandalyesinin arkalığına dayamış, küçücük yüzü, ehemmiyetle çatık kaşları...

İçeri giren kâtibe sertçe:

— Ne istiyorsunuz? -diye sordu.

Kâtip şaşkın. Dernek Başkanının saygı ve selâmlarını sunduktan sonra, Dernek Başkanlığına hitaben, yazılacak değil, dikte edilecek mektup meselesini karmakarışık bir şekilde anlattı. Beriki bütün bu söz kalabalığının farkında değildi.

— Niçin kapıyı vurmadan girdin? -diye çıkıştı!

Kâtip iki yanına bakındı, çıkacak oldu.

— Burası resmî dâire efendi, dingonun ahırı değil!

— Estağfurullah efendim, resmî dâire efendim.

— Çık, kapıyı vurduktan sonra gir!

Kâtip çıktı, kapıyı vurdu, «Gir» cevabını aldıktan sonra girdi, muhasebeciyi selâmlayıp bekledi. Beriki:

— Ha şöyle, -dedi-, resmî bir dâireye böyle girilir... Şimdi çabuk söyle, ne istiyorsun?

Kâtip ne istediğini tekrar anlattı. Muhasebeci:

— Yaa... -dedi-, demek Dernekte memursunuz? Bay değil mi Başkanınız? Niçin söylemiyorsun oğlum? Demek memursunuz? Vah vah... Kusura bakma evlâdım... İnsan söylemez mi memur olduğunu? Gücenmedin ya?

— Estağfurullah efendim...

— Sizin Başkan çok muhterem zattır, gıyabî hürmetim vardır kendilerine. İnsan memur olduğunu söylemez mi?

— Zarar yok, efendim, ne beis var?

— Eshabı mesalih'den baş alamıyoruz... Demin iki müfettiş geldi, zıp çıktılar, derken öğrendim ki iki tahsildar piyasada yok, tüymüşler, velhâsıl başım

karmakarış oldu... Demek mektup meselesi için Peki evlâdım, olur, yazarım...

— Dikte edecekmişsiniz efendim...

— Ha?

— Dikte edecekmişsiniz...

— Ne demek o?

— Bilmiyorum efendim, Başkan öyle söylemişti, dikte edecekmişsiniz...

Muhasebeci, «Dikte»yi bir kenara not etti.

Kâtip büyük bir yükten kurtulmuştu, selâm verip çıktı.

FON MÜZİĞİ

İstiklâl caddesine paralel ikinci plandaki arka sokaklardan birinde, sigara, kibrit, soğuk bira, Tekel şarabı satan o ufacık dükkânın önünden çok geçmiştim ama, günlerden bir gün bir arkadaş alıp götürmeseydi, dükkânın arkasında kocaman bir mağaza olduğunu, yarımşar kiloluk kalın şişelerle açık şarap satıldığını, sıra sıra tezgâh başlarında da sakallı sakalsız, bıyıklı bıyıksız, uzun favorili sinema figüranları, üçüncü sınıf rejisör, rejisör yamağı, yahut da bütün sinema adamlarını küçümseyen, «Kaliteli sanat filimleri» üzerine nutuklar çeken «Meçhul dahiler» in varlığını nereden bilecektim?

Tuzlu, ufacık ampulün sarı ışığında mağaza uğulduyor, bu uğultu içinde usta bir ıslık «Ufeyma» yı tutturmuş, yaklaşıp uzaklaşıyordu.

Az ileride, «Senaryonun önemi ve estetiği» üzerinde tartışan iki rejisör yamağı, yahut adayına dalmıştım...

—

— .....

— Pudovkin ne der bilir misin?

— Ne der?

— Bilsene hadi!

— Sen bil. Benim Pudovklne mudovkine ihtiyacım yok!

— Tabi oğlum, sinema nerde, sen nerde..

— Anlamadım?

— Kulaklarını yıkat!

Islık yanıma gelmişti, kulağımın dibine âdeta. Döndüm: Kupkuru, upuzun, ama inadına uzun, sırık gibi, tüysüz bir oğlan. Esmer, yahut eroin kullananlarda olduğu üzere, duru beyaz bir yüzü vardı. Bilmem hangi tarihî İtalyan filmindeki soytarıyı hatırlatıyordu. Herhangi bir «Dejenere», belki de bir «Homo-Sexuel» di. Ne olursa olsun, «Bu hale düşürülmüş bir insan» dı.

Eski fötrünü çıkararak beni selâmladı.

Selâmını almamazlık edemedim.

Kulağıma eğildi:

— Asaletiniz hakkında fikir versenizel

Hiç böyle arzum olmadığı halde:

— Nasıl? -demiş bulundum.

Az daha sokuldu:

— Bir şövalye glbl hareket edin!

— Meselâ?

— Meselâ bana bir şarap ısmarlayabilirsiniz!

Güldüm. Razı olduğumu çıkararak, seslendi:

— Garson!

Sağa sola hizmet eden garson döndü, baktı, aldırmadı.

Daha sert:

— Gelsene buraya garson!

Garson öfkeyle geldi:

— Ne o, ne bağırıyorsun?

Beni gösterdi:

— Beyefendi asaletl hakkında fikir vermek istiyor!

Garson bana döndü:

— Öyle mi?

— Asaletl filân geç de, dellkanlıya şarap ver!

— Değmez.

— Niçin?
— Kedi gibi nankördür. Bilmiyor musunuz?
— Yoo...
— Buraya ilk defa mı geliyorsunuz?
— Gibi bir şey.
Garsonu işitmemiş olamazdı. Şarabı geldi. Hep o harikulâde kibar hâli, bilhassa uzun parmaklı zarif eliyle şişeyi aldı, şarap bardağına döktü, şerefe kaldırıp içti.
Ne iş yaptığını sordum. Omuzlarını kaldırarak:
— Hiç, -dedi.
— Nasıl hiç?
Sinirlendi.
— Basbayağı hiç beyefendi!
Cebinden çıkardığı bir tebeşir parçasiyle duvarın mavi badanasına büyük harflerle bir HİÇ yazdı.
— İşte böyle! Ben de aynı şeyi zâtı asilânelerine sorabilir miyim?
Söyledim.
İlgisi birdenbire arttı:
— Demek yazarsınız? Dergiler, gazeteler... İyi şans. Anlıyorum. Benim sahamsa, mesleğimin parazitleriyle dolu. Yâni sanattan anlamıyan yığınla insan, sanatımızın sırtına yapışmış. Sülük gibi. Dünyanın en hârikulâde mesleğini her gün bir parça daha dejenere etmekle meşguller!
— .....?
— Neden söz açtığımı hâlâ anlamadınız mı?
— Anladım.
Şarabı kahırlı kahırlı yudumladı.
— İmkânlar sanatın emrinde olmalı, sanat imkânların emrinde değil. Yıllarca Roma, Paris, Berlin, hattâ Holivut'ta dolaştım. Cine Citta'da uzun zaman reji asistanlığı yaptım. Ama kendi memleketimde... İşte görüyorsunuz. Karnımı doyurabiimek için, asaletinize sığınmak zorunda kalıyor, daha doğrusu size numara yapıyorum. İçelim!

İçtik.

— Peki, film şirketlerine baş vurup...

Acı acı güldü:

— Yeşilçam sokağının dâhilerle dolu olduğunu bilmiyorsunuz galiba?

— Ayağınıza yer yapana kadar...

Köpürdü:

— Ayıya dayı mı diyeyim? İdarei-maslahat mı? Hayır. Mesleğimin namusu karşılığında ekmek istemiyorum. Ama diyeceksiniz ki, bu hâl daha mı iyi? Evet, daha iyi!

Pıskırmağa hazırlanan bir kediyi hatırlatıyordu.

— Çünkü böyle yaşamanın zararı yalnız kendimedir. Öyle yaşamanınsa...

Son şarabını bardağa döküp aceleyle içti. Bir tane daha içmek isteyip istemediğini sordum. Reddetti ve şaraphaneden aceleyle çıktı.

Garson hayretler içinde geldi. Bu kadar kolaylıkla başımdan, hattâ şaraphaneden nasıl defedebildiğimi sordu.

— Fransızca, İtalyanca, İngilizce... Ana dili gibi bilir. Ama çalışmaz. Bizim şaraphanenin fon müziğidir!

Az ilerimdeki rejisör yamağı, yahut adayları (İtalyan Néo-Réalisme'inin Türk sinemasına tatbiki) üzerinde yeni bir tartışmaya dalmışlardı. Ama, kafamda o ince uzun parmaklı elleri, eski fötrü, sözleri...

YALANCI

Çarşıkapı'da, otobüs durağına tam gelmişti ki, bir kadın! Şaşılacak kadar iri ve simsiyah gözleri vardı. İri ve simsiyah gözlerliyle baktı, bir defa, lâf olsun diye. Ama bu lâf olsun diye bakış, iri, simsiyah gözlerin tek bir bakışı adamı fena çarpmıştı. Kadının arkasına geçip, durdu. Geçip durma da değil, kadın çekmişti âdeta. İncecik, mavi muşambasını geren etinin sımsıkı olduğunu hissediyordu. Kadını kucaklamak geçiyordu içinden. Kucaklamak, yahut hiç olmazsa elini uzatıp, dokunmak!

Titredi.

Dokunmak, evet. Uzandı. Dokunamadı. Cesaretsizliğine kızdı. Tekrar uzandı. Gene olmadı. Kadın dönüp azarlar gibi geliyordu. Hiç talihi yoktu zaten bu işlerde. Ne zaman, nerde bir kadın, yahut kıza lâf atmışsa terslenmişti. Kadınların beğenemiyeceği biri sanıyordu kendini. Buna inanmıştı, şüphesi yoktu. Halbuki arkadaşları! İlle şoför Hakkı... Sarı Hakkı... Ne maceralar anlatmazdı!.

Kalın bir ses:

— Beyazıt, Unkapanı, Fener, Balat, Eyüp!.

Otobüs. Genç kadın bindi, o da peşinden. Tıklım tıklım. Böyle olduğu daha iyi... Kadın tam önünde. Sımsıkı. Etinin sıcaklığını etinde duyuyor. Par-

mağını bile dokunduramamıştı. Umurunda değil. Gözlerinde kızıl, sıcak alev, dalgalar. Ürkek gölgeler uçuşuyor otobüsün ağır havasında. Bu yolculuk, ağır hasında fam esansı uçan saltanatlı, çalkantılı yolculuk hiç bitmese!

Kadın mı, kız mı acaba?...

Ne olursa olsun. Köhne otobüs duraklarda durdukça daha da sıkışıyorlar. Daha sıkıştıkça, gözlerindeki alevler artıyor, ürkek gölgeler çoğalıyor. Bacaklarında titremeler... Burnu, kadının limon kolonyası ve hafifçe ten kokan saçlarına gömülü.

Gözlerini yumuyor. Bir yatak odasında onunla birlikte tasarlıyor kendini. Yumuşacık yatak, sarı demirleri pırıl pırıl karyola, tül perdeleri, istorlariyle geniş pencere, turuncu ışık. İkisi. Dışardan az evvel gelmişler. Yaklaşıyor. Muşambasının kuşağını çözüyor peşin, sonra çıkarıyor. Kadın ürkek, hep ürkek: «Ya birisi geliverirse? Buraya girerken görüldüyse ya?» der gibi.

Aldırmıyor. Titreyen, geç kalmış elleriyle yünlü elbiseyl çıkarıyor. Kombinezon, kombinezonu da. Sütyen, sütyeni de...

Titriyor.

Genç kadın yarı çıplak. «Üşüyorum» diyor. Gaz sobasına bir kibrit. Oda ısınıyor. Kendi de başlıyor soyunmaya. Kısa kilotu, atlet fanilâsiyle hazır. Genç kadın üşümüyor artık. Birisinin gelivermesinden, yahut görülmüş olmaktan korktuğu yok. Yanakları al al. Uzanıyor. Narin bileklerden birini tam tutarken, kalın ses:

— Eyüp!.

Adamın hayalleri tuzla buz olmuştu. O yollar, o upuzun yollar ne çabuk bitmişti?..

İndiler. Genç kadın ağır, uslu, edepli. Dönüp bakmadı bile. Halbuki otobüste kızıp duruyordu. «Lütfen geri çekilin!» demek geçmişti içinden. Ama, «O kadar rahatsız oldunuzsa, taksiyle gideydiniz!» cevabını almaktan korkmuştu.

Adamın Eyüp'te hiçbir işi yoktu. Ayvansaraydan otururdu. Peşinden sürüklenmiye başladı kadının. Cadde kalabalık. Elektrikler yanmış. Solda yeşil, kırmızı, mavi destiler, küçük küçük, Eyüp destileri, renk renk oyuncaklar... Gördüğü yok. Hayalinin kopan şeridini bağlamak istiyor, olmuyor. Narin bileğini yakalamıştı kadının. Sonra? Sonra ötekini. Fakat olmuyor. Kadınla aralarına bir «Dangalak» girdi. Adımlarını açıp, adamı itti. Aralarında yarım metre. Tam camiin orda, pırıl pırıl saçları itinayla taralı biriyle karşılaşıyor kadın. Yanyana yürüyorlar. Kocası mı? Sevgilisi mi? Belki de kardeşi. Kardeşi olmalı. Az geriliyor.

Sokaklar sokakların peşisıra, köşeler. Ufacık bir kapının önünde duruyor öndekiler. Arkadaki tam hizalarından geçerken, kapı açılıyor, biri erkek, ikisi kız üç çocuk:

— A... Annem geldi!

— Anneciğim geldi!!

— Bize ne getirdin anneciğim?

Arkadaki adam sokağın bitimine kadar gidip, dönüyor. Ev, ufacık kapısiyle, önündekileri yutmuştur. Ele benzeyen tokmak paslı paslı bakıyor.

★

Ertesi gün kahvede maceralar anlatılırken, o da başlıyor:

Dün Çarşıkapıdaki otobüs durağında iri simsiyah gözlü, şâheser bir kadına rastlamıştı. Bir bakışta çakmıştı kadının yollu olduğunu. Birlikte binmişlerdi otobüse. Lâkin ne kadındı ya! Anası avradı olsun kl, görmemişti böyle kadın İstanbul'da!... Bonkör mü bonkör. Sımsıkı sardığı, kendine çektiği halde, değil kızmak, geri gerl vermişti kendini. Sonra ahbap olmuştu. Ayvansarayda ineceğlne, taa Eyübe gitmişti. İşi filân yoktu halbuki Eyüp'te. Ama karı... Yanyana yürümüşlerdi. Kocasından yeni ayrılmıştı. Mahke-

melik. «Mahkemen bitsin, evlenellm!» diye tavlamıştı. Eyüpte ahbaplardan birinin evine atmıştı karıyı. Üç çocuğu vardı ahbabın: Biri oğlan, ikisi kız. Geceyi onlarda geçirmişti. Lâkin ne karıydı!...

Ablak yüzüyle kabağa benzeyen şoför Hakkı dayanamadı:

— Hangi gün oldu bu?

— Dün akşam.

— Geceyi birlikte geçirdinlz ha?...

— Şerefslzlm kl...

— Ulan dün akşam beraber değil miydik Balat'ta, Karadenizli'nin meyhaneslnde?..

Öyle ya, beraberdiler. Yedide buluşup gitmişlerdi, şoför Hakkı, kunduracı Selim, kolacı Nevzat, tamirci Niko filân.

Kulaklarına kadar kızardı. Evvelisi, yahut daha evvelisi gece diyemezdi. İş işten geçmişti. Fırladı:

— Sizinle konuşulmaz zatl...

Arkasında patlıyan kahkahalar... Kapıyı bulmuştu blle. Şoför Hakkı bağırdı:

— Aynayla dargınsın galiba!..

Kahvenln elektrlğl yandı.

ÇİFT KÖSELE

Şu anlatacağım olay yaz ortasında, hem de yazın en sıcak, insanı en bunaltan, durduğu yerde kırmızı bir yaylâ destisi gibi, ılık ılık en çok sızdırdığı, bir günde, tekmil koltukları işgal edilmiş bir HARBİYE FATİH tramvayında geçti:

«Çift Kösele» en öndeki sol koltukta oturuyordu. Yanıbaşında orta yaşlı, şişman bir kadın dikilmekteydi. Kadının kucağında çocuğu, elinde de, içi tıkabasa sebze dolu bir file.

Tramvay zaman zaman bir kavsi hızla döner, yahut âni frenlerle yavaşlayıp hızlandıkça, kadın, düşmemek için zorluk çekiyordu.

Gözlerim ona, yâni «Çift Kösele» ye takılmıştı. İri gövdesi, kocaman başı, kilise direği gibi sağlam boynu, kıpkırmızı ensesiyle korkunç bir vurdumduymazlık içinde, yanındaki kadıncağıza bakmıyordu bile. Halbuki büyük bir şehirde yaşıyordu. Kıravat takmasını, saçlarını briyantinleyip taramasını, İngiliz kupon taklidi kostüm giymesini pek âlâ biliyordu.

Uzun zamandır insanlarla ayakkabılar arasında kuvvetli bir yakınlık keşfettiğimi sanıyor, yolda rastladıklarımı «Mokassen», «Tek Kösele», «Çift Kösele» diye kalıp kıyafetlerine göre sınıfiara ayırıyordum.

İstemesem de oluyordu bu iş. Onun için, bu kalıp kıyafet yerinde vurdumduymazı da «Çift Kösele» lere sokmuştum. Çift Köseleler yalnız kalıp kıyafet, kelle kulak yerinde oluşlariyle değil, yaşayışlariyle de ötekilerden ayrılıyorlardı. Bir defa, görünüşleri itibariyle çift kösele pabuçlar gibi kaba, çokluk saygısız, zaman zaman da küstah olurlar. Kendilerini beğenmiştirler. Başkasını düşünmezler. Sıraya girip kuyruk olmıya filân tahammülleri yoktur. Her zaman, her yerde, her şeyin iyisini kullanmak isterler. Sanki dünya böylelerinin nefsi nefisleri için kurulmuştur.

Ben bunları düşünürken, yanıbaşımda, kelebek gözlüklü, mokassen bir yalınkat pabucu hatırlatan ufak tefek biri:

— Şn ön koltukta oturan yarmaya bak! -dedi-. Demindenberi dikkat ediyorum, yanıbaşında dikilen zavallı kadına kalkıp ta yerini vermedi!

Doğru söylüyordu.

— Kelle kulak ta yerinde, -dedim.

— Ense, ense ya?

— Ya boynundakl kravat hayvanın?

— İkiz etsek ml dersiniz?

— Evet amma, hakaret sayarsa ya?

— Sayabillr.

— İğrenç gözlerini ayıra ayıra, bizden âdabı muaşeret dersi almıya ihtiyacı olmadığını söyler.

— Belki de söğer sayar?

— Bundan her şey beklenir. Fakat kadına bakın. Nasıl terliyor zavallı!

— .....?

— .....?

Az sonra, mokassen, tramvaydan atladı. Kadın öyle yalpalıyordu ki, ne olursa olsun, heykel hareketsizliği içindeki Çift Kösele'yi nezakete dâvet geçti içimden. Kalıbı, kıyafeti öyle sinirime dokunmuştu kl, ondan başkasının kalkıp yer vermesini istemiyordum. İlle o kalkmalıydı. İnsanlardan pek çoğunun kilo

kaybettiği şu devirde, hayasızca semirmeğe ne hakkı vardı?

Kalkıp gitmedim amma, kafamda şunlar geçti:

— Yerinizi lûtfen şu kadıncağıza verin!

Başını çevirip bakıyor:

— Sana ne?

— İnsanlık namına!

— Sen kendi insanlığına bak. Ben buraya paramla oturuyorum!

Baygın balık gözleri, belki simsiyah, kaba bıyığı, çatık püskül kaşları...

Elimde olmıyarak:

— Çift Kösele!

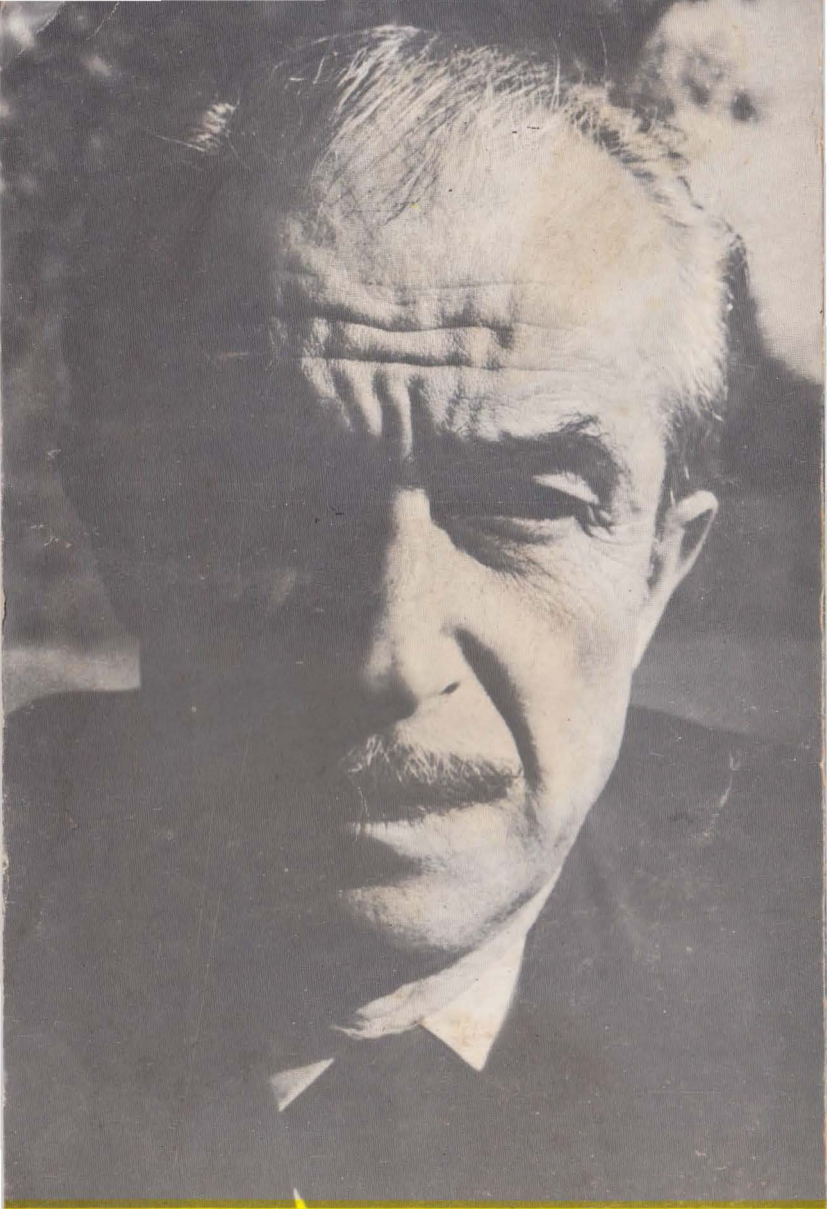
Diyorum. Hakaret sayarak, yerinden öfkeyle fırlayıp, başlıyor basbas bağırmıya. Derken tramvay duruyor, iş polise aksediyor. Karakolluk oluyoruz. Orada da bir hayli ileri geriden sonra, komser belki de beni özür dilemeğe dâvet ediyor.

Beyazıt'ta inmem lâzımken inmedim. Adama illet olmuştum. Bakalım nereye gidiyordu? Nerede inecekti? Kaşı, gözü, bıyığı, kaşları, yüz çizgileri nasıldı?

Fatih. Son durak. Herkes indi. O hâlâ oturuyor. Peki ama, niçin?

Bir ara vatmanla biletçi yanına geldiler. Kollarına girip kaldırdılar. Belden aşağısı pek tutmuyordu. Yanına gittim: Gözleri de kördü!

Yüreğim cızz etti ve kafamdaki «Çift Kösele» pabuç, müthiş bir hızla gerilerde, çok gerilerde kayboldu.



BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA

20 LİRA

kapak baskısı
pan KIZILAY/ANKARA